

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARINDA
BİBLİYOTERAPİ EĞİTİMİNİN SOSYAL-DUYGUSAL
BECERİLER İLE OKUMA İLGİSİ VE OKUMA
MOTİVASYONUNA ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

Şengül BAŞARI

**Lefkoşa
Haziran, 2019**

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARINDA
BİBLİYOTERAPİ EĞİTİMİNİN SOSYAL-DUYGUSAL
BECERİLER İLE OKUMA İLGİSİ VE OKUMA
MOTİVASYONUNA ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

Şengül BAŞARI

**Tez Danışmanları
Yrd. Doç. Dr. Gözde LATİFOĞLU
Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ**

Lefkoşa

Haziran, 2019

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Şengül BAŞARI'nın "Psikolojik Danışman Adaylarında Bibliyoterapi Eğitiminin Sosyal-Duygusal Beceriler ile Okuma İlgisi ve Okuma Motivasyonuna Etkisi" isimli çalışması, Haziran 2019 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı- Soyadı	İmza
Başkan : Prof. Dr. Münevver YALÇINKAYA	
Üye : Prof. Dr. Nergüz BULUT SERİN	
Üye : Doç. Dr. Yağmur ÇERKEZ	
Üye : Yrd. Doç. Dr. Ayhan ÇAKICI EŞ	
Üye (Danışman): Yrd. Doç. Dr. Gözde LATİFOĞLU	

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

....../.../2019

Prof. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tezin içeriğinde sunulan verileri, bilgileri, dokümanları, akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Haziran, 2019

Şengül Başarı

ÖZET

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARINDA BİBLİYOTERAPİ EĞİTİMİNİN SOSYAL-DUYGUSAL BECERİLER İLE OKUMA İLGİSİ VE OKUMA MOTİVASYONUNA ETKİSİ

BAŞARI, Şengül

Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik

Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Danışmanlar: Yrd. Doç. Dr. Gözde LATİFOĞLU

Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ

Haziran 2019, 326 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının, sosyal-duygusal becerileri ile okuma ilgisi ve okuma motivasyonuna etkisini incelemek ve psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarına ilişkin görüşlerini almaktır.

Araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda deneysel çalışma yapılmıştır. Bibliyoterapi eğitiminin katılımcıların sosyal-duygusal becerilerine, okuma ilgisine ve okuma motivasyonuna etkisine bakmak için tek gruplu ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutuna ilişkin ise durum çalışması yapılmıştır.

Araştırmada iki farklı gruba çalışılmıştır. Bir grup pilot çalışma grubu olup diğer grup ise temel çalışma grubudur. Çalışma gruplarının belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın pilot çalışma grubunu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 2017-2018 eğitim öğretim yılının güz döneminde Yakın Doğu Üniversitesi'nde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde öğrenim gören 3. sınıf 30 psikolojik danışman adayı oluştururken, temel çalışma grubunu aynı yıl bahar döneminde öğrenim gören 3. sınıf 10 psikolojik danışman adayı oluşturmaktadır.

Araştırmada nicel verileri toplamak amacıyla Sosyal Beceri Envanteri, Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği ve Okuma İlgisi Ölçeği kullanılırken, araştırmanın nitel verilerini toplamak amacıyla yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin elde edilen verilerin analizinde eşleştirilmiş örneklem t-testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Nitel boyuta ilişkin veriler ise içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Araştırma sonucunda bibliyoterapi eğitiminin katılımcıların Sosyal Beceri Envanterinde yer alan duyuşsal duyarlılık alt boyutundan aldıkları son test puanlarının, ön test puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada katılımcıların bibliyoterapi eğitiminden sonra Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan tanınma alt boyutundan aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma sonucunda bibliyoterapi eğitimi katılımcılar tarafından etkili, faydalı, kullanışlı ve eğitici bulunmuştur. Ayrıca araştırmadan elde edilen verilere göre, psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi tekniğini ileride okul psikolojik danışmanı olduklarında kullanacaklarını belirttikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bibliyoterapi, Sosyal-duygusal beceriler, Okuma ilgisi, Okuma motivasyonu

ABSTRACT

THE EFFECTS OF BIBLIOTHERAPY TRAINING ON SOCIAL EMOTIONAL SKILLS, READING INTEREST AND READING MOTIVATION OF PSYCHOLOGICAL COUNSELOR CANDIDATES

BAŞARI, Şengül

**Near East University, Institute of Educational Sciences, Guidance and
Psychological Counseling**

Supervisors: Yrd. Doç. Dr. Gözde LATİFOĞLU

Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ

June 2019, 326 Page

The aim of this study is to examine the effects of structured bibliotherapy training on social emotional skills, reading interest and reading motivation of the psychological counselor candidates according to person-centred approach of Rogers and to get the opinions of the participants about the bibliotherapy applications.

During the study mixed research method was used , in which quantitative and qualitative methods were used together. Experimental study was carried out in quantitative dimension of the study. A single-group pre-test-posttest experimental design was used to examine the effects of bibliotherapy training on social-emotional skill, reading interest and reading motivation of the participants. A case study was conducted on the qualitative dimension of the study.

Two different groups were studied in the study. One group is a pilot study group and the other group is the main study group. For the determination of the study groups, purposive sampling method was used. Participants were determined according to purposive sampling method. In this respect, the pilot study group of the study was composed of 30 psychological counselor candidates in the 3rd grade of the department of guidance and psychological counseling at the Near East University. The main study group consisted of 10 psychological counselor candidates in the 3rd year of their education in the spring semester.

While the Social Skill Inventory, Adult Reading Motivation Scale and Reading Relevance Scale were used to collect quantitative data, a Structured Interview Form was used to collect the qualitative data of the study.

Paired Sample T test and Wilcoxon signed rank test were used to analyze the quantitative data of the study. The data on qualitative dimension were analyzed by content analysis method.

As a result of the study, it was determined that the bibliotherapy training was significantly higher than the pre-test scores of the participants in the affective sensitivity sub-dimension of the social skills inventory. After the bibliotherapy training, it was concluded that there was a statistically significant difference between the pre-test and post-test scores of the Adult Reading Motivation Scale and the Recognition sub-dimension.

As a result of this study, bibliotherapy training was found effective, useful, and educative by the participants. In addition, according to the data obtained from the research, psychological counselor candidates stated that they will use bibliotherapy technique when they become a school counselor in the future.

Keywords: Bibliotherapy, Social-emotional skills, Reading interest, Reading motivation

ÖNSÖZ

Heyecanıyla, stresiyle, kaygısıyla ve mutluluğuyla 4 yıllık doktora öğrenimin ve tez dönemi sürecimin sonuna gelmiş bulunmaktayım. Zorlu, mücadeleci, sabır isteyen ve bir o kadar da güzel olan tez sürecimin her aşamasında yardımlarını benden esirgemeyen, beni sabırla motive eden, bana büyük moral kaynağı olan, bilgi ve deneyimlerini içtenlikle paylaşan, aklıma takılan sorularımı yanıtlayan ve alana özgü orijinal (yeni) bir çalışma kazandırmada çok büyük payları olan değerli danışman hocalarım Yrd. Doç. Gözde Latifoğlu'na ve Doç. Dr. Ahmet Güneyli'ye çok ama çok teşekkür ederim.

Araştırmama katılan rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde öğrenim gören sevgili öğrencilerime de çok teşekkür ederim.

Araştırma süresinde her konuda yardımlarını, manevi desteğini sunan, umutsuzluğa düştüğüm her an beni destekleyen ve yaşadığım tüm stresi bir cümlesiyle ya da bir gülümsemesiyle bana unutturan, çok değerli eşim Orhan Başarı'ya, telaşa kapıldığım her anda sakin ve sabırlı olmam için bir sebebim ve yaşam kaynağım olan canım kızım Gülden'e, araştırmalarımı ve çalışmalarımı yapabilmem için kızıma bakan sevgileri ile her zaman yanımda olduklarını hissettiğim anneanneme, dedeme, babama, ağabeyime, kayınvalideme, yengelerime ve ailemize sonsuz teşekkür ederim. Yanımda olamasa da uzaklardan beni izleyen, bana güç veren canım annem merhum Gülden Davutoğlu'na da sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte destekleri ile yanımda olan arkadaşlarım Seçil Besim Ayhan'a, Yasemin Sorakin Ballı'ya ve Şebnem Güldal Kan'a çok teşekkür ederim.

Şengül BAŞARI

Haziran, 2019

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Araştırmanın Nicel Boyutundaki Denenceler	9
1.1.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Alt Problemler	9
1.2. Araştırmanın Amacı	10
1.3. Araştırmanın Önemi	10
1.4. Sınırlılıklar	11
1.5. Tanımlar	12

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	13
2.1. Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımı	13
2.2. Rogers'ın İnsan Doğasına Yönelik Bakışı	15
2.3. Birey Merkezli Yaklaşımının Kavramları ve Temel Özellikleri	15
2.3.1. Tam Fonksiyonlu Birey Olma ve Kendini Tanıma Eğilimi	16
2.3.2. Kişinin Yaşantısı	16
2.3.4. Algı ve Farkındalık	17
2.3.5. Kişinin Benliği ve Benlik Kavramı	17
2.3.6. İçsel Değer Yargıları	18

2.3.7. Bireyin kişiliği	18
2.3.8. Psikolojik Yönden Uyum ve Uyumsuzluk	18
2.3.9. Kaygı Durumu ve Savunma	18
2.3.10. Sembolizasyon	18
2.3.11. Değerlendirme Süreci.....	19
2.4. Hümanistik Eğitim Anlayışının Özellikleri	19
2.5. Birey Merkezli Psikolojik Danışma Sürecinde Kullanılan Beceriler	19
2.5.1. Saydamlık-İçtenlik	19
2.5.2. Koşulsuz Kabul.....	20
2.5.3. Olumlu Empatik Anlayış	20
2.5.4. Kendini Gerçekleştirme.....	20
2.6. Kendini Gerçekleştiren Bireylerin Özellikleri ve Benlik Kavramları.....	21
2.7. Psikolojik Danışma Sürecinin Hedefi ve İlkeleri.....	23
2.8. Danışma Sürecinde Psikolojik Danışmanın Rolü	24
2.9. Süreçte Danışman ve Danışan Arasındaki İlişki.....	24
2.10. Danışmanlık Sürecinde Kullanılan Teknikler.....	25
2.11. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Alanında Kendini Gerçekleştirmenin Önemi.....	25
2.12. Psikolojik Danışman Adaylarının Yetiştirilmeleri ve Yapılandırmacı Yaklaşım ile Yazılı Tekniklerin Kullanımı.....	27
2.13. Bibliyoterapi.....	29
2.14. Bibliyoterapinin Gelişimi	30
2.15. Bibliyoterapi Yönteminin Faydaları.....	31
2.16. Bibliyoterapinin Kullanılmasına Yönelik Amaçları.....	33
2.17. Bibliyoterapi Süreci ve Uygulanması.....	34
2.18. Bibliyoterapinin Sınıflandırılması.....	35
2.18.1. Kendi Kendine Bibliyoterapi	36
2.18.2. Yaratıcı Bibliyoterapi.....	36
2.18.3. Resmi Olmayan Bibliyoterapi	36
2.19. Bibliyoterapi Uygulamalarında Kitap Seçimi	38
2.20. Bibliyoterapi Yönteminin RPD Alanında Kullanımı	39
2.21. Bibliyoterapi Yönteminde Psikolojik Danışmanın Rolü	40
2.23. Bibliyoterapi ile İlişkili Psikolojik Danışmanlık Kuramları	42
2.23.1. Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımı ve Bibliyoterapi.....	43

2.23.2. Akılcı-Duygusal Davranış Terapisi ve Bibliyoterapi.....	44
2.23.4. Gerçeklik Terapisi ve Bibliyoterapi	46
2.23.5. Bilişsel-Davranışçı Terapi ve Bibliyoterapi	47
2.23.6. Pozitif Psikoterapi ve Bibliyoterapi	48
2.24. Sosyal-Duygusal Gelişim	49
2.25. Sosyal-Duygusal Beceriler.....	51
2.26. Sosyal-duygusal Becerilerin Önemi	52
2.27. Sosyal Becerinin Alt Boyutları	55
2.28. Okuma.....	57
2.29. Okuduğunu Anlama.....	57
2.30. Okuma Tutumu	60
2.31. Okuma İlgisi.....	60
2.32. Okuma Motivasyonu	63
2.33. Okuma Alışkanlıkları	64
2.34. İlgili Araştırmalar	66
2.34.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	66
2.34.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	68

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	72
3.1. Araştırmanın Modeli	72
3.1.1. Araştırmanın Nicel Boyutu.....	73
3.1.2. Araştırmanın Nitel Boyutu	74
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	74
3.2.1. Pilot Çalışma Grubu	74
3.3. Temel Çalışma Grubuna Yönelik Bibliyoterapi Eğitimi Oturum Programı Süreci.....	77
3.4. Veri Toplama Araçları.....	114
3.4.1. Sosyal Beceri Envanteri	114
3.4.2. Okuma İlgisi Ölçeği	115
3.4.3. Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği.....	116
3.4.4. Yapılandırılmış Görüşme Formu	117
3.5. Verilerin Toplanması.....	118
3.6. Verilerin Analizi	118

3.6.1. Temel Çalışma Grubunun Nicel Verilerinin Analizi	118
3.6.2. Temel Çalışma Grubunun Nitel verilerinin Analizi	119

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM	120
4.1. Temel Çalışma Grubunun Nicel Araştırma Bulguları	120
4.2. Temel Çalışma Grubunun Nitel Araştırma Bulguları	127

BÖLÜM V

TARTIŞMA	147
----------------	-----

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER	159
6.1. Sonuçlar	159
6.2. Öneriler	163
6.2.1. Yapılan Çalışmaya Yönelik Öneriler	163
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	163
KAYNAKÇA	165
EKLER	193
EK 1. Sosyal Beceri Envanteri	193
EK 2. Okuma İlgisi Ölçeği	201
EK 3. Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği	203
EK 4. Görüşme Soruları	205
EK 5. Pilot Çalışma Grubuna Yönelik Bibliyoterapi Eğitimi Programı Süreci ...	206
EK 6. Kaç Kırılacağı Kovaladınız? Masalı	211
EK 7. Göl gibi Ol Masalı	213
EK 8. Ayak İzleri Masalı	215
EK 9. Gizli Hazine Masalı	216
EK 10. Dolu Fincan Masalı	217
EK 11. Ziyaretçi Masalı	218
EK 12. Ressamın Aynası Masalı	219
EK 13. Joe'nin Yeni Teknesi Masalı	220

EK 14. K�r Adam Masalı.....	221
EK 15. Kaplanlardan Korkan �ocuk Masalı.....	222
EK 16. Hayat Üniversitesi Masalı	227
Ek 17. Formlar	229
Ek 18. Katılımcı Bilgi Sayfası ve Aydınlatılmış Onam Formu.....	242
Ek 19. Araştırma �l�ek İzin Belgesi	243
Ek 20. Araştırma �l�ek İzin Belgeleri.....	244
Ek 21. Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu.....	245
ÖZGEÇMİŞ.....	253
TURNITIN (Orijinallik Raporu)	254

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Daiva Janaviciene (2010)’a göre Bibliyoterapinin Sınıflandırılması.....	38
Tablo 2. İltter (2015)’e göre Bibliyoterapi Uygulama Sürecinde Danışandan, Uygulayıcıdan ve Süreçten Kaynaklı Sınırlılıklar	43
Tablo 3. Psikolojik Danışman Adaylarının Sosyal Beceri Envanteri Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler.....	122
Tablo 4. Psikolojik Danışman Adaylarının Ön Test- Son Test Sosyal Beceri Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması.....	124
Tablo 5. Psikolojik Danışman Adaylarının Okuma İlgisi Ölçeği Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler	125
Tablo 6. Psikolojik Danışman Adaylarının Ön test-Son test Okuma İlgisi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	126
Tablo 7. Psikolojik Danışman Adaylarının Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler	127
Tablo 8. Psikolojik Danışman Adaylarının Ön Test- Son Test Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	128
Tablo 9. Psikolojik Danışman Adaylarının Bibliyoterapiye İlişkin Görüşleri.....	129
Tablo 10. Psikolojik Danışman Adaylarının Bibliyoterapide Kullanılan Masallara İlişkin Görüşleri.....	131
Tablo 11. Psikolojik Danışman Adaylarının Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri Hakkındaki Görüşleri.....	133
Tablo 12. Psikolojik Danışman Adaylarının Sosyal-duygusal Kazanımlarımız Hakkındaki Görüşleri.....	136
Tablo 13. Psikolojik Danışman Adaylarının Bibliyoterapi Destekli Grup Rehberliği Etkinliklerinin Diğer Test ve Test Dışı Tekniklerle; Benzerliklerine İlişkin Görüşleri.....	139
Tablo 14. Öğrencilerin Bibliyoterapi Destekli Grup Rehberliği Etkinliklerinin Diğer Test ve Test Dışı Tekniklerle; Farklılıklarına İlişkin Görüşleri.....	141
Tablo 15. Psikolojik Danışman Adaylarının Öğretim Görevlisinin Yerinde Olup Yapacakları ve Değiştirecekleri Uygulamalara İlişkin Görüşleri.....	143
Tablo 16. Psikolojik Danışman Adaylarının İleride Okul Psikolojik Danışmanı Olduklarında Bibliyoterapi Tekniğini Kullanmalarına İlişkin Görüşleri...	146
Tablo 17. Psikolojik Danışman Adaylarının Film Süreçlerine İlişkin Görüşleri.....	148

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Karma Yöntem Şeması.....	74
-----------------------------------	----

KISALTMALAR

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
ADDT:	Akılcı-duygusal Davranış Terapisi
BT:	Bibliyoterapi
GT:	Gerçeklik Terapisi
KKTC:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
RPD:	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsan diğer kişilerle ilişkileri ile varolabilen toplumsal bir varlıktır. Hiç kuşkusuz toplumsal yaşamın temelini insanların düşünebilme ve düşündüğünü karşısındakine aktarabilme yeteneği oluşturur. Her gün biraz daha değişen, ilerleyen dünyamızda insanların ilişkileri ve bu ilişkilerin biçimleri değişim göstermektedir. İnsan bu değişim süreci içerisinde birbirinden farklı roller içinde bulunmaktadır. Böylece bu durum onun çevresiyle olan ilişkilerine yansımakta ve sosyal ilişkilerinin zayıflamasına yol açmaktadır. İnsan her zaman çevresiyle iletişim kurup bu iletişimi devam ettirme çabası içerisinde. Bu çaba doğumdan ölüme kadar devam etmektedir. Toplumsal ortama uyma, uyum gösterme çabası olarak adlandırılan sosyal-duygusal beceriler, bireylerarası ilişkilerin iyi ve verimli bir şekilde sürdürülebilmesinde ve sosyal amaçların yerine getirilmesinde çok büyük rol oynamaktadırlar (Sorias, 1986). İnsanların başarılı ve kendilerini tatmin edici iletişim içerisinde bulunmaları önemlidir. Ancak insan sosyal ilişkiler kurarak çevresiyle etkileşim içerisinde bulunup sağlıklı ilişkiler geliştirebilir. Sosyal ilişkileri yüksek olan bireylerin gruplar içerisinde kendini ifade edebilme, etkin olabilme ve kendine güvenebilme yetenekleri artmaktadır (Cartledge ve Milburn, 1993).

Sosyal duygusal beceriler bireyin sosyal ortamlarda performanslarını gösterebilmesini sağlayan yeterlilikleridir. Sözlü ve sözsüz olan davranışlarını yerine getirmesinde bu yeterliliklerin önemi büyüktür (Elksin ve Elksin, 2006). Kişinin sosyal yaşamında gösterdiği davranışlara uygun değerlendirmeleri toplumsal yeterlilik olarak tanımlanmaktadır. Dolayısı ile bu yeterlilik kişinin gösterdiği davranışlara yönelik olan değerlendirmelerdir ve sosyal gelişim ile de paralellik göstermektedir. Sosyal duygusal beceriler, zeka, algı, kişilik ve tutum ve bu becerilerin olduğu birçok alandan etkilenmektedir (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2003). Sosyal duygusal becerilerin başka kişilerle etkili ve uygun iletişimleri sürdürebilme becerisi olduğu belirtilmektedir (Segrin 2001).

Bireyin çevresiyle sağlıklı iletişim kurabilmesi, duygu ve düşüncelerini iyi bir şekilde aktarabilmesi, kendi hakkı olanı alabilmesi, başka insanlardan destek

alabilmesi ve kendisine ters gelen her isteği kabul etmemesi olarak tanımlanan sosyal becerilerin kazanılması önemlidir (Bacanlı, 2001). Bireylerin sosyal-duygusal beceriye sahip olmaları; duygularını iyi bir şekilde aktarabilmeleri ve diğer kişilerin duygularını açabilmelerine destek olmaları şeklinde belirtilebilir. Sosyal beceri içerik ve süreç olarak düşünülebilir. Sosyal becerinin içeriğinde; baş sallama, bakışlar gibi sosyal ilişki sırasında kullanılan davranışlar bulunmaktadır. Bireylerin birbirlerine isteklerini ilettiklerinde kullanılan kelimeler, ifadeler ve mimikler yer alır. Sosyal beceri süreçte; kişinin diğer insanlardan belli başlı kurallar ve amaçlar doğrultusunda geri dönüt almasında kullandığı becerileridir. Sosyal becerilerin hem gözlenebilen hem de doğrudan gözlenemeyen bilişsel yönlerinin olduğu görülmektedir (Elias, Tobias, 1996; Payton, Wardlaw, Graczyk, Bloodworth, Tompsett ve Weissberg, 2000). Bunların bireyin istekleri, kararları, beklentileri ve düşünceleri olduğu belirtilmektedir. Spence (2003)'e göre sosyal beceri, kişinin sosyal yaşamında başarılı olabilmesi için gerekli olan davranışları gösterebilme kabiliyetinin olmasıdır.

Başkalarıyla iyi, olumlu ve de başarılı bir etkileşimde bulunulmasını sağlayan davranışlar olan sosyal becerilere psikolojik danışman adaylarının bir bütün olarak sahip olmaları önerilmektedir (Canpolat ve Atıcı, 2019). Bu değişkenlerin bir tanesine ya da bir kaçına sahip olmaları sosyal yeterlilik açısından yetersiz olacaktır. Çünkü sosyal-duygusal becerileri meydana getiren unsurlar ilişki içerisindedir. Psikolojik danışman adaylarının sosyal-duygusal bakımdan kendini ifade edebilen, başkasına karşı duyarlı ve duygularını idare edebilmeleri gerekmektedir. Bu becerilerin sadece birini yerine getirmek yetersiz olacaktır. Riggio'a (1986) göre sosyal becerinin boyutları 6'ya ayrılmaktadır. Bunlar; duyuşsal anlatımcılık, sosyal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, sosyal duyarlılık, duyuşsal kontrol ve sosyal kontroldür.

Psikolojik danışman adaylarının alanlarında kendilerini yetiştirip mesleklerini en iyi şekilde icra etmeleri için sağlıklı insan ilişkilerine sahip olmaları ve başkalarının duygularını anlayıp empati kurabilmeleri yetiştirecekleri bireyler açısından önemlidir. Kişisel, sosyal-duygusal yönden psikolojik danışman adaylarının kendilerini tanımaları, güçlü zayıf yönlerini bilmeleri ve özgüvenlerinin yüksek olması önemlidir (Yeşilyaprak, 2015). Nitekim psikolojik danışman adaylarının danışmanlık hizmetlerinden yararlanmak isteyen kişilerin duygularını, düşüncelerini ve tutumlarını anlama becerisine sahip olmaları gerekmektedir. Ayrıca karşılıklı konuşabilme, fikir alışverişinde bulunabilme, sözel mesajları anlayabilme ve sosyal normları

öğrenebilecek becerilere sahip olup buna uygun davranabilmeleri önemlidir (Spence, 2003). Bu bağlamda psikolojik danışman adaylarının karar verme ve problem çözme becerilerine yönelik gelişim ve uyum göstermeleri hem kişisel hem de mesleki hayatları açısından büyük öneme sahiptir (Özoğlu, 2007).

Bireylerin sosyal-duygusal beceriler geliştirmeleri açısından kitapların ve masalların önemi büyüktür. Bireyin yaşamındaki en iyi deneyimlerinden birinin okuma-yazmayı öğrendiği zaman olduğu belirtilmektedir (Rainfield, 2003). Bireyin dışı dönük öğrenmeden bir anda masallar dünyasına gidebilmeyi kendi isteğiyle keşfettiği ve bunun için önünde büyük bir dünya olduğu söylenmektedir (Karaköse ve Karaköse, 2011). Bu dünya içerisinde seçimlerini özgürce yapabileceği, yeni maceralara doğru ilerleyebileceği ifade edilmektedir (Yılmaz, 2014). Birey kitaplar aracılığı ile kendinden önce hayatta yaşanılabilen herşeyi öğrenebilecek; böylece insanları tanıyarak yaşama ve gerçeğe dair yeni değerler geliştirip deneyimler elde etmeye başlayacaktır (Forgan, 2002). Kitaplar ve masallar yoluyla birey sahip olduğu kişilik özelliklerini, duygularını, çevresiyle kurduğu ilişkileri tanıyıp öğrenebilecektir (Öner ve Yeşilyaprak, 2006). Kitapların, insanları iyileştirip, onlara yardım edici bir çok özelliğinin olduğu ve bireyin önüne yeni yollar açarak, yaşadığı olaylara farklı bir biçimde bakmasını sağladığı belirtilmektedir (Wolpow ve Askow, 2001). Ayrıca bireyin okudukları yoluyla yaşamını anlayabilme ve bir çok yaşantıya tanıklık edip yeni bilgilere ulaşabilmesi söz konusudur (Rainfield, 2003). Son dönemlerde bireyin hem bilişsel hem de duyuşsal yönü üzerinde edebiyatın etkisinin son derece büyük olduğu dile getirilmektedir (Llosa ve Fuentes, 2014). Literatürde bireyin okuduğu her şeyin bir taraftan kendisini düşündürürken diğer taraftan da kendisini duygulandırdığı üzerinde durulmaktadır (Felski, 2016). Bu durumda bireyin sanatın yoğun olduğu etkileşim ortamında okuduklarından ilham alarak bazı davranışlarda bulunmaya isteklenirken, bazen de ağladığı, heyecanlandığı, güldüğü, mutlu olduğu ve bir çok yoğun duyguyu beraberinde yaşadığı vurgulanmaktadır (Öncü, 2012).

İnsanın okurken, dünyada yalnız olmadığını, yaşanan bazı olayların sadece kendi başına gelmediğini gördüğünün ve anladığının üzerinde durulmaktadır. Birey kitapların iç dünyasına girerek; çevresinde bulunan insanların, hayatında yaşadığı zorluklarla, sevinçlerle, endişelerle ve bazı sorunlarla karşı karşıya kalabileceğini öğrenmekte; bu tür yaşantıların tüm insanlara yönelik olduğunu görüp, bu yaşantıları

yakından izleyip paylaşmakta; ayrıca insanın bu evren içerisinde, yalnızlık duygusundan çıktığını, içine istek, güç ve umut dolduğunu görmektedir (Öner, 2007).

Kitapların, insana, hayatın değerini farketmesini sağladığı, etrafına her yönden bakıp iç görü sağladığı, kendine dair her hayat hikayesinde aynı ve farklı birçok kişisel özelliklerini bulduğu görülmektedir. Bireyin yaşam öykülerini kendi yaşamış oldukları ile karşılaştırarak yeni değerlendirmeler yapabileceği, kendi sorunlarına benzer ya da farklı sorunlarla karşılaşp, bu sorunlara yönelik çözüm yollarını görebilmek için kitaplara başvurduğu gözlenmektedir. Birey öyküdeki kişilerin bir kısmını kendisine yakın bularak özdeşim kurmakta, kimi kişilerden de nasıl uzak durması gerektiğini öğrenebilmektedir. Aslında kişi öyküdeki karakterlerle kendisini karşılaştırma fırsatı bulmakta, belki de sahip olup da farkında olamadığı, adını koyamadığı birçok farklı ve güçlü yönünü keşfedebilmektedir (Yılmaz, 2002).

Hikayeler kişinin kendini bulmasına katkı sağlarken sorunlarının çözümünün bilinmeyen ve düşünülmeyen taraflarının tanınmasını ve öğrenilmesini gerçekleştirmektedir. Birey diğer kişilerin bakış açılarından dünyayı görebilmeyi başarak değişik duyguların olabileceğini fark etmekte, aynı zamanda olaylar ve yaşantılar içerisinde ortaya çıkan kalıp yargılardan kurtulmaktadır (Wilson, 2009).

Bugün değeri büyük olan kitapların, bireyin birey olma durumunu kavramasına, yaşadığı sorunların derinini görebilmesine, endişelerini, streslerini, üzüntülerini, sevinçlerini, ilgilendiği ve ilgilenmediği şeyleri keşfedebilmesine de yardımcı olduğu bilinmektedir. Yaşama ayna tutup yansıtma özelliği olan edebiyatın bireyin yaşamının gerçeklerini kavramasını kolaylaştırdığı, düşüncelerini ve duygularını yeniden düzenleyerek yaratıcı gücünü devreye soktuğu belirtilmektedir (Sever, 2004; Ülper, 2009; Grabe, 2010; Öncü, 2012; Llosa ve Fuentes, 2014; Proust, 2016).

İnsanların kitaplara yönelmelerinin çok farklı nedenleri olabilmektedir. Bazı zamanlarda gizledikleri ve yüzleşemedikleri durumlardan uzaklaşmak, kendilerini inciten olaylarla başedebilmek, bireysel problemlerine çözüm getirebilmek, duygularına yeni bir yol bulmak, yeni şeyler keşfetmek için kitapları seçtikleri bilinmektedir. Bu açıdan okuma ilgisi ve motivasyonu bireylerin gelişimi açısından önem taşımaktadır. Okuma konularını, süreçlerini ve sonuçlarını etkileyen bireysel hedefler, değerler ve inançlar olarak okuma motivasyonu tanımlanmaktadır (Pecjak ve Kosir, 2008). Bireylerin konuya olan ilgilerini devam ettirmeleri ve konuya ilişkin

daha detaylı anlama yeteneği geliştirmelerine yardımcı olmak okuma ilgisi olarak adlandırılmaktadır (Verhoeven ve Snow 2001). Bireylerin okumaya olan ilgi ve motivasyonlarını artırabilmek onlara okuyabilecekleri metni seçme konusunda olanaklar sağlanması ile olabilir (Arsenault, 2015; Hidi ve Renninger, 2006).

Bibliyoterapi kişilerin önemli ihtiyaçlarını tanımaları, farkındalık kazanmaları ve onların iyileştirilmelerine yardımcı olabilmeleri için psikolojik danışmanlık sürecinde kitaplardan yararlanma olarak tanımlanmaktadır (Cook, Earles, Vollrath ve Ganz, 2006). Bibliyoterapinin değişik düzeylerde ve bir çok alanda etkili bir şekilde kullanıldığı tarihsel gelişim sürecine bakıldığında görülmektedir (Jones, 2006). Bibliyoterapi, “doğru zamanda, doğru bireyle, doğru kitabı buluşturup kişinin sosyal-duygusal sorunlarının anlaşılabilmesinde, yaşama uyum sorunlarının ele alınmasında ve kişinin içinde bulunduğu gelişim dönemlerine özgü gereksinimlerini tanıyabilmelerinde kullanılan bir yöntemdir” (Öner, 2007). Bibliyoterapi sözcüğünün içerisinde kullanılan “terapi” kavramı psikolojide uygulanan klinik tekniği olarak ifade edilmemiştir (Philpot, 1997). Bibliyoterapi klinik yaklaşım olarak kullanılmasının yanı sıra gelişimsel bir yaklaşım olarak bireyin gereksinimlerini karşılamak için de kullanılmaktadır. Ayrıca bibliyoterapi tekniğinin gelişim dönemleri süreci içerisinde gelişimini normal bir şekilde sürdüren bireyin karşılaştığı günlük yaşama ilişkin sorunlarını önleyebilmesinde ve sorunlarla başedebilmesinde yardımcı bir araç olarak kullanılabileceği fark edilmiştir (Öncü 2012). Örneğin, ilköğretime başlayan bir çocuğun okula gitme korkusu olabilmekte, çocuğa bu durumla nasıl başedebileceğini anlatan öykü okunmakta, okula gitmek istemeyen, okulla ilgili korkusu olan çocuğun okul korkusunun üstesinden gelebilmesinde bibliyoterapi tekniğinin etkili kullanıldığı belirtilmektedir (Lutovac ve Kaasila, 2011).

Eğitim kurumlarında, klinik ortamlarda ve psikolojik danışma merkezlerinde bibliyoterapi sık sık kullanılan bir yöntem olarak vurgulanmakta; ‘Bibliyoterapi’ ile ilgili tanımlara bakıldığında bunların tümünde ortak olarak, bibliyoterapinin, öyküler, masallar ve filmler aracılığı ile bireyin sorunlarını bulup çözebilmesine bir yardım yaklaşımı olduğu ifade edilmektedir (Koçak 2017). Bibliyoterapi yaklaşımında ilk olarak, kişinin soruna ilişkin yakın bir konuda edebi eser bulunmaktadır. Birey o edebi eserde yer alan konularla buluşturulmakta ve bireyden duruma ilişkin tepkilerde bulunulması istenmektedir. Böylece kitap ile okuyucu arasında bir dinamik süreç oluşmaktadır. Bu dinamik süreçte iyileştirici ve geliştirici etkileri ortaya çıkartılmaya

çalışılmaktadır (Campell ve Smith, 2003). Danışmanlık sürecinde danışan sorunlarıyla karşı karşıya kalmakta ve iyi yönde gelişim gösterebilmektedir. Birey kitapları kullanarak iç görü geliştirmekte, negatif duyguları ile ilgili farkındalık kazanmakta, çözüm yolları bulmakta ve bunları hayatında kullanmada cesaretlendirilmektedir (Campell ve Smith, 2003). Birey hayatını bibliyoterapi çalışmalarıyla yeniden gözden geçirmekte ve her öyküde kendini yeniliklere daha yakın hissetmektedir. Bu nedenlerle bireylerin daha çok okumaları, daha çok bilgilendirici filmler izlemeleri vurgulanmaktadır. Nitekim gelişim ve değişim isteyen her bireyin, kendi öyküsünü yakalayıp yaratabildiği belirtilmektedir (Öner, 2007).

Yılmaz'a (2012) göre ise bibliyoterapi bireylerin bilgi ihtiyaçlarının farkında olmaları, hangi bilgiyi nerden nasıl edinecekleri, analiz edecekleri, bilgiyi nasıl kullanacakları, en son olarak tüm aşamaların ve sonuçların değerlendirilmesi sonucunda sorunların yaşamlarını zor duruma koyması şeklinde tanımlanmaktadır. Buradan yola çıkılarak bugün ilerleyen teknoloji ve bilgiyi sağlayacak kaynaklar düşünüldüğünde bibliyoterapi için "bilgi yolu ile iyileşme" tanımı doğru bir tanım olarak kabul edilmektedir. Hangi bilgi kaynağının seçileceği bilgisinin bibliyoterapi uygulayıcıları tarafından karar verilmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2014). Bibliyoterapi uygulamalarının çocuklar, gençler ve yetişkinlerin içinde bulundukları gelişim dönemine özgü gereksinimlerini tanıyabilmelerini sağlamak maksadıyla yapıldığında, yararlı ve etkili bir iletişim aracı olduğu bulunmuştur (İlter, 2015). Ayrıca bibliyoterapi uygulamalarının başarı ile kullanıldığı ve etkililiğinin kanıtlandığı belirtilmiştir (Turan, 2005). Literatüre bakıldığında, bibliyoterapinin yetişkinlerle çocuklar ve gençlerle de birçok duygu ve davranış yönünden problemlerle baş edebilmede kullanıldığı görülmektedir (Öner ve Yeşilyaparak, 2006). Örneğin, cinsel tacize uğramış, kaygı yaşayan, anne babası ayrı olan ve başkaları tarafından evlatlık alınan çocuklarda bibliyoterapinin etkili olduğu belirtilmektedir (Jones, 2002; Folyd, 2003; Pardeck ve Pardeck, 1989; Febraro, 2005).

Bibliyoterapi konusunda yapılan bir çok araştırmaya bakıldığında, deneysel çalışmalardan daha fazla bibliyoterapinin bir yöntem olarak kullanılma biçimini ele alan betimsel araştırmalara rastlanılmıştır. Bu araştırmalar incelendiğinde; Turan (2005) arkadaşlarıyla sıkıntı yaşayan çocuklarda bibliyoterapinin kullanımına değinmiş, Öner (2007) bibliyoterapi tekniğinin ne olduğunu, nasıl kullanıldığını, süreçlerini ve tarihsel gelişimini ele almış, Bulut (2010a) yetişkinlerle yapılan

psikolojik danışmada bibliyoterapinin kullanımına bakmış, Bulut (2010b) ve Öncü (2012) bibliyoterapi yönteminin okullarda psikolojik danışmanlar ve öğretmenler tarafından bir yöntem olarak kullanımına değinmiştir. Bunun yanında Tanrıkulu (2011) ve Yılmaz (2014) bibliyoterapi yönteminin Türkiye'deki durumundan ve uygulamadaki sıkıntısından bahsetmiştir.

Sosyal beceriler yönünden yapılmış araştırmalara bakıldığında, Yüksel'in (1997) çalışmasında sosyal-duygusal becerilerin yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, sosyal yetkinlik, akademik başarı gibi değişkenlerle ilişkine bakılmıştır. Telli'nin (2010) araştırmasında sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisi incelenmiştir. Baydan'ın (2010) çalışmasında üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile yetkinlik beklentilerine bakılmıştır. Elcik'in (2015) çalışmasında üstün yetenekli öğrencilerin çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal duygusal becerileri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Çoban'ın (2007) araştırmasında sosyal beceri sorunu olan öğrenciler ve annelerine uygulanan yaratıcı drama etkinlikleri programının öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin gelişimi üzerindeki etkisine bakılmıştır. Dicle'nin (2006) çalışmasında üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin duygusal zeka düzeyleri ve bazı kişilik özelliklerine göre incelenmiştir. Avşar'ın (2004) araştırmasında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerine etkisine bakılmıştır. Sosyal-duygusal becerilerin ele alındığı çok sayıda araştırma olmasına rağmen bibliyoterapi eğitiminin sosyal-duygusal becerilere etkisinin değerlendirildiği araştırmaya rastlanmamıştır.

Bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının kendilerini tanıyıp keşfetmelerinde, yaşadıkları problemleri yaşayan insanların da olduğunu farkedebilmelerine, daha olumlu benlik geliştirmelerine, sorunlarının çözümü için iç gözü kazanabilmelerine, bir problemin birden çok çözüm yollarının farkına varmalarına ve empati kurup olaylara diğerlerinin gözü ile bakmalarını sağlamalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu kazanımlar ışığında psikolojik danışman adaylarının yetiştirecekleri yeni nesillerin kendilerinin belirledikleri şekilde ilerlemeleri, kendine güvenen ve bağımsızlık duygularını artıran bireyler olacakları söylenebilir (Bilich, Deane, Phipps, Barisic ve Gould, 2008). Buradan yola çıkılarak, psikolojik danışman adayları için hazırlanan bibliyoterapi temelli eğitim programının sosyal-duygusal becerilerinin ve okumaya yönelik ilgi ve motivasyonlarının artırılarak kişisel gelişimlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Eğitimde bilişsel açıdan öğrenmeye ve öğretme daha çok yer verildiği önemli ölçüde bilinmektedir. Oysa ki günümüzde bireylerin daha çok sosyal-duygusal öğrenmelere ihtiyaçları vardır. Bireyin gelişiminin bir bütün olması önemlidir. Bireyin sadece eğitim öğretim sürecinde sadece başarısı değil, sosyal-duygusal yönden de gelişiminin iyi olması gerekir (Yeşilyaprak, 2015).

Psikolojik danışman adaylarının gerek mesleki alanlarında gerekse de tüm yaşamlarına hazırlanmalarını amaçlayan sosyal-duygusal beceriler, öğrencilerin sosyal, sağlık ve akademik yönden kazanımlarını desteklemektedir. Aslında sosyal-duygusal beceriler öğrencileri sınavlara değil hayatın mücadelesine hazırlayarak onlara hayat konusunda yaşamlarını kolaylaştırma şansı vermektedir (Elias, 2001).

Bireyin kendini tanımasında, keşfetmesinde, sosyalleşmesinde, bilinçli ve sağlıklı bir toplumun sürdürülebilmesinde en temel unsur kitapları sevmeye ve ilgi duymadır. Dolayısı ile kitapları seven, ilgi duyan ve okuma alışkanlığı kazanabilen bir toplum olabilmesi için eğitimin en temel döneminden başlanarak çocukların okumaya karşı ilgilerinin artırılması gerekir. Nitekim bilişsel, duygusal ve sosyal yönden gelişime en çok katkısı olan temel dil becerisi okumadır. Okuma, bireyin dünyasını geliştiren, kişiliğinin şekillenmesine katkı sağlayan ve onu diğer insanlara bağlayan önemli bir değerdir. Her ne kadar birey okulda eğitim alsa da bilgi üreten bir toplumda yaşadığı için bu eğitim yetersiz kalmaktadır. O yüzden bireyin kendini eğitebilmesi için kitaplar büyük bir gereksinimdir (Keleş, 2006).

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında bugüne kadar kullanılan yöntemler-ölçme araçları standart olup, test dışı tekniklerin önemine varılamamıştır (Yavuzer ve Karataş, 2015). Test dışı tekniklerden olan edebiyat eserlerinden yararlanarak uygulanan bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının problemlerini çözüp kendilerini her yönden tanımaları, çevrelerine uyum yapabilmeleri, sağlıklı benlik geliştirmeleri ve olumlu kişilerarası iletişim becerilerini geliştirmeleri açısından yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bibliyoterapiyi temel alan rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında doktora düzeyinde bir çalışmaya ulaşamamış olması bu araştırmanın yapılmasını gerekli kılmıştır. Üniversite öğrencilerinde çalışılmamış olması da bu araştırmanın yapılmasını gerekli kılmıştır.

Psikolojik danışman adaylarında bibliyoterapi eğitiminin sosyal-duygusal beceriler ile okuma ilgisi ve okuma motivasyonuna etkisi nasıldır? Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

Bu amaçla araştırma sürecinde aşağıdaki nicel boyutlara ilişkin denenceler kurulmuş ve nitel boyuta ilişkin alt problemlere cevap aranmıştır.

1.1.1. Araştırmanın Nicel Boyutundaki Denenceler

- Rogers’ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının;
 - A) “Duyuşsal anlatımcılık beceri ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır”.
 - B) “Duyuşsal duyarlılık beceri ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır”.
 - C) “Duyuşsal kontrol beceri ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır”.
 - D) “Sosyal anlatımcılık beceri ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır”.
 - E) “Sosyal duyarlılık beceri ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır”.
 - F) “Sosyal kontrol beceri ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır”.
 - G) “Sosyal beceri toplam ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır”.
- Psikolojik danışman adaylarının “okuma ilgisi ve okuma motivasyonu ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır”.

1.1.2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Alt Problemler

- 1) Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapiye ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde;
 - A) Kullanılan masallar hakkında düşünceleri nelerdir?
 - B) Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri hakkında düşünceleri nelerdir?
 - C) Sosyal-duygusal kazanımlarımız hakkında düşünceleri nelerdir?

- 3) Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle;
- A) Benzerliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- B) Farklılıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 4) Psikolojik danışman adaylarının grup rehberliğini yürüten öğretim görevlisinin yerinde olup yapacakları ve değiştirecekleri uygulamalara ilişkin görüşleri nelerdir?
- 5) Psikolojik danışman adaylarının ileride okul psikolojik danışmanı olduklarında bibliyoterapi tekniğini kullanmayı düşünmelerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 6) Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarında kullanılan filmler ile ilgili düşünceleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının sosyal-duygusal becerileri ile okuma ilgisi ve okuma motivasyonuna etkisine bakmak ve psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarına ilişkin görüşlerini incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında çok az çalışılmış olan bibliyoterapi konusuna ilişkin Yüksek Öğretim Kurumu veri tabanında tarama yapıldığında yalnızca 3 tez bulunduğu, bu tezlerin de doktora tezi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu tezlerin eğitim öğretim alanında Kurt (2018) tarafından yapılan "Bibliyoterapi eğitiminin üstün zekalı ve yetenekli çocukların empati düzeyine etkisi", Özan (2017) tarafından yapılan "Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve özel öğrenme olan 9-12 yaş aralığındaki çocuklarda bibliyoterapi kullanımının kişilerarası sorun çözme becerilerine etkisinin incelenmesi" ve psikoloji alanında İlter (2015) tarafından yapılan "Bibliyoterapi tekniğinin üstün yetenekli çocukların mükemmelliyetçilik düzeyine etkisi" yüksek lisans tezlerinin olduğu görülmektedir. Literatürde bibliyoterapi ile ilgili yabancı kaynaklarda 4 doktora tezine ulaşılmıştır. Bu tezlerin Kanarowski (2012) tarafından özel eğitim bölümü alanında yapılan "Etkili ve Alternatif İletişimi Kullanan Çocuklarda Bibliyoterapi Yaklaşımının Akranlara Yönelik Tutuma Etkisi", Brewster (2011) tarafından sosyal bilimlerde yapılan "Ruh Sağlığı ve Refahı İçin Okuma Deneyimlerinin İncelenmesi ve Bibliyoterapi Modelleri

İle İncelenmesi”, Roberts (2015) tarafından eğitim ve danışmanlık psikolojisi bölümünde yapılan “Kanserli Hastalar İçin Bibliyoterapinin Fizibilite, Kabul Edilebilirlik ve Etkinliği: Rastgele Kontrollü Bir Deneme ” ve Hsiao-Wei Fu tarafından yapılan “Bibliyoterapi ile Stresle Başa Çıkma: Tayvanlı Üniversite Öğrencileri İçin Zahuang Zi’nin Masallarını Okumanın Etkileri” olduğu görülmektedir.

Disiplinlerarası bir çalışma gerçekleştirilmiş olması bakımından bu çalışmanın önemli olacağı düşünülmüştür. Okuma tutumu, dil eğitiminin de kazanımlarından biridir; dolayısıyla hem RPD’ye hem de dil eğitimine yönelik bir çalışma olması bağlamında çalışmanın alana önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

Çalışma grubuna alınan psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi tekniği ile ilk kez karşılaştıkları ve ileride psikolojik danışmanlar olarak çalışacakları eğitim kurumlarında bireysel, grup danışmanlıklarında ve grup rehberliği etkinliklerinde yer verebilmelerine olanak sağlayacak olması da, araştırmanın diğer bir farklılığıdır. Ayrıca masalların ve filmlerin psikolojik danışman adaylarının problemlerini somutlaştırarak onları çözüm yollarına yaklaştırmasının; psikolojik danışman adaylarının problemleriyle baş etmelerinde etkili olacağı düşünülmüştür. Çalışma bulgularının bibliyoterapi eğitimi ile psikolojik danışman adaylarının sosyal-duygusal becerilerinin, okumaya yönelik ilgilerinin ve okuma motivasyonlarının artırılması yönünde olması beklenmektedir. Yine çalışma RPD alanında bibliyoterapi eğitimi kullanarak deneysel çalışma yapacak olan araştırmacılara da yön verebilir ve katkı sağlayabilir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıdaki koşullarla sınırlıdır.

1. Araştırmanın uygulama süreci; 2017-2018 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırma 36 saatlik 12 oturumluk psikolojik danışman adaylarına uygulama süreci ile sınırlıdır.
3. Bu araştırmadan elde edilen veriler, Sosyal Beceri Envanteri, Okuma İlgi Ölçeği, Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği ve Yapılandırılmış Görüşme Formunun ölçtüğü veriler ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Bibliyoterapi: Kişinin yaşadığı problemle, kitaptaki karakterin özdeşleşmesini sağlayan edebi eserlerden yararlanma olarak tanımlanmaktadır (Jaquinta ve Hipsky, 2006).

Birey Merkezli Yaklaşım: Birey merkezli yaklaşıma göre, bireyin organizması doğuştan iyidir, kendisine ve başka kişilere doğru davranma eğilimi içerisindedir ve yüksek gelişme güdüsüne sahiptir (Corey, 2008).

Okuma Alışkanlığı: Okuma becerisini düzenli ve sürekli kullanıp amaçlara ulaşmada bir araç olarak gören bireylerin okuma davranışdır (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007).

Okuma İlgisi: Bireyin okumaya ilgi duyması, sevmesi, okumadan hoşlanması, okumaya öncelik tanınması ve daha fazla zaman ayırması olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2017).

Okuma Motivasyonu: Kişileri okumaya yönelten içsel ve dışsal faktörler olarak tanımlanmaktadır (Guthrie ve Wigfield, 2000).

Sosyal-Duygusal Beceriler: Çevre içerisinde iletişimi devam ettirmeyi sağlayan, çevreden olumlu pekiştireç sağlayan kişilerarası ilişki durumlarında kullanılan öğrenilmiş davranışlardır (Geertz, 2003).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımı

Birey Merkezli Yaklaşım Rogers tarafından 1940'lı yıllarda geliştirilmiştir. Bu yaklaşımda danışman bireyi merkeze almakta, onun kendini tanımasına ve iç görüşü kazanmasına yardımcı olmaktadır. Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımında vurgulanan, bireyin yönlendirici bir danışman olmadan da problemlerini çözebileceğini ve kendini tanıması için güçlü bir potansiyelinin olduğudur (Bilge, 1996).

Birey Merkezli Yaklaşımda herkesin temelde güvenilir olduğundan bahsedilmektedir. Süreçte amacın, danışanın yaşamı üzerinde düşünmesi, çeşitli alternatiflerin farkına varması için cesaretlendirmek olduğu vurgulanmaktadır (Corey, 2008). Süreçte, danışanların iç görüşü kazanmalarına yönelik sözlü ve sözsüz iletişimlerine, bireyin kendini gerçekleştirme gücüne ve yeni yaşantılara açık olmaya, deneyimlerine güvenmeye odaklanılmaktadır. Esas amacın danışanın fenomenolojik dünyasına girmek olduğu ifade edilmektedir. Danışanın fenomenolojik dünyasına girerken de empatik anlayışın ve koşulsuz kabulün önemine değinilmektedir (Ataman, 2017).

Rogers insanların özgür bırakıldıklarında kendi yollarını bulabileceğini belirtmiştir (Corey, 2008). Ona göre bireyin hayatındaki hedefinde kendini gerçekleştirme güdüsü vardır. Bu güdüyü ise bireyin temel motivasyonunu; kendi beceri ve kaynağını sonuna dek kullanarak kişisel gelişimini en üst seviyeye taşımak olarak görür (Ataman, 2017).

Rogers'ın Birey Merkezli Terapiyi tanımlayan görüşleri aşağıda yer almaktadır:

- İnsan değişen bir yaşam içinde yer alır. Kişinin yaşantısal dünyasına fenomenolojik alanı denilebilir.
- Algısal alan bireyin gerçek alanıdır. Organizma, öznel alanına yaşandığı gibi veya algıladığı gibi tepkide bulunur.
- Bireyin öznel alanına organizma bütün olarak tepkide bulunur.

- En önemli eğilim çabası organizmanın devamını sağlamaktır.
- Organizmanın gereksinimlerini gidermeye yönelik davranış temel olarak amaç yönelimlidir.
- Davranışlara eşlik edip davranışların ortaya çıkmasını sağlayan duygular amaç yönelimlidir.
- Bireyin davranışını anlamının en etkili yolu onun kendi algısına bakmaktır.
- Fenomonolojik alanın bazı kısımları kademeli bir şekilde kendilik olarak fark edilir.
- Bireyin çevresi ve diğer insanlarla olan etkileşimi sonucunda değerlendirmesi olarak kendilik yapısı oluşur. Böylece birey çevresiyle etkileşim sonucunda diğer bireylerle değerlendirmeleri sonunda benliğin yapısı gelişir.
- Bazı değerler yaşantılara verilir. Bu değerler bazı zamanlar doğrudan doğruya organizma tarafından yaşanan değerlerdir ve bazı zamanlar da başkalarından alınmış değerlerdir. İçe alınan değerler bazı zamanlar bire bir yaşanılmış gibi algılanarak bozulabilirler.
- Kişi yaşantısında deneyimler kazandıkça bu yaşantılarını (a) kendi benliği ile ilişkili olarak simgeler, algılar ve düzenler (b) benlik yapısı ile ilişkisini görmediği için önemsemez (c) benlik yaşantısı ile tutarlı olmadıkları için onları simgelemeyi reddeder veya bozup değiştirerek simgeler.
- Bireyin organizması tarafından kabullenilen davranışları kendilik kavramında tutarlılık gösterir.
- Organik yaşantılar ve sembolize edilmemiş gereksinimlerden davranış meydana gelebilir. Bu tarz davranışlar bireyin kendilik yapısı ile tutarsızlık gösterir.
- Önemli duyu ve iç organlarının yaşantılarını ile ilgili organizma farkındalığını kabul etmez ve bunun sonucu olarak bunlar sembolize edilmez. Böylece kendilik yapısına dahil edilerek örgütlenmedikleri için psikolojik uyumsuzluk meydana gelir.
- Kişinin duyarlarından ve iç organlarından gelen yaşantıları kendilik kavramı ile tutarlı bir şekilde sembolize edilirse psikolojik uyum oluşur.
- Bireyin benliği ile organizasyonla tutarlı olmayan yaşantısı tehdit edici olarak algılanır. Çünkü kendini korumak için kendilik yapısı organize olmuştur.
- Hiçbir tehditin kendilik yapısına yönelik olmadığı zaman, kendilik yapısı ile tutarsız olan yaşantılar algılanabilir. Böyle yaşantıları kendilik yapısı yeniden inceler ve sembolize eder.

- Kişinin diğer insanları daha iyi anlamaya başlaması tüm duygusal ve iç yaşantılarını algılayıp bunları tutarlı ve bütün olarak bir sisteme koyabilmesiyle başlar.
- Kişi kendilik sistemini kabul edip organik yaşantılarını ne kadar çok algılasa mevcut olan inanç sistemini değiştiriyor anlamındadır (Corsini ve Wedding, 1995).

2.2. Rogers'ın İnsan Doğasına Yönelik Bakışı

Birey Merkezli Yaklaşımına göre, kişinin doğası doğuştan iyidir ve birey diğer kişilere doğrudan iyi davranma eğilimindedir. Kişiler mantıklıdır, toplumsallaşmıştır, yapıcıdır ve ileri doğru adım atma gücüne sahiptir. Ayrıca her bireyin içinde büyüme ve kendini geliştirmeye yönelik güçlü bir potansiyel olduğu belirtilmektedir (Corey, 2008).

Bireyin temel ihtiyaçların doyurulmaması ve engellenmesi sonucunda kötü olarak nitelendirilebilecek tutum, düşünce ve davranışların oluştuğu belirtilir. Dolayısı ile bireyin doğasının olumlu özellikler taşıyan bir yapıya sahip olduğu vurgulanır. Bireyi baskı altına almak yerine onu cesaretlendirmek ve kendini gerçekleştirmesine uygun ortam hazırlamanın önemine değinilir (Corey, 2008).

Rogers bireyin hayatının amacını oluşturan tek güdünün kendini gerçekleştirme güdüsü olduğunu belirtmiştir. Bireyin gizil güçlerini en üst düzeyde ortaya çıkarması ve tam olarak fonksiyonda bulunması kendini gerçekleştirme olarak tanımlanmaktadır. Rogers kendini gerçekleştirme eğilimini belirlenen hedefe ulaşma olarak görmektedir (Ataman, 2017).

2.3. Birey Merkezli Yaklaşımının Kavramları ve Temel Özellikleri

Bu yaklaşımın, bireyin davranışlarını yorumlamadığı ve değiştirmeye çalışmadığı vurgulanmaktadır. Birey Merkezli Yaklaşımında bireyin doğasında ilerleme, büyüme, gelişme ve kendini gerçekleştirme güdüsünün olduğu belirtilmektedir (Özoğlu, 2007). Bu yaklaşımın temel özelliklerinden birisi de, insanın duygu ve düşüncelerini tanımasını sağlamak ve bireyin çözümlerini bulmasında ona rehberlik etmektir. Birey Merkezli Yaklaşımı diğer yaklaşımlardan ayıran özellikler göre aşağıda sunulmuştur (Özoğlu, 2007):

- Birey Merkezli Yaklaşım, insanın hayatla baş etmede sorumluluğunun ve kapasitesinin olduğunu belirtir.
- Danışmanlık sürecinde danışman danışanın kendi öznel alanına girmeye ve onun dış dünyayı nasıl algıladığını anlamaya çalışır.

- Süreç danışman ve danışanın işbirliği ile yürütülür. Süreçte iki kişinin karşılıklı ilişkisi büyük önem taşır.

Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımındaki kavramlar ve özellikleri aşağıda verilmiştir:

2.3.1. Tam Fonksiyonlu Birey Olma ve Kendini Tanıma Eğilimi

Kendini gerçekleştirme, organizmanın kendi kapasitesi yönünde gelişmesi, devam etmesi, zenginleşmesi ve üretmesi için doğasından gelen aktif bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Duy, 2005). Rogers'a göre bireyler "kendilerine özgürce tercih yapma hakkı verildiğinde ve dışsal gücün olmadığı durumlarda, hasta olmaksızın sağlıklı olmayı, bağımlı olmaksızın bağımsız olmayı tercih ederler" (Corsini ve Wedding, 1995, s:141). Duy (2005)'a göre tam olarak fonksiyonlarını yerine getirebilen kişi bağımsız ve gelişebilendir. Rogers'a göre ise bütünüyle işlevde bulunan bireyler kendilerinin farkındadırlar (Corsini ve Wedding, 1995).

2.3.2. Kişinin Yaşantısı

Rogers tarafından duyuşal ve içsel yaşantı, organizmanın duyuşal ve içsel donanımı tarafından bilinçli hale getirilmeye hazır olarak, olguların ve olayların meydana gelmesi olarak ifade edilmektedir. Rogers fizyolojik bir kavramdan daha çok psikolojik bir kavram olarak duyuşal ve içsel yaşantıları kavramını kullanmaktadır. Rogers "yaşantısal", "algısal" veya fenomenolojik alan adını herhangi bir andaki yaşantıların tümüne vermektedir (Duy, 2005).

Danışmanlık sürecinde danışanların, psikolojik kendi algılamalarıyla yaşadıkları gerçek arasında ikilemde kaldıklarında psikolojik yardım almaya geldikleri belirtilmektedir. Danışanlar süreç ilerledikçe ilişkilerinden ve değişimden kendilerinin sorumlu olduklarının farkına varmakta, inançlarını ve duygularını ortaya çıkarmaktadırlar. Danışanlar suçluluk duydukları, utandıkları, nefret ettikleri, öfkelenedikleri olumsuz duygularını ifade etmektedirler. Danışanlar süreçte danışanlar saklı kalmış yönlerinin ve duygularının farkına varmaktadırlar. Bunun yanında bunları kabullenip duygularına ilişkin özellikleriyle bütünlük sağlamaktadırlar. Danışanlar, kendi bilmedikleri yönlerini fark ettikçe ve kabul ettikçe savunmaya daha az ihtiyaç duyarlar ve yeni değişimlere açık hale gelebilirler (Corey, 2008).

2.3.4. Algı ve Farkındalık

Kişinin algılarının öznel dünyası psikolojik amaçlar için önemlidir. Sosyal amaçlar için gerçeklik ise farklı bireyler arasındaki yüksek derecedeki toplumsal algılardan oluşur. Farkındalık “yaşantıların ve uyarıcıların farkında olmaktır” (Rogers, 1990).

2.3.5. Kişinin Benliği ve Benlik Kavramı

Rogers’ın kişilik teorisi benlik kavramı üzerine gelişmiştir. Benlik bireyin duygularının, görüşlerinin, algılarının ve inaçlarının tümüdür; benlik “neyim” ve “ne yapabilirim” sorusuna cevap aramaktır. Kişinin benlik algısı onun hem öznel dünyasını hem de nesnel dünyasının farkına varmasını sağlamaktır. Algıladığı benliği onun hem dünyasını hem de kendi davranışını algılamasını etkilemektedir (Bilge, 1996).

“Ben”, organizmanın benliğinin gerçeği olup, günlük yaşamda öz benliği olmaya çalışmaktır. İnsanların benlik kavramının önemli olmasının nedeni kendileriyle ilgili algılamaların bütünü ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere yaşamdaki etkileşimlerinin aracı olmasıdır (Warner, 2009). Etkili benlik kavramı, bireylerin gerçek yaşantılarını görebilmelerine ve algılamalarına olanak sağlamaktadır. Rogers’a göre ruhsal yönden sağlıklı olan bireylerin benlik nitelikleri; bireyin benliğini olduğu gibi kabul etmesi, içten ve dıştan gelen uyarıcılara (yaşantılara) açık olması, uygun bir şekilde yaşantılarını gözden geçirmesi, yaşamıyla uyumsuzluk içinde olduğu durumları farkedebilmesi ve tüm yaşantılarını benliği ile adaptasyonunu sağlayabilmesidir (Bilge, 1996).

Rogers’a göre, bireyler her yaşantılarını benlik kavramıyla ilişki içinde değerlendirirler. Kişiler benlik imgeleriyle tutarlı davranmak isterler ve tutarlı olmayan yaşantı ve hisler bireyi tehdit edici durumdur. Bu durumda kişinin benlik imgesiyle tutarsız olan yaşantıları benlik ve gerçeklik arasındaki uçurumun çok olmasına yol açacaktır. Dolayısı ile de kişinin yaşama karşı uyumsuzluğu artacaktır. Bunun aksine kişilerin iyi uyum göstermeleri benlik kavramı, düşünce, yaşantı ve davranışları tutarlılık içindedir. Ayrıca bu kişilerin benlikleri esnek olup yeni yaşantılara açıktır (Barnett ve Womack, 2015).

Birey Merkezli Yaklaşımındaki ideal benlik ise bireyin nasıl bir insan olmak istediği düşünceleri ile alakalıdır. Kişinin gerçek benliğinin ideal benliğine ne kadar yakın olursa bireyin o kadar mutlu olacağı vurgulanmaktadır. Bireyin ideal benliği ile gerçek benliği arasında büyük fark olursa da bireyin mutsuz olacağı belirtilmektedir (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Hoeksema, 2006).

2.3.6. İçsel Değer Yargıları

İçsel değer yargıları bireyin algısal alanıdır. Kişinin farkındalığına ilişkin ortaya çıkan alanıdır. İçsel referanslar diğer kişilerin davranışlarının altında yatan nedenleri ortaya çıkarmaktadır (Corsini ve Wedding, 1995).

2.3.7. Bireyin kişiliği

Rogers’a (1984) göre bireyin kişiliğini “ben” ya da “bana”nın karaktere bağlı özelliklerinden ve algılarından oluşan tutarlı davranışlarını belirtmektedir. Ayrıca “ben” ya da “bana”nın değişik hayat düşüncelerine ve değerlere yüklenen anlam olarak ifade edilmektedir (Corsini ve Wedding, 1995).

2.3.8. Psikolojik Yönden Uyum ve Uyumsuzluk

Kişinin iç organlarının yaşantıları ve duyuşsal ile kendilik kavramları arasındaki tutarlılığı ve uyumu ifade etmektedir. Organizma bilinç düzeyindeki önemli yaşantıları inkar edip bozuyorsa benlik ile yaşantı arasında uyumsuzluk sorunu görülecektir. Sosyal bir bakış açısıyla psikolojik uyumsuzluk ele alınmaktadır. Benliğin yaşantıya tam olarak uyum sağlaması ile de psikolojik uyum gerçekleşecektir (Corsini ve Wedding, 1995).

2.3.9. Kaygı Durumu ve Savunma

Rogers’a göre birey benliği ile ilgili sahip olduğu bilgileri ile tutarsızlık gösteren bir bilgi ile karşılaştığında kaygı duymaya başlar. Kaygı ile başa edebilmek için de savunmaya geçer (Burger, 2006).

2.3.10. Sembolizasyon

Bireyin yaşamında farkındalık kazandığı ve bilinçlendiği bir süreç olarak sembolizasyon tanımlanabilir. Birey kendilik kavramı ile ilgili farklı yaşantılar geçirirse hassasiyetinde gizleme durumu görülebilir (Corsini ve Wedding, 1995).

2.3.11. Değerlendirme Süreci

Değerlendirme süreci kişilerin kendi değer yargılarının sonuçlarına ulaşmaları biçiminde ilerleyen süreçtir. Bireyin süreç içinde iyi ve kötüyü fark edebilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda kişiye değerler ve davranışlar açısından sorumluluk yüklenerek kişinin sorumluluk alması sağlanmaktadır. Süreçte, bireyin seçim yapması gerektiği vurgulanmaktadır (Corsini ve Wedding, 1995).

2.4. Hümanistik Eğitim Anlayışının Özellikleri

Hümanistik eğitim anlayışında iyi bir sınıf öğretmeni şu nitelikleri taşımalıdır; öğrencisinin düşüncesini yargılamadan eleştirmeden anlamaya çalışmalı, öğretimi bireyselleştirebilen olmalı, esnek ve yaratıcı davranabilen, öğrencilerinin güvenli bir ortam içerisinde birbirlerinin düşüncelerini dinleyip paylaşabilmeleri ve tartışabilmelerini sağlamalı, koşulsuz kabul-içtenlik-saygı-empatik anlayış becerilerine sahip olmalı, öğrencilerinin yeni fikirlerini ortaya koymalarına fırsat vermeli, öğrenciler arasındaki yardım ve dayanışmayı artırabilme özelliğine sahip olmalı, öğrencilerini etkin bir şekilde dinleyebilmeli ve de öğrencilerin hem kendilerinin duygu ve düşünceleri hem de başkalarının duygu ve düşünceleri hakkında iç görü sahibi olmalarına yardımcı olmalıdır (Yeşilyaprak, 2015; Erden ve Akman, 2018).

2.5. Birey Merkezli Psikolojik Danışma Sürecinde Kullanılan Beceriler

Danışmanlık sürecinde kullanılan beceriler aşağıda verilmiştir:

2.5.1. Saydamlık-İçtenlik

Danışmanın danışmanlık sürecinde saydam ve doğal olması gerekmektedir. Danışmanın danışmanlık rolünün arkasına gizlenmemesi, duygu ve düşüncelerini açıklıkla belirtmesi önemlidir (Egan, 1994). Rogers danışmanın danışana karşı ısrarcı bir biçimde ortaya çıkan olumsuz bir duyguyu yaşamamasının en iyi olacağını ifade etmektedir. Rogers olumsuz duyguları saklamanın danışmana daha çok zarar verdiğine inanmakta, danışman olumsuz duygular yaşarsa bunu belirtmenin daha uygun olacağını vurgulamaktadır. Ayrıca Rogers danışmanın olumsuz duyguları sakladığı anda sahte bir yüz takınacağını ve danışan tarafından hissedileceğini belirtmektedir. Rogers hayatın her anında tuttarlı davranmanın mümkün olmadığını kabul etmekte, hiç bir kişinin her zaman tüm yaşantılarının farkında olamadığını ifade etmektedir.

Danışmanın danışmanlık sürecinde kullanacağı saydamlık-içtenlik becerisinde, danışmanın danışanı ile olan etkileşiminde her an duygularının farkında olması ve orada olması önemle vurgulanmaktadır (Karataş ve Yavuzer, 2018).

2.5.2. Koşulsuz Kabul

Danışmanın danışana bir insan olarak değer vermesi gerekmektedir. Bu değer in koşulsuz olması önemlidir. Danışmanın danışana yönelik tutumu düşünce ya da davranışlarındaki değişmelere bağlı olmamalıdır. “Şöyle yaparsan ben de seni severim veya takdir ederim.” tarzı ifadeler kullanılmamalıdır. “Seni sen olarak kabul ediyorum, değer veriyorum.” ifadesini kullanması yerinde olacaktır (Corey, 2008). Danışan kim olursa olsun, nerden gelirse gelsin, zengin ya da fakir olsun danışmanın danışanı şartsız kabul etmesi gerekmektedir. O zaman danışan istenildiğini anlar ve harekete geçebilir. Nitekim danışanın bu sürece değişim için geldiği vurgulanmaktadır (Voltan-Acar, 2009).

2.5.3. Olumlu Empatik Anlayış

Rogers empatiyi, danışmanın danışanın öznel dünyasını, sanki kendi dünyasıymış gibi niteliğini kaybetmeden hissetmesi şeklinde tanımlamaktadır (Voltan Acar, 2009). Danışmanın empatik anlayışa sahip olması, danışanın dünyayı nasıl algıladığını, onun dünyasına girerek hissedebilmesiyle gerçekleşecektir. Danışman, danışanın duygularını ve bu duyguların altında yatan davranış ve yaşantıları anlayıp danışanına iletiyorsa, olumlu empatik anlayışa sahip olduğu belirtilmektedir (Arkonaç, 1998). Danışmanın empatik olabilmesi danışanın kendisinin anlaşıldığını hissetmesi ve kendini açması bakımından önemlidir (Voltan-Acar, 2009).

2.5.4. Kendini Gerçekleştirme

Rogers Birey Merkezli Yaklaşımında yaşam gücünün "kendini gerçekleştirme" olduğunu belirtmektedir. Rogers yaşamdaki her organizmanın dünyaya gelişinde kendini geliştirme ve gerçekleştirme potansiyeline sahip olduğunu ifade etmektedir. Rogers her organizmanın belli bir potansiyele bağlı olduğunu ancak organizmanın kendini ortaya koyamaması durumunda gereksiniminin olmayacağını belirtmektedir. Rogers her canlının yaşamda fizyolojik (hava alma, su içme ve yemek yeme gibi) bir ihtiyacının olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca her canlının sevgi ve güven duygusu arayışı içinde olduğunu belirtmektedir (Nelson-Jones, 1982).

Kendini gerçekleştiren birey Rogers'a göre kendini yönetebilme, yön verebilme ve denetleme gücüne önemli derecede sahiptir. Danışmanlık sürecinde birey yalnız doğuştan gelen bu iyileşme ve gelişme gücünü aktif hale getirebilmektedir. Birey Merkezli Yaklaşımda kişiye seçme özgürlüğü tanındığında iyiyi, doğruyu ve gelişmeye götüren davranışları seçtiği belirtilmektedir (Kuzgun, 2000).

2.6. Kendini Gerçekleştiren Bireylerin Özellikleri ve Benlik Kavramları

Rogers'a göre hayatın ilk yıllarından itibaren insanın yakın çevresi ile etkileşimi, onun kendini gerçekleştirme düzeyini etkileyen en önemli etkidir. Rogers kendini gerçekleştirmeyi tüm davranışların temelinde yatan ana güdü saymakla birlikte özellikle hayatın ilk yıllarında iki ihtiyaca özel bir önem vermiştir. Bunlar "Olumlu Saygı" ve "Benlik Saygısı" ihtiyaçlarıdır (Rogers, 1990). Rogers'a göre kendini gerçekleştirmiş bireylerin özellikleri aşağıda sıralanmıştır:

1. Yaşantılara daha açıktırlar: Kendi duygularının farkındadır ve onları bastırma ihtiyacı duymaz. Uyarıcıları, dış dünyayı çarpıtmadan rahatlıkla algılar. Yaşamdan zevk ve doyum alırlar. Her güne büyük bir keyifle başlarlar.

2. Daha varoluşsal bir yaşam sürdürürler: İnsanlar anı yaşayıp o ana ilişkin seçimde bulunurlar ve bunun sonucundaki sorumluluklarını alırlar. Kural ve ilkelere bağlı kalıp bugünü yaşamayı kaçırmazlar.

3. Kendilerine güvenirler: Herhangi bir durumda organizmadan gelen uyarıcılara önem verir, en iyi davranışa götürecektir bir araç olan organizmaya güvenirler.

4. Tüm fonksiyonlarını yerine getirirler: İnsanlar kendilerine ilişkin bilinmeyen yönlerini ortaya çıkarırlar ve aşağıda yer alan özelliklere sahip olurlar (Kuzgun, 2000).

- Her konuda sağlıklı karar alabilirler.
- Olumsuz durumlardan olumlu yönler çıkarabilir.
- Her konuda verimlidirler. Zamanı iyi kullanırlar; geçmişten daha çok geleceğe dönüktürler.
- Duygularını her zaman rahatlıkla dile getirirler.
- Kendilerini değiştirmekte olan dünyanın yine değiştirmekte olan bir parçası olarak görürler. Bağımsız ve özerk bir yapıları vardır.
- Çevrelerinden bağımsızdırlar.
- Kişisel-psikolojik büyümelerine yönelik güdülerine göre hareket ederler. Düşüncelerinde ve davranışlarında bağımsızdırlar.

- Neyin doğru, neyin yanlış olduğuna kendi bağımsız sistemlerine göre karar verirler.
- Hayatlarında kendi ayaklarının üzerinde dururlar.
- Yaratıcıdır. Her zaman kendilerine güvenleri yüksektir. Tüm konularda herkesten bağımsız düşünebilirler.
- Kendiliğinden doğaldır. Yapmacık davranışlar da bulunmazlar. Doğal, içten ve saydamdır.
- Yalnız kalıp kendi kendine yetinebilen insandır. Tek başlarına bazı zamanlar kalabilirler.
- Kimseye karşı düşmanca davranmazlar. En zor sıkıntılı anlarda bile gülümseyebilirler. İyi bir espri anlayışları vardır. Her olumsuzluktan olumlu bir durum çıkarabilirler.
- İnsanlara yardımcı olmaktan, onlarla vakit geçirmekten hoşlanırlar. Fakat toplumsal kalıplara karşıdır. Kendi davranışlarını toplumsal kalıpların biçimlendirmesine izin vermezler.

5. Olayları olduğu gibi algılar: Benlik kavramı, bireyin etkili olarak fonksiyonda bulunabilmenin temelidir. “Kendisini tehdit eden yaşantılara karşı, organizmayı önceden uyaran alt-algılama mekanizmasına gerek yoktur.” ifadesi ile Rogers gerçekçi algılama kapasitesini tanımlamaktadır. Gerçekçi algılamada, insanların doğallık ve yaratıcılık olasılıkları yüksektir. Çünkü bireyler yaşamlarında yaratabilecekleri seçeneklere karşı uyanıktırlar. Psikolojik yönden sağlıklı olan bireyler, içinde bulunduğu koşulları olduğu gibi kabul ederler.

6. Mantıklıdır: Gerçekçi algılamanın başka bir özelliği de mantıklılıktır. Bireyler kendilerini kendini gerçekleştirme eğilimi ile temas içerisinde olduklarında davranışları organizmalarını geliştirme ve koruma bakımından daha mantıklı olabilecektir. Rogers (1961) bireyin yaşadığı trajik olayların onun mantıklılığının farkına varmasına engellediğini ifade etmiştir.

7. Kişisel sorumlulukları vardır: “Kişisel sorumluluk” terimi ile anlatılmak istenen bireyin kendi sorumluluğunu yüklenmesidir. Bu terim Rogers’ın organizmanın kendi içinde ve diğerlerine karşı güven ve kendi davranışının sorumluluğunu kabullenme düşüncelerini ifade etmektedir. Birey Merkezli Yaklaşımda bireyin kendini denetlemesi, kendine yardım ve kişisel gücü ön plandadır. Bireyin kişisel sorumluluğunu kabullenebilmesinde etkili bir benliğe sahip olduğunu gösterir.

8. Kendilerine saygıları vardır: Bireyin kendini kabul etmesiyle ilişkilidir. Etkili benlik kavramının önemli bir parçasıdır. Kendine saygı ile bahsedilen bireyin kendi organizmasının değer verme süreciyle alakalıdır. Koşulsuz kendine saygı üst seviyede olan kişiler davranışlarını ve tutumlarını takdir etmeyip kendini takdir edebilirler.

9. İyi kişisel ilişkiler kurma kapasitesine sahiptirler: Başkalarını oldukları gibi kabullenebilirler. Psikolojik yönden iyi olan kişiler kendilerine ve başkalarına saygılıdır. Kişilerarası ilişkilerde iyidirler. Her bireye karşı büyük bir sevgi ve sempati duyabilirler. Onlarla sevecen ve derin ilişkiler kurabilirler. Hem kendileri ve hem de başkaları hakkında olumlu düşüncelere sahiptirler. Kendileri dışında sorunlar üzerinde yoğunlaşabilirler. Kendileri dışında diğer insanlara da katkı sağlayabilecek amaçları vardır. Evrensel düşünceye sahiptirler.

10. Etik yaşantı süreci içerisinde hareket ederler: Birey Merkezli Yaklaşımda kendini gerçekleştiren bireylerin sosyal ilişkileri iki şekilde kendini göstermektedir. Birincisi bireyin diğer kişilerle özdeşim kurabilme özelliğine sahip olmakla beraber kendininkiyle birlikte onların da kendini gerçekleştirme arayışı içinde olduğunu bilmesidir. Bu bağlamda birey kendi hedefine ulaşırken başkasının hakkına girmeme konusunda dikkat etmeye çalışır. İkincisi ise birey amaç ile aracın ayırımını yapabilir. İyi ile kötüyü ayırt edebilir.

Kendini gerçekleştiren veya tam olarak fonksiyonda bulunan insanların temel özellikleri kendini gerçekleştirmenin hem amacı hem de aracıdır ve hepside etkili benlik kavramları ile ilişkilidir. Kendini gerçekleştiren insanların benlik kavramlarını da gerçekleştiren insanlar olduğu vurgulanmaktadır (Nelson-Jones, 1982).

2.7. Psikolojik Danışma Sürecinin Hedefi ve İlkeleri

Birey Merkezli Yaklaşımda psikolojik danışma sürecinin amacı, yalnız problemlerin çözüme ulaşması değil, danışanların şimdi ve burada yaşadıkları sorunları ile mücadele edebilmelerine yardımcı olmaktır. Danışmanlık sürecine gelen bireylerin “Gerçek kendimi nasıl keşfedebilirim?”, “Olmak istediğim kişi haline nasıl gelebilirim?” gibi soruları sordukları vurgulanmaktadır. Sürecin amacının kişinin tam olarak işlevde bulunan bir birey olmasına yardımcı olan bir ortamın sağlandığı vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda, bireyin kendini gerçekleştirme yolunda süreçte cesaretlendirildiği görülmektedir (Corey, 2008). Aynı zamanda sürecin bir diğer amacı da kişinin benlik kavramını gerçekçi ve ulaşılabilir duruma getirmektir. (Rogers, 1995).

2.8. Danışma Sürecinde Psikolojik Danışmanın Rolü

Bu yaklaşımda danışmanların teşhis koymaya, tedavi planları oluşturmaya ve çeşitli terapi tekniklerini kullanmaya çalışmadıkları belirtilmektedir. Danışmanın süreçte danışanın değişimi sorumluluğunu almadığı vurgulanmaktadır. Bu sorumluluğu danışanın kendisinin üstlendiği belirtilmektedir. Bu noktada psikolojik danışmanın rolü, şimdi ve burada ilkesine göre hareket ederek anda olmak danışanın ana ilişkin davranışlarına odaklanmaktır. Ayrıca ulaşılabilir olmak danışan için önemlidir. Bu bakımdan psikolojik danışmanın, süreç içinde danışanla gerçek ilişki kurmada istekli olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla beraber danışmanın şeffaf, doğal, içten, olumlu empatik anlayışa sahip ve şartsız kabul edici tutum içerisinde olması gerekmektedir (Corey, 2008).

2.9. Süreçte Danışman ve Danışan Arasındaki İlişki

Birey Merkezli Yaklaşımda, psikolojik danışman ve danışan arasındaki ilişkide danışana yardımcı olan şey, ilişkinin kendisidir. Danışman bilgisi ile danışana yardımcı olmamaktadır. Danışman, danışanın değişim gösterebilmesinde ilişkiyi kullanmasına olanak sunmaktadır (Duy, 2005). Rogers (1990), Psikolojik danışma sürecinin ve terapötik iletişimin başlayabilmesinde aşağıdaki ilkelerin sağlanması gerektiğini belirtmektedir:

- Süreç danışman ile danışanın aktifliği ile yürütülmelidir.
- Danışan ilişki içerisinde kırılmış, incinmiş ve kaygılıdır.
- Kendisiyle tutarlı bir yapı sergileyen psikolojik danışman, ilişki içerisinde bağdaşım içindedir.
- Danışman, danışana karşı şartsız olumlu kabul içerisindedir.
- Danışman, danışanın öznel algısına olumlu empatik bir anlayış göstermektedir.
- Danışan, danışmanın empatik anlayışı ve şartsız olumlu kabulüyle anlaşıldığı ve kabul edildiği hissi içerisindedir.

Psikolojik danışmanın süreçte terapötik ortam için bazı niteliklere sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Duy'a (2005) göre bu nitelikler:

Danışanın bir kişi olarak, iyi ve kötü yanlarıyla, çatışma ve tutarsızlıklarıyla, olduğu gibi danışman tarafından kabul edebildiğini ifade eden “*kabul (acceptance)*”, danışma sürecinde danışmanın maske takmaması ve role girmemesini ifade eden “*bağdaşım (congruence)*”, danışanın dünyasını yaşadığı şekliyle iyi, doğru ve

empatik bir biçimde danışmanın anlayabilmesini ifade eden “*anlayış (understanding)*” tır.

Süreçte kabulün ve anlayışın önemini belirten etmenler Murray (1970) tarafından belirtilmiştir (Bilge, 1996):

Süreçte “Buradayım ve seninleyim” mesajının danışana verilmesi (“Evet”, “Anlıyorum”, “Hım-hım” gibi ifadelerin kullanılması), psikolojik danışmanın, danışanın doğru anlaşılıp anlaşılmadığının görülebilmesi için onun belirttiklerini iletmesi önemlidir. Danışmanın danışanı konuşmaya cesaretlendirmesi, kabulünü göstermekte, onu anlaması ise ilişki kurması yönünden becerisini artırmaktadır. Süreçte sorular danışanın söylediklerinin anlaşılıp anlaşılmadığının kontrol edilmesi yönünde kullanılmaktadır. Danışman tarafından danışanın duyguları anlaşılmakta ona iletilmekte ve de kabul edilmektedir. Danışan süreçte ara ara sessizliğe bürünebilir. Danışman tarafından bu sessizlik danışanın sözel ifadelerinde aynı şekilde yansıtılmalıdır. Süreçte neler konuşulacağı danışanın isteğine göre olmalıdır. Ayrıca psikolojik danışma sürecinde yargılayıcı ifadelerden uzak durulmalıdır.

2.10. Danışmanlık Sürecinde Kullanılan Teknikler

Birey Merkezli Yaklaşımda danışmanlık sürecinde bireyin değişiminde kullanılacak olan tekniğin terapötik ilişki olduğu vurgulanmaktadır. Bu yaklaşımda terapötik ilişki herşeyden önemli görülmektedir. Bu kuram yalnız duygu ve içerik yansıtımalarından oluştuğu için eleştiri almıştır. Psikolojik danışma sürecinde danışmanın kişisel niteliklerine, değerlerine, davranışlarına, inançlarına ve danışanla olan ilişkisine yer verilmektedir (Corey, 2008).

Psikolojik danışmanın şartsız kabulü, saygıyı ve anlayışı kullanması danışmanlık sürecindeki teknikleri oluşturmaktadır. Süreçte ilişki bu koşulların yerine getirilmesiyle gerçekleşmektedir. Burada amaç, danışmanın danışanın öznel dünyasına girerek onu anlamak ve bunu ona hissettirmektir. Danışmanlık sürecinin yardım ilişkisi olduğu belirtilmektedir (Duy, 2005).

2.11. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Alanında Kendini Gerçekleştirmenin Önemi

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin nihai (sonal) amacı bireyin kendini gerçekleştirmesidir (Yeşilyaprak, 2015). Bireyin alt düzeyde yer alan

ihtiyaçlarının karşılanması st düzeyde yer alan kendini gerçekleştirme noktasına ulaşabilmesinde n koşuldur (Ertem, 2002). Bu baēlamda okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde bireylere verilecek hizmetlerin sevme, sevilme, deēer görme ve ait olduēunu hissettiēi ihtiyaçlarının da giderilmesi önemlidir. İşte bu noktada eēitim sürecinde bireylerin “kişisel-sosyal” gelişimsel gereksinimlerinin karşılanması kişisel rehberlik hizmetleri ile mümkün olmaktadır. Kişinin ocukluk yaşamlarından yetişkinlik dönemine kadar devam eden okul sürecinde “kendini ve başkalarını tanıyıp anlaması ve kabul etmesi, günlük yaşam becerilerini kazanıp, aile ve toplum olgusunu kavrayıp böyle ortamlarda saēlıklı ilişkiler geliştirebilmesi” gibi yeterlilikler kişisel-sosyal rehberlik hizmetleri alanında kendisine sunulmaktadır. Kişisel-sosyal gelişim alanında bireyin ihtiyaı, “yaşamayı ērenmek”tir. Bu noktada kişisel-rehberlik hizmetleri bireyin bilişsel, sosyal ve duygusal yönden gelişimini içermektedir. Bunun yanında bireyin sosyal çevresini gerçek boyutlarıyla tanınması, yetenek ve potansiyelini sosyal evre içerisinde en iyi şekilde kullanabilmesi için bu rehberlik hizmetlerinden yararlanması önemlidir (Yeşilyaprak, 2015).

Bu hizmetler yürütülürken birey bir gelişme süreci içerisindedir. Dolayısı ile bireyin gözlenen davranışları kalıcı deēildir. İçinde bulunduēu gelişim basamaēına özgü olup deēiřiklik gösterebilir. Bireyin gelişimi kendi olanakları ve koşulları neticesinde deēerlendirilir. Her bireyin şimdi olduēu durumdan daha iyi olabileceēi mümkün olabilir. O halde herkese potansiyelini geliştirebilmesi ve kendi özünü bulması için fırsatlar yaratılmalıdır (Kuzgun, 1992).

Bireyin büyüme ve gelişim sürecindeki farklı gelişim alanlarındaki temel gereksinimlerinin karşılanması amacıyla verilen hizmetler “Gelişimsel Rehberlik” olarak tanımlanmaktadır (Yeşilyaprak, 2015). Bu yaklaşım dikkate alınarak ēretmenlerin ērencinin ihtiyaçlarını giderebilmesine olanak saēlamaları gerekmektedir. Bu noktada her bireyin gelişimsel özelliklerinin farklı olduēu düşünülmektedir. Bu baēlamda gerçekleştirilen rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarının gelişimsel ihtiyaçlar doērultusunda gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu alandaki uzman kişilerin gelişim görevlerini yaşlar bazında bilmeleri uygulamalarda kolaylık yaşamalarını saēlayacaktır. Ayrıca uygulamalardan daha iyi geri dönüt almalarına katkı koyacaktır (Umar, 2016).

Bireyin kendini gerçekleştirmesinde eğitim ortamlarının merkezinde öğrenciler olmalıdır. Öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda rehberlik ve psikolojik danışma uygulamaları yapılmalıdır. Öğrencilere sadece ders başarısı yönünden değil bedensel, fiziksel, ruhsal, sosyal ve duygusal olarak bakılmalıdır. Bu noktada Öğrenci Kişilik Hizmetlerinden bahsedebiliriz. Çağdaş eğitim sisteminin bir ögesi olan Öğrenci Kişilik Hizmetleri öğrencilere bütün yönden gelişmeleri doğrultusunda olanaklar sunmakta, öğrencilerin topluma sorumlulukları olduğu kabulü içerisinde eğitim uygulamalarının merkezinde yer almaktadır. Nitekim bedensel yönden, ruhsal yönden ve duygusal yönden sağlıklı olan öğrenciler eğitim-öğretim ortamında başarılı olacaktır. Gelişme gösterip hedeflerine ulaşacaktır. Dolayısıyla da kendi yaşamlarındaki eğitsel, kişisel ve mesleki konularında alternatifleri görebilecekler, karar verip seçip yapabileceklerdir (Deniz ve Erözkan, 2018).

Rogers duygusal ortamın ve bağların oluşmasında koşulsuz olumlu saygı ve empati kurulmasını önermektedir. Bu ortamın sağlanmasında okullarda görev yapan psikolojik danışmanların diğer öğretmenlerle de işbirliği içinde olmaları gerektiğine de vurgu yapılmaktadır (Nelson-Jones 1982; Özoğlu, 1976).

2.12. Psikolojik Danışman Adaylarının Yetiştirilmeleri ve Yapılandırıcı Yaklaşım ile Yazılı Tekniklerin Kullanımı

Bugünlerde RPD hizmetlerinde post modern paradigmada yazmanın kullanımına yönelik yeni düşünceler ortaya çıkmıştır. Yapılandırıcı yaklaşım, rehberlik ve psikolojik danışma alanında danışanın öykülerini ayrıntılandırmakta, objektif bir ölçüt olarak anlamlandırmakta ve yeniden yapılandıran post modern bir kimlik olarak tanımlanmaktadır (Lyddon, Clay ve Sparks, 2001). Okul kariyer danışmanlığı hizmetlerinde öykü/anlatı odaklı yaklaşımın kullanıldığı görülmektedir (Brott, 2004, 2005; Bujold, 2004; Young ve Collin, 2004). Bu bağlamda danışana günlük, otobiyografi, mektup ve şiirler yazdırılmaktadır (Gladding, 1998; Riordon, 1996).

Bireylerin yaşamlarında önem taşıyan zamanların kayıt olarak tutulması yazma tekniklerinin kullanım örneklerinden biridir. Danışanların duygu ve izlenimlerini belli bir zaman dilimi içinde betimlemelerini içermektedir. Günlükler ayrıca grup çalışmalarında da kullanılmaktadır. Grup üyeleri kayıt formlarına deneyimlerini yazmakta ve birbirlerinden geri dönütler almaktadırlar (Conheim ve Page, 2003).

Bireyin kendi yaşam öyküsünü kendisinin yazdığı yöntem olan otobiyografi de önemli bir yazma tekniğidir. Bireye yaşamında kendisi için önemli olan, sevdiği ve sevmediği durumları göstermekte ve bazı durumların değerini anlamasına vurgu yapmaktadır (Gibson ve Mitchell, 1990).

Oliver, Nelson, Cade ve Cueva, (2007)'de yaptıkları araştırmada okullarda görev yağan psikolojik danışmanların öğrencilere, velilere ve branş öğretmenlerine yazdıkları mektuplar da öğrencilerin olumlu yönde değişikliklere katkı sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Bir diğer önemli yazma tekniği de şiirlerdir. Danışana şiir yazdırılması anılarının ve duygularının ortaya çıkarılmasında önemlidir (Mazza, 2003). Literatürde psikolojik danışma sürecinde metaforların ve danışan öykülerinin artan bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Metaforlar ve öyküler danışanın değişimi ve gelişiminde sıklıkla kullanılmaktadır. Çünkü metafor ve öyküler aracılığı ile danışan sorunlarına ilişkin farklı bakış açısı kazanmaktadır. Farkında olmadığı yaşantılarının açığa çıkmasında yardımcı olmaktadır (Lyddon, Clay ve Sparks, 2001).

Kariyer danışmanlığı alanında yaşam çizgilerinin oluşturulmasında, öykülerde ve portfolyolarda da yazma teknikleri kullanılmaktadır (Brott, 2004, 2005; Chen, 2003; Clark, Severy ve Sawyer, 2004). Severy (2008), yaptığı araştırmada danışanların mesleki kararsızlıklarını azaltma ve kariyerleri yönünden kararlılıklarını artırmada web temelli kariyer gelişimi programının sonuçlarının iyi olduğunu ifade etmiştir. Olson, Korcuksa ve Paez (2007) yaptıkları araştırmada öğrencilere yazılı çalışmaların uygulanmasının onların mesleki kararlarını belirleme ve kararsızlıklarını giderme konusunda etkili olduğunu bulmuşlardır.

Günümüz dünyasında gerçekleşen bilgisayarlara ilişkin teknolojiden yararlanarak bireylerin kendilerini yaratıcı bir biçimde ifade etmeleri mümkün olmaktadır. Ayrıca teknoloji yoluyla okullarda görev yapan psikolojik danışmanlarına ulaştırabilecekleri uygulamalarda önem taşımaktadır. Okullarda görev yapan psikolojik danışmanlar, öğrencileri ile iletişim içerisinde bulunabilmeleri için kağıt kaleme dayalı yazma tekniklerinin dışında bilgisayar ve diğer öğretim teknolojilerini içeren yeni uygulamalardan yararlanabilirler. Bu sayede psikolojik danışmanlar bir çok öğrenciye ulaşabilirler. Bu durumun gerçekleşebilmesi için rehberlik ve psikolojik danışma süreçlerinde konu ile ilgili soruları, ödevleri veya alıştırmaları web sayfalarına yerleştirmeleri yeterli olacaktır (Zyromski, 2008).

Okullarda görev yapan psikolojik danışmanların hizmet verecekleri okullarında bil hassa üniversitede, öğretimin bir parçası olarak günlükler yer alabilir (Zyromski, 2008). Eğitimde yapılacak uygulamalarda öğretmenler bilgisayardan yararlanarak günlükleri rehberlik hizmetlerinin izlenmesinde ve desteklenmesinde de kullanabilirler. Bu çalışmalarda düşüncelerini belirtmeleri ve ödevlerin sonundaki soruları cevaplamaları istenmektedir. Ayrıca öğrencilerden tüm sınıfla iletişim içerisine girmeleri beklenmektedir (Longhurst ve Sandage, 2004). Eğitimde çoğunlukla notlar internette web sayfasında oluşturulmaktadır (Longhurst ve Sandage, 2004; Parkyn, 1999). Günümüzde bu tarz uygulamaların derslerde yürütülebileceğinden söz edilmektedir (Zyromski, 2008).

2.13. Bibliyoterapi

Kitapların tedavi amaçlı kullanımını Samuel Crothers 1916 yılında tanımlamıştır (Coddard, 2011). Bibliyoterapi terimi Yunanca dilinden gelen “biblion” (kitap) ve “therapeo” (iyileşme) kelimelerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Bu kelimenin anlamı bilim açısından bakıldığında “kitap yoluyla iyileşme” dir. İnsanların kitapları iyileştirici olarak kullanabilecekleri yunanlılar tarafından tespit edilmiştir. Bibliyoterapi çalışmalarına temel oluşturan, kitapların insanı iyileştirici özelliklerini vurgulayan ilk yaklaşımlar şu şekilde özetlemiştir: **“İnsanın Ruhunun İyileştirildiği Yer”** (Riordan ve Wilson 1989). **“İnsan Aklı”** kitabında Menninger bibliyoterapinin ruhsal ve fiziksel hastalıkların tedavi edilmesinde kullanıldığını belirten yazarların içerisinde yer almaktadır (Pardeck, 2013). Bibliyoterapinin insanlara yardımcı olmak için kitaplardan yararlanılması tanımı literatürdeki bir çok kaynakta görülmektedir. Rubin (1978) bibliyoterapiyi, bireyin davranış bozukluklarında olumlu yönde değişimin olabilmesi ve bireyin normal gelişimini bilmesi için profesyonel kişilerin ve kütüphanecilerin materyalleri kullanarak aktif bir şekilde sürdürdükleri faaliyetleri olarak adlandırılmaktadır.

Bibliyoterapi Cilliers (1980) tarafından insan karakteri ve davranışında medya bilgisinin öğreticiliği, psikolojik özümlemeye ve toplumsal değerlere dayalı bir etkinlik program olarak tanımlanmaktadır. Bibliyoterapinin bir başka tanımı ise, kişinin sahip olduğu inançlarını değiştirmek ve eksik olan güdülerini artırmak için kendisine edebiyat eserlerine ilişkin ödevlerinin verilmesidir (Wolberg, 1967). Yine Amerikan Kütüphane Derneği tarafından bibliyoterapi için kabul edilen tanım,

seçilmiş olan okuma kitaplarının tıpta ve psikiyatride iyileştirici yönden kullanımı ve yönlendirilmiş okuma ile bireysel problemlerin çözümünde kullanılmasıdır (McCulliss, 2012). Bibliyoterapiye genel olarak bakıldığında duygusal ve fiziksel problemlerin tedavisinde kitapların okunarak diğer terapilere yardımcı olarak tanımlandığı görülmektedir (Landereville, Landry, Baillergeon, Guerette ve Mattheav 2001; Abdullah, 2002).

2.14. Bibliyoterapinin Gelişimi

Kütüphane biliminde bibliyoterapinin eski bir kavram olduğu bilinmektedir. Yüzyıllardır kitapların birçok anlamda kullanıldıkları görülmektedir (Yılmaz, 2014). Kitapların terapi olarak kabul edilmesi ilk defa Amerikalı Benjamin Rush 1802-1810'da olmuştur. Daha sonra 1853'te Amerikalı Doktor John Minson Galt II "Okuma Üzerine ve Tepki ve Delilik İçin Eğlence" akıl ve ruh hastaları için beş sebebini listeleyen kitabını yazarak bibliyoterapi alanına yeni görüşler getirmiştir (Rubin, 1978).

Okumanın faydaları ile ilgili Galt'ın metninde yer alan beş sebep şöyle sıralanmıştır:

- Hastanın aklını meşgul edip böylelikle gerçekte olmayan kişileri varmış gibi algılamasını ve hastalıklı olan düşüncelerini uzaklaştırması,
- Hastanın zamanını etkili bir şekilde sürdürmesi,
- Hasta kişilere yönelik eğitim verilmesi,
- Hastanede çalışanlara okuma materyallerinin sağlanması,
- Hastaların okuma materyalleri ile mutlu ve yaratıcı olmaları (Weimerskirch, 1965).

Avrupa'da ruhsal ve fiziksel hastalıkların tedavisinde kitapların kullanımı başlamıştır. Fransa, İngiltere ve İtalya'da kullanımı 18.yy'ın sonlarına doğru olmuştur. Kütüphaneler 1900'lerde tüm akıl hastanelerde yer almaya başlamıştır (Cornett ve Cornett, 1980; Menekay, 2009).

1930'larda bibliyoterapi uygulamalarının kütüphaneciler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu uygulamaların içerisinde insanların iyileşmesine katkısı olan kitaplar yer almaktadır. O zamanlarda masallar, öyküler insanların duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını değiştirmede etkili ise iyileştirici (terapötik) güce sahip şeklinde kabul edilirdi (Gladding ve Gladding, 1991).

2.15. Bibliyoterapi Yönteminin Faydaları

Bibliyoterapinin hem danışmana hem danışana kazandırdığı üstün yönleri ve avantajları vardır. Bibliyoterapi yöntemi öğrencileri kaygılarını ve sorunlarını rahatça ifade edebilmeleri için cesaretlendirmektedir. Öğrencilerin kaygılarını azaltmada rahatlamalarını sağlayıp sorunlarını çözümlemelerinde onlara bilgi sağlamaktadır. Ayrıca bibliyoterapi yöntemi ulaşılmasının kolay olması, bireyin hayatına müdahalesinin olmaması, bireylerin etkilenme risklerinin olmaması ve terapi süresini kısaltmasından dolayı da tercih edilmektedir (Gregory, Canning, Lee ve Wise, 2004).

Bibliyoterapi yönteminden yararlanarak okulda öğretmenlerin çocuklara yönelik sosyal beceri edinmelerinde, arkadaşlıkları ile ilişkilerini sürdürmelerinde, düzenli ders çalışma ve iyilik yapma gibi değerlerini öğretmenlerinde faydalı olduğu söylenmektedir (Heynes ve Heyness-Berry, 2012). Yine bibliyoterapi çalışmaları ile çocukların duygularını kitaptaki karakterlerle özdeşleşim kurarak aktarabilmesine yardımcı olduğu belirtilmektedir (Lankveld, 1998). Bireylerin okulda dersleri yönünden gelişimlerine katkı sağlamasının yanında karşılaştıkları sorunlarla mücadeleyi bırakmamalarına yardımcı olmaktadır (Kaywell, 2004). Ayrıca öğretmenler ve öğrenciler arasındaki bağların kuvvetlenmesine yardımcı olmakta, davranışsal sorunları önlemekte ve sınıf içinde yaşanan çatışmaları azaltmaktadır. Öğretmen öğrenci arasında takım çalışmasını, hoşgörüyü ve değer görmeyi geliştirmektedir. Bunun yanında çocukların eleştirel ve yaratıcı yönden gelişebilmelerine yardımcı olmaktadır (Lucas ve Soares, 2013; Bruneau ve Protivnak 2012).

Bibliyoterapi yöntemi ile öğrenciler problemlerine ilişkin benzerlerini yaşayan kişilerin olduğunu da görürler. Dolayısıyla sorunlarına daha geniş çerçeveden bakabilmeyi öğrenirler (Wolpow ve Askow, 2001). Bireyleri kitaplarla buluşturan bibliyoterapi onların çocukluktan kitaplardan haz duymalarını sağlar (Yeşilyaprak, 2008). Bibliyoterapi yönteminin psikolojik yönden yardım maliyet miktarını indirmesi bekleme süresinin olmaması ve tedavi süreci için yolculuğa gerek kalmamasından dolayı faydalı olduğu belirtilmektedir (Landreville, 2001; Gregory, Cannig, Lee ve Wise, 2004). Bibliyoterapinin, öğrencilerin okuryazarlıklarını artırdığı, okuma becerilerinin gelişimine katkı sağladığı ve bireyin motive olarak ilerlemesini sağladığı yönünden de faydalı olduğu vurgulanmaktadır (Bilinch, Deane, Phipps, Barisic ve Gould, 2008).

Bibliyoterapi bireylerin kişisel gelişimlerine kazandırdıkları bakımından da önemlidir. Bibliyoterapi yöntemi bireylerin kendilerini tanımalarına, keşfetmelerine ve kendi yaşadıkları sorunlara yakın başkasının sorununun olduğunu da görebilmelerine yardımcı olmaktadır (Laquinta ve Hipsky, 2006). Bireyin kendine ve diğer kişilere yönelik farkındalık kazanmalarına ve kendilerine yönelik olumlu bir benlik geliştirebilmelerine yardım etmektedir. Aynı zamanda bireylerin sorunlarını çözebilmeleri için içgörü geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bireylerin zihinsel yönden stresten kurtulmalarına yardımcı olmasının yanında bibliyoterapi yönteminin bireylerin bastırdığı duygularını ortaya çıkarmalarına da katkı sağlamaktadır (Kang, 2009).

Bibliyoterapi yöntemi bireylere bir problemin çeşitli alterantiflerinin olabileceğini göstermekte, yeni inançlar geliştirmesini sağlamaktadır. Ayrıca yaratıcı ve yapıcı gücüyle birden çok çözüm yollarına ulaşabileceğini görebilmesine yardımcı olmaktadır. Bu yöntem bireylerin başkaları ile empati kurmalarına yardımcı olurken yaşanan olaylara diğer bir kişinin gözünden bakmalarını da sağlamaktadır (Wadsworth, 2007).

Bireylerin yaşadıkları toplumun değerlerine ilişkin farkındalık kazanmalarına katkıda bulunurken, farklı ve yeni durumlara ilişkin uyum gösterebilmelerine yardımcı olduğu belirtilmektedir (Williams ve Martinez, 2008). Bireylerin yaşamları ile ilgili durumları değerlendirirken dürüst olabilmelerini ve davranabilmelerini sağlamaktadır. Bununla beraber bibliyoterapi yönteminin anne, baba ve çocuk arasındaki çatışmaların çözümünü sağlamada katkısı görülmektedir. Çocukların ve gençlerin içinde bulundukları gelişim dönemlerine özgü olan ihtiyaçlarıyla mücadele edebilmelerine yardımcı olmaktadır (Babaroğlu, 2013). Bibliyoterapi yönteminin bireylerin her zaman her durum ve her sorun için alteranatif çözüm yollarının olabileceğini görebilmelerine yardımcı olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bibliyoterapi yöntemi ile bireylerin olaylara yönelik tutum ve davranışlarının analizini yapabilmeleri için onlara yardım ettiği belirtilmektedir (Lucas ve Soares, 2013). Danışmanlık sürecine gelen danışanların yaşadıkları problemleri ile diğerlerinin yaşadıkları problemleri ile benzeşimleri görebilmelerine yardımcı olabilmektedir. Yine bibliyoterapi yönteminin bireyin toplumsal ilişkilerinde uyum sağlayabilmesine yardımcı olduğu belirtilmektedir (Öner, 2007; Jackon ve Nelson, 2002).

Bibliyoterapinin okul ortamına yönelik faydalarına bakıldığında, fiziksel ve sözel zorbalığı, alay etmeleri, küçümsemeyi azalttığı ve çatışma çözme becerilerini geliştirdiği görülmektedir. Öğrencinin arkadaşlarına karşı daha duyarlı olup dinleme becerilerini artırdığı söylenmektedir (Kurt, 2018). Öğrencinin uyaranlara ve kendisinin tetikleyen her olaya gösterdiği tepkileri konusunda, daha çok anlayış ve buna yönelik içgörü ve farkındalık geliştirmeyi sağlamaktadır. Dolayısı ile öğrencinin yaşadığı kaygı, depresyon, sosyal-duygusal sorunları ve öbür yetersizlikleri ile hissettiği dışlanmışlığının azalmasına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda bibliyoterapi öğrencinin yaşadığı problemleri özgürce düşünüp ifade etmesine olanak sağladığı gibi çözüme de ulaşmada bir araç olarak fayda sağlamaktadır. Nitekim öğrenci etrafındaki herkesin aynı duygulara ve yaşanan deneyimlere sahip olduğunu grup kaygısının azalıp rahatlamasında yardımcı olmaktadır (Cook, Earles-Vollrath ve Ganz, 2006). Genel olarak bakıldığında, bibliyoterapi bireyin yaşamındaki olaylarla mücadele etmesine katkı sağlarken, edebiyatın da etkili şekilde önünün açılmasına fırsat olmaktadır. Bu bağlamda hem akademik başarıyı hem sosyal başarıyı artırdığı vurgulanmaktadır (Prater, Johnstun ve Dyches, 2006).

2.16. Bibliyoterapinin Kullanılmasına Yönelik Amaçları

Günümüzde bir çok kişinin kitap okumasının nedeni, kendi dışındaki insanların belli başlı sorunlarına yönelik yaklaşımları öğrenebilmektir. Bireylere yaşadıkları sorunlara çözümler getirebilmek ve bu çözümlere yardım sağlayabilmek, onların yaşantılarının gelişmesi için eğitim ortamlarında psikolojik danışmanlar bunun yanında öğretmenler edebi eserlerden faydalanabilirler.

Seçilen öykülerle, masallarla bireylerin kendilerini keşfetme ve çözümler üretebilme yeteneklerini görebilmelerine katkı sağlamaktadır. Aslında birey seçenek üretmenin alternatif çözüm yollarının olabileceğini fark edip kendi yaşamına uyarlayabilecektir (Leana-Taşçılar ve Marilena, 2017).

Bibliyoterapinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında yeni bir yaklaşım olmadığı bilinmektedir. Bibliyoterapinin kullanımına ilişkin amaçlar aşağıda yer almaktadır (Forgan, 2002):

- Bireyin yaşadığı sorununu bağımsız bir şekilde dile getirerek daha bağımsızca tartışabilmesine olanak sağlanır.

- Bireyin sorunu yapıcı bir şekilde hareket planı hazırlayarak çözüm getirebilmesine yardımcı olunur.
- Bireyin üzerinde olan duygusal ve bilişsel yöndeki baskıların yumuşatılmasına ya da ortadan kaldırılmasına yardımcı olunur.
- Bireyin kendini kabul edebilmesine destek sağlanmış olunur.
- Bireyin kendisinin dışında birtakım ilgi alanları oluşturabilmesine yol gösterilmiş olunur.
- Bireyin çevresindeki kişilerin sergiledikleri davranışlarını ve onları bu şekilde davranmaya isteklendiren psikolojik motivleri tanıyabilmelerinde yardımcı olunur. Bunun yanında bireyin kendi sahip olduğunu anlayıp ifade etmesine ve yorumlama gücünü geliştirmesine katkı sağlanmış olunur.

Bibliyoterapi çalışmaları bireylerin problem çözme becerilerini artırır. Ayrıca bireylerin olumlu bir benlik kavramı geliştirip davranışlarını olumlu yönde değiştirebilmelerinde yardımcı olunur.

Bibliyoterapinin kullanımı genelde yetişkinler için tercih edilse de çocuklukta da ergenlikte de kullanılmaktadır. Bibliyoterapi çocukluk döneminde oyun terapisi ile birlikte kullanılan bir yöntemdir. Yetişkinlik döneminde bibliyoterapiye yazma terapisi eşlik etmektedir. Ayrıca her yaş grubunun kendisine ait gelişim görevleri vardır. Dolayısı ile bibliyoterapi, bu gelişim görevlerini gerçekleştirebilmek ve de geçiş dönemlerini sağlıklı bir şekilde atlatabilmek için çokca kullanılan bir yöntemdir. Önleyici rehberlik alanında, özgüven artırıcı, problem çözme ve diğerlerini anlamak için kullanıldığı belirtilmektedir (Meier-Jensen, 2001). Kronik hastalıklarla mücadele eden çocuklar, arkadaşlık ilişkilerinde sorunları olan çocuklar, şiddetle karşı karşıya kalan çocuklar, yaşadıkları kayıpla baş etmeye çalışan çocuklar, stres altında olan çocuklar, korkularıyla yüzleşebilme durumunda olan çocuklarla ilgili kullanıldığı vurgulanmaktadır. Yine günümüzde depresyon, travma, madde bağımlılığı, duygu durum bozuklukları, şizofreni, öfke ile başetme, savaşlarda yaşanan stresler ve bireyin yaşamında sağlıklı olabilmesi için bibliyoterapinin kullanıldığı belirtilmektedir (Leana-Taşçılar ve Marilena, 2012).

2.17. Bibliyoterapi Süreci ve Uygulanması

Bibliyoterapi çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için bireylerin hangi gelişim döneminde olduklarını ve ne tür ihtiyaçlarının olduğu bilinmesi gerekir (Öner ve Yeşilyaprak, 2006). Bibliyoterapi uygulanma süreci aşağıda yer almaktadır:

- Belirlenen öykü/masal danışman tarafından okunur. Danışman ara ara duraksayarak bireylere duygu ve düşüncelerini sorar.
- Bireyler danışmanlık sürecine gelmeden önce kitabı okurlar ve konu süreçte konuşulur.
- Danışman ile danışanlar öykünün bir bölümünü birlikte, kalan bir bölümünü de danışanlar okur.

Bibliyoterapi sürecinin uygulanmasında üç evre yer almaktadır. Evreler sırasıyla şöyledir:

2.17.1. Özdeşleşme ve Yansıtma Evresi: Bu evrede kişi masaldaki karakterin problemini tanır, kendi problemine ilişkin benzerlikleri ve farklılıkları görür. Bireyin karakterle özdeşim kurması bu evrede gerçekleşir. Ardından bireyin yaşadığı duyguları ortaya çıkmaya başlar. Birey bu yönde cesaret kazanır. Arınma evresine doğru hazırlanmaya başlanılır.

2.17.2. Arınma Evresi: Bu evrede danışanın yaşamında rahatsız eden, bastırdığı duyguları ortaya çıkmaya başlanır. Danışanda duygusal yönden bir rahatlama olur. Ardından masaldaki karakterin yaşadığı sorunu ile kendi yaşadığı sorununu karşılaştırılır ve duygularının tanınmaya başladığı görülür.

2.17.3. İçgörü ve Bütünleşme Evresi: Bireyin yani danışanın sorununun sebebini anlayıp kabul etmesi başladığında bu evreye geçmiş olunur. Bu evrede kişinin keşfedilmemiş yönlerine ve problemlerine yönelik içgörü kazanması gerçekleşir (Öner ve Yeşilyaprak, 2006).

2.18. Bibliyoterapinin Sınıflandırılması

Bibliyoterapinin tanımına, tarihçesine ve gelişime bakıldığında disiplinlerarası bir çalışma gerektirdiği görülmektedir. Dolayısı ile bibliyoterapi yöntemini çalışan her disiplin kendi alanı içerisinde sınıflandırmıştır. Bibliyoterapi kütüphanecilikte danışma hizmetleri içine alınabilmekte psikolojide ise alan olarak psikoterapi içerisinde geçmektedir. Bibliyoterapi kullanıldığı ve yer aldığı alanlardaki yaklaşımlara göre sınıflandırılmıştır. Litaratürde bibliyoterapi ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar bulunmaktadır (Yılmaz, 2012). Bibliyoterapi sınıflandırılması Liz Brewster (2008)'e göre şöyledir:

2.18.1. Kendi Kendine Bibliyoterapi

Depresyon gibi akıl hastalıklarında, bireye depresyon hakkında bilgi veren kaynağın tavsiye edilmesiyle uygulanan bibliyoterapidir. Böylece hasta olan birey hastalığının belirtilerini, sebeplerini, etkilerini, sonuçlarını ve diğer hastanın neler yaşadığını ayrıntılı bir şekilde bilgi edinebilir. Hastalığının bütün süreçlerini bilen birey kendini motive etmekte ek tedavilere gereken yanıtı hızlı bir şekilde vermektedir. Nitekim birey bu yöntemle kendi kendini tedavi edebilmektedir. Ruhsal yönden yaşanan problemlerin dışında fiziksel durumlarda bireyin hastalığını bilip durumunu koruyabilmesine, geliştirmesine ve iyileştirmesine katkı sağlamaktadır.

2.18.2. Yaratıcı Bibliyoterapi

Hastaya/okuyucuya tedavi amaçlı öykü masallarla yapılan bibliyoterapidir. Dolayısıyla bu bibliyoterapi yöntemini kullanan birey öyküdeki kahramanla özdeşim kurar, yaşadığı durumu diğerlerinde görür ve iç görü kazanır. Örneğin; aile bireylerden birini yitirmiş olan bireye benzer öyküler içeren ve bu yönde iletileri olumlu olan kitaplar verilebilir. Böylece birey hayatında bu durumda sadece kendi olmadığını görerek kendini yalnız ve çaresiz hissetmemektedir.

2.18.3. Resmi Olmayan Bibliyoterapi

Kütüphanelerden ve okuma gruplarından tavsiyeler doğrultusunda kaynaklara ulaşmayı içerip daha çok yaratıcı olan bibliyoterapidir.

Daiva Janaviciene (2010) bibliyoterapi ile ilgili çeşitlendirmesini şöyle yapmaktadır:

- Klinik bibliyoterapi, tıpta kullanılan tedavi amaçlı bireyleri iyileştirmeye yönelik bir yöntem olarak tanımlanmaktadır.
- Rehabilitasyon bibliyoterapi, hastaların geçirmiş oldukları oldukça zor bir hastalığın ardından iyileşmelerine ve uyum sağlamalarına yönelik kullanılan bir yöntem olarak adlandırılmaktadır.
- Eğitici bibliyoterapi, bireyin kişilik gelişiminde ve problemlerinin çözümünde ve olabilecek sorunların önlenmesinde kullanılan bir yöntem olarak tanımlanmaktadır. Bibliyoterapinin çeşitlendirilmesi aşağıda tabloda verilmiştir:

Tablo 1.

Daiva Janaviciene (2010) 'a göre Bibliyoterapinin Sınıflandırılması

Bibliyoterapi Çeşitleri			
	Kullanım Amaçları	Süreç Uzmanları	Sürecin Gerçekleştiği Yer
Kliniksel Alanda	Tedavi edici/Genellikle akıl hastalıklarında	Doktorlar ve (hemşireler, asistanlar, kütüphaneciler...)	Hastahaneler, klinikler, Hastahane kütüphaneleri,
Rehabilitasyon Alanda	Hastalık hakkındaki düşüncelerden uzaklaşma, değişen duruma uyum, dikkati dağıtma, hastalık ile ilgili bilgi sunma ve benzer durumları göstererek hastanın umutsuzluğunu giderme	Tıp alanında çalışan kişiler, sosyal hizmet bölümünde çalışan insanlar	Sağlık yönünden işleyen kurumlar, yaşlılar için huzur evleri, kütüphaneler
Eğitici Alanda	Hastalıklardan, sorunlardan korunabilmek için önlem alma, farkındalık kazandırma ve adlandırma, kişisel gelişimi isteklendirmeyi kazandırma	Öğretmenler, toplumsal kuruluşlarda çalışanlar, kütüphaneciler...	Toplumsal kurum ve kuruluşlar, okullar

2.19. Bibliyoterapi Uygulamalarında Kitap Seçimi

Psikolojik danışmanın uygun kitap seçiminde bulunması bibliyoterapi sürecinin başarılı bir şekilde işleminde çok önemlidir. Materyal seçiminde belirlenen kitap kişinin gelişimine, algılamasına, anlamasına ve okuma seviyesine göre seçilmelidir. Nitekim kitabın anlama düzeylerinin altında ve üstünde olması onları kitaptan uzaklaştıracaktır. Kitabın bireyin ilgi düzeyine göre de olması önemlidir. Kitabın niteliği taşıdığı edebi değeri de kuşkusuz önemlidir. Seçilen kitaba kapağından yazı içeriğine kadar bakılmalıdır. Kitabı yazan kişi de kitabın değeri de göz önünde bulundurulmalıdır. Bibliyoterapide gidilmek istenen amaca göre edebi eser seçimi yapılmalıdır. Psikolojik danışmanın bu ölçütleri gözönünde bulundurup kitap araştırması ve uygun kitabı bulması gerekmektedir. Nitekim belirlenen kitaptaki karakter ya da diğer varlıklar bireyin özdeşim içinde bulunacağı nitelikleri barındırmalıdır. Olumsuzlukların, söz konusu olduğu kişiye ve topluma hasar verebileceği karakterlerin olduğu kitapların kullanılmamasına dikkat edilmelidir. Önemli bir diğer nokta ise, kitabın edebi bir değer taşımasıdır (Öner, 1987).

Okunacak olan materyalin seçiminde dikkat edilmesi gerekenlerden biri de metnin aşırı uzun ve zor olmamasıdır. Danışanın durumuna uygulanabilir olması gerekmektedir. Bireyin iç görü geliştirmesine yardımcı olması, duygusal yönden boşalmayı tetiklemesi, yaratıcı problem çözmeye yardımcı olması ve danışanın davranışlarının dışında alternatif yolları bulmasını desteklemesi gerekmektedir. Ayrıca bireyin arkadaş ilişkilerinden doyum alabilmesine yardım etmesi, birey tarafından paylaşılan problemlere yönelik eğitici bilgiler sunması gerekmektedir (Aix, 1993). Yine kitabın konusunun geçtiği ortama dikkat edilmeli, bu noktada okuyucu kendi geçmişiyle özdeşim kurulmalıdır. Yazılı materyalin miktarı, format, boyutu, doğası ve içerisinde eğlendirici özelliği bulunan çizimlerin olması önemlidir (Cornett ve Cornett, 1980).

Kitabın içerisinde yer alan problem ve çözümleri mantık çerçevesinde olmalıdır, kitabın içerisindeki karakterlerin olaylarla ilgili yapamadıklarına değil yaptıklarına vurgu yapılmalıdır (Hancock ve Pilonieta 2009). Bununla beraber kitaptaki karakterlerin her anlamda çok yönlü olmalarına ve kontrollü olmadıkları durumların ön plana çıkmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Kitaptaki kahramanların çok uç noktalardaki karakterleri içermemesine bakılmalıdır. En sonunun mutlu olabileceği geçici olarak bulunan çözümlerin ve duygusal yönden

ağırlığı olan hikayelerden kaçınılmasına özen gösterilmelidir (Health, Sheen, Leavy, Young ve Money, 2005).

Bibliyoterapi eğitiminde küçük çocuklar için kitap seçimini yaparken, resim ve fotoğraf şeklinde olan çizimler önemlidir, olayların mantık çerçevesinde geçen hikayeler olmalı, çocuğun anlayabileceği şekilde faydalı içeriği olmalıdır, içerisinde sürprizleri içeren mizahı yer almaktadır (Pardeck ve Markward, 1995).

Kitap seçiminde dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta da çocuğun yaş döneminin yanında duygusal yaşının da önemli olmasıdır. Bakıldığında çocukların ilgilendikleri kitaplar kendi yaşlarına yakın olan kahramanları içeren kitaplardır. Erken çocukluk dönemi çağındaki çocuklar resimleri bol olan ve içeriği kolay olan kitaplara gereksinim duyarlar. Detaylı hikayeler bu çocukların karakter gelişimlerinde oldukça önemlidir. Ergenlik çağındaki çocuklar ise bir çok bölümü olan ufak romanlarla baş etmede daha yeteneklidirler (Pardeck ve Markward, 1995). Bunun yanında bibliyoterapi uygulamalarında şiirler ve kısa öyküler de materyal olarak kullanılabilir. Filmlerin izletilmesi, video gösterimleri de öyküleri, masalları destekler nitelikte olduğunda bibliyoterapi uygulamalarının kavranmasını daha kolaylaştırmaktadır (Yusuf ve Taharrem, 2008).

2.20. Bibliyoterapi Yönteminin RPD Alanında Kullanımı

RPD alanında test dışı teknik olarak bibliyoterapi kullanılmaktadır. Psikolojik danışmanlar, bireysel ve grupla bibliyoterapi uygulamalarını gerçekleştirebilirler. Danışmanlar ilk olarak üzerinde çalışacakları konuları belirlerler. Daha sonra bir kitabın özetini ya da önemli bir bölümünü okuyarak uygulamaları başlatırlar. İlk önce istenen o öykünün ya da edebi bir parçanın okunarak gelinmesidir. Sonrasında okuduklarını ifade etmesi bireyden istenir. Burada amaç öğrencilerin insanın dünyayı kendisine yönelik algıladığını farketmelerine olanak sağlamak ve yalnız bir doğru üzerinde odaklanmanın zor olacağını görmelerini sağlamaktır (Ivey, Ivey ve Downing, 1987).

Grup rehberliği biçiminde (biblioguidance) bibliyoterapi çalışmaları yürütüldüğünde kitaplara videoaların eşlik ettiği belirtilmektedir (Öner, 2007). Ayrıca bibliyoterapi uygulamalarında görselliğin ve materyallerin kullanıldığı vurgulanmaktadır. Bunun yanında oturum sona ermeden önce öğrencilerden kullanılan

malzemenin onlara hangi konuda yardımcı olduğu üzerinde konuşulmalıdır. Öğrencilerden oturumun sonunda, bir kaç cümle ile uygulamalara ilişkin paylaşımları istenilir. Bununla beraber öğrencilerden duygu ve düşüncelerini kısa bir özet yazarak belirtmeleri istenir. Böylece öğrenciden yazılı bir geri bildirim alınmış olunur. Bu nokta da bibliyoterapi uygulamasında sadece izleme ve değerlendirme ile sınırlı kalınmaz. Bibliyoterapi uygulamasının etkinliği de ölçülmüş olunur (Bulut, 2010b).

2.21. Bibliyoterapi Yönteminde Psikolojik Danışmanın Rolü

Danışman ilk olarak danışanın bibliyoterapi yöntemine hazır olup olmadığına bakmalıdır (Öner, 2007). Danışan bibliyoterapi konusunda bilgilendirilir, uygulamalara katılıp katılmayacağına dair kendisine sorulur. Bu yöntemin yararları ve sınırlılıkları danışanla konuşulur. İçeriğin ve sürecin ne olduğunu danışan anladıktan sonra beklentileri olumlu olmaya başlar (Jones, 2006). Tabii ki süreçte danışana ihmal duygusu ve önemsiz olduğu duygusu kesinlikle hissettirilmemelidir (Silverberg, 2003). Bibliyoterapi ile kısa süreli seansları öneren Williams ve Martinez (2008) dir. Oturumlarda kavramlar ve olaylar açıklanır. Yanlış anlaşılmalara düzeltilir. Böylece oturumlarda danışana destek ve güven sağlanmış olunur. Oturumlarda danışanlar ev ödevlerini yapma konusunda cesaretlendirilir, ödevin nasıl yapılacağı danışana iyice anlatılır. Dolayısı ile süreçte danışanda iyi yönde gelişim gerçekleşir (Campell ve Smith, 2003).

Danışmanın bunları yüz yüze görüşmelerle de yapabileceği gibi telefon randevularıyla da yapabileceği vurgulanmaktadır. Böylelikle danışman danışanın gelişimini izler, yan etkiler ya da semptomlar ortaya çıkmışsa onları takip eder. Bu doğrultuda psikolojik danışman önleme ve izleme yönünde görüşmeler de yapar (Geregory, Cannig, Lee ve Wise, 2004). Bibliyoterapide danışmanların kendilerini sürekli yenilemeleri, devamlı okuyup kendilerini geliştirmeleri ve yeni yöntemlere açık olmaları büyük önem taşır. Örneğin Öner ve Yeşilyaprak (2006) bibliyoterapistlerin iyi bir danışma eğitimi almalarının önemine vurgu yaptıktan sonra, bilişsel yaklaşım, Gestalt, Fenomolojik yaklaşım ve Logoterapi gibi kuramların da danışman tarafından iyi bilinmesi gerektiği önerisinde bulunurlar.

2.22. Bibliyoterapi Yönteminin Sınırlılıkları

Bibliyoterapi yöntemini kullanırken yardıma ihtiyaç duyan bireyin hazır olup olmadığına bakılması çok önemlidir. Danışma sürecinin ilk başlarında bibliyoterapi yöntemini kullanmak anlamlı olmayabilir. Eğer ki danışan sorunlarını hızlıca dile getirip çözüme gidiliyorsa bibliyoterapi yöntemini kullanmak gerekmez. Çünkü bu noktada sürecin yavaşlamasına neden olacaktır.

Yardıma ihtiyacı olan bireylerin kişilik özelliklerine de bakılmalıdır. Okuma yeteneği orta ve ortanın üzerinde olan bireylerde bibliyoterapi uygulamaları fayda sağlayacaktır. Bireyin okuma düzeyi çok düşükse bireye okuma becerisi kazandırılmaya çalışılacaktır. Dolayısı ile de bireyin sorununa odaklanması mümkün olmayacaktır (Gladding ve Gladding, 1991).

Süreçte bireyin sorununu düşünselleştirmesi bibliyoterapi yönteminin bir diğer sınırlılığıdır. Bu gibi durumda birey düşünce boyutundan duygu boyutuna geçemeyebilir. İşte bu sırada öykü kahramanı ile özdeşleşmede zorluk çekebilir. Nitekim birey sorununu yansıtmadan öteye geçemez. Böylece bu durum bireyin sorununu çözme sorumluluğunu almasından uzaklaşmasına sebep olur. Genellikle bu sorun küçük yaşlardaki bilişsel gelişimi yetersiz olan bireylerde görülür.

Bibliyoterapi yönteminin gerçekten fayda sağlayacağı düşünüldüğünde kullanılması gerekmektedir. Bu yöntemi kullanırken ön hazırlıklar muhakkak yapılmalı, süreçte bibliyoterapinin tüm aşamalarının gerçekleştirilmesine dikkat edilmelidir (Öner, 2007). İter (2015)'e göre bibliyoterapi uygulamalarında danışandan (bireyden), uygulayıcıdan ve süreçten kaynaklı sınırlılıklar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2.

İlter (2015)'e göre Bibliyoterapi Uygulama Sürecinde Danışandan, Uygulayıcıdan ve Süreçten Kaynaklı Sınırlılıklar

Danışandan Kaynaklı	Uygulayıcıdan Kaynaklı	Süreçten Kaynaklı
-Danışanın kitaptaki karakterle özdeşim kuramaması	-Danışanın sürece hazır olup olmamasına dikkat edememesi	-Sürecin doğru zamanda başlamaması (ör, süreçte danışan ile uygulayıcının ilişkisinin yeni başlaması)
-Süreçte duygusal deneyim yaşayamaması	-Sorunun çözümüne yönelik hızlı olmaması, sorun ile seçilen eser arasında ilişkinin olmaması	-Okumaya yönelik isteksizliğin oluşu
-Danışanın yaşadığı sorunları inkar etmesi	-Bireyin gelişimi üzerindeki konularda yetersiz olması	-Danışanın uygun olmayan çok fazla davranışlarının olması
-Sorunları karşısında harekete geçemeyip, düşünce üzerinde yoğunlaşması	-Uygun kitabı, eseri ve materyali seçmede yetersiz olması, ahlak dersi verme yönünde kitapları seçmesi ve kullandığı kaynak ve materyalleri yenilememesi	-Süreçteki konularda danışanın ve uygulayıcının çok yüzeysel kalmaları

2.23. Bibliyoterapi ile İlişkili Psikolojik Danışmanlık Kuramları

Bu çalışmada Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımı seçilerek bibliyoterapi eğitimi programlanmıştır. Birey Merkezli Yaklaşımın seçilmesinin önemi ve danışmanlık sürecinde bibliyoterapi yöntemini kullanan kuramlar aşağıda yer almaktadır:

2.23.1. Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımı ve Bibliyoterapi

Çalışmada bibliyoterapi eğitimi Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmıştır. Bibliyoterapi eğitiminde kullanılan masalların ve filmlerin Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımının temel kavramları ve becerileri doğrultusunda seçilmesidir. Bu kavramların ve becerilerin içerisinde etkin dinleme, empati, güven, saygı, içtenlik-saydamlık ve koşulsuz kabul yer almaktadır.

Rogers'ın Birey Merkezli yaklaşımında birey için en iyisi olabilmesinin ve bu konuda çaba gösterebilmesinin kendini gerçekleştirebilme güdüsü ile olduğu vurgulanmaktadır (Witty, 2007). Bu yaklaşım, bireylerin farklı olarak doğuştan getirdikleri potansiyellerinin yanında kendilerine ait olan benlik anlayışlarına değinmektedir (Gençtanırım-Kurt ve Çetinkaya, 2017). Ayrıca bireyin benlik kavramı, kim olduğu ve ne yapmak istediği yönünde potansiyelini geliştirme çabası olarak tanımlanmaktadır (Warner, 2009). Rogers bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmelerinin çevrelerinden görecekları sevgi, saygı ve yakınlıkla mümkün olabileceğini savunmaktadır (Rogers 1990). Aynı zamanda bireyler için önemli olanın kendileri için uygun doyumı sağlayan noktaya ulaşmaları olduğunu belirtmektedir. İnsanın bu yüzden doğal bir çaba içerisinde olduğunu ifade eden Rogers bu hedefe ulaşan bireylerin potansiyellerini tam olarak kullanan kişiler olduğunu vurgulamaktadır (Rogers, 1995). Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımında bireyin kendisinin bir bütün olarak algılanması sağlamak amaçlanır ve kendini gerçekleştirme ana noktadadır. Yaklaşımın öne sürdüğü düşünce, her kişinin öz saygısını sağlamlaştıracak beceriler ve kaynaklarla dünyaya gelmesidir. Ulaşılmak istenen hedef ise kişinin beceri ve kaynaklarını doğru alanlara yöneltmek kullanabilmesidir (Corey, 2008).

Bibliyoterapi, bireyin kendini tanımasında, anlamasında, kendini kabul edip olumlu benlik kavramı geliştirmesinde kitaplardan yararlanması olarak tanımlanmaktadır (Öner ve Yeşilyaprak, 2006). Bireyin kendini gerçekleştirmesinde, başkalarını olduğu gibi kabul edip empati kurabilmesinde en etkili bir yöntem olarak bibliyoterapinin kullanıldığı belirtilmektedir (Caldin, 2009). Bibliyoterapinin bireyin bilmediği gizil güçlerinin ve potansiyelinin ortaya çıkmasına yardımcı bir teknik olması, Rogers'ın birey merkezli yaklaşımı ile ilişkilendirilebilir. Buradan yola çıkılarak da çalışmada bibliyoterapi eğitiminin Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırıldığı söylenebilir.

2.23.2. Akılcı-Duygusal Davranış Terapisi ve Bibliyoterapi

Bilindiği üzere Akılcı-duygusal davranış terapisi (ADDT) Albert Ellis (2007) tarafından geliştirilmiştir. Akılcı-duygusal davranış terapisi bibliyoterapi tekniğini danışmanlık sürecinde kullanmaktadır. Ellis “Kendinizi nasıl mutlu hissedersiniz ve rahatsızlıklarınızı nasıl azaltabilirsiniz?” adlı kitabını yazmıştır (Murdock, 2013).

Ellis’in ADDT’yi bir cümlede özetlediği görülmektedir. *“Bizi sorunlu yapan şey yaşadığımız olaylar değildir, bizim o olaylar hakkındaki görüşümüzdür.”* (Murdock, 2013:278). ADDT’e göre bireyin yaşamındaki kendisine söylediği şeyler inançlarıdır. İnançların akılcı ve akılcı olmayan şeklinde iki gruba ayrılmaktadır. Akılcı inançlar bireyin tercih ve isteklerini oluşturur. Ayrıca akılcı inançlar bireyin kendi kendisine yardım etmesini sağlayan inançlarıdır. Ellis’e göre akılcı olmayan inançlar, kişinin kendi kendisine dayattığı, başkalarına karşı dayattığı ve yaşama dair dayattığı inançlarıdır (Murdock, 2013:280-281).

Yaşam olaylarının (H), duygulara (S) neden olmadığı özelliğine dayanmaktadır. ADDT’ e göre, insanlar doğuştan akılcı olan ya da akılcı olmayan tarzda düşünmektedir. Yaşama dair akılcı olan ve akılcı olmayan inançlar yaşam inançlarını (H), duygulara (S) bağlamaktadır. Sağlıklı kişilerin “tercihen” düşündüklerini, işlevsel olmayanların “talepler” olarak gördüğü belirtilmektedir. Sağlıklı olan kişilerinin kendilerine ve başkalarına karşı anlayışlı olma, belirsizlikleri kabul etme, sosyal olma gibi akılcıl hayat felsefeleri vardır. İşlevsel olmayan bireyler düşük anlayışa, kendini küçük görme ve -meli –malı’lara gibi akılcı olmayan inançlara sahiptir. ADDT terapisti, danışanın yeni bir felsefe oluşturmak için ABC’ler (HİS) belirlendikten sonra akılcı olmayan inançlarını tartışır. Ellis terapi sürecinde yazılarından ve kitaplarından danışana ev ödevi vermek amacıyla bibliyoterapiden yararlanır. Terapistler, danışanların kültür düzeyine ve akılcı olmayan düşüncelerini farkedebilecekleri kitapları ve makaleleri ev ödevi olarak vermektedirler. Böylece bibliyoterapi sürecinde danışan için edebi eserlerin okunması daha olumlu sonuçlar verebilmektedir (Murdock, 2013).

2.23.3. Logoterapi ve Bibliyoterapi

Bireyin içsel yaşamında yeni bir anlam bulabilmesi yönünden bibliyoterapi uygulamaları önemlidir. Birey hayatını okuduğu bir kitapla, masala ve hikaye ile yeniden anlamlandırabilir. Yaşamında yeni anlamlar bulabilir. Bu bağlamda bibliyoterapi ile logoterapi arasında bir ilişki olduğu görülmektedir.

Logoterapinin kurucusu olan Avusturyalı bir psikiyatr olan Frankl (1905-1907) İkinci Dünya Savaşında yaşadıklarını kendi psikiyatr öğrencisi ile birleştirerek “İnsanın Anlam Arayışı” kitabında kaleme almıştır (Frankl, 2012).

Logoterapi şeklinde anlamlandırılan teori, insan varoluşunun anlamına ve insanın bu anlama yönelik arayışına bakmaktadır. Logoterapiye göre, İnsanın yaşamında bir anlam bulma arayışı, insanı isteklendiren temel bir güçtür. Logoterapi, gelecek yaşamlarda danışanın yerine getireceği anlamlar üzerinde durmaktadır. Bu terapinin anlam merkezli bir terapi olduğu söylenebilir (Frankl, 2012:119). Frankl’a göre bireyin hayatının anlamını keşfetmesi şöyledir: *“Bireyin gerçekte ihtiyaç duyduğu şey, gerilimsiz bir durum değil, daha çok uğruna çaba göstermeye değer bir hedef, özgürce seçilen bir amaç için uğraşmak ve mücadele etmektedir.”*

Logoterapiye göre bireyin yaşamının anlamını aşağıda yer alan yollarla keşfedebilmektedir (Frankl, 2012):

- Belli iş yaparak veya eser ortaya çıkararak,
- Bir insanla etkileşerek bir şey yaşayarak,
- Acıya yönelik kaçınılmaz bir tavır geliştirip göstererek,

İnsan varoluşunun özünü sorumlulukta gören Logoterapiye göre, bireyin hayatının anlamı bulabilmesi kendini sorgulayabilmesi sorumluluğu alabilmesine bağlıdır. Logoterapide terapistin rolü bireyin kendinin iç görü alanını ve yeteneklerinin anlam kapasitesini genişletebilmektir.

Logoterapide Öner’e (2007) göre, bireyin başına gelenlere odaklaşması yerine, bireyin yaşadıklarına verdiği anlam, yaşadıklarına ilişkin öyküsü ve neler hissedip düşündüğü önemlidir. Dolayısıyla logoterapi, bireyin yaşamını anlamlandırmasını amaçlayıp değişimle uğraşır. Bu noktada bibliyoterapi uygulamaları; logoterapinin önemli gördüğü anlam arayışı çalışmalarında bireyin yaratıcı gücünden yararlanarak onun yaşamındaki yeni anlamları bulmasına yardımcı olur. Birey bibliyoterapi çalışmalarında yeniden kendi yaşam öyküsünü yakalayabilir. Birey okuduğu her öyküyle yeni düşüncelere ve yeni umutlara doğru ilerleyebilir.

2.23.4. Gerçeklik Terapisi ve Bibliyoterapi

Bibliyoterapiyi danışma süreci içerisinde uygulayan kuramlardan biri de Gerçeklik Terapisi'dir. William Glasser (1925-2013) tarafından geliştirilen bu terapi bireylerin hayatta kalma, sevmeye-ait olma, saygı görme, özgürlük ve güçsel yönden ihtiyaçlarını gidermek üzere motive edildiği görüşüne dayanır. Bu terapiye göre, her kişi onun kendi ihtiyaçlarını karşılayan insanları, objeleri ve deneyimleri zihinsel olarak biriktirmekte ve kendisine ait bir kaliteli yaşam oluşturmaktadır. Bireyin yaptığı bir davranışı aslında o andaki ihtiyacını gidermek üzere yaptığı en iyi isteğidir. Glasser'in "Seçim Kuramıyla Danışma: Yeni Gerçeklik Terapisi" isimli kitabında yer almaktadır (Murdock, 2013).

Glasser'in (1998) seçim kuramına göre, yapılan herşey kişinin kendi seçimidir. Etraftaki insanlar bireyi ne üzebilir ne de mutlu edebilir. Diğer insanlara verilebilecek ve onlardan alınabilecek tek şey bilgidir. Dolayısı ile bilgi herhangi birşey hissettirip yaptıramaz. İşlem yapmak ne yapılacağına karar vermek için beyine gitmek bilginin görevidir. Bireyin davranışlarını düşüncelerini dolaylı olarak bütün duygularının ve fizyolojinin büyük bir kısmını kendisi seçer. Seçim kuramı, "neden mutsuzluklar seçilir" sorusuna odaklanır. Bu kuram "İhtiyacım olan insanlarla birlikte ve istediğim gibi özgür olarak yaşamamın yolunu nasıl bulabilirim" sorusuna cevap bulmaya çalışır (Murdock, 2013). Bireyin psikolojik fonksiyonlarını yerine getirmemesinin nedenleri olarak yaptığı seçimlerin sonucu gösterilmektedir. İlişki tüm sorunların temelinde yatan faktör olarak nitelendirilir. Bu yüzden birey sevgi ve ait olma ihtiyacını gidermekte, problemle karşı karşıya kalmaktadır. Bu noktada BT danışmanı danışanı ile öncelikle empati kurmayı amaç olarak güder. Danışman süreçte danışanı suçlamayıcı ve eleştirici ifadelerden kaçınır. Danışanın gerçekten istekleri doğrultusunda var olan isteklerini gözden geçirmesini sağlar. Süreçte çeşitli yollardan danışanın ihtiyaçlarını gerçekleştirmek üzere danışan ve danışman plan hazırlar (Murdock, 2013). Danışma sürecinde GT bibliyoterapi uygulamalarını kullanır. Danışanlar kitap okumaya özellikle Glasser'in kitaplarını okumaya teşvik edilir. Danışanlara en çok tavsiye edilen kitap Glasser'in Seçim Kuramı (1998) isimli kitabıdır. Bu kitaplar içerisinde tavsiye edilen diğer kitaplar ilişkileri anlamak içindir. Ayrıca çocuklarla çalışırken yol göstermek amacıyla kitaplar hazırlanır. Bu bağlamda bibliyoterapi uygulamalarına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir (Glasser, 2002; Glasser ve Glasser 2000).

2.23.5. Bilişsel-Davranışçı Terapi ve Bibliyoterapi

Williams ve Martinez (2008)'e göre, geleneksel terapi uygulamalarında ruh sağlığı uzmanlarının olması gerekmektedir. Batı ülkelerinde özellikle bu durum görülmektedir. Danışanların görüşme için uzun bir süre beklemeleri söz konusuydu. Dolayısıyla yakın zamanlarda bilişsel-davranışçı uygulamalarında farklılık olmuştur. Günümüzde bilişsel-davranışçı terapi uygulamasında klinik alanda çalışan uzmanların yanında sağlık alanında çalışan kişiler de görev almaktadır. Süreç içerisinde bilişsel-davranışçı terapilerin içeriğinde değişimler olmuştur (NIMHE, 2003). Uygulama yönünden yöntemler artmıştır. Bilişsel-davranışçı terapide bibliyoterapiyi kitapla, psikolojik danışmanla, telefonla ve kitap yazım reçeteleri ile kullanmışlardır (Aracı, 2007).

Bibliyoterapi yeni bakış açıları kazandırma yönünde çeşitli örneklerle yer verdiği için bilişsel-davranışçı yaklaşımla birlikte kullanılmıştır. Bilişsel davranışçı terapiye göre danışanın otomatik düşünceleri, ara inançları, depresyon ve anksiyete gibi bozuklukları yer almaktadır (Murdock, 2013). Bu bozukluklar doğrultusunda danışanın yaşamış olduğu sorunu iyi bir şekilde anlayarak bilişsel çarpıtmalarına dair farkındalığını hikaye içerisinde kazanabilmektedir. Aynı zamanda bilişsel davranışçı terapide danışmanlık sürecinde hikayeler danışana verilen ev ödevlerinde kullanılmaktadır. Bu bakımdan bibliyoterapi tekniğinden yararlanılmaktadır. İngiltere ve Avusturalya'da bu yöntemler popüler olup devlet ve sağlık birimleri tarafından desteklenildiği belirtilmektedir (Williams ve Martinez, 2008).

Bu yöntemin popüler olup tanınmış olmasının yanı sıra eksik yönlerine eleştiri getirenler yer almaktadır. Kitapların danışanlara benzer sorunlar yaşayan diğer kişilerle bağ kurma fırsatı vermekle beraber terapi sürecinin yerini almamakta olduğu vurgulanmaktadır (Adams ve Pitre, 2000). Yine “kendi kendine yardım” amaçlı bilişsel-davranışçı terapilerin uzman tarafından yüz yüze ya da telefonla sağlandığında etkisinin olabileceğini belirtilmiştir (Gellatly ve arkadaşları, 2007). Bununla beraber kendi kendine yardım” yönteminin danışmanın desteğiyle olan bibliyoterapi yönteminden daha faydalı olduğu ifade edilmiştir (Gould, Clum ve Shapiro, 1993).

Starker (1988b) ABD’de yaptığı bir çalışmada psikologların “kendine kendine yardım” kitaplarının olduğunu vurgulamıştır. Ankete katılan psikologların %98’i kitapları danışanlara önerdiklerini belirtmişlerdir. Kitapların danışanlara

önerilmesinin nedeni ise danışanın tedavisinin gelişimine katkı sağlanmasıdır (Quackenbush, 1991). Starker (1988a) analitik düşüncelere yakın olup etkin olabilen bireylerin dışında bir çok bireyin terapi sürecinde kitapların önerildiğini vurgulamıştır.

Hallidey'in (1991) yetişkinlerde yaptığı anket araştırma sonucunda, danışanların %43'ü terapiye gelmeden önce kitaplar okuduğu, %86'sı kitaplardan faydalandığını, %9'u bu tarz kitapların kendilerini zorlayıp zarar verdiğini ifade etmiştir. Buna karşılık Amerikan toplumunda ilaç tedavisi, psikoterapi ve bir uzman tarafından yardım alınmasına karşılık, kitaplarla iyileşmeye başvurulmuştur. Kendi kendine yardım kitapları Amerikan kültüründe psikoterapinin ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Kanada'da Adams ve Pitre (2000)'in yaptıkları araştırmada bibliyoterapi tekniğini kullananların % 68'inin ruh sağlığı uzmanları olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada bibliyoterapi ile uzmanların çalışma süreleri arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Çalışmayı gerçekleştiren yazarlar terapistlerin danışanların sorunlarının çözümünde kendi görüşlerini içeren kitapları tavsiye ettiklerini vurgulamışlardır. Bunun yanında terapistlerin kendilerinin bir kitabı tavsiye etmeden önce okumaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine Norcross (2006) bireyin kendi yaşadıklarının farkında olabilmesi için kendi kendine yardım kaynakları konusunda bibliyoterapinin önemli olduğunu belirtmiştir.

Bibliyoterapi uygulamalarında özellikle sınıflandırmalar yer almaktadır. Tıp alanında kullanımını savunan görüşler yer alıp, eğitilmiş uzmanın veya terapistin belirlenmiş kitapları kullanarak psikolojik danışma sürecine yardımcı olmasını önerirler. Aynı zamanda, duygusal ve bilişsel cevaplar alarak danışanın değişmesine yardımcı olmayı tavsiye ederler (Gellatly, Bower, Hennessy, Richards, Gilbody ve Lovell, 2007). Bir taraftan da ifade özgürlüğünü savunan danışmanlar; kişilerin sorunlarıyla baş edebilmeleri için yardım yönünden kitapların okuyucuya yalnız önerilmesinin yeterli bulunduğunu belirtirler (Lu, 2008).

2.23.6. Pozitif Psikoterapi ve Bibliyoterapi

Pozitif psikoterapi insancıl, psikodinamik ve davranışçı terapinin parçasıdır (Peseschkian, 2008). İnsancıl, psikodinamik ve davranışçı terapinin bütünüdür. Problemlerin ve çatışmaların pozitif yönüne vurgu yapan bir yaklaşımdır. Ayrıca

varoluşçu-hümanistik yaklaşımlar, psikodinamik yaklaşımlar ve kültüre yönelik terapileri kapsamaktadır. Bu yaklaşımların hepsi için pozitif psikoterapi tedavi içerikli bir plan oluşturmaktadır. Danışanın yaşama ilişkin kalitesini artırmada ve gelişimini desteklemek amacıyla uygun terapötik becerilerin kullanılmasına zemin hazırlamaktadır. Pozitif Psikoterapi bireye karşı pozitif olup olumludur. Bu kurama göre birey, “fiziksel, zihinsel, sosyal ve manevi” olmak üzere dört temel fonksiyonu ile ilerleyebileceği tahmin edilir. Ruhsal bozukluklar tekrardan olumlu bir şekilde düzenlenir (Peseschkian, 2008).

Bu noktada amaç, bireyin gerçek kapasitesini gerçekleştirmesine ve günlük yaşamındaki dengeyi bulmasını sağlamaktır. Danışan pozitif psikoterapi sürecinde hem kendisi hem ailesi için yardım alabilmede yönünde cesaretlendirilir. Böylece birey danışan rolünden çıkarılmaktadır. Kendi kendine yardım için kullanabileceği fırsatları görmektedir. Hikayeleri, masalları ve birtakım söyleyişleri ve günlük yaşam içerisinde kullanılan bütün temel kavramları pozitif psikoterapi kullanmaktadır. Pozitif psikoterapinin amacı, bireyin var olan yeteneklerini ortaya çıkarıp farkındalık kazanmasını ve onları geliştirmesini sağlamaktır (Peseschkian, 2008).

Terapi sürecinde hikayeler ve atasözlerinden yararlanılmaktadır. Bu bağlamda pozitif psikoterapi bibliyoterapiden faydalanmaktadır. Süreçte bibliyoterapi tekniğini kullanarak bireyin çatışma çözümlemelerine yardımcı olunmaktadır (Peseschkian, 2002). Aynı zamanda günümüzde bibliyoterapinin pozitif psikoterapi yaklaşımları içerisinde etkilice kullanılan bir yöntem olduğu vurgulanmaktadır. Bibliyoterapi uygulanmasında danışan için uygun olan yapıt önerilir. Böylece yaşamında zorluk çektiği durumlarda ön görü ve iç görü kazanmasına katkıda bulunulur. Bu noktada bibliyoterapiyle kitaplardan hem duyguya hem düşünceye vurgu yapması yönünden faydalanılır. Danışandan bakış açısı ile kendi için gerekli olanları alması beklenmektedir. Kitap aracılığı ile danışan yaşadıklarının başkası tarafından da yaşanabileceğini görmekte ve yaşadıklarını normal olarak karşılamaktadır. Dolayısıyla problem çözme becerilerini daha etkin ve daha aktif kullanabilmektedir (Özdengül, 2005).

2.24. Sosyal-Duygusal Gelişim

Kalıtım ve çevresel koşullar bireyin gelişimi, kişisel ve sosyal uyumu üzerinde büyük etkiye sahiptir. Sosyal duygusal gelişim, bireylerin içinde bulunduğu çevrede

diğer insanlarla iletişiminin iyi olması için onlar gibi davranmasıdır (Erden ve Akman, 2018). Kişinin kendini tanıyabilmesi, duygusal becerilerini kullanabilmesi, kendisine yönelik olumlu bir benlik geliştirmesi ve çevresiyle uyum içerisinde olabilmesi sosyal-duygusal gelişim olarak tanımlanmaktadır (Saarni, 1999).

Bireyin duygusal ve davranışsal yönden kendini iyi ve güçlü hissetmesi olumlu algılaması için önemli özellikler yer almaktadır. Bu özellikler içerisinde şartsız sevgi, saygı ve etkin dinleme yer almaktadır. Ayrıca değer verme, yapılan her uğraşı övme, kişinin özelliklerini destekleme ve anlayışlı olma önemlidir. Özellikle bireyin duygularını biriyle paylaşması, kendine göre sorumluluk almasına olanak sunulması ve stresle baş edebilmesine yardımcı olunması sosyal-duygusal yönden gelişimi için gerekmektedir. Bununla beraber bireyin kendi ile ilgili başkalarıyla ilgili karşılaştığı sorunları çözebilme, bu yönde iletişim becerilerini kullanabilme, sorun çözmede uzlaşmacı yöntemleri kullanabilme, ailesi ve öğretmenleri arasında çıkan sorunları anlayıp çözebilmesi sosyal-duygusal gelişimine katkı sağlayacaktır (Humpreys, 1999). Nitekim günümüzde öğrencilerin sadece akademik yönden değil, aynı zamanda sosyal-duygusal beceriler yönüyle de sağlıklı bireyler olarak gelişmeleri önemlidir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarında şu an kullanılmakta olan Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programıdır. Bu programda bilişsel kazanımlarla birlikte duyuşsal kazanımlar da ön plandadır. Bu kazanımların bireye verilmesi onun sosyal ve duygusal gelişimini hızlandıracaktır (Yeşilyaprak, 2015).

Sosyal-duygusal gelişimde olgunlaşma ve öğrenme önemlidir. Bireyin davranışlarına yönelik geri bildirim alınmadığında kendilerini yöneltme yönünden ve sosyal uyum yönünden yeterli olmayacaklardır. Kişiyi çevre tarafından sunulan öğrenme imkanları önemlidir. Çünkü bu sayede bireyin sağlıklı gelişimi olacaktır ve birey içinde bulunduğu çevresel koşulların neticesinde sosyal becerilerini geliştirebilir (Dereobalı, 2005).

Sosyal yeterlilik becerileri kişilere doğrudan öğretilmekte ve bu durumda kişilerin daha mutlu oldukları görülmektedir. Sosyal duygusal becerilerin gelişiminde kişinin kendine ve çevresine yönelik farkındalığı ve toplumsal iletişim becerileri yer almaktadır (Payton, Wardlaw, Graczyk, Bloodworth, Tompsett ve Weissberg, 2000). Sosyal yeterlilikte vurgulanan bireyin diğer kişilerle iletişimin iyi olması, problem çözme, karar verme becerileri ve yaratıcı fikirlere sahip olma gibi yeterliliklerin

kazanılması akademik yönden bireyin başarılı olmasına katkı sağlamaktadır (Elksnin ve Elksnin, 2006).

Sosyal yeterlilik ile sosyal beceri birbirinden farklı kavramlar olarak tanımlanmaktadır. Kişinin bir durumdaki performansının geneli hakkında sosyal yargı bildiren geniş bir kavram olarak sosyal yeterlilik tanımlanırken; sosyal beceri kişinin sosyal durumda sergilediği davranış biçimi olarak adlandırılmaktadır. Sosyal açıdan iyi olan kişilerin sosyal becerilerinin de iyi olduğu vurgulanmaktadır. Bunun yanında kişilerin becerilerini nasıl kullanacaklarını yeteri düzeyde öğrenmemeleri onların sosyal beceri yönünden eksik olduklarını gösterdiği ifade edilmektedir (Akfırat, 2006).

2.25. Sosyal-Duygusal Beceriler

Sosyal becerilerin toplumsal ve bireysel yaşam için önemli olduğu belirtilmektedir. William James'in Psikolojinin Prensipleri adlı eseri sosyal beceriler ile ilgili ilk bilimsel çalışmalar içerisinde yer almaktadır. Bu eserde insanların toplumsal ilişkilerinde birçok sosyal benliklerinin olduğu belirtilmektedir. Benliklere yönelik bireyin sosyal ilişkilerinde nasıl davrandığını içeren belli kalıplar olduğu vurgulanmaktadır (Bacanlı, 1999).

“Sosyal zeka” tanımlanması ve ölçülmesi çalışmaları ile 1920 li yıllarda Thorndike tarafından sosyal beceri konusundaki çalışmalar başlanmıştır (Yüksel, 1998; Bacanlı, 1999). Sosyal zeka Thorndike tarafından başkalarını anlama yeteneği ve sosyal ortamlarda etkili bir şekilde davranabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda bu tanımlamanın hareketi anlama ve hareketi yönetme ile birlikte kullanıldığına rastlanılmıştır (Egan, 1994).

İnsan yaşamında toplumsal ilişkiler önemli bir yerdedir. Kişiler hayatlarının çoğunluğunu diğer bireylerle ilişki kurarak geçirmektedirler. Böylece kişilerin, başkalarıyla ilişkilerinin olumlu ve toplumsal yönden kabul edilebilir olmasını istedikleri görülmektedir. Bu durum için de iletişim kurdukları başka insanların olumlu tepkiler vermesine katkı sağlayacak ve olumsuz tepkileri önleyebilecek becerilere sahip olmaları gerekmektedir. İşte bu beceriler sosyal beceriler olarak adlandırılmaktadır (Yüksel, 2004). Birey başkalarıyla kuracağı iletişimde toplumsal yönden onay alınan davranışlara sahip olmak istemektedir. Diğer insanların duygularını anlayabilmek ve bu duyguları yönlendirebilmek için harekete geçmek

isteyecektir (Bacanlı, 2012). Bugünlerde iletişiminde bir sorun olarak görülen duygu ve düşünceleri rahatlıkla dile getirememek ve arkadaşlık ilişkilerini sürdürememek sorunları görülmektedir. Ayrıca karşı cinse yönelik utangaçlık, aile, okul ve iş ortamlarında toplumsal iletişim ve etkileşim sınırlılıklarının olduğu da görülmektedir. İşte bu noktada sosyal becerilerin önemi üzerinde durulması gerektiği vurgulanmıştır (Tegin, 1990).

Bireyin toplumsal davranışlarının benlik yansıması (Self-monitoring) ve benlik değerinin birleşimi sonucunda sosyal beceriler birbirlerini etkilemektedir (Spence, 2003). Toplumsal ortamları değerlendirme, kendine özgü becerilerin içinden gerekli olanları seçme, stresle mücadele etme, diğerlerinin duygularını anlama ve öfkenin kontrol edilebilmesi becerileri benlikle ilgili davranışlar olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda sosyal beceriler; bireylerarası davranışlar, arkadaş ilişkileri ve ilişki becerilerini içermektedir. Bireylerarası davranışlar; arkadaş edinme, kendini tanıtmak, sosyal olarak kabul, yardım için birşeylere gereksinim duyma, iltifat etme, özürde bulunma gibi toplumsal ilişkileri kapsamaktadır. Bunun yanında akran kabulü; bir etkinliğe katmayı değer görme, başka kişileri duygusal açıdan anlamayı içermektedir. İletişim becerileri ise; etkili bir dinleyici olma, güzel sohbet edebilme, konuşmayı korumayı becerebilme ve geri dönüşte bulunma becerilerini kapsamaktadır (Elksnin ve Elksnin, 2001).

2.26. Sosyal-duygusal Becerilerin Önemi

Kişilerin kendilerini, ilişkilerini ve işlerini etkili ve ahlaklı biçimde yönetebilmeleri için gereksinim duydukları tüm davranışlarını içermektedir. Bireyin hem kendi duygusunu, hem başkalarının duygularını tanıması ve yönetmesi sosyal-duygusal beceriler olarak tanımlanmaktadır (Dowd ve Teirney, 2005). Sosyal-duygusal beceriler başka insanlara ilgi ve özen göstermek, olumlu yapıcı ilişkiler kurmak bağlamında önem taşımaktadır. Bireyin sorumluluğunu alabileceği kararlarını verebilmesi ve zor olan her türlü durumla başadebilmesi sosyal-duygusal beceriler olarak adlandırılmaktadır (Durlak ve Weisberg, 2011).

Son yıllarda yapılan araştırmalar ve çalışmalar sosyal-duygusal becerilerin geliştirebileceğini ve öğretebileceğini göstermektedir. Araştırmaların ifade ettiği diğer nokta ise sosyal-duygusal becerilerin okul başarısı ile iş yaşamındaki başarının ilişkili olmasıdır. Bu durumda duygularını yönetebilen, başkalarıyla güçlü ilişkiler

kurabilen ve zor durumlarda yapıcı çözümler üretebilen bireylerin sosyal-duygusal becerilerinin yüksek bireyler oldukları görülmektedir. Bu bireylerin hem okul hem de iş hayatında sahip oldukları potansiyeli daha iyi şekilde kullanabildikleri belirtilmektedir (Richardson, 2000).

Sosyal-duygusal becerilerin temelini öz-düzenleme, empati, dürtü kontrolü, problem çözme, öfke ve stres yönetimi oluşturmaktadır. Bu becerilerin bir kısmının sosyal ilişkiler içerisinde kendiliğinden doğal olarak geliştiği ifade edilmektedir. Fakat kişilik özelliği gibi genetik faktörlerin ve aile yaklaşımı gibi çevresel faktörlerin etkisinin çok olabileceği vurgulanmaktadır (Çubukçu ve Gültekin, 2006). 2011 yılında Loyola Üniversitesi ve Illinois Üniversitesinde yapılan ortak bir çalışmada Amerika Birleşik Devletlerindeki okullarda uygulanan sosyal-duygusal beceriyi öğretmeye yönelik 213 program değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, sosyal- duygusal becerileri bir program katılımında desteklenen öğrencilerin bu tarz programlara katılımı olmayan öğrencilere göre akademik olarak daha başarılı oldukları görülmüştür. Okul ortamında sosyal-duygusal becerilerin etkili bir şekilde desteklenebilmesi araştırmanın önemli sonuçlarından bir tanesi olmuştur (Durlak, Weissberg, 2011).

Eğitim programına sosyal-duygusal becerilerin eklenebilmesinde farklı bir çok uygulamalar yer almaktadır. Nitekim eğitim kurumlarının barışçıl, güvenli bir yer olarak sosyal-duygusal becerileri desteklemeleri için yapılacak her türlü uygulamalar olumlu sonuçlar doğuracaktır. Öyle ki sınıflarda empatinin bir ders olarak işlenmesinin yanı sıra okul müdürünün ve diğer eğitimcilerin her sabah öğrencilerine günaydın demeleri sosyal-duygusal becerileri kazandırmada etkili bir yol olacaktır (Zins, Walberg ve Weissberg, 2004). Toplumsal bir varlık olan bireyin sadece fiziksel ihtiyacının karşılanması hayatını sürdürmede yeterli değildir. Kişi için değer verme, değer görme ve güven gibi önemli olan ihtiyaçları da vardır. Yaşamda birey sahip olduğu duygu ve düşüncelerini paylaşabilme ihtiyacı içerisinde. Bireyin duygu ve düşüncelerini paylaşabilmesi için sosyal becerilerinin iyi olması gerekmektedir. Ailede başlayan, okul ve çevrenin iletişimi ile yaşam boyu devam eden eğitimin sosyal beceriler açısından yeri oldukça büyüktür. Bu noktada sosyal becerilerin önemi düşünüldüğünde programlı bir sosyal beceri eğitiminin okullarda verilmesi gerekmektedir (Samancı ve Diş, 2014).

Sosyal-duygusal becerilerin öğretilmesi anne karnında başlamaktadır. Dolayısı ile her çocuk okul çağına gelene kadar ev ortamında birçok beceriyi öğrenebilmektedir. Hatta bu becerileri öğrenmiş olmaları beklenmektedir. Sosyal-duygusal gelişimin ilk temelini aile oluştururken, ikinci temelini bazen de çoğunu eğitim kurumları oluşturmaktadır. Okullara sosyal-duygusal becerilerin geliştiği ortam olarak bakılmaktadır. Ancak günümüz yaşamında beklentilerin, uyaranların giderek yoğunlaştığı bu ortamda çocukların sosyal beceri alanındaki ihtiyaçları da farklılaşabilmektedir. Bu alanların iyi düşünülmesi çocukların sosyal-duygusal yönden gelişim gösterebilmelerinde önemlidir. Şu dönemlerde okullarda öğrencilerde kaygı seviyeleri oldukça yüksektir. Okullarda akran zorbalığı sıkça yaşanmaktadır. Dolayısı ile öğrencilere akademik ve ruhsal gelişimlerdeki desteği okullar sunmaktadır (Durlak, Weissberg, Dymnicki, Taylor ve Schellinger, 2011).

Sosyal-duygusal becerilerin eğitimin okul öncesi döneminden başlanarak desteklenmesi çok daha etkili olabilmektedir. Bu becerilerin bireylere çocukluk döneminden başlanarak kazandırılması, ilerleyen yıllarda çevre ile olumlu ve iyi iletişim kurmalarına katkı sağlayacaktır (Kabasakal ve Çelik, 2010). Küçük yaşlarda özellikle öz düzenleme (bekleyebilmek, ihtiyaçlarını erteleyebilmek, duyguları tanımak) becerilerinin desteklenmesi sonraki yıllardaki okul başarısını artıran önemli bir faktördür (Akkök, 2003).

Çocuğun duygularının aile ortamında dile getirilmesine fırsat verilmesi onun güçlü duygular ile başedebilmesine katkı sağlayacak, sosyal duygusal becerilerin temelini oluşturulmasına yardımcı olacaktır. Okul ortamında bu becerilerin desteklenmeye devam etmesi bireyin gelecekte daha aktif ve yaratıcı yetişmesine katkı sağlayacaktır. Bireyin ihtiyaç duyduğu bu becerilerin (çatışma ile baş etme, akran baskısına karşı koyma, davranışlarının sorumlulukları alma) ona öğretilmesi ileriki eğitim hayatını olumlu yönde etkileyecektir (Ahmetoğlu, 2009; Şahin-Baltacı 2013).

Bireyin toplumsal yaşama adapte olabilmesi için iyi yönde sosyal-duygusal becerilere sahip olmasının gerektiği vurgulanmaktadır. Nitekim çocukluk yaşlarından başlanarak ergenlik çağına kadar olan dönemlerde bireyin sosyal-duygusal becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir. Bu noktada birey diğerleriyle iyi iletişim içerisinde bulunmayı, işbirliğine dayalı çalışmayı ve diğerlerinin hakkına saygı gösterip sahip çıkabilmeyi başarabilecektir (Durualp, 2014).

2.27. Sosyal Becerinin Alt Boyutları

Riggio (1986) sözel olmayan mesaj iletişimi ile ilgilenmiş, duyuşsal gönderme ve alma yeteneğinin sözel olmayan sosyal becerilerin önemli boyutlarını içerdiğini ifade etmektedir. Riggio'ya göre bu beceriler duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık ve sosyal kontrol olarak belirtilmektedir. Bu boyutlar aşağıda yer almaktadır:

- **Duyuşsal anlatımcılık (Emotional Expressivity):** Bu boyut, kişilerin sözlü olmayan becerilerini içermektedir. Bu boyutun iletişim becerilerini ve duyuşsal yönden mesajları gönderme becerilerini ölçtüğü belirtilmektedir. Duyuşsal anlatımcılık, kişinin hissettiği duygusal durumları doğal ve uygun bir şekilde ifade etme yeteneğini yansıtmakta; birey bu becerileri ile kendi duygusal durumlarını iletebilmekte, başkalarını da duygusal olarak etkileyebilmektedir. Duyuşsal anlatımcılık puanları yüksek olan kişilerin girişken, aktif, kendine güvenen, enerjik, cana yakın, sempatik ve yaşam dolu bireyler oldukları görülmüştür. Bireylerarası ilişkilerdeki durumların sözel olmayan anlatımlarını da ölçebildiği belirtilmektedir (Yüksel, 1998).
- **Duyuşsal Duyarlılık (Emotional Sensitivity):** Bu boyut, başkalarının sözsüz mesajlarını alma ve çözümleme becerilerini ölçmekte kullanılmaktadır. Duyuşsal yönden duyarlı olan kişilerin sözsüz duyuşsal mesajlarını tam ve hızlı bir şekilde çözümledikleri ve başkalarının duygusal durumlarına karşı hassas oldukları belirtilmektedir. Bu boyuta göre, duyarlılık yönünden puanları yüksek olan bireyler sempatik, duyarlı, gruba bağlı, aktif, uyumlu ve başkalarının duygularını anlama yönünden empatik olarak tanımlanmaktadır (Riggio, 1989).
- **Duyuşsal Kontrol (Emotional Control):** Bu boyut, bireylerin duyuşsal ve sözsüz tepkilerini düzenleyip kontrol etme becerilerini ölçmektedir. Bazı duyguları yetenekli bir şekilde birleştirip maske altında saklama becerilerini duyuşsal kontrol kapsamaktadır. Bu bireyler iyi birer oyuncudurlar, hislerini durumlara göre ayarlayabilirler ve duygusal yönden zıtlasma yaşarlarsa maskeye başvuracakları belirtilmektedir. Duyuşsal kontrol ölçeğinden yüksek puan alan bireyler kendini kontrol edebilme, özsaygı yönünden yüksek boyuta sahip olup rahat kişiler olarak tanımlanmaktadır (Yüksel, 2004).
- **Sosyal Anlatımcılık (Social Expressivity):** Sosyal anlatımcılık boyutu, bireylerin sözlü yönden anlatımcılıklarını, birbirleriyle sosyal yönden ilişki kurmalarını ve

iletişime geçme becerilerini ölçmektedir. Sosyal kontrol alt ölçeğinden düşük puan alan bireylerin sosyal anlatımcılığının iyi olduğu belirtilmektedir. Bu bireylerin söylemek istediklerini rahatlıkla ifade edip konuşmayı yönlendirebildikleri belirtilmektedir. Ayrıca bu bireylerin doğal bir konuşma sürdürdükleri vurgulanmaktadır. Sosyal anlatımcılığı iyi olan bireylerin başkalarıyla dost canlısı bir görünüm sergiledikleri ve başkalarıyla konuşmayı başlatma ve konuşmayı sürdürme becerilerine sahiptirler. Bu alt boyuttaki yüksek puan alanların dışa dönük, gözü pek, sempatik, tutarlı ve gruba bağlı bireyler olduğu belirtilmektedir (Yüksel, 2004).

- **Sosyal Duyarlılık (Social Sensitivity):** Bu boyut, diğerlerinin sözlü mesajlarını çözümlemeye yönelik becerilerini ölçmektedir. Ayrıca kişilerin uygun sosyal davranışlarını yönlendirip kuralları anlamak ve kişisel duyarlılığı değendiren sosyal beceri ölçeğinin bir alt boyudur. Sosyal duyarlılığı yüksek olan kişiler, başkalarına karşı ilgili ve dikkatli olup iyi birer izleyici ve dinleyicidirler. Bu boyutta olan bireyler sosyal norm ve kurallara ilişkin bilgiye sahiptirler. Kendi davranışlarının başkalarının davranışlarının uygunluğu ile ilgilenebilirler. Ayrıca sosyal duyarlılığı yüksek derecede olan bireyler uygun sosyal davranış ile aşırı şekilde ilgilenebilirler. Bu durum da sosyal kaygı yaşamalarına neden olup sosyal etkileşime katılımlarını engelleyebilir (Yüksel, 1998).
- **Sosyal Kontrol (Social Control):** Bu boyut, sözsüz davranışların ayarlanması ve kendini anlatma becerisini ölçmektedir. Sosyal kontrolü yüksek olan kişiler kendine güvenli bireyler olarak kabul edilmektedirler. Bu bireyler davranışlarını içinde bulundukları ortama göre ayarlayabilirler. Sosyal kontrol alt ölçeği rahat karakter, gruba bağlılık, tutarlılık, cana yakınlılık ve özgürlük kavramları ve özellikleri ile yakından ilgilidir. Sosyal kontrol becerisi yüksek olan rahat, samimi, girişken, atılgan, sempatik ve duyguları durgunluk gösteren bireylerdir. Bu bireyler sosyal durumlara kolaylıkla adapte olup kendinden emindirler ve farklı sosyal roller oynayabilirler. Tartışma çıktığında tutumları özel olup yönelimi kolayca alabilirler. Ayrıca sosyal kontrolü yüksek olan kişiler toplumsal iletişimlerinde girişken olup özgüvenlidirler. Sosyal yönden iyidirler ve kendilerini diğerlerinin yerine koyup düşünebilmektedirler (Yüksel, 2004).

2.28. Okuma

Dünya hızla değişim göstermektedir. Bu değişiklikler bireylere sözlü ve yazılı olarak süratli bir şekilde verilmektedir. Bireyler kendi bilgilerini oluştururken uygun olan bilgiyi almaktadırlar. Bunu gerçekleştirebilmelerinin yolu ise okumadır. Günümüzde bir çok konuda yazılar yazılmakta ve bu yazılar iletişim aracılığı ile kişiye hızlı bir şekilde ulaşmaktadır. Kişilerin her türlü konuda bilgi sahibi olabilmeleri için okumaların önemi ve zorunluluğu gündeme gelmiştir (Tel, Öcalan, Ramazanoğlu ve Demirel). Yazar tarafından görsel bir uyarıcı şeklinde kodlanan anlamın, okuyan kişinin bir anlam çıkarmasını sağlayan etkileşim okuma olarak tanımlanmaktadır (Kayalan, 2000). Bir başka tanımda ise okumaya, bireyin kişiliğinin temelini oluşturan duyguları ve düşünceleri şekillendiren bir güç olarak bakılmaktadır (Akbayır, 2013).

Bireyin zihinsel gelişiminin temelini toplumsal yaşamın gerekliliği olan okuma oluşturmaktadır. Toplumlar okuma yoluyla değişimin bilincine varmaktadırlar. Okuma sayesinde doğru kararlar alınabilmekte ve uygulayabilmektedirler. Ayrıca demokratik yapıyı sürdürebilmektedirler (Demirel, 2010). Okuma, bireyin kişiliğinin gelişiminde, toplumun ise demokratik yapı ve sağlıklı gelişimi için önemlidir (Çakmak ve Yılmaz, 2009). Rizopoulos ve Wolpert (2004) okumaya, kişilerin özerk bir şekilde gelişebilmelerini, özgüvenli birey olmalarını ve sosyal yönden etkileşimde bulunabilmelerini sağlayan bir beceri olarak bakmaktadır.

2.29. Okuduğunu Anlama

İlkokul sürecinden başlayarak öğrencilerde geliştirilmesi hedeflenen beceri okuduğu anlama olarak tanımlanmaktadır. Bir metnin anlaşılabilirliğinin dışında yazarın mesajını, hedefini ve stilini değerlendiren bir davranış olarak okuduğunu anlama adlandırılmaktadır (Mayasari, Pudjobroto ve Wahyuni, 2014). Bunun yanında okuduğunu anlama metnin bilişsel dinamiklerinin bütünleşmesi yoluyla gerçek anlamın ötesinde derin anlama odaklanabilme olarak tanımlanır (Perfetti ve Stafura, 2014). Etkileşimli bir eylem olması sebebiyle okuma, anlama ve kullanma gibi eylemleri de beraberinde getirir ve bir dizi alt beceriyi oluşturur. Bu beceriler içerisinde, bir hikâyenin ana fikrini bulma, sonuçlarını tahmin etme ve hikâyeden bir sonuç veya ders çıkarma yer almaktadır (Rosenshine, 1980).

Okuyucu önceki bilgilerinden ve anlayışlarından hareket ederek metnin içeriği ve yapısı hakkında düşünerek anlama ulaşmayı hedefler. Okuduğunu anlama

sürecinin etkili olabilmesi için okuyucunun yorumlama, yapılandırma ve eleştirel düşünme (Paris ve Hamilton, 2009) yoluyla bir amaç doğrultusunda aktif olarak metinden anlam çıkarması beklenir. Ayrıca okuyucunun çıkardığı bu anlamı sorgulaması istenilir (Duke ve Pearson, 2008).

Okuduğunu anlama son yıllarda önem kazanmaya başlamıştır. Birçok ölçme yöntemleriyle incelenen okuduğunu anlama konusu teori, araştırma ve müfredatın odak noktası haline gelmiştir. Dolaylı olarak gözlenebilen bir durum olması nedeniyle okuduğunu anlama dolaylı olarak gözlenebilen bir durum olması nedeniyle incelenmeye başladığı ilk zamanlardan beri ölçümünün nasıl yapılması gerektiği gündeme gelmiştir. 1975 yılı öncesinde okuduğunu anlamamanın belirtisi doğru ve akıcı okumaydı. Tabii ki zamanla bu belirtilerin yeterli olmayacağı görülmüştür. Ayrıca okullardaki öğrencilerin demografik çeşitliliklerinin artması ile farklı gruplar için modeller ve kuramlar geliştirilmesine neden olmuştur. Bun durum da okuduğunu anlamamanın aktif ve kompleks bir bilişsel süreç olarak algılanmasını ortaya çıkarmıştır (Pearson, 2009).

Hangi zamanlarda okuduğunu anlamamanın nasıl gelişim gösterdiğini bulmaya çalışan araştırmacılar bilişselliğe odaklanmışlardır. Okuma sürecinde okuyucu metin ile etkileşim içerisinde. Özellikle okuyucunun sözcüklerin şifresini çözmesi ve dili anlama yeteneklerini aktif olarak kullanması gerekmektedir. Bu noktada sözcüklerin şifresini çözmekte okuyucu zorlanabilir ve böylece metinden anlam çıkarması da güçleşebilir. Bunun dışında sözcüklerin anlamını otomatik olarak kavrayan okuyucunun anlam çıkarma süreci daha hızlı ilerlemektedir. Bilişsel kaynakların okuduğunu anlamadaki rolünden yanı sıra kişilerin içinde bulunduğu bağlamın da önemli rolü vardır. Çünkü içinde yaşanan bağlam bireyin deneyimlerini; deneyimler de şemalarını, kelime hazinesini, düşünme yapısını vs. biçimlendirmektedir (Paris ve Hamilton, 2009). Nitekim hazır bulunuşluk yönünden çevresel faktörlerin de okuduğunu anlama sürecinde önemli bir faktöre sahip olduğu belirtilmektedir (Baz ve Baz, 2018).

Eğitim-öğretim sürecinde öğretmenlerin model ve rehber olmalarından dolayı okuduğunu anlama becerisinin kazandırılmasında payları büyüktür (Duke ve Pearson, 2008). Bu noktada öğretmenler metnin sunumunu, içeriğinin analiz edilmesini ve anlaşılmasını çeşitli yollarla öğrencilerine aktarmaktadırlar. İlk başlarda sorumluluk

öğretmende iken zamanla öğrencilerin sorumluluk alması ve okunan bir metni önceki örneklere benzer şekilde açıklayarak anlamını ortaya çıkarmaları beklenmektedir. Öğretmenin çeşitli teknikleri kullanmasının ve dersini bu doğrultuda yapılandırmasının öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerine olumlu yönde katkısının olacağı belirtilmektedir (Dole, Duffy, Roehler ve Pearson, 1991). Yapılan araştırmalar sonucunda resimli metinlerin (Arifin, 2015) ve öğrenciyi etkin kılan stratejilerin (Winograd ve Hare, 1988) kullanılmasının öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerinde olumlu etkisinin olduğu görülmüştür.

Eğitim sistemi açısından bakıldığında davranışçı yaklaşımlar yerini git gide bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımlara bırakmıştır. Böylece öğrencilerin zihinsel yapılarının ve anlamı yapılandırarak öğrenmelerinin rolü önemli görülmeye başlanmıştır. Okuduğunu anlama konusu ile ilgili olarak literatüre bakıldığında son zamanlarda bilişsel yaklaşımın görüşlerine yer verilmiştir. Okuduğunu anlama bilişsel yaklaşıma göre, bellek ve dikkat gibi bilişsel yapıların rolüyle anlamsal ilişkilerin ortaya çıkarılmasıyla meydana gelmektedir. Okuyucu davranışçı yaklaşımda metnin pasif ve otomatik alıcısı durumundadır. Okuyucu bilişsel yaklaşımın etkisiyle metnin anlamını inşa etmekte, üretme ve yorumlamaktadır. Böylece okuyucunun okuma sürecinde aktif rol oynadığı belirtilmiştir (Dole, Duffy, Roehler ve Pearson, 1991).

Tabii ki okuduğunu anlama sürecinde etkili olan faktörlerden birisi de okuyucunun sahip olduğu özellikleridir. Kişinin bilişsel yetenekleri ve içerisinde bulunduğu çevrenin özellikleri okuduğunu anlama becerisinin gelişimine etki edebilmektedir (Cain, Oakhill ve Bryant, 2004). Okuduğunu anlamayı pozitif yönde etkileyen özellikler içerisinde; öğrenme hedeflerini aktif kullanma, sözel kabiliyet bellek, odak noktasını metnin çıkarabilme, benzer yönden ilişki kurabilme, metinden özet çıkarma ve eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirebilme yer almaktadır (Winograd ve Hare, 1988). Okuduğunu anlama düzeyinde ilerlemenin sağlanabilmesi için bu özelliklerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında okuyucunun sahip olduğu bazı özelliklerin ise okuduğunu anlama konusunda güçlük çekmesine sebep olabildiği görülmektedir. Örneğin, disleksi gibi bazı öğrenme bozuklukları ve okuma güçlükleri bunlar arasına girmektedir (Nation ve Snowling, 2004). Karşılaşılan bu tür durumlarda bireysel farklılıklara önem verilerek her öğrencinin seviyesine uygun okuma hedefleri belirlenebilir (Baz ve Baz, 2018).

2.30. Okuma Tutumu

Öğrencilerin okumaya yönelik tutumları okuma başarısının artırılmasında ve bu becerinin onlara kazandırılmasındaki en önemli etkenlerden biridir (Temizkan, 2007). Eğitimciler açısından tutum kavramı son yıllarda gittikçe ilgi duyulan bir kavram haline gelmiştir. Tutum, herhangi bir bireye, bir nesneye veya olaya karşı ilgi gösterme ya da ilgi göstermeme şeklinde tanımlanabilir (Çakıroğlu ve Palancı, 2015). Kağıtçıbaşı (2012), tutumların doğuştan gelmediğini, daha sonra edinilen yaşantılarla dinamikleşerek oluştuğunu belirtmektedir. Ona göre bu dinamik yapıyı etkileyen faktörler içerisinde aile, bireyin arkadaşları, iletişim araçları, eğitim durumu, politik ve dini değerler, kişinin etrafındaki yaşlıları, teknolojik iletişim araçları, öğrenim durumu ve politik değerler yer almaktadır (Morgan 2009). Kişinin davranışlarına, amacına, durumlara ve kişilere gösterdiği değere tutumlar etki yaratmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2012).

Okuma başarılarının gelişiminde öğrencilerin okumaya yönelik tutumları ilgili becerinin gelişiminde önemli paya sahiptir. Nitekim öğrenciler bireysel ilgi duydukları oranda herhangi bir faaliyeti gerçekleştirirler. Tabii ki bu durum okuma için de geçerlidir. Okumaya yönelik ilgisi yüksek olan öğrencilerin bu ilginin sonucunda okuma hevesi daha çok artacaktır. Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında okuma becerisinin gelişimiyle okumaya ilişkin tutumlar arasında pozitif ilişkinin olduğu görülmektedir (Dökmen, 1994).

2.31.Okuma İlgisi

Türk Dil Kurumu (1998) tarafından ilgi “belirli bir olay veya etkinliğe yakınlık duyma, ondan hoşlanma ve ona öncelik tanıma” olarak tanımlanmaktadır. Kişinin okumaya ilgisinin edinmesinde çocukluk döneminin, gençlik döneminin ve yetişkinlik döneminin önemli olduğu Yılmaz (2004) tarafından belirtilir. Çocukluk döneminde okuma alışkanlığının kazanılması bir çok uzman kişi tarafından belirtilmektedir (Ungan, 2008; Ersoy, 2007; Can, Türkyılmaz ve Karadeniz, 2010; Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008). Bir çok sayıda kitap okuyarak edinilecek beceri küçük yaştan itibaren olmaktadır. Böylece kitap okuyarak kazanılan beceri bireylerin okumaya olan ilgilerinin ve sevgilerinin artmasına katkı sağlayacaktır. Bu durumda bireyin okuma ilgisi artacak, okuma alışkanlığı edinmiş olacaktır. Bu yönden bakıldığında bireyin okuma alışkanlığını edinebilmesinde kitaba karşı ve okumaya yönelik bir ilginin

olması büyük önem taşımaktadır. Bireylerin okumaya ve kitaba ilişkin ilgi göstermelerini sağlayan ihtiyaçlarının eğlenmek, psikolojik açıdan gelişim göstermek, kendini keşfetmek, inançları artırmak ve yeni bilgilerle eski bilgileri bütünleştirmek olduğu belirtilmektedir (Dökmen, 1990).

Literatürde okuma ilgisi çok kaynakta “bireyin kişisel enerjisini okumaya veya okuduklarına yöneltmesi” şeklinde açıklanmaktadır. Bireyin zihnini etkili olarak davranışa yönelten ve güdüleyen bir güç olarak okuma ilgisi belirtilmektedir (Sever 2004), Bu gücün kişinin zihinsel yönden dikkatini okumaya ve okuduğu belli alanlara yönelttiği ifade edilmektedir. Dolayısı ile okuma ilgisinin genişliği bireylere göre değişiklik göstermektedir. Bazı kişiler her türlü metinleri okumakta, fakat belli konulara eğilim gösterememektedirler. Buradan yola çıkılarak okuma ilgisinin iki türlü olduğu söylenmektedir. İlki okumaya duyulan ilgi, ikincisi ise konulara duyulan ilgi olarak belirtilmektedir. Bu türler, okumaya yönelik ilginin iki farklı yönünü ve gelişim sürecini oluşturmaktadır (Güneş, 2017).

Okumayla ilgilenme ve okumaya yönelme sayesinde okuma ilgisi gerçekleşmeye başlamaktadır. Hemen sonrasında okumaya yönelik sevgi, okumaktan hoşlanma, okumayı artırma ve çeşitliliği olan kitapları okuyarak okumaya ilgi gelişecektir. Sonrasında ise okunan metinlerin bazılarını seçme, ilginç gelen kitapları okuma ve bunlara ilişkin karşılaştırma yapma söz konusudur. En son aşamada ise okuma ilgili konulara dikkatini verme, yenilerini keşfetme, devamlı okuma, öğrenilen bilgileri kullanma ve öğrenilen bilgileri aktarabilme ile gelişmeye devam edecektir. Böylece okuma gelişim sürecindeki aşamalar, bireyin okuması, anlaması, bilgiyi zihinde yeniden yapılandırması, öğrenmesi, sorgulaması, araştırması, uygulamaya aktarması, kendini geliştirmesi ve yaşam boyu öğrenmesi gibi çeşitli becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bazı kaynaklarda okuma ilgisinin gelişimi kişisel ilgi ve durumsal modeline dayalı olarak vurgulanmaktadır (Arsenault, 2015; Hidi ve Renninger, 2006).

Bu modele göre okuma ilgisi önce durumsal olarak başlamakta ve sonrasında bireysel ilgiye dönüşüm göstermektedir. Hidi ve Renninger, (2006)’e göre okuma gelişim süreci aşağıda verilmiştir:

- İlk evrede, durumsal okuma ilgisi kişinin bulunduğu ortamdaki kitap, metin, olay gibi çevresel uyarıcılarla harekete geçerek başlangıç göstermektedir.

- İkinci evrede, okuyan kişinin okuduğu metinlerle ilgilenip devamlı okuması durumsal ilginin sürmesine katkıda bulunacaktır.
- Üçüncü evrede, kişinin bazı konularla uzun süreli ilgilenmesinden sonra kişisel ilgi gerçekleşmekte ve bu durumda zamanla durumsal ilgi kişisel ilgiye yerini bırakmaktadır.
- Dördüncü evrede, bireyin ilgisi ilerlemekte ve okuma alışkanlığı gelişmektedir. Bu sürecin gelişmesi için bireyin sürekli okuması gerekmektedir.

Öğrencilerin ilgileri ve sevdikleri konuları okuma süreçlerinin gelişebilmesi için iyi bilmeleri gerekmektedir. Şöyleki öğrenciler okudukları metinlerden haz almıyorlarsa anlama ve okuma becerilerinin sürecinin gelişimi yavaş olacaktır. Öğrencilerin okullarda sevmedikleri konuları okumaları için zorlanmamaları gerekmektedir. Çünkü sevmeden okunan bir kitaptan birşeyler öğrenilmemektedir. Aksine severek okunan kitaptan birtakım bilgiler edinilmekte ve yeni beceriler kazanılmaktadır. Dolayısı ile bireyin okuduklarından zevk alması önemlidir. Tabii ki her kitap zevkli bir okumayı gerçekleştirmeyebilir. Öğrencileri kendi yaşam öyküleriyle buluşturacak, gelişimsel özelliklerine uygun olacak, ilgi çekici kitapların olması önemlidir. Nitekim kitap, makale ve bilgi verici metinler öğrenciler için ilgi çekici olmayabilir. Dolayısı ile de eğlenceli bir okuma ortamı sunmayabilir (Charmeux, 2001). Fakat öğrencilerin öğrenmeleri ve bilgilenmeleri okumaları yolu ile gerçekleşecektir. Özellikle bireylerin iletişim yönünden, bilgilendirme açısından, sorulan sorulara yanıt verme, fikir sunma, davranışa yönelme ve uygulamaya yönelik konuların okunması gerekmektedir. Bireyin iyi bir okur olması için kararlı olup çok okuması hedeflenmektedir. Bu anlamda okumak, bilgi edinmenin en temel yolundandır. Buna karşılık okuma becerilerindeki üst düzey yeterliliğin yaşamın tüm konularındaki kişisel başarının olmazsa olmaz şartı olduğu belirtilmektedir. Özellikle okumaya verilen önemin ve değerin bilgi teknolojisi çağında arttığı vurgulanmaktadır. Yenilenen dünyada okumayı öğrenme ve öğretme kavramları değişmekte ve yeniden tanımlanmaktadır. Okuyan birey bilgi çağında çok sayıda bilgi ile karşı karşıya kalmaktadır. Kişi kendi ihtiyacı doğrultusunda bilgiyi almaktadır (MEB, 2010).

Okuma ilgisi ve okuma motivasyonuna bakıldığında, bireylerin belli bir konuya olan ilgilerini devam ettirmelerine ve konuya yönelik geniş bir anlayış kazanmalarına katkı sağladığı görülmektedir. Öğrencilerin okumaya olan ilgi ve motivasyonlarını artırmak için okuyacakları metni seçme konusunda onlara fırsat sağlanmasının

mümkün olduğu bir çok araştırmada vurgulanmaktadır (Pecjak ve Kosir, 2008; Verhoeven ve Snow, 2001). Dolayısı ile okuma ilgisi, bireylerin okuyarak öğrendiklerini iyi bir şekilde akılda tutmalarına ve öğrenmiş olduklarını geri iletmelerine yardımcı olmaktadır (Pecjak ve Kosir, 2008). Okumaya yönelik ilgisi olan bireyler metinde anlatılmak istenene iyi bir şekilde dikkatlerini vermektedirler (Wang ve Guthrie, 2004).

Bireylerin okuma tercihlerinin neler olduğunun bilinmesi ve onlara kendi seçtikleri metinleri okuma imkanlarının sunulması gerekmektedir (Nolen, 2007; Pecjak ve Kosir, 2008). Kişilerin ve toplumun gelişimi açısından bilginin paylaşılması ve tüketilmesi önemlidir. Bu noktada okuma alışkanlığının bireye ve onun yaşadığı topluma kazandırılması gerekmektedir. Ancak toplum o zaman ilerleyecektir (Çakmak ve Yılmaz, 2009). Toplumda yeniliklerin takip edilebilmesi ve bilginin tüketiminin gerçekleşebilmesinin en iyi yolunun toplumda yaşayan bireylere düzenli ve sürekli okuma alışkanlığını kazandırmak olduğu ifade edilmektedir (Özbay, Bağcı ve Uyar, 2008).

2.32. Okuma Motivasyonu

Okuma becerilerinin gelişiminde motivasyon önemli bir role sahiptir. Kişinin okuma süreciyle ilgili amaçlarına ilişkin motivasyonu, okuma motivasyonu olarak tanımlanmaktadır. Okuma motivasyonu, bireyin faaliyetlerine, etkileşimlerine ve metin yolu ile öğrenmesine etki yaratır. Bireyin okuduğu metni anlaması okumaya yönelik motivasyonla etkileşim halinde olduğunu gösterir (Guthrie ve Wigfield, 2000). Bu bağlamda okuyucu amacını, bilişsel faaliyetlerini, okuma yöntemlerini ve okuma miktarını okuma motivasyonu neticesinde biçimlendirebilir. Bireylerin okuma motivasyonlarını kendi yaşamları ile ilgili ödevleri, etkinlikleri, okuma materyallerine hızlı ulaşabilmeleri ve bu materyallerin çeşitliliği artırmaktadır (Gambrell, 2011). Ayrıca bireyin okuma zamanını kendisinin belirlemesi ve okuduğu metinlerle ilgili arkadaşlarıyla etkileşim halinde olması okumaya karşı motivasyonunun artmasına katkı sağlamaktadır. Edmunds ve Bauserman, (2006)'a göre, çocuklar enteresan olan kitapları seçip okumaya eğilimlidirler.

Bugün alanyazına bakıldığında, okuma motivasyonunun bireydeki içsel motivasyonu, öz yeterliliğini ve dış unsurları kapsayan farklı yönleri görülmektedir. (Guthrie, Wigfield ve Perencevich, 2004). Kendilerini diğer insanlara kanıtlamak

amacıyla okuyan ve dışsal motivasyon düzeyi yüksek olan kişiler belli bir süre içinde dışarıdan gelen toplumsal değerleri benimserler. Aynı zamanda okumayı kendi değer yargıları ile bütünleştirirler (Wang ve Guthrie, 2004). Yapılan bir araştırmada okumaya yönelik içsel motivasyonu zayıf olan bireylerin okuduğunu anlama becerilerini sınamaktadır. Bu durumda okuduğunu anlamayı olumsuz etkileyen durumların ortaya çıkarılmasında bil hassa zayıf olan bireylerin okuma performanslarının incelemesinde içsel motivasyonun etkisinin olduğu belirtilmektedir (Logan, Medford ve Hughes 2011). Özellikle çocukları okumaya ilişkin güdüleyen faktörlerin; kitap nitelikleri, bilgi kazanmaya yönelik istekler ve okuyacakları kitabın kendileri tarafından seçilmesi olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca çocukların okumaya yönelik aileleri ve çevreleri tarafından yönlendirildikleri belirtilmektedir (Edmunds ve Bauserman, 2006).

2.33. Okuma Alışkanlıkları

Bir şeyin sürekli ve düzenli olarak tekrarlanması sonucu edinilen karakteristik davranış biçimi alışkanlık olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin okumayı öğrendikten sonra bu davranışı haz alarak yapmalarını sağlamak için kazanmaları gereken önemli bir beceri olarak okuma alışkanlıkları görülmektedir (Gönen, Öncü ve Işıtan, 2004). Kişinin bir ihtiyaç ve haz kaynağı olarak algılaması sonucu okuma eylemini yaşam boyu, devamlı, planlı ve sistemli bir biçimde gerçekleştirmesi okuma alışkanlıkları olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 1993; Saracaloğlu, Bozkurt ve Serin, 2003). Diğer bir tanımda ise okuma alışkanlığı içden gelen bir dürtü ile devamlı yinelenen, düşünsel bir davranış ve yaşam tarzı olarak ifade edilmektedir (Yılmaz, Köse ve Korkut, 2009).

Okuma alışkanlığını tanımlamada yararlanılabilecek bazı kriterleri Dökmen (1994) şu şekilde sıralamaktadır:

- Okuyan kişinin okuduğu yayınların ne tür olduğu,
- Okuyucunun okuduğu yayınları ne kadar süre ile okuduğu, okumada hangi türleri tercih ettiği,
- Okuyucunun tek defada okuyabildiği miktarı,
- Okuyucunun okumayı hangi zamanlarda tercih ettiği,
- Okuyucunun okuduğu kitaplara nasıl ne şekilde ulaştığı,
- Okurken izlediği yollar ve kullandığı stratejiler,

- Okuyucunun kitabını okurken müzik dinlemesi ya da başka uğraşlarda olup olmadığı gibi öğelerdir.

Bireysel ve sosyal yönden ilerlemenin simgesi olan okumanın alışkanlık haline gelmesi belli başlı bir sürecin gerçekleşmesine bağlıdır. Bireyin temel okuma becerisini kazanmasının ardından okumanın değerini anlaması ve ardından ilgiye dönüştürmesi önemlidir. Çünkü bireyin isteğini ve sürekli artan okuma halini ilgi alacaktır (Yılmaz, 1993). Bu durumda da bireyin okuma sürekliliği bir yaşam tarzı olacaktır. Çocukluktan itibaren başlayıp şekillenen kolay olmayan bir duyuşsal özellik okuma alışkanlığıdır. Birçok ögenin, kurumun ve kişinin okuma alışkanlığının kazandırılması ve geliştirilmesinde etkisi olduğu belirtilmektedir. Çocukluk dönemlerinin temel dönem olduğu düşünülürse, bu dönemden başlanarak alışkanlıkların kazandırılması gerekmektedir.

Bu eğitim döneminde okulun ve öğretmenin önemli konumda olduğu belirtilmektedir. Ayrıca ilkokul çağının temel okuryazarlığın öğrenildiği yıllar olduğu vurgulanmaktadır. Okumaya yönelik ilgi ve sevginin biçimlendiği, okuma alışkanlıklarının temelinin atıldığı yılların ilkokul yılları olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla bu eğitim kademesinde yer alan sınıf öğretmenlerinin okuma ilgi ve alışkanlığının geliştirilmesinde büyük pay sahibidirler. Bu doğrultuda öğretmenler yalnız okumayı öğretmekle kalmayıp okumaya yönelik, ilginin, tutumun ve alışkanlığın olumlu yönde geliştirilmesine yardımcı olmaktadır (Karadağ, 2014).

Ancak bu noktada öğrenciler okuma becerisi kazanıp alışkanlığa dönüştüreceklerdir. Nitekim bütün eğitim sisteminin ve öğrenme sürecinin temelinde de bu beceriyi kazandırmak yer almaktadır (Sünbül, Yılmaz, Demirer, Ceran, Işık, Cintaş, Çalışkan ve Alan, 2010). Kişinin okuma eylemini gerçekleştirebilmesi için kendini geliştirmesi, imkanlarını zorlaması ve evrenle bütünlüğe ulaşması önemli olarak görülmektedir (Ungan, 2008). Bireye okumayı ilginç hale getirebilmek için kişisel ilgilerini geliştirmek, okumaya karşı olumlu tutumunu oluşturmak gerekmektedir. Okuma alışkanlığını birey ancak bu şekilde kazanacaktır (Calkins, 2001; Stonavich, 2000). Bireylerin okuma alışkanlığı edinebilmeleri için ilgilerinin belirlenmesi önemlidir. Çünkü birey gereksinim duyduğu ve dikkatini çeken kitabı motive alarak okuyabilecek, alışkanlık haline dönüştürebilecektir (Sünbül ve diğerleri, 2010).

2.34. İlgili Araştırmalar

2.34.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Tavallaei, Yaser, Rezaemaram, Saadat (2018) yaptıkları araştırmada, kronik primer baş ağrısı olan kadın hastalar için internet tabanlı bibliyoterapinin baş ağrısını artırmada etkili oldukları sonucu elde edilmiştir.

Patterson (2018) yaptığı araştırma sonucunda, özel bireylerde bibliyoterapi tekniğinin psikolojik iyi oluşa, özgüveni geliştirmeye ve sosyal gelişimi artırmaya yönelik katkısının olduğu görülmüştür.

Nuning (2018) yaptığı araştırmada, okul öncesi çocukların gelişimine kişisel deneyimlerine yönelik ihtiyaçlarını desteklemeye kitapların terapi olarak kullanımının önemi belirtilmiştir. Ayrıca bibliyoterapi tekniğinin okul öncesi çağındaki çocukların dilinin gelişimine, sese cevap verme yeteneğine, konuşma sırasını iletmesine, düzgün konuşma ve iletişim kurma becerilerine katkısının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Shannon (2018) yaptığı araştırma sonucunda, depresyon tedavisinde bibliyoterapi tekniğinin etkili kullanıldığı görülürken, George ve Ancheril (2016) yaptıkları araştırmada, bibliyoterapinin hastaların stresini azaltmada etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Abdul, Susanti araştırmada, bibliyoterapinin anne-babası boşanan çocukların üzüntülerini, depresyonlarını, travmalarını, Haliza, Wan Won Haliza, Merduwati, Norshila ve Abdul (2018) yapılan ve öfkelerini yenmelerine yardımcı olabilecek yöntemlerden biri olduğu sonucuna varılmıştır.

Yuan, Zhou, Zhang, Zhang, Pu, Yang, Liu, Jiang ve Xie (2018) yaptıkları araştırmada, bibliyoterapi tekniğinin çocuklarda ve ergenlerde anksiyete ve depresyon bozukluklarında etkili kullanılabileceği sonucu ortaya çıkmıştır.

McMillen (2014) yaptığı araştırmada, çocuk kitaplarının, davranış problemleri olan çocukların dünyayı ve yaşam deneyimlerini anlamalarına yardımcı olmak için etkili bir klinik araç olarak bibliyoterapinin kullanıldığını belirtilmiştir.

Pardeck (2013) yaptığı araştırma sonucunda, bibliyoterapi uygulamalarında ilginç çizimlerin, inandırıcı karakterlerin, ilginç hikaye içeriklerinin olduğu görülmüştür. Buna karşılık Lucas ve Soares (2013)'de yaptıkları araştırma sonucunda

bibliyoterapi tekniğinin çocukların psikolojik iyi olma durumlarını olumlu yönde artırdığını belirtmişlerdir.

Hancock ve Pilonieta (2009) yaptıkları araştırmada, bibliyoterapi sürecinde okuma öncesinde, bireyin ilginç malzeme ve konularla motive edilmesini, uygulayıcının bu yönde gerekli hazırlığı yapmasını, okumanın uygun bir şekilde yapılmasının sağlanmasını vurgulamışlardır.

Williams ve Martinez (2008)'de, psikolojik danışman destekli bibliyoterapide kullanılan tekniklerin bilimsel olarak test edildiğini, etkinliklerinin araştırıldığını ve faydalı olabileceğini belirtmişlerdir. Pehrsson ve McMillen (2007), yaptıkları araştırma sonucunda hikayelerin bireyin duygularında ve kişisel gelişiminde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

L'Esperance ve White (2006) yaptıkları araştırmada, bibliyoterapinin hem okul hem de klinik ortamda tek tek veya gruplarla birlikte kullanılabildiğini, sınıflarda veya küçük grup ortamlarında genellikle çocukların başkalarını anlamalarında ve sosyal becerilerini geliştirmelerinde faydalı olduğunu belirtmişlerdir.

Cook, Earles-Vollrath ve Ganz (2006)'da, bibliyoterapi sürecinde, kitapla ilgili etkinliklerin yapılmasını bunlar yapılırken grafik düzenleyicilerden yararlanılmasını ve izleme çalışmalarında kitabın tartışılmasını ve kazanılan iç görülerin paylaşılmasını vurgulamışlardır. Çalışmaya benzer olarak Jones (2006)'da, okuyucunun kitabın karakteri ile ilgili bir sorun, ya da durum paylaştığında özdeşim kurmanın ve yansıtmanın oluştuğunu ifade etmektedir.

Laquinta ve Hipsky (2006) yaptıkları araştırmada, bireyin kendine saygısını artırmak, kendini daha iyi anlamak için bibliyoterapi yönteminin kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerinin problem çözmelerine yardım etmeleri ve alternatif çözümler üretmelerinde katkıda bulunmaları için bibliyoterapi yöntemini kullanabileceklerini vurgulamışlardır.

Campbell, Krueger ve Vohs (2003) yaptıkları araştırmada, bibliyoterapi tekniğinin bireyin kendisi ile olumlu duygu ve düşüncelere sahip olmasına yardımcı olduğu görülmüştür. Yine benzer bir çalışma Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs (2003) tarafından belirtilmiş, bibliyoterapi tekniğinin bireyin kendisi ile olumlu duygu ve düşüncelere sahip olmasına katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Alden, Lindquist ve Lubkeman (2003) yaptıkları araştırmada, bibliyoterapinin öğrencinin okuma motivasyonunu artırmada kullanılabilecek bir teknik olduğunu belirtmişlerdir. Campbell ve Smith (2003) yaptıkları araştırma sonucunda, kitapların geleneksel terapötik yaklaşımda olduğu gibi stratejileri belirleyip bilgi sağladığını ifade etmişlerdir. Ayrıca danışanın bunları kullanarak iç gözü geliştirdiğini, olumsuz duyguları ve bilişleri hakkında farkındalık sağladığını, çözüm yolları bulduğunu ve bunları günlük yaşamında kullanabilmesinde cesaret kazandığını ifade etmişlerdir.

Herbert ve Kent (2000)'in araştırmalarında sosyal ve duygusal sorunlar meydana gelmeden önce önlemenin ve ileriki yaşlarda yaşanabilecek problemler ve durumlar karşısında bilgi sunmanın bibliyoterapi tekniği ile mümkün olabileceği görülmüştür. Sridhar ve Vaughn (2000) tarafından bibliyoterapi tekniğinin öğrenme ve davranış problemleri olan öğrencilerin okuduğunu anlama ve kendilik değerini güçlendirme, davranış geliştirme ve problem çözme becerilerini artırdığı vurgulanmıştır.

2.34.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ilıcak ve Bal (2019) “Masal Terapinin Anaokulu Öğrencilerinin Sosyal İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi” araştırmalarında, “Masal Terapi”nin katılımcıların sosyal iletişim becerileri üzerinde önemli etkisinin olduğu görülmüştür.

Akgün ve Belli (2019) “Okul Öncesi Dönem Çocuklarla Bibliyoterapi: Bir Uygulama Örneği” araştırmalarında, bibliyoterapinin “Klinik” ve “Gelişimsel bibliyoterapi” olarak iki sınıfa ayrıldığından ve tanımlarından bahsedilmiş, okul öncesi dönem çocukları ile bibliyoterapi kullanımının kuramsal olarak değerlendirilmesine ve örneklendirilmesine bakılmıştır.

Kurt (2018) “Bibliyoterapi Yönteminin Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocukların Empati Düzeyine Etkisi” araştırmasında, bibliyoterapi programına katılan öğrenciler ile katılmayan öğrencilerin empati düzeyleri arasında son test puanlarına göre anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Araştırmada bibliyoterapi yönteminin üstün zekalı ve yetenekli çocukların empati düzeyini artırdığı bulunmuştur.

İnan ve Erkuş (2018) “Bibliyoterapi Tekniğinin Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Başarıları ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi” araştırmalarının sonucuna göre, bibliyoterapi tekniğinin öğrencilerin ön yargı, korku ve algılarını

olumlu yönde değiştirdiği görölmüştür. Ayrıca bibliyoterapi tekniğinin öğrencilerin istek, ilgi ve genel uyarılmışlık düzeylerini olumlu yönde artırdığı ve dolayısı ile de öğrencilerin matematik başarılarının arttığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Bal (2018) “Bibliyoterapi Uygulamasının Depresyon Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi” araştırmasında, bibliyoterapi tekniğinin depresyon tanısı almış bireylerde anlamlı olarak etkili olduğu görölmüştür.

Karagöl (2018) tarafından yapılan araştırmada, bibliyoterapi yönteminin yaklaşımında çocuk edebiyatının yeri ve önemi tartışılmıştır. Araştırmada ilk önce bibliyoterapinin nasıl bir yaklaşım olduğu belirtilmiş, ardından bu yaklaşımda çocuk edebiyatından nasıl yararlanılacağına bakılmıştır. Bibliyoterapi sürecinde çocuk edebiyatından etkili bir şekilde yararlanılabilmesi için kitapların taşıdıkları nitelikler vurgulanmış ve bibliyoterapi yaklaşımında çocuk edebiyatının kullanılmasına yönelik öneriler getirilmiştir.

Semerci (2018)’de yaptığı araştırmada, bibliyoterapi uygulamalarının bireyin hem düşünme hem de duygu dünyasına hitap eden iyileştirici etkisinden yararlandığını; bu şekilde okuyucunun gereksinimlerine cevap bulunmasının beklendiğinin önemine değinmiştir.

Özan (2017), “Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Özel Öğrenme Güçlüğü Olan 9-12 Yaş Aralığındaki Çocuklarda Bibliyoterapi Kullanımının Kişilerarası Sorun Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi” çalışmasının sonucunda, bibliyoterapi eğitimi programının çocukların kişilerarası sorun çözme becerilerini anlamlı bir şekilde artırdığı bulunmuştur.

Özdemir (2016), “DeneySEL Bir Çalışma: Bibliyopsikolojik Danışmaya Dayalı Özgüven Geliştirme Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerine Etkisi” araştırmasının sonucunda, “Bibliyopsikolojik danışmaya Dayalı Özgüven Geliştirme Programı”nın deney grubundaki katılımcıların özgüven puanları üzerinde anlamlı düzeyde bir artış sağladığı görölmüştür.

İlter (2015), “Bibliyoterapi Tekniğinin Üstün Yetenekli Çocukların Mükemmeliyetçilik Düzeyine Etkisi”, araştırmasında bibliyoterapi temelli eğitim programının öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerini anlamlı bir şekilde azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2014), “Bilgi İle İyileşme: Bibliyoterapi” adlı araştırmasında; bibliyoterapinin bilgi kaynaklarıyla ruha yardım etmek anlamında olduğu görülmüştür. Terapötik amaçlarla kitap kullanımını geliştirmek ve bibliyoterapinin Türkiye’deki mevcut durumunu tartışarak önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca bilgi yöneticilerinin bibliyoterapi de nasıl rol alması gerektiği ve bibliyoterapinin Türkiye’de tanıtımı için neler yapılması gerektiği üzerine bilgiler de araştırmada verilmiştir.

Leana-Taşçılar (2012), yaptığı araştırmada üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin de bulunduğu sınıflarda, bibliyoterapi kullanımı konusunda bir model önerisi sunulmuştur. Bibliyoterapinin aşamaları anlatılmış ve örneklendirme açısından oldukça önemli bir çalışma olduğu vurgulanmıştır.

Öncü (2012), “Bibliyoterapi Yönteminin Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Amacıyla Kullanılması” araştırması, okullarda psikolojik danışmanların, bibliyoterapi yöntemini psikolojik danışma ve rehberlik alanında teorik açıdan nasıl kullanacaklarını incelemek amacıyla yapmıştır. Araştırmada bibliyoterapinin kullanım amaçları, türleri üzerinde durulmuş; bibliyoterapi süreci, süreçte danışmanın rolü, sınırlılıkları ve tekniğin yararları belirtilmiştir. Araştırma sonucunda psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında bibliyoterapi yönteminin önemine değinilmiştir.

Bulut (2010), “Yetişkinlerle Yapılan Psikolojik Danışmada Bibliyoterapi (Okuma Yoluyla Sağaltım) Yönteminin Kullanılması” araştırmasında, geleneksel sağaltım ile bibliyoterapinin beraber kullanımına bakılmıştır. Bu yöntemin çocuklarda, ergenlerde, yetişkinlerde ve yaşlılarda bir çok sorunun tedavisinde etkili kullanıldığı görülmüştür. Araştırmada bibliyoterapinin sağladığı avantajlara bakılmış; bibliyoterapinin tanımı, tarihsel gelişimi, kullanım sıklığı ile uygun danışanların özellikleri değerlendirilmiştir. Ayrıca danışmanın tedavi sürecindeki rolüne değinilmiştir.

Bulut (2010), “Bibliyoterapi Yönteminin Okullarda Psikolojik Danışmanlar ve Öğretmenler Tarafından Kullanılması” araştırmasında, bibliyoterapi yönteminin okullarda ve ders etkinlikleri çerçevesinde uygulama bakımından nasıl kullanılacağı incelenmiştir. Araştırmada bibliyoterapinin tanımına yer verilmiş, uygulanmasındaki sürece bakılmış, yararlı yönleri ve sınırlılıkları tartışılmıştır.

Öner ve Yeşilyaprak (2006) ve Öner (2007), yapmış oldukları çalışmada bibliyoterapinin tanımına, evrelerine ve sınırlılıklarına bakılmıştır. Ayrıca çalışmada bibliyoterapi yönteminin kullanımı ile öykülerin insan yaşamındaki yerine ve önemine değinilmiştir.

Yılmaz (2002), “Bibliyoterapi Yönteminin Aileleriyle Çatışma İçerisinde Olan Gençlerin Çatışma Düzeylerine Etkisi” araştırmasında, bibliyoterapi yönteminin aileleriyle çatışma içerisinde olan gençlerin, anne babalarıyla çatışma düzeyini düşürmede etkili olduğu görülmüştür.

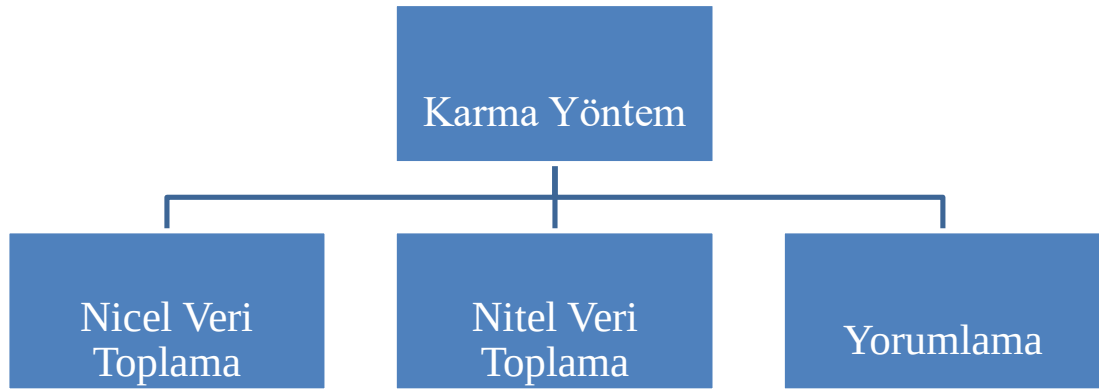
BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının sosyal-duygusal beceriler ile okuma ilgisi ve okuma motivasyonuna etkisine bakılmış ve psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Bu amaca yönelik olarak, araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı “Karma Araştırma Yöntemi” kullanılmıştır. Karma yöntem çalışmaları, araştırmacının bir çalışma veya birbirini izleyen çalışmalar içerisinde nicel ve nitel yöntem, yaklaşım ve kavramları birleştirip sunması olarak tanımlanır (Creswell, 2003; Tashakkori ve Teddlie, 1998; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Johnson ve Turner (2003)'a göre karma araştırmanın temel ilkesini araştırmacının farklı strateji, yöntem ve yaklaşımları kullanarak çoklu veriler toplaması oluşturmaktadır. Diğer taraftan, Creswell (2006) karma yaklaşımın nicel ve nitel yaklaşımların birlikte kullanılarak, her iki yaklaşımın tek başına kullanılmasına oranla araştırma problemlerinin daha iyi anlaşılmasını sağladığını ifade etmektedir. Aynı zamanda Creswell (2006) karma yöntem çalışmalarının bir araştırma programı kapsamında yapılan tek bir çalışma veya çoklu çalışmalar (multiple studies) içerisinde, nicel ve nitel verilerin toplanması ve analiz edilmesini kapsadığını belirtmektedir.

Bu çalışmada karma araştırmalarından açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Açıklayıcı sıralı deseninin amacı, nicel yöntemle elde edilen verilerin nitel yöntemle toplanan veriler tarafından desteklenip, açıklanması ya da örneklendirilmesine olanak sağlamaktır. Bu desende araştırma iki aşamalı bir şekilde planlanmıştır. Araştırmanın birinci aşamasında veriler ilk olarak nicel araştırmalar yardımıyla elde edilir, ardından da verilerin analizi sürecinden ortaya çıkan bulgulara göre nitel veriler toplanır (Creswell, 2014). Araştırmanın ikinci aşamasında birinci aşamanın (nicel) sonuçlarının takibi yapılır. Böylece araştırmacı nitel sonuçların ilk aşamadaki nicel sonuçların açıklanmasına nasıl yardımcı olduğunu yorumlar (Creswell ve Plano Clark, 2007).

Şekil 1. Karma Yöntem Şeması (Creswell, 2006)

Araştırmada karma yaklaşım modelinin açıklayıcı deseninin seçilmesinin nedeni, hem nesnel verilerin toplanmak istenmesi hem de derinlemesine öznel görüşlere yer verilmek istenmesidir.

3.1.1. Araştırmanın Nicel Boyutu

Araştırmanın nicel bölümünde deneysel çalışma yapılmıştır. Deneysel çalışma belli bir müdahalenin kontrol altına alınmış koşullarda, sistematik bir yöntem kullanarak belli bir sorunun çözümünde ne derece etkili olacağını görmek için yapılır. Araştırmacı çalışmalarını yapay (kontrol edilebilir) ortamlarda yürütür ve ele aldığı bir değişkenin neleri, ne oranda etkilediğini ve hangi şartlar altında değiştiğini belirlemeye çalışır. Deneysel çalışma yöntemini diğer yöntemlerden ayıran ise deneysel araştırma yöntemindeki bir olaydaki değişkenin etkilerinin gözlenebilmesi ve sebep sonuç ilişkisini test etme imkanını vermesidir (Metin, 2014).

Bu çalışmada gerçekleştirilen bibliyoterapi eğitimi sonucunda psikolojik danışman adaylarının; “Sosyal Beceri Envanteri”, “Okuma İlgisi” ve “Yetişkin Okuma Motivasyonu” ölçeklerinden elde edilen toplam ve alt boyut puanlarında ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir farkın olup olmadığına bakabilmek için tek gruplu ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Bu desende grup ya da gruplara ön test deneysel işlem başlamadan önce uygulanır. Deneysel işlem bittikten sonra aynı test son test olarak verilir. Çalışma grubu bir ya da daha fazla

olabilir. Ancak birbirlerinin kontrolü değildirler. Hepsinde aynı deneysel işlem uygulanmalıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2016).

3.1.2. Araştırmanın Nitel Boyutu

Araştırmanın nitel bölümünde durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmasında bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb) bütüncül bir yaklaşımla derinlemesine araştırılır ve ilgili durumları nasıl etkiledikleri ve o durumdan nasıl etkilendiklerine bakılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırma, Durum çalışması desenlerinden biri olan “Bütüncül Tek Durum” desenine göre düzenlenmiştir. Tek durum desenlerinde, tek bir analiz birimi (bir birey, bir kurum, bir program, bir okul, vb.) vardır (Yin, 1984). Araştırmanın bütüncül olarak kabul edilmesinin nedeni, tek analiz biriminin (bibliyoterapi eğitime ilişkin görüşler) olmasındandır. Tek durum deseni olarak kabul edilmesinin nedeni KKTC’de Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı’nda öğrenim gören psikolojik danışman adaylarına uygulanmasındandır.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmada önce pilot bir çalışma yapılmıştır. Daha sonra temel çalışma grubu ile çalışılmıştır. Çalışma gruplarının belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi yönünden zengin durumlar seçilip derinlemesine araştırmalar yapılmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Bu örnekleme yönteminde evrende yer alan birbirine benzeyen alt gruplardan biri seçilmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Araştırmacı örnekleme belirlerken araştırmanın problemi ile ilgili olarak evrende yer alan benzeşik bir alt grubu ele almıştır. Ayrıca çalışmada, araştırmacının görev yaptığı üniversitede, erişilebilirlik ve zaman faktörleri dikkate alınarak çalışma grubu amaçlı olarak seçilmiştir.

3.2.1. Pilot Çalışma Grubu

Araştırmada önce pilot bir çalışma yapılmış ve psikolojik danışman adaylarına bibliyoterapi eğitimi verilmiştir. Bu nedenle, Rogers’ın Birey Merkezli Yaklaşımına

göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin pilot çalışma grubunun sosyal-duygusal becerilerine, okuma ilgisine ve okuma motivasyonuna etkisine bakılmış ve pilot çalışma grubundan bibliyoterapi uygulamalarına ilişkin görüşler alınmıştır. Pilot çalışmanın amacı çalışılacak olan temel gruba temel oluşturacak olmasıdır.

Araştırmanın pilot çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılının Güz Dönemi'nde KKTC'de Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören bibliyoterapi eğitimi dersini gönüllü olarak seçen 3. sınıf psikolojik danışman adaylarından 30 kişi oluşturmaktadır.

Araştırmanın pilot çalışması için 2017-2018 Güz Dönemi'nde "Uygulamalı Danışmanlık ve Bibliyoterapi" seçmeli dersi açılmıştır. Bibliyoterapi eğitimi 12 oturumluk olarak hazırlanıp bir oturum 60 dakika olarak diğer oturum ise 120 dakika olarak belirlenmiştir. Pilot çalışma grubundaki psikolojik danışman adaylarına araştırmanın denencelerine uygun olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış "Sosyal Beceri Envanteri", "Okuma İlgisi" ve "Yetişkin Okuma Motivasyonu" ölçekleri ön test olarak uygulanmıştır. Daha sonra Oturumların sonunda son test olarak "Sosyal Beceri Envanteri", "Okuma İlgisi" ve "Yetişkin Okuma Motivasyonu" ölçekleri uygulatarak psikolojik danışman adaylarının ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı fark olup olmadığına bakılmıştır.

Pilot çalışma grubunun bibliyoterapi eğitim süreci Ek 5'de verilmiştir.

3.2.1.1. Pilot Çalışma Grubunun Sonuçları

Bibliyoterapi eğitimi sonucunda psikolojik danışman adaylarının Sosyal Beceri Envanterinden aldıkları son test puanları ön test puanları lehine yüksek bir fark olsa da bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Buna karşılık psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi eğitiminden sonra yetişkin okuma motivasyonu ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan tanınma alt boyutundan aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada bibliyoterapi eğitiminden sonra psikolojik danışman adaylarının ön test-son test Okuma İlgisi Ölçeği puanları karşılaştırıldığında psikolojik danışman adaylarının okuma ilgisi ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada pilot çalışma grubunda yer alan psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapiyi, masal gibi kaynaklardan yararlanan, kişinin kendini tanımasına yardımcı olan, terapi süreci olan ve kişilerin sorunlarına yönelik çözüm önerileri veren şeklinde tanımladıkları görülmüştür. Çalışmada psikolojik danışman adaylarının çoğunluğunun bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde kullanılan masalları ders verici, eğitici, etkileyici, öğretici ve farkındalık artırıcı buldukları görülmüştür.

Çalışma sonucunda psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri hakkında, psikolojik danışma ilke ve tekniklerin gerekli olduğu, kolaylaştırıcı olduğu, yardımcı rol oynadığı ve değişmez olduğu yönünde görüşlerine ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; sosyal-duygusal kazanımlarımız hakkında iletişimin güçlenmesi yönünde görüşlerinin olduğu görülmüştür.

Çalışmada psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapinin diğer test ve test dışı tekniklerle insan odaklı olması yönünde benzerlik gösterdiği, uygulama ve teknik açıdan ise farklılık gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmada öğretim görevlisinin yerinde olup bibliyoterapi uygulamalarında görselliği artırma uygulamalı etkinlik yapma ve bireyleri ortak bir amaçla toplamak yönünde değişiklik yapmak isteyen psikolojik danışman adaylarına rastlanılmıştır. Çalışma sonucunda psikolojik danışman adaylarının ileride okul psikolojik danışmanı olduklarında bibliyoterapi tekniğini; etkili bir yöntem olmasından, farklı bakış açıları kazandırmasından, ilköğretim ve ortaokul için uygun olmasından ve ders çıkarıcı yönünden katkı sağlayacağından dolayı kullanacaklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.2.2. Temel Çalışma Grubu

Çalışmada pilot çalışma grubuna 12 haftalık masal süreçleri ve grup rehberliği etkinlikleriyle bibliyoterapi eğitimi verilmiştir. Temel çalışma grubunda ise 12 haftalık masal süreçlerine ve grup rehberliği etkinliklerine film süreçleri eklenerek bibliyoterapi eğitimi verilmiştir.

Araştırmanın temel çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılının Bahar Dönemi'nde KKTC'de Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören

bibliyoterapi eğitimi dersini gönüllü olarak seçen 3. sınıf psikolojik danışman adaylarından 10 kişi oluşturmaktadır.

3.3. Temel Çalışma Grubuna Yönelik Bibliyoterapi Eğitimi Oturum Programı Süreci

Bibliyoterapi eğitimi oturum programı, araştırmacı tarafından danışmanların öncülüğünde 12 oturumluk olarak hazırlanmıştır. Programda genel amaç, psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi eğitiminin duygusal becerileri ile okuma ilgisi ve okuma motivasyonları üzerindeki etkisini ön test-son test yöntemiyle incelemektir. Her oturum için masallar, danışman görüşleri ve uzman görüşleri alınarak belirlenmiştir. Masallar Judith Malika Liberman'ın Masal Terapi kitabı (2015) temel alınarak psikolojik danışman adaylarının yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak seçilmiştir. Ayrıca masallar seçilirken psikolojik danışman adaylarının sosyo-duygusal becerilerine ve kendilerine yaptırılan sorunlarınız adlı etkinliğin içeriğine uygun masallar seçilmesine dikkat edilmiştir. Bunun yanında masallar hafta hafta uygulayıcı tarafından seçilip masala uygun süreç hazırlanmış ve Serdar Erkan'ın Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri (2006) kitabından süreçlere uygun etkinlikler psikolojik danışman adaylarına grup çalışması olarak yaptırılmıştır. Daha sonra uygulayıcı tarafından dönütler verilmiş ve her masalın psikolojik danışman adayları üzerindeki etkisi ve izlenimi sınıfça tartışılmıştır. Oturumlar bibliyoterapi sürecinin aşamaları baz alınarak uygulayıcı tarafından oluşturulmuştur. Haftada iki oturum yapılmıştır. Bir oturum 60 dakika olarak diğer oturum ise 120 dakika olarak belirlenmiştir. 60 dakika olan birinci oturumda psikolojik danışman adaylarına film izletilmiş, ikinci 120 dakika olan oturumda psikolojik danışman adaylarına masal ve süreçleri uygulatılmıştır. Filmlerde rol oynama, psiko drama, canlandırma teknikleri, masallarda grup rehberliği etkinlikleri yaptırılmıştır.

Programı uygulayabilmek için Bibliyoterapi dersi seçmeli olarak açılmıştır. Gönüllü psikolojik danışman adaylarından derse 10 kişi katılmıştır. Oturumların ilk haftalarında bibliyoterapi uygulamasının ne olduğu psikolojik danışman adaylarına tanıtılmıştır. Ardından çalışma kapsamına katılacak olan psikolojik danışman adaylarına gönüllü katılımın gerekliliği açıklanmıştır. Bu doğrultuda Uygulayıcı ve danışmalar tarafından belirlenen “Sosyal Beceri Envanteri”, “Okuma İlgisi Ölçeği” ve “Yetişkin Okuma Motivasyonu” ölçekleri uygulanmıştır. Oturumların ortalarına doğru

masalların ve filmlerin süreçlerine geçilmiştir. Süreçler psikolojik danışman adaylarına yazılı olarak dağıtılmıştır. Masallar bir kez uygulayıcı tarafından okunmuştur. Psikolojik danışman adaylarının yazılı ve sözlü bir şekilde diğer psikolojik danışman adaylarıyla tartışarak masalların süreçlerindeki soruları cevaplamaları istenmiştir. Oturumun sonunda film süreçlerinin, masal süreçlerinin ve grup etkinliklerinin psikolojik danışman adaylarının gelişimlerine yönelik sağladığı katkılar üzerine konuşulmuş ve bibliyoterapi uygulaması ile ilgili hazırlanan “Yapılandırılmış Görüşme Formu” psikolojik danışman adaylarına uygulanmıştır. Son test olarak psikolojik danışman adaylarına “Sosyal Beceri Envanteri”, “Okuma İlgisi” ve “Yetişkin Okuma Motivasyonu” ölçekleri uygulatılmış ve oturum süreci sonlandırılmıştır. Temel Çalışma Grubuna Yönelik Bibliyoterapi Eğitimi Oturum Programı Süreci aşağıda sunulmuştur:

Birinci Oturum:

Oturumun Amacı: Bibliyoterapi dersini tanıtmak ve bibliyoterapi eğitimi hakkında bilgi vermek

Alt Amaçlar:

- Bibliyoterapiyi tanıtmak
- Bibliyoterapi tekniğinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık dersinde test dışı teknik olarak kullanımının öneminden bahsetmek
- Bibliyoterapi tekniğinin uygulama sürecini, amacını ve aşamalarını anlatmak
- Bibliyoterapi eğitiminin yaş gruplarına göre nasıl uygulandığından bahsetmek
- Bibliyoterapi tekniğinin kliniksel ve gelişimsel boyutundan bahsetmek
- Bibliyoterapi tekniğinde masal, öykü ve kitapların seçiminin önemini belirtmek

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adayları kendilerini tanımaları, gizil güçlerini keşfetmeleri, kendilerini kabul edip başkalarına yönelik farkındalık kazanmaları yönünden bibliyoterapi eğitiminin önemini anlarlar.
- Bibliyoterapi eğitiminin bireyin olumlu benlik algısı geliştirmesinde yararlı olduğunun farkına varırlar.
- Bibliyoterapi eğitiminin kendi sorunlarına benzer sorunları başkalarının da yaşadığını görüp kendilerini yalnız hissetmemelerine katkı sağlayacak olan yararlarını görürler.

- Bibliyoterapi eğitiminin bir sorunun farklı çözüm yolları olabileceğine katkı sağlayabileceğini öğrenirler.
- Bibliyoterapi eğitiminin çevrelerini içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı anlamalarındaki katkısını değerlendirirler.
- Bibliyoterapi eğitiminin empati kurma yetenekleri geliştirmedeki yararının bilincine varırlar.
- Bibliyoterapi eğitiminin farklı durumlarla karşılaştıklarında uyum sağlamalarını kolaylaştırmadaki katkısını görürler.
- Bibliyoterapi tekniğinin önemiyle yepyeni değer yargıları ve tutumları geliştirmeleriyle ilgili farkındalık kazanırlar.

Süreç:

Birinci oturumda ders ve ders içeriği tanıtılmıştır. Bibliyoterapi tekniği ile ilgili bilgiler verilirken Yetişkinlerle Yapılan Psikolojik Danışmada Bibliyoterapi Yönteminin Kullanılması, Bulut (2010), Bibliyoterapi, Öner (2007), Bibliyoterapi Yönteminin Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik amacıyla Kullanılması Öncü (2012), Bibliyoterapi: Okuma Yolu ile Sağaltım, Yeşilyaprak (2016) makalelerinden yararlanılmıştır. Uygulama sürecine katılımın önemi belirtilmiştir. Ön test olarak Sosyal Beceri Envanteri, Okuma İlgisi Ölçeği ve Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği uygulanmıştır. Katılımcılara ikinci oturumdan itibaren film süreçlerinin ve masal süreçlerinin başlayacağı belirtilmiştir. Uygulayıcı tarafından yuvarlak olarak herkesin birbirini rahatlıkla görebileceği ve etkileşim içerisinde bulunabileceği şekilde oturtulacakları bilgisi verilmiştir. Oturumların film süreçlerinin 60 dakika olacağı, masal süreçlerinin 120 dakika olacağı bilgisi psikolojik danışman adaylarına verilmiştir.

Filmin Süreci:

- Uygulayıcı tarafından bibliyoterapi uygulamalarında filmlerin kullanımına ilişkin bilginin verilmesi
- Bir sonraki hafta başlanacak olan filmlerin süreçleri ile ilgili bilginin verilmesi

Filmin Kazanımları:

- Bibliyoterapide kullanılan filmlerin uygulamaları desteklediğinin kavranması

İkinci Oturum:

Arkadaşlık Kısa Animasyon Filmi

(https://www.youtube.com/watch?v=1pkfaF_R4w4&t=83s)

Arkadaşlık Kısa Animasyon Filminin Amacı: Başkalarını anlama ve kabul etme, değerli görme

Öğrenme kazanımları:

- Psikolojik danışman adayları başkalarının olumlu niteliklerini görürler ve bunu dile getirmenin değerini kabul ederler.
- Diğerlerinin duygularına ve düşüncelerine saygı duyarlar.
- Etkileşim içerisinde oldukları bireyin beden dili ile anlatmak istediği durumların anlamlarını farkederek.
- Yaşadıkları deneyimleri ve bunun doğrultusundaki düşüncelerini başkalarıyla paylaşırlar.
- İletişim kurarken karşılaştıkları engelleri ve onların nasıl üstesinden gelinebileceğini öğrenirler.
- İnsan ilişkilerinde girişken (aktif) bir davranış biçimi sergilerler.
- Etkili arkadaşlığa (dostluğa) etki yapabilecek her türlü faktörleri kavrarlar.
- Bir bireyi kendi yaşamlarına katıp, yaşamalarının daha etkin hale geldiğinin önemini anlarlar.
- Gelen fırsatları değerlendiklerinde sorunlarını çözme becerilerinin geliştiğinin farkına varırlar.
- Hayatlarına olumsuz yön vereceğini düşündükleri durumların olayların ya da nesnelerin kendilerine olumlu yönde katkı sağladığının bilincine varırlar.

Filmin Süreci:

Filmin sürecinde uygulayıcı tarafından sorular yazılmıştır. Psikolojik danışman adaylarından da filmin süreciyle ilgili bir tane soru yazmaları istenmiştir. Tüm sorular yazılıp psikolojik danışman adayları tarafından katlanmıştır. Psikolojik danışman adayları tek tek gelip kura çekmişler ve kura sonucunda çıkan sorunun kimin

tarafından yazıldığı tahmin edilmeye çalışılmış ve ardından soru ile ilgili yanıt alınmıştır. Süreçte uygulayıcı ve psikolojik danışman adayları tarafından yazılan sorular şöyledir:

- Sana beklemediğin bir anda hediye gönderilse davranışın ne olurdu?
- Filmi izlediğinde genel değerlendirmelerin ve buna yönelik duyguların nasıldır?
- Yaşlı kadın beklemediği kendisine gönderilen hediye karşısında nasıl davrandı?
- Yaşlı kadınla robotun sözsüz iletişimi ve duygusal boyutu için neler söylersin?
- Yaşlı kadınla robotun arkadaşlığı gibi yaşantıda birileri ile arkadaşlığın (dostluğun) oldu mu?
- Yaşlı kadınla robotun arkadaşlığını nasıl değerlendiriyorsun?
- Arkadaşlığın birbirini anlamaya değer vermeye yönelik olmasıyla ilgili görüşlerin nelerdir?
- Robotla kadın birbirlerine karşı nasıl hissediyorlar?
- Anneler yalnız bırakılır mı?
- İnsan hayatında sadakatın önemi nedir?
- Robot yaşlı kadına bir umut oldu mu?
- Robot bile olsa insan özelliği olduysa dost olunuyor mu?
- İnsanların sevgiye beraberliğe ihtiyaçları var mıdır?
- Hayatta neden bir dosta ihtiyacımız vardır?

Oturum sonunda, filmdeki yaşlı kadın ile robotun arkadaşlığının nasıl değerlendirildiği ve arkadaşlığın birbirini anlamaya ve değer vermeye yönelik olduğu konuşulmuştur.

Oturumdaki Masalın (Kaç Kırlangıç Kovaladınız) Amacı: Arkadaşlık İlişkilerini geliştirme ve dostluk konusunda farkındalık kazanma-Fırsatları yakalama

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adayları karşılarında çıkan fırsatları değerlendirirler.
- Psikolojik danışman adayları daha olumlu insan ilişkileri geliştirirler.
- Arkadaş ilişkilerinde ortak fazla nokta olmamasına rağmen dostluğun pekişebileceğini önemini ve kapılarına dayanan şansın değerini bilirler.

Materyaller:

- “Kaç Kırlangıç Kovaladınız” adlı masal (Ek 6)

- Psikolojik danışman adayları için birer adet boş kağıt

Süreç:

Oturuma uygulayıcının masalı ve sürecini katılımcılara dağıtmasıyla başlanmıştır. Daha sonra masal uygulayıcı tarafından okunmuştur. Masalda yer alan sorular aşağıdaki gibidir:

- Kırılma neden gelmek istiyor?
- Sen adamın yerinde olsaydın ne yapardın?
- Adam kırılma içeri almak yerine neden gitmesini istiyor?
- Sen adamın yerinde olsaydın ne hissederdin?
- Adam daha sonra neden fikrini değiştirip kırılma ile arkadaş olmak istiyor?
- Sence arkadaş olmak için birbirine benzemek gerekli midir?
- En iyi arkadaşını düşünün. Arkadaşınla senin ortak yanlarınız nelerdir?
- Önüne çıkan arkadaşlık ilişkilerini değerlendiriyor musun?
- Kapına dayanan fırsatların ne kadarını değerlendiriyorsun?

İlk önce psikolojik danışman adaylarından masalın sürecindeki her bir soru için cevap vermeleri istenmiştir. Daha sonra Çevremizdeki insanlar ile ilgili farkındalıklarımız ve onları algılayışlarımızın üzerine psikolojik danışman adaylarından dönütler alınmıştır. Ayrıca masalın temasına bağlantılı olarak pişmanlıklar konusu konuşulmuştur.

Sonra grup rehberliği etkinliklerinden “Dost Olalım mı?” etkinliği ile süreç devam etmiştir. Süreçte, tüm psikolojik danışman adaylarına sorular yöneltilmiş ve sorulara yönelik dönüt vermeleri istenmiştir. Oturumda soruların dışında psikolojik danışman adaylarından kendilerinin de sorulara eklemeler yapmaları istenmiştir.

- Birer adet boş kağıt psikolojik danışman adaylarına dağıtılmıştır.
- Arkadaşlık ilişkilerine yönelik sorular sorulup cevapları sınıfça tartışılmıştır.
-Anlaşamadığınız insanlar hakkında genellikle neler söylersiniz? Niçin?
- Psikolojik danışman adaylarından ellerindeki kağıtların ön yüzlerine düşman sahibi olmalarının yönlerini, arka yüzlerine ise olumsuz yanlarını yazmaları istenir.
- Cevaplama işlemi bittikten sonra psikolojik danışman adayları cevaplarını sınıfta paylaşırlar.

Aşağıdaki sorularla grup etkileşimi başlatılır:

-Birileri ile küs olmak olumlu bir şey mi yoksa olumsuz mu? Niçin?

-Geçmişte anlaşılmadığınız ama şimdi dost olduğunuz arkadaşlarınız var mı? Varsa bunun sebebi nedir?

-Şu anda küs olduğunuz biri var mı?

-Bir düşmanınızın dostunuz olmasını nasıl sağlayabilirsiniz?

Psikolojik danışman adayları tarafından masal ve sürecinin genel olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Oturum bitmeden iki psikolojik danışman adayından masalın kazanımları hakkında düşüncelerini yazmaları istenmiştir.

Psikolojik danışman adaylarından bir sonraki oturuma gelmeden önce bu oturumdaki masalın ana temasına uygun yaşadıkları benzer olayları ya da farklılıkları yazıp getirmeleri istenmiştir.

Üçüncü Oturum:

Özgüven Ayağa Kalkmaktır Filmi

(<https://www.youtube.com/watch?v=x3D8go9YyYI>)

Özgüven Ayağa Kalkmaktır Filmi Amacı: Özgüven gelişip sorunları çözebilme

Öğrenme Kazanımları:

- Psikolojik danışman adayları kendi kendilerini yönetebilirler.
- Toplumun genel ve evrensel değerlerine, kişisel niteliklerine, mevcut durum ve koşullarına uygun bağımsız ve gerçekçi kararlar alabilirler.
- Topluma karışıp onun bir üyesi haline gelip sosyalleşebilirler.
- Olumlu ve olumsuz duygularını olduğu gibi serbestçe anlatabilirler.
- İçinde bulundukları sorunla ilgili sıkıntıların ve üzüntünün varlığını kabul edip çözüm yolu ararlar.
- Çevrelerindeki kişilerden sorunlarının çözümüne yönelik yardımlarını kabul ederler.
- Yaşamlarındaki karşılaştıkları duruma ilişkin sorunlarının kapsamını çeşitli parçalara ayırıp çözerler ve analiz ederler.
- Stres veya kriz yaşanması durumunda başa çıkma yollarını bulmada istekli, esnek ve mücadeleci olup durumlarının değerlendirmelerinin sonucunu davranışa dönüştürürler.

Filmin Süreci:

Uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarına “Özgüven Ayağa Kalkmaktır” filmi izlettirilip canlandırma yapımlarının istenilmesiyle sürece devam edilmiştir. Psikolojik danışman adayları tek tek sandalyenin üstüne uygulayıcı tarafından çıkartılmıştır. Bir psikolojik danışman adayı da filmdeki öğretmeni canlandırmıştır. Canlandırma sonucunda psikolojik danışman adaylarına nasıl hissettikleri sorulmuş ve filmin konusu tartışılmıştır.

Oturumdaki Masalın (Göl Gibi Ol) Amacı: Hayatta karşılaşılan sorunlardan kaçmak yerine karşı karşıya gelmek ve yerine çözüm yolları bulabilmek

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adayları içinde bulundukları koşulları nasıl karşıladıklarının farkına varırlar.
- Sorunlarının çözümün kaçmakla değil de yüzleşmekle mümkün olduğunun bilincinde olurlar.
- Sorunlarının çözüm yollarının farkına vararak bir çıkış yolu bulurlar.

Materyaller:

- “Göl Gibi Ol” adlı masal (Ek 7)
- Bir şişe su
- FORM 20 (Ek 17)
- Her psikolojik danışman adayı için birer adet FORM 21 (Ek 17)

Süreç:

Üçüncü oturuma uygulayıcı tarafından masalların psikolojik danışman adaylarına dağıtılması ve okunması ile başlanılmıştır. Sonra süreçteki sorular uygulayıcı tarafından tek tek sırayla okunmuş ve her bir soru üzerinde tüm katılımcılardan yanıt istenmiştir. Sorular şöyledir:

- Masal okunduğunda aklına ilk gelen kelime neydi? Bu masalın seni etkileyen yönü nedir?
- Ustanın Salih’e tuz kesesinden yarısını bardağa döküp suyu içirmesinin sence nedeni nedir?

- Usta'nın Salih'i küçük bir göl kenarına götürüp tuz kesesinin kalan kısmını göle boşaltıp sonra bardağı doldurup Salih'e tuzlu suyu içirmesinin sebebi sence ne olabilir?
- Ustanın Salih'e vermek istediği mesajı sana daha önce biri verdi mi? Verdiyse o durumda neler hissettin?
- Usta'nın salih'e vermek istediği mesajı sen birine vermeye çalıştın mı? Bu duruma benzer bir durumla karşılaştın mı? Ya da Usta'nın yerinde olsaydın nasıl bir yol izlerdin?
- Masaldaki kahramanlardan birini seçme şansın olsaydı hangisini seçerdin neden?
- Bu masal göz önünde bulundurulduğunda sorunların üstesinden gelinebilmek için neler yapılabilirdi?
- Mevcut durumları düşündüğünde, hayatın zorlu yanlarını kolaylaştırmak ve zorlukların ortasında biraz da olsa rahatlamak için başvurduğun üç yol neler olabilir?
- Bu masaldan yola çıktığında bu masal ile ilgili hatırlayacağın şey ne olurdu?
- Alıştırma sonucunda olan duyguların neledir?

Süreç bitiminde son soruyla bağlantılı olarak psikolojik danışman adaylarına uygulayıcı tarafından (Su meditasyonu alıştırması) yaptırılmıştır. Oturuma gelmeden önce psikolojik danışman adaylarına birer su şişesi getirmeleri söylenmiştir. Uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarının kendilerini bir göl veya deniz kıyısında oturarak hayal etmeleri istenmiştir. Göğüslerinde küçük bir su birikintisi olduğunu hayal etmeleri istenmiş ve kalplerinin o temiz suyun kaynağı olduğunu düşünmeleri dile getirilmiştir. Her nefes alışlarında küçük su birikintisinin genişleyip büyüdüğünü hissetmeleri, daha sonra bir su birikintisinden gölete, göle, sonra denize ve okyanusa dönüştüğünü hayal etmeleri istenmiştir. Her nefes alışlarında su biraz daha temiz ve canlıdır. Bu meditasyondan sonra psikolojik danışman adayları bir şişe su içerek suyun vücutlarındaki her hücreye nüfus ederek ferahlığını hissetmeleri sonucunda duygularını dile getirmişlerdir.

“Gelin Bir Problem Çözelim” grup etkinliği ile sürece devam edilmiştir.

- FORM 20 de (Ek 17) yer alan problem çözmenin basamakları tahtaya uygulamacı tarafından yazılır.
- Problemlerin hayatın bir parçası olduğu, bu problemlerden kaçmak yerine onları çözmenin daha doğru olabileceği belirtilir ve etkinlik başlatılır.
- Tahtaya yazılan basamakların her birine örnek verilir.

- FORM 21'leri (Ek 17) dağıtıp psikolojik danışman adaylarından doldurmaları istenir.
- Gönüllü psikolojik danışman adaylarından cevaplarını sınıfla paylaşmaları istenir.
- Aşağıdaki soruları sınıfa yönelterek grup etkileşimi paylaşılır.

-Bu yöntemin etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

-Daha önce bir problem karşılaştığınız zaman bu yöntemi kullanıyor muydunuz?

Bundan sonra kullanacak mısınız?

Süreç sonunda tüm psikolojik danışman adaylarından masal uygulamasının kazanımlarını belirtmeleri istenmiştir.

Dördüncü Oturum

Güven Filmi 1 (https://www.youtube.com/watch?v=Ob_Py3OXuVE)

Güven Filmi 2 (https://www.youtube.com/watch?v=L4U_XLrdDMw)

Güven Filminin Amacı: Psikolojik danışman adaylarında güven duygusunun olumlu yönde gelişmesi

Öğrenme Kazanımları:

- Psikolojik danışman adaylarının sosyal ilişkilerinde ve arkadaşlık ilişkilerinde memnuniyetleri artar.
- Etraflarındaki insanlardan aldıkları sosyal destek sayesinde yalnızlıklarından kurtulurlar ve öznel iyi oluşları gelişir.
- Birilerinin yanlarında olduğunu hissedip güven duygularının artmasıyla öğrenciler kendilerine yönelik olumlu benlik saygısı geliştirirler, kendilerine yönelik güvenleri de değerlilikleri de artar.
- Güvenin başkaları tarafından sağlanması kendilerinin güvenlerini de başkalarına yönelik güvenlerini artırır ve onları anlama yetisini de kazandırır.
- İçinde bulundukları koşullara yönelik hareket etmede isteklilikleri ve enerjileri artır.
- Psikolojik danışman adaylarının kişiler arası ilişkilerde duyarlılıkları ve dışa dönüklükleri artar.
- Duygusal güvenlik içinde de olup olayları durumları gerektiği biçimde yorumlayabilirler ve çevrelerindeki insanlar kadar kendileri ile de olumlu iletişim kurabilirler.

- Psikolojik danışman adayları kendilerinin seilmeye değer olduklarını başkalarının da kabul edici ve destekleyici olduğunu düşünüp ilişkilerinde güven geliştirirler.
- Kendilerini açıp yakınlık kurmada istekli olurlar.
- Sosyal ortamlarda girişimci ve atılgan olurlar.
- Psikolojik danışman adayları kendilerine güvenen, iyimser ve başarıma isteği gibi olumlu ruhsal niteliklerinde bulunup özsaygılarını geliştirirler.

Filmin Süreci

Psikolojik danışman adaylarına güven ile ilgili iki kısa bir film izletilmiştir. Birinci filmin konusundan çıkarılan anlam ve insanların birbirleri ile olan ilişkilerinin önemi konuşulmuştur. Ardından güven konulu ikinci kısa film psikolojik danışman adaylarına izletilmiştir. Filmin sürecine uygulayıcının psikolojik danışman adaylarının etkileşimlerini artırmak için yönelttiği sorularla devam edilmiştir.

- Filmin genelinden bireylere ne gibi mesajlar verilmiştir?
- Filmdeki kişilerin iletişimlerini ve birbirlerine karşı bakış açılarını nasıl değerlendiriyorsun?
- İnsanlar yaşamlarında kendilerini en yalnız hissettikleri sırada onları destekleyen birileri var mı? Filmde buna benzer sahne yakaladın mı?
- Filmde bireyler birbirlerini kabul edici ve destekleyici bir durum içerisinde miydiler?
- Filmde bireyler birbirlerine avantaj ya da dezavantajlarını yaşadılar mı?
- Sen kendini en yalnız en çaresiz hissettiğin bir anda senin arkanda olan seni kollayan birileri var mıydı?
- Yaşamla ilgili yürüdüğün yolda sana kucağını açan birileri oldu mu? Olduysa buna yönelik duyguların nasıldı?
- Günlük yaşantıda insanlara karşı kendini güvende hissediyormusun? Ya da güvenip sonrasında olumsuzluklar yaşadın mı?

İlk önce psikolojik danışman adaylarıyla birlikte ikinci filmin sürecindeki sorular değerlendirilmiştir. Daha sonra filmin ilk sahnesinin psikolojik danışman adayları tarafından ikişerli gruplara ayrılarak canlandırılması istenmiştir. Bu uygulamaya yönelik psikolojik danışman adaylarının hissettikleri duygular konuşulmuş ve süreç sonlandırılmıştır.

Oturumdaki Masalın (Ayak İzleri) Amacı: Psikolojik danışman adaylarının kendilerini yalnız hissetmemeleri ve güven duygusunun önemini kavramalarına yardımcı olma

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adayları dünyada her türden canlı cansız her insanla bağ kurduğunu hissederler.
- Kendilerini yalnız hissettikleri anda aslında birilerinin arkalarında olduğunu farkına varırlar.
- Birbirinden uzakta olan insanlar arasında bile bir bağın olduğunu görebilirler.

Materyaller:

- “Ayak İzleri” adlı masal (Ek 8)
- Bir adet boş A4 kağıdı
- Bir adet gözleri kapamaya yarayan şal

Psikolojik danışman adayları yuvarlak düzende birbirlerini görece şekilde oturmuşlar ve oturum başlamıştır. Uygulayıcının bu oturum için hazırladığı masalları ve süreçlerini oluşturan kağıtları dağıtmasıyla oturum başlamıştır. Bu oturumda masal gönüllü bir öğrenciye okutulmuştur. Daha sonra genel olarak masaldan çıkartılan anlam psikolojik danışman adaylarıyla tartışılmıştır. Ardından aşağıdaki sorularla sürece devam edilmiştir.

- Masaldaki karakterin sorunu nedir?
- Kendinizin yaşamakta olduğunuz sorunla benzer yönler nelerdir? Farklı yönler nelerdir?
- Katılımcı olarak masaldan nasıl bir anlam çıkardın? Sen de bıraktığı mesaj nedir?
- Masaldaki karakter sorununa nasıl bakmıştır?
- Kendi sorununuzu masaldaki karakterin yaşadığı sorunla karşılaştırdığınızda karşılaştırdığınızda buna eşlik eden duyguların nelerdir? Değerlendirip tartışınız.
- Hiç böyle hissettiğiniz olur mu? Hiç böyle olmak istediğiniz olur mu?
- Masaldaki karakter sen olsaydın ne yapardın? Böyle hissetseydin ne yapardın?
- Alıştırma sonucunda duyguların nelerdir?

Süreçteki soruların her katılımcı ile tartışılması ve genel değerlendirme yapıldıktan sonra psikolojik danışman adaylarına uygulayıcı tarafından boş bir A4 kağıdı dağıtılmıştır. Psikolojik danışman adaylarından kağıt üzerine büyük kalp çizmeleri istenmiştir. Sonrasında kendilerinin hayatlarında iz bırakmış ve iletişim içinde oldukları herkesi çizdikleri kalbin içine dahil etmeleri söylenmiştir. Bu kişilerin görüştükleri ya da yalnızca yazılarını biryerlerde okudukları, resimlerini gördükleri kişiler bile olabileceğini düşünmeleri belirtilmiştir. Dünyanın bir yerinde olan hayal gücümüzle birleşebileceğimiz insanların varlığının kendimizi yalnız hissetmemize katkı sağladıkları vurgu yapılmıştır. Bununla beraber uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarına oturdukları yerde geriye doğru uzanıp dünyanın vücutlarının her parçalarına devamlı olarak bağını, destek ve kucaklamayı hissetmeleri ifade edilmiştir. Kendilerini annelerinin kucağında yatan bebek olarak hayal etmeleri istenmiştir. Sonrasında kendilerinin hayatlarında iz bırakmış ve iletişim içinde oldukları herkesi çizdikleri kalbin içine yerleştirmeleri söylenmiştir. Bu kişilerin görüştükleri ya da yalnızca yazılarını biryerlerde okudukları, resimlerini gördükleri kişiler bile olabileceğini düşünmeleri belirtilmiştir. Ayrıca psikolojik danışman adaylarına ulaşmak istedikleri hayallerinin de o çizdikleri kalbin içerisine yerleştirebilecekleri söylenmiştir. Ardından grup rehberliği etkinliklerinden “Güven Yürüşü” etkinliği ile süreç devam etmiştir. Etkinliğin süreci şöyledir:

- Birine güven duyduğunuz bir yaşantınızı hatırlıyor musunuz?
- Birinin size güven duyduğu bir yaşantınızı hatırlıyor musunuz?
- Öğrencilere örnek verdikten sonra uygulayıcı tarafından ikiye bölünmüş gruplara ayrılmışlardır.
- Çiftlerden biri diğer üyeye rehberlik etmiştir. Diğer üyenin gözleri bağlatılmıştır.
- Sırayla rehberler üyelere talimatlar vererek koluna girerek sınıfta yürümüşlerdir. Süreç roller değişerek devam etmiştir.
- Aşağıdaki sorularla grup iletişimi başlatılmıştır.
 - Birinin sorumluluğunu almak sizde nasıl bir duygu oluşturdu?
 - Biri tarafından rehberlik edilmek sizde nasıl bir duygu yarattı?
 - Rehberinize duyduğunuz güven, yürüyüşün başından sonuna kadar aynı mıydı?

Süreç sonunda “Ayak izleri” masalının genel kazanımları ile ilgili konuşulmuş ve süreç sonlandırılmıştır.

Beşinci oturum:

Ayağa Kalk ve Asla Pes Etme Filmi

(<https://www.youtube.com/watch?v=oobAh9ZEmxw&t=285s>)

Ayağa Kalk Asla Pes Etme Filminin Amacı: Psikolojik danışman adaylarının kendilerini tanımaları ve iç dünyalarında kendilerini harekete geçiren gücün farkında olmaları

Öğrenme Kazanımları:

- Psikolojik danışman adayları kendi iç motivasyon kaynaklarının farkına varırlar ve başkalarının motivasyon ihtiyaçlarını anlarlar.
- Yaşamlarının tüm alanlarında olumlu düşünürler ve bu olumluluğu çevresine yayarlar.
- Bir olaya bir duruma ilişkin girişimi başlatıp sonuçlandırır.
- Kendilerini iyi tanıdıkları için neleri başarıp neleri geliştirmesi gerektiğini bilirler.
- Hızlı düşünüp doğru kararlar alırlar.
- Psikolojik danışman adayları zor durumlarla başedip özgüven geliştirirler.
- Psikolojik danışman adayları zamanı etkili kullanırlar.

Filmin Süreci:

- Bu film sana ne hissettirdi?
- Sence filmin ana fikri/teması nedir?
- Bu filmi izlediğinde kendi hayatından neler buldun? Ne gibi anlamlar çıkardın?
- Kendi hayatında pes etmek istediğin herhangi bir an yaşadın mı?
- Hayatında zorluklarla karşılaştığında devam etme gücü nerden bulursun?
- Hayatta zorluklarla karşılaştığında bu zorlukları aşmada seni motive eden güç var mıdır? Varsa nedir?

Uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adayları tek tek ortaya çıkartılarak filmdeki sahnelerden biri canlandırılmıştır. Uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarının gözlerini kapatıp hayatta hedef koydukları ve istedikleri birşeye nasıl ulaştıklarını hayal etmeleri istenmiştir.

Oturumdaki Masalın (Gizli Hazine) Amacı: Yola devam etmek, motive olmak, psikolojik danışman adaylarının kendileri ile ilgili amaçlar belirlemedeki becerilerini artırmalarına yardımcı olma

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adaylarının girdikleri bazı yollarda kendi yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olur.
- Psikolojik danışman adayları karar verirken, yapacakları seçimlerin risklerini, faydalarını ve sonuçlarını göz önünde bulundururlar.
- Kendilerini başarısız ya da çaresiz olarak düşündükleri ve algıladıkları bazı durumlarda nasıl mücadele edebilecekleri yönünde farkındalık kazanırlar.

Materyaller:

- “Gizli Hazine” adlı masal (Ek 9)
- Magnetik kum
- Tepsi
- Plastik çatal

Süreç:

Beşinci oturuma uygulayıcının masalı ve sürecini psikolojik danışman adaylarına dağıtması ve masalı okumasıyla başlanmıştır. Uygulayıcı masalı okurken ara ara duraksamış masalın ana temasına uygun katılımcılardan dönüt almıştır. Psikolojik danışman adaylarının dönütlerinden sonra masalın okunmasına devam edilmiş ve süreçteki sorulara geçilmiştir. Masalın sürecindeki sorular şöyledir:

- Masalın sende bıraktığı mesaj nedir?
- Masaldaki babanın ölüm döşeğindeki oğulları için çabası neydi? Oğullarına bırakmak istediği gömülü olan hazine ile ilgili vermeye çalıştığı mesaj neydi?
- Sana hayatında bu duruma ilişkin mesajlar vermeye çalışanlar oldu mu?
- Sen birilerine buna benzer mesajlar verdin mi?
- Oğulların çiftliğin toprağını büyük bir azimle kazarak babalarının sakladığı tohumları çıkarıp ürün yetiştirmelerindeki istek ve çabalarını nasıl değerlendiriyorsun?
- Kendi yaşamını düşündüğünde çaba harcadığın herhangi bir olay oldu mu?

- Psikolojik danışman adaylarından kendilerini daha iyi tanımalarını sağlayan ya da hayatlarına anlam katan bir başarılarını düşünmeleri istenir:
 - Gelecek yaşamın sana getireceği başarılarını düşündüğünde beklentilerin nelerdir ve bu duruma eşlik eden duyguların nelerdir?
 - Yeni bir başarının neler getirebileceğini daha önceden tahmin etmenin güçlüğünü bilerek, uzun vadedeki olası getirilerini değil de yalnız içinde uyandıracığı isteği ve heyecanı düşünerek bugün girecekleri yollar sorulur
 - Bugün girdikleri yolda duyguları neler oldu?

- Alıştırma sonucunda duyguların nelerdir?

Uygulayıcı tarafından her bir soru farklı bir psikolojik danışman adayına sorularak sınıfça tartışılmıştır. Masanın ana teması ve vermek istediği mesaj psikolojik danışman adayları tarafından çalışma, sabır, çaba, azim, sevgi, hayata tutunmayı öğrenme ve yaşadıkları yerin çok kıymetli olduğu algılanmıştır. Psikolojik danışman adayları beklentileri içerisinde hedeflerine ulaşmaları olduğunu bu yönde umutlu, istekli, inançlı ve heyecanlı olduklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışman adayları yaşanan her sıkıntıda karşılaşılan her mücadelede tıpkı masadaki kahramanların baş ettiği gibi kendilerinde baş edebileceklerini görmüşlerdir. Daha sonra uygulayıcı tarafından masanın üzerine bir tepsi konulup tepsinin içi magnetik kum ile doldurulmuştur. Psikolojik danışman adaylarından sırayla gelip bir çatal yardımı ile kumda zihinlerinden geçen desenler yapmaları istenmiştir. Psikolojik danışman adayları bir bir gelerek uygulayıcının yanında bulunan masada yer alan magnetik kumla dolu olan tepsiye bir çatalla düşüncelerinden geçen desenleri çizmişlerdir. Alıştırma sonucunda psikolojik danışman adaylarından duygularını yazmaları istenmiştir.

Süreçe “Amaçlarımız” adlı etkinlik ile devam edilmiştir. Psikolojik danışman adaylarına FORM 45 (Ek 17) ve FORM 46 (Ek 17) ilk önce dağıtılmıştır. İlk önce FORM 46’daki (Ek 17) amaç belirlemedeki ölçütler sınıfça tartışılmıştır. Daha sonra FORM 45’deki (Ek 17) kendileri ile ilgili ulaşmak istedikleri beş amacı yazmaları istenmektedir. Uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarına aşağıdaki sorular yöneltilerek grup etkileşimi başlatılmıştır.

- Kullandığınız yöntemi etkili ve iyi buldunuz mu?
- Bugünkü etkinlik size neler kazandırdı?

Süreç sonucunda uygulayıcı tarafından her katılımcıdan etkinlik ile ilgili geri dönütler alınmış ve bir sonraki oturuma gelirken boş bir bardak getirmeleri istenmiştir.

Altıncı oturum:

Alfred ve Gölgesi Duygular Hakkında Kısa Filmi

(<https://www.youtube.com/watch?v=AUV7XZtBW64>)

Alfred ve Gölgesi Duygular Hakkında Kısa Filmini Amacı: Psikolojik danışman adaylarının duygunun tanımını ve nasıl geliştiğini anlamalarına yardımcı olma

Öğrenme Kazanımları:

- Psikolojik danışman adayları duygusal farkındalık kazanırlar.
- Duygularının ifadesini sözel olmayan dille de gerçekleştirirler.
- Duygularının izini sürerek kendilerini tanırlar.
- Duyguların insan yaşamındaki yerini ve işlevini tanırlar.
- Duyguları yoluyla kendilerinde ve çevrelerinde olup bitenleri algımlarken bir yandan da bunları değerlendirip yorumlarlar.
- Psikolojik danışman adayları duyguları sayesinde yaşamlarını daha anlamlandırırılar.

Filmin Süreci:

- Sence duygu nedir?
- Duygular bize nasıl bir ihtiyacımızı verir? Hangi koşullarda yardımcı olur?
- Yaşantılar duygular da ne kadar etkilidir?
- Duygusal deneyimlerimiz ve tepkilerimiz değiştirilebilir mi?
- Temel duygularımız sence nelerdir?
- Hoşa giden duygularımız ve hoşa gitmeyen duygularımız nelerdir?
- Duygularımızın yaşantımız arasındaki bağı ve önemi sence nedir?
- Gerçek duygularımızı ne zaman hangi koşullarda hangi duygularla örteriz?
- Sen hiç duygularınla hareket ettin mi? Hareket ettiysen örnek verebilir misin?
- Duygularla hareket etmenin insanın hayatına faydası ya da zararı var mıdır?
- Duygularından farklı hissettiğin herhangi bir durum oldu mu? Olduysa paylaşabilir misin?
- Duygularını kontrol altına aldığı zamanlar oldu mu? Olduysa hangi zamanlardı?
- Çocukluktan bugüne kadar bir olayla ilgili bastırdığın herhangi bir duygun oldu mu?

- Hayatta sadece duygularla mı hareket edilmeli?

Psikolojik danışman adaylarına ilk olarak uygulayıcı tarafından duygular ile ilgili film izletilmiştir. Daha sonra uygulayıcının duygularla ilgili hazırlamış olduğu sorular psikolojik danışman adayları tarafından cevaplanmış ve sorular üzerinde sınıfta konuşulmuştur. Son olarak da sınıf içerisinde psikolojik danışman adayları arkadaşları ile duygular üzerine bir etkinlik gerçekleştirmiştir. İlk olarak psikolojik danışman adayları arkadaşları arasında üç gönüllü istemişlerdir. Gönüllü olan arkadaşlarından ikisi iç ses olmuştur. Arkadaşlarından biri iyiliği diğeri kötülüğü temsil ediyordu. Psikolojik danışman adaylarının ortak belirledikleri konu kıskançlık duygusuydu. Psikolojik danışman adayları üçüncü arkadaşlarının iyi iç sese ve kötü iç sese verdikleri tepkileri gözlemlemişlerdir. Etkinliğin sonunda psikolojik danışman adayları o arkadaşlarına hissettiği duygularını sormuşlardır.

Oturumdaki Masalın (Dolu Fincan) Amacı: Psikolojik danışman adaylarının kalplerinden gelen sesi dinleyerek hareket etmeleri,

Alt Amaçlar:

- Psikolojik danışman adaylarının duygularının farkına varmalarına yardımcı olma
- Psikolojik danışman adaylarının duygularıyla daha akılcı biçimde başetmelerine yardımcı olma

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adayları içinde bulundukları gelişim döneminde olan ihtiyaçları ve kalplerinden geçen isteklerle hareket ederler.
- Yeni adımlar atacakları üniversite hayatında, arkadaşlık ilişkilerinde kendi iç güdülerini dinleyip kendilerini motive eden durumları olayları sorgulayıp hareket ederler.
- Yeni sorumluluklar almadan önce kendilerini hazır olup olmadıklarına dair sorgulayıp değişim için farkındalık kazanırlar.

Materyaller:

- “Dolu Fincan” adlı masal (Ek 10)
- Boş bir bardak

- Boş bir sürahi
- 3*3*3 boyutlarında kartondan yapılmış bir zar

Süreç:

Altıncı oturuma uygulayıcının masalı dağıtmasıyla başlanılmıştır. Süreçte yer alan sorular psikolojik danışman adayları ile tartışılmıştır.

Sürecin soruları şöyledir:

- Masaldaki hangi karaktere daha çok benzediğini düşünüyorsun? Neden?
- Masaldaki yaşlı adam neden çayı misafirin kucağına akana kadar dökmeye devam etti? Yaşlı adam bu davranışıyla misafire nasıl bir mesaj vermeye çalışıyordu? Senin masaldan çıkardığın mesaj nedir?
- Misafir yaşlı adama gelmeden önce nasıl düşünüyor nasıl hissediyordu?
- Yaşlı adamın misafire davrandığı gibi biri sana davransaydı nasıl hissederdin?
- Misafirin yaşlı adama gelmesiyle ilgili ne düşünüyorsun?
- Sen yaşlı adamın yerinde olsaydın ve misafir olarak gelen adamla karşılaşılsaydın ona nasıl yaklaşırdın?
- Bu masalda seni en çok etkileyen “buna benzer birşeyi ben de yaşadım” dedirten kısım hangisidir? Açıkla.

Psikolojik danışman adayları her bir sorunun kendi hayatlarına dair benzerliği ya da farklılığı olduğunu vurgulayıp duygu ve düşüncelerini dile getirmişlerdir.

Masaldaki soruların psikolojik danışman adayları tarafından yanıtlanması ile masalın ana temasıyla ilgili psikolojik danışman adaylarına yönelik sorulan sorularla sürece devam edilmiştir.

- Başlamak üzere olduğun veya kısa bir süre önce başladığın bir projeyi düşün:
-Bu proje için harekete geçmek içinden mi geldi yoksa dışarıdan birinin zorlamasıyla mı oldu?
-Bu alanda kendini geliştirmek için yeterince boş alanın var mı?
-Bu yeni girişim ruhunu nasıl besleyecek?
- Alıştırma sonunda duyguların nelerdir?

Uygulayıcı tarafından öğrencilere “Şu anda fincanım ne kadar dolu?” Alıştırması yaptırılmıştır. Uygulayıcının getirdiği sürahi gönüllü bir psikolojik danışman adayı tarafından doldurulmuştur. Dolu olarak gelen sürahi masaya konulmuş, uygulayıcı tarafından sırayla psikolojik danışman adaylarının masanın

yanına gelip getirdikleri bardağa hayatlarındaki bir alanı düşünerek (anne-baba ilişkisi, arkadaşlık, aşk vs) odaklanmaları istenilmiştir. Bildikleri ve başardıkları herşeyi gözlerinde bardaktaki su olarak canlandırmaları söylenilmiştir; halen yapmak, keşfetmek ve başarmak istediklerinin bardaktaki boşluk olduğunu düşünmelerini ve bardağı ona göre suyla doldurmalarını istenilmiştir. Başarıları yeterli düzeyde ise durmaları gerektiği belirtilmiştir. Eğer bardağın büyük bir kısmı boş ise kendilerine “öğrenmeye, yeni girişimlere ne kadar istekliyim; bu alanda gelişme düşüncesi bana ne kadar heyecan veriyor?” şeklinde sorgulamaları ifade edilmiştir. Bardağın çoğu dolu ise kendilerine yönelik şöyle bir soru yöneltmeleri istenilmiştir: “Bu konuda gelişebileceğim yeni alanlar neler? Deneyimlemek konusundaki açlığımla nasıl yeniden bağ kurarım?”

“Şu anda fincanım ne kadar dolu?” alıştırması sonucunda psikolojik danışman adayları ile hayatta yaşanması gereken tüm güzelliklerin olduğunun ve gelecekte daha çok öğrenecekleri bilgilerin olduğu konusu konuşulmuştur.

Grup rehberliği etkinliklerinden öncelikle “Ne Yapmalı” etkinliği gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin sürecine aşağıdaki sorularla devam edilmiştir.

Öncelikle duygulara tepki verme üzerinde aşağıdaki örnekle tartışma başlatılmıştır:

“Çok üzgün olduğunuz bir zamanı düşünün. Bütün gün yataktan çıkmayabilirsiniz, hiç gülmeyebilirsiniz, arkadaşlarınızdan uzak durabilirsiniz. Ya da kızgın olduğunuzda eşyaları etrafa fırlatabilir, sigara ya da içki içebilir ya da kızgınlığınızı içine atabilirsiniz.”

1. Psikolojik danışman adayları ile birlikte, her zaman yaşanan duyguları içeren liste hazırlanarak tahtaya yazılır.
2. Her gruba üçer duygu düşecek şekilde sınıf gruplara ayrılır.
3. Her gruptan kendilerine düşen duyguları yaşayan birinin bunlara tepkide bulunabilecekleri tüm yöntemleri belirleyerek bir kağıda yazmaları istenir.
4. Grupların cevapları sınıfla paylaşılır.
5. Her bir duyguya yönelik tepkiler sınıfla paylaşıldıktan sonra, psikolojik danışman adaylarından bu tepkilerin hangilerinin akılcı olmadığını söylemeleri istenir.
6. Aşağıdaki sorular sınıfa yöneltilerek grup etkileşimi başlatılır.
 - Tepkilerin akılcı olup olmadığını belirlemek kolay mıydı? Niçin?
 - Akılcı ve akılcı olmayan tepkiler arasındaki fark nedir?

-Sizin tepkileriniz genellikle akılcı mı yoksa değil mi

-Hangi tip tepki daha sağlıklı? Bu tip tepkilerinizi artırmak için neler yapabiliriz?

-Duygularınıza yönelik tepkileriniz birer seçim midir, yoksa kaçınılmaz mıdır? Niçin?

İlk etkinliğin sonucunda psikolojik danışman adaylarıyla olaylara yönelik verdiğimiz tepkilerin akılcı olup olmadığı ve duygularımızı ne yönde etkilediği konuşulmuştur.

Grup rehberliği etkinliklerinden ikinci etkinlik olan “Duygu Zarı” etkinliği ile oturuma devam edilmiştir. Psikolojik danışman adayları masalı ve sürecini yanıtlarken uygulamacı tarafından tahtaya 1’den altıya kadar zarın yüzlerini gösteren semboller çizilmiştir. Her sembolün karşısına bir duygu ile ilgili sıfat yazılmıştır (1. sembol kızgın, 2. sembol üzgün, 3. sembol mutlu, 4. sembol korkmuş, 5. sembol utanmış ve 6. sembol şaşırılmış). Uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarının sırayla zar atmaları ve kendilerine gelen zarın yüzündeki duyguyu yaşadıkları bir olayı anlatmaları istenmiştir (6 atan öğrenci zarda sembolize edilen duyguyu ya da diğer 5 duygudan birini seçebilme hakkına sahiptir). Psikolojik danışman adayları sırayla gelerek zarlarını atmışlardır. Ardından zarın yüzündeki sembol ile ilgili bugünkü yaşantılarından paylaşımda bulunmaları istenmiştir. Daha sonra uygulayıcı tarafından etkinlik sona erdirilmiştir.

Yedinci oturum:

Benim Ayakkabım Filmi (<https://www.youtube.com/watch?v=SolGBZ2f6L0>)

Benim Ayakkabım Filminin Amacı: Psikolojik danışman adaylarının empatik yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olmak

Öğrenme Kazanımları:

- Psikolojik danışman adayları dış görünüşün bazı durumlarda yanıltıcı olabileceğinin farkına varırlar.
- Psikolojik danışman adayları diğer bireylerin duygularına ve ilgilerine duyarlı olup olaylara onların açısından bakıp farklılıkları takdir ederler.
- İnsanların yaşamlarında empatinin ne derece önemli olduğunu bilirler.

Filmin Süreci:

Filmin sürecine uygulayıcı tarafından hazırlanan soruların genel olarak değerlendirilmesi ile başlanılmıştır. Süreçteki sorular aşağıdadır:

- Çocuğun zihninden geçen neydi?
- Diğer çocuğa baktığında kendini nasıl görüyordu?
- Çocuk hayalinde nasıl bir yaşama girdiydi?
- Hayal ettiği yaşamın gerçek tarafı neydi?
- Karşısındaki çocuğun yaşamına girdiğinde onu ne bekliyordu?
- Empati sence nedir?
- Empatinin hayatımızdaki önemi nedir? Empatinin bir insanı anlamının ya da hayatımızdaki değerini bilmenin önemi sence nedir?
- Bugüne kadar sana empatik davranışlarda bulunuldu mu? Bulunulduysa bir olay ya da duruma ilişkin örnek verir misin?
- Sen empatik olduğunu düşünüyor musun?
- İnsanlar sence sana nasıl bakıyordur?
- Sen sence insanlara nasıl bakıyorsun?
- Dış görünüş her zaman önemli mi?
- Dış görünüş her zaman doğru bireyle ilgili doğru mesajlar veriyor mu? Yanıltıcı payı var mı?
- Sen hiç dış görünüşe bakarak birinin yerinde olmak istedin mi?
- Sence insanlar bir tek dış görünüşlerine bakarak mı değerlendirilmelidir?
- Sen hiç dış görünüşe bakarak insanları yargıladın mı?
- Bugüne kadar insanlar seni dış görünüşüne bakarak yargıladılar mı?
- Sence insanlar yaşamalarının değerini ne kadar biliyorlar? Bu konuda düşüncelerin nelerdir? Yaşadıkları hayatla olmak istedikleri hayat arasında fark var mı?
- Filmde verilmek istenen mesaj nedir?

Süreçte psikolojik danışman adayları iki şerli gruplara ayrılarak uygulayıcı tarafından hazırlanan her bir soruyu birbirlerine yöneltmişler ve aldıkları cevapları ayrı bir kağıda yazmışlardır. Etkinlik sonunda her gruptan geri dönütler alınmıştır. Son olarak da psikolojik danışman adaylarından izlemiş oldukları kısa film sahnesine benzer bir sahne canlandırmaları istenmiştir.

Oturumdaki Masalın (Ziyaretçi) Amacı: Psikolojik danışman adaylarının dünyanın kendi aynalarının yansıması olduğunu kavramalarına yardımcı olma

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adayları çevrelerinin ve onu algılama biçimlerinin ruh hallerinin bir aynası olduğunu anlarlar.
- Bazı insanların sesli ortamlarda rahatsız olmadan huzur bulduğunu aksine bazısının sestten dolayı rahatsız olduğunu bu durumun tamamen bireyin iç dünyasıyla ve çevresindeki olayları algılamasıyla ilgili olduğunu kavrarlar.
- Psikolojik danışman adayları dışarıda gördükleri her bir güzelliğin aslında içlerinde taşıdıkları güzellik olduğunu farkına varırlar.
- Başka insanlardaki iyiyi ve güzelliği görmeye çalışırlar. Ayrıca etraflarındaki güzelliklerin fark ederek de çevrede iyi bir yere sahip olmaya başlarlar.

Materyaller:

- “Ziyaretçi” adlı masal (Ek 11)
- Bir boş A4 kağıdı
- Küçük bir kağıt
- Teşekkür kutusu

Süreç:

Ziyaretçi masalının bir psikolojik danışman adayı tarafından okunması ile sürece başlanmıştır. Ardından psikolojik danışman adayları tarafından sürecin sorularına yanıtlar bulunmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda masalın sürecindeki her bir sorunun tartışması yapılmış, her psikolojik danışman adayı aktif olarak sürece katılmıştır. Süreçteki soruların içeriği şöyledir:

- Masalda hangi karakterler var?
- Bu karakterlerin en dikkat çekici özellikleri nelerdir? Seninle özdeşleşen karakter hangisidir?
- Farklı iki ziyaretçi var. Bu iki ziyaretçinin yaşadığı sorun sence nedir?
- Yaşlı çobanın iki ziyaretçiye de farklı davranmasındaki sebep sence nedir? Masaldaki iletişim ağını nasıl değerlendiriyorsun?

- Yaşlı çobanın iki ziyaretçinin sorununa yönelik bulduğu farklı çözüm yollarını sen nasıl buluyorsun? Kendi yaşantınla karşılaştığın sorunları benzer şekilde çözen biri ya da birileri var mı? Kendini bu durum içerisinde hissettiğinde duyguların nelerdir?
- Yaşlı çobanın yerinde sen olsaydın iki ziyaretçinin sorununa nasıl bir çözüm yolu ya da yolları bulurdun?
- Masalın en çok seni hangi yönü etkiledi? Masaldan genel olarak nasıl bir anlam çıkardın?
- Alıştırmalar sonucunda duyguların nelerdir?

Uygulayıcı tarafından masalın içeriğine uygun olarak iki alıştırmaya psikolojik danışman adaylarına yaptırılmıştır. İlk alıştırmada, uygulayıcı tarafından kendi telefonunun alarmı 15 dakika kurulmuştur. Psikolojik danışman adaylarından 15 dakika boyunca durmadan, yargılamadan, eleştirmeden çevre, gördükleri yerler ve insanlar hakkında birşeyler yazmaları istenilmiştir. Şu anda yaşadıkları yer, şehirleri, köyleri, kasabaları, hayatlarında olan insanlarla kurdukları ilişkilerini ve buna dair yaşadıkları deneyimleri tarif etmeleri söylenmiştir. 15 dakika bitip alarm çaldığında uygulayıcı tarafından her psikolojik danışman adayının yazdıklarını tekrardan okumalarını ve kendilerinde yer edinmiş önemli olan beş cümlemin altını çizmeleri ifade edilmiştir. Alıştırma sonunda sınıfta her öğrenciyle tartışılan bu cümlelerin iç dünyalarını ne ölçüde tarif edebildiği konuşulup tartışılmıştır.

Oturumun sonlarına doğru uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarına küçük bir kağıt dağıtılmıştır. Psikolojik danışman adaylarından bir şeye minnet duyduklarında bu durumu küçük bir kağıda yazmaları söylenmiştir. Bu durumun aldıkları bir hediye, bir arkadaşlarıyla geçirdikleri güzel bir an, aileleriyle birlikte gittikleri güzel bir yer olabileceği psikolojik danışman adaylarına vurgulanmıştır. Psikolojik danışman adaylarına yazmaları için 10 dakika verilmiştir. Sonra her bir psikolojik danışman adayı tarafından yazılan kağıt katlanmış ve uygulayıcının hazırlamış olduğu teşekkür kutusuna atılmıştır.

“Ayna ayna etkinliği” ile sürece devam edilmiştir. Psikolojik danışman adayları üçer kişilik gruplara ayrılarak birbirlerinin jest ve mimiklerini taklit etmiş ve üçüncü kişi de hakemlik yapmıştır. Her üç dakikada roller değiştirilmiştir. Öğrencilere aşağıdaki sorular sorulmuş ve grup etkileşimi başlatılmıştır.

- Taklit ederken neler hissettiniz?
- Taklit edilirken neler hissettiniz?

- Hakemlik yaparken neler hissettiniz?

Etkinlikte psikolojik danışman adayları birbirleriyle empati yapmaya çalışarak birbirlerini anlamaya ve gözlemlemeye çalışmışlardır. Psikolojik danışman adaylarının birbirlerini taklit ederken de, edilirken de çok mutlu oldukları gözlemlenmiştir.

Uygulayıcının etrafımıza nasıl bakıyorsak öyle algıladığımızı tamamen kendi bakış açımızla mümkün olduğunu ifade etmesiyle oturum sonlandırılmıştır.

Sekizinci oturum

Dalga Kısa Filmi (<https://www.youtube.com/watch?v=O6WoLesYqdk>)

Dalga Kısa Filminin Amacı: Psikolojik danışman adaylarının çevrelerindeki insanlara karşı duyarlı olabilmelerine yardımcı olma

Öğrenme Kazanımları:

- Psikolojik danışman adayları çevrelerinde yardıma muhtaç olan insanların farkına varırlar.
- İyilik yapmanın yaşamlarına kattığı değeri anlarlar.
- Etraflarındaki insanlara daha iyi dinleyebilmeyi öğrenirler.

Filmin süreci:

Uygulayıcı tarafından ilk önce “Dalga kısa filmi” psikolojik danışman adaylarına izletilmiştir. Filmin sürecindeki soruların tartışılıp her psikolojik danışman adayı tarafından yanıtlanmasının ardından psikolojik danışman adayına unutamayacakları bugüne kadar karşılıksız yaptıkları bir iyilik sorulmuştur. Bu noktada filmin sahnesiyle bağdaşmasına bakılmıştır. Orada yapılan iyiliğin yıllar geçtikten sonra kendilerine döndüğünü gören insanların yaşamları yer alıyordu. Psikolojik danışman adaylarından bu yaşanan sahneyle benzeşen iyiliği içeren davranışı paylaşımları istenmiştir. Filmde yaşanan sahneyle birebir benzerliği olan başından geçmiş bir iyilik olayını paylaşan bir psikolojik danışman adayı olmuştur. Ardından Süreçteki sorulardan “Birilerine iyilik yapmak sorusu sence sana ne

kazandırır?” sorusunun üzerinde fazla durulmuş, psikolojik danışman adaylarının bu iyilik karşısındaki duyguları merak edilmiştir.

Filmin sürecindeki sorular aşağıda verilmiştir:

- Filmde verilen mesaj nedir?
- Yardımseverlik sana göre nasıl tanımlanır?
- Sen bugüne kadar hiç tanımadığın birine hiç yardım yaptın mı?
- Sana bugüne kadar yardımda bulunan ve sende izler bırakan birileri oldu mu? Olduysa paylaşabilir misin?
- Hiç tanımadığın birilerine iyilik yaptığın ve yıllar geçtikten sonra o iyiliğin aynı şekilde sana döndüğü bir anın var mı?
- Sence insanlara ihtiyaçları oldukları zamanda iyilik yapılıyor mu? Ya da yapıyor muyuz?
- Çevremizdeki insanların ihtiyaçlarına ne kadar duyarlıyız?
- Hayatında bugüne kadar karşılık beklemeden bir iyilik yaptın mı? Yaptıysan nasıl bir iyilikti? Sen bu iyiliği nasıl tanımlarsın?
- Birilerine iyilik yapmak sence sana ne kazandırır?
- Filmdeki en son sahnede çocukların yaşadıkları mutluluk hakkında neler söylersin?
- “İyilik Yap Denize At” sözüyle filmin ana temasını nasıl bağdaştırabilirsin?

Oturumdaki Masalın (Ressamın Aynası) Amacı: Psikolojik danışman adaylarının etraflarındaki insanların ihtiyaçlarını görebilmelerine yardımcı olma

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adayları sadece kendi hedeflerine odaklanmak yerine dünyaya diğerlerinin gözlerinden bakmaya başlarlar.
- Kendi kişisel başarılarına ulaşmakla beraber başkalarının ihtiyaçlarına da duyarlı olurlar.
- Aileleri, arkadaşları ve toplum içerisinde olan insanlarla kendilerini bağlayan bağı hissederler.

Materyaller:

- “Ressamın Aynası” adlı masal (Ek 12)

- Psikolojik danışman adaylarına dağıtılan FORM 22 (Ek 17)
- Psikolojik danışman adaylarına dağıtılan FORM 23 (Ek 17)

Süreç:

Bu oturumda uygulayıcının masalı okuması, ara ara duraksayıp yorumlar yapılması ve ardından masalın genel değerlendirmesinin yapılmasıyla sürece başlanmıştır. Sürecin aşamalarında sorular şöyledir:

- Masalın sende bıraktığı mesaj nedir?
- Lord'un Ressama karşı davranışı nasıldır? Bu durumdan dolayı Ressamın duyguları nelerdir? Hiç size böyle davranıldığı oldu mu? Ne hissettin?
- Sen Lord'un yerinde olsaydın Ressamın nefes kesici güzellikte ortaya çıkaran duvar resmine karşı davranışın ne olurdu? Ona nasıl yaklaşımda bulunurdun?
- Ressamın oğluna vermek istediği mesaj nedir?
- Masaldan yola çıkarak hayatındaki en önemli insanların ihtiyaçları, mücadeleleri ve yetenekleri nelerdir?
- Çevrendeki insanların hayatını daha anlamlı kılmak için nasıl bir yardımın dokunabilir?
- Genellikle yardım etme biçimlerimiz aynıdır. Zamanımızı, dokunuşumuzu, maddi eşyaların yanı sıra sözlerimizi hediye edebiliriz. Sana en doğal gelen yardım etme biçimi hangisi? Yardım için nasıl bir yol izlersin?
- Alıştırma sonucunda duyguların nelerdir?

“Etkili iletişim” etkinliği ile sürece devam edilmiştir. İlk önce psikolojik danışman adaylarına FORM 22 (Ek 17) ve FORM 23 (Ek 17) dağıtılmıştır. Psikolojik danışman adayları ikiye ayrılmışlardır. Her bir konuşma ve dinleme faaliyetinin sonunda oturuma şöyle sorularla devam edilmiştir:

- Arkadaşlarınız etkili konuşma ve dinleme ile ilgili kurallardan hepsini yerine getirdiler mi? Getirmedilerse hangileri? Hangi kuralları iyi bir biçimde kullandılar?
- Uygulamada gönüllü olarak kalkan öğrencilere konuşma ve rolleri sırasında ne hissettikleri sorulur.
- Psikolojik danışman adaylarıyla iyi bir dinleyici ve konuşmacı olmanın önemi ve öğrendikleri kuralların bunlar üzerindeki etkisi üzerinde durularak tartışılır ve süreç sonlandırılır.

Oturum sonunda psikolojik danışman adaylarına süreç sorularının içerisinde yer alan “Birine öylesine iyilik ettin mi? Yaptığın iyilik karşısında neler hissettin? Mektup yazıp anlatır mısın?” sorusu ev ödevi olarak verilmiş ve sonraki haftanın masal sürecinin oturumuna gelirken getirmeleri istenmiştir.

Dokuzuncu oturum

Önyargı Kısa Filmi (<https://www.youtube.com/watch?v=KT1HMqyCNAw>)

Önyargı Kısa Filminin Amacı: Psikolojik danışman adaylarının ön yargı ile hareket etmeyip etraflarındaki olayları anlayabilmeleri

Öğrenme Kazanımları:

- Psikolojik danışman adayları ön yargı ve öfke ile olayları anlamadan hareket etmenin zarar getirebileceğini öğrenirler.
- İnsanları dış görünüşüyle yargılamamanın yanlış olduğunun önemini kavrarlar.
- Herhangi bir olaya öfkelenmeden önce o olayı iyice anlamamanın gerekliliğini görürler.

Filmin süreci:

Önyargı kısa filmin önce katılımcılara izletilmiş sonra süreçteki soruların genel değerlendirilmesi yapılmıştır. Her soru farklı bir psikolojik danışman adayı tarafından cevaplanmış ve derinlemesine konuşulmuştur. Süreçteki sorular şöyledir:

- Filmin sende bıraktığı mesaj nedir?
- Dükkan sahibinin, yerde yatan adamı her sabah gördüğündeki öfkesi nasıl değerlendiriyorsun?
- Senin buna benzer bugüne kadar yaşadığın bir durum oldu mu? Yani birine öfkelendiğin ve buna benzer şekilde davrandığın birileri oldu mu?
- Sana bugüne kadar bu şekilde öfkelenen davranışının ne olduğunu anlamadan hareket eden birileri oldu mu? Bir anın oldu mu?
- Dükkan sahibinin öfkesinin ve durumu anlamadan kovduğu adama verdiği tepkisinin sonucunu anladığındaki durumunu nasıl değerlendiriyorsun?
- Dükkan sahibi adamın yaşadığı son sahnedeki pişmanlığına ve önyargısının sonucuna bağlı yaşadığı duruma benzer bir durum yaşadın mı?

- Olayı anlamadan yaptığımız öfkelerin ve sonucundaki önyargılarımızın hayatımızdaki etkisi üzerine neler söyleyebiliriz?

Daha sonra her psikolojik danışman adayı tarafından bir soru yazması istenmiştir. Uygulayıcı her psikolojik danışman adayından yazdığı soruyu paylaşmasını istemiştir. Psikolojik danışman adaylarının yazdıkları sorular içerisinde yer alan “Bir insanı görüldüğü gibi yargılamak doğru mu?”, “Yapmış olduğun davranışlardan ötürü pişman olduğunda o durumdan ders çıkardın mı? soruları en çok dikkat çeken, üzerinde durulan ve tartışılan sorular olmuştur.

Oturumdaki Masalın (Joe'nin Yeni Teknesi) Amacı

- Psikolojik danışman adaylarının kendilerini rahatsız edecekleri durumlarda verecekleri kabul edilebilir tepkileri öğrenmelerine, öfkelerinin farkına varmalarına ve olumsuz davranışları kontrol etmenin önemini anlamalarına yardımcı olma

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adayları öfkenin kendi içlerinden geldiğini dışarıdan bir şey tarafından üretilmediğinin farkına varırlar.
- Öfkenin altında yatan sebeplerin farkına varırlar.
- Öfke duygularına bakarak kendileri hakkında daha çok şey öğrenirler.
- Öfkelerini kontrol altında tutabilirler.

Materyaller:

- “Joe'nin Yeni Teknesi” adlı masal (Ek 13)
- Her psikolojik danışman adayı için birer adet boş kağıt
- FORM 16 (Ek 17)

Süreç:

Bir önceki oturumda uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarına verilen ev ödevinin toplanması ve her oturumda olduğu gibi uygulayıcının masalı dağıtıp okumasıyla sürece başlanmıştır. Masalın sürecindeki karakterin yaşadığı öfke ile psikolojik danışman adaylarının özdeşimleri kolaylaştırılırken benzer deneyimlerini paylaşmaları sağlanmıştır. Masalın sürecinin aşamaları şöyledir:

- Sen de Joe'yi öfkeliendiren aynı durumla karşılaşılsaydın onun gibi davranır mıydın? Neden?

- Joe hangi duruma bu kadar çok öfkelenmişti? Hiç sana böyle davranıldığı oldu mu? Olduysa ne hissettin?
- Seni hayatında öfkeliendiren kızdıran kişiler ya da durumlar (olaylar) var mı? Böyle kişiler varsa nasıl hissettiriyor?
- Joe'yi kızdıran olaya karşı olan tutumunu nasıl buluyorsun? Seni kızdıran bir kişiye ya da bir olaya karşı tutumun nasıldır?
- Joe kendisini kızdıran öfkeliendiren teknedeki eski tahıl çuvalının olduğunu görünce nasıl hissetti? Aynı durumla karşılaştın mı? Karşılaştıysan neler hissettin?
- Kendi yaşamını düşündüğünde seni en çok ne öfkeliendirir?
- Başka insanlarda en çok neye kızarsın? Öfkeden neler öğrenebilirsin? Neler hissedebilirsin?

Grup rehberliği etkinliklerinden “Bizi Kızdıran Şeyler” etkinliği ile sürece devam edilmiştir.

- Uygulayıcı tarafından öğrencilere kağıtlar dağıtıldıktan sonra kendilerini çok kızdıran ve çok rahatsız eden 10 şeyi yazmaları istenilmiştir.
- Tahta “FORM” 16'daki (Ek 17) biçimde üçe bölünmüştür.
- Psikolojik danışman adayları listelerini hazırladıktan sonra, gönüllü olanlardan listelerinde yer alan birer maddeyi okumaları istenmiş ve bunlar tahtadaki birinci sütuna yazılmıştır.
- On madde yazıldıktan sonra öğrencilere her bir maddeyle ilgili olarak, karşılaştıklarında çoğunlukla hangi duyguları yaşadıkları sorulmuş ve cevapları ikinci sütuna yazılmıştır.
- Bu defa tek tek her maddeyle ilgili yaşadıkları duyguyu nasıl ifade ettikleri sorulmuş ve cevaplar üçüncü sütuna yazılmıştır.
- Her bir satırdaki duyguları ifade yolları tek tek ele alınarak, o yöntemin tehlikeli olup olmadığı, başkalarını veya kendilerini incitip incitmeyeceğini, birinin başına derde sokup sokmayacağı öğrencilere sorulmuştur. Bunun doğrultusunda beğenilmeyen yöntemlerin üstü çizilmiş, nötr ya da olumlu olan sonuçlar daire içine alınmıştır.
- Oturumda daire içine alınan duygu ifade etme yollarının olumlu sonuçlar doğurabileceği grupça tartışılmıştır.
- Aşağıdaki sorularla grup etkileşimi başlatılmıştır.

-Eğer insanlar olumsuz olan duygularını hiçbir zaman kontrol etmeseler, kızgınlıklarını ya da öfkelerini, sonuçlarını hiç düşünmeden dışarıya aktarsalar ne olurdu? Hayat nasıl olup neye benzerdi?

-Sizce insanlar duygularını nasıl kontrol eder? Siz nasıl kontrol ediyorsunuz?

-Duygularınızın kendiniz tarafından mı yoksa başkası tarafından mı kontrol edilmesini istersiniz?

Dokuzuncu oturumda masalın ana temasıyla bağlantılı olarak katılımcıların görüşlerini dile getirmeleri istenmiştir.

Onuncu oturum

Hayata Farklı Bakış Açısı Kısa Filmi

(<https://www.youtube.com/watch?v=Igdrumf748>)

Hayata Farklı Bir Bakış Açısı Kısa Filminin Amacı: Psikolojik danışman adaylarının ana odaklanmalarının önemini kavramalarına yardımcı olma

Öğrenme Kazanımları:

- Psikolojik danışman adayları o andaki insanlara, nesnelere ve yaşanan olaylara güzel bakıyorlarsa güzelleşebileceğinin farkına varırlar.
- Bakmanın anlamının ve değer vermenin önemini kavrarlar.
- Hayattaki herşeyin kendilerinin baktıkları şekilde olduğunun bilincinde olurlar.

Filmin Süreci:

“Hayata Farklı Bir Bakış Açısı” kısa filmini psikolojik danışman adaylarının izlemesinin ardından uygulayıcı tarafından süreçteki sorulara geçilmiştir. Her psikolojik danışman adayına bir soru da kendisinin eklemesi ve yanıtlaması söylenmiştir. Filmin süreci aşağıdadır:

- Sence filmin sahnelerinde anlatılmak istenen nedir?
- Filmdeki kızın yaşadıkları sence nelerdir?
- Filmdeki kızın yaşadığı anlara ilişkin anların hayatında oldu mu? Olduysa paylaşabilir misin?
- Sana göre “şimdi ve burada”nın önemi nedir?

- Şu anda etrafında neler görüyorsun?
- İç ve dış dünyanda neler yaşıyorsun? Hislerin nelerdir?
- Sence sen çevrende olup biten olayların farkında mısın?

Süreçteki soruların genel değerlendirilmesi ve tartışılması yapıldıktan sonra filmdeki sahnelerden en çarpıcı olan sahne üzerinde konuşulmuştur. Sonrasında uygulayıcı her psikolojik danışman adayının en çarpıcı bulduğu sahneyi zihninde kendi yaşıyormuş gibi canlandırmasını istemiştir.

Oturumdaki Masalı (Kör Adam) Amacı:

- Psikolojik danışman adaylarının zaman ve mekanın farkındalık düzeylerini artırmalarına yardımcı olma
- Psikolojik danışman adaylarının o ana yönelik algılarını anlamalarına ve dikkatlerini öz değerlendirmeye yöneltmelerine yardımcı olma

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adaylarının hayatlarına yön verirken dikkat etseler de plan yapsalar da önlem alsalar da anda var olmaları gerektiğini kavrarlar.
- Çevrelerindeki insanların, tüm canlıların ve etraflarındaki doğanın farkına varırlar.

Materyaller:

- “Kör Adam” adlı masal (Ek 15)
- Her psikolojik danışman adayı için birer adet FORM 2 (Ek 17)

Süreç:

Onuncu oturuma gelindiğinde ilk önce uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarına masal okunmuş ve psikolojik danışman adaylarıyla süreçteki sorular tartışılmıştır. Ardından psikolojik danışman adaylarının soruları yanıtlamaları için 10 dakika verilmiştir. Süreç aşağıda verilmiştir:

- Masalın sende bıraktığı mesaj nedir?
- Kör adamın yerinde olsaydın ev sahiplerinin senin farkedilmen için bulduğu yaklaşımı nasıl değerlendiriyorsun?
- Ev sahiplerinin kör adamın farkedilebilmesi için çözüm buldukları yaklaşıma benzer bir yaklaşımda sen birine bulundun mu?

- Kör adamın yolda çarptığı kişilerle ilgili iletişimini nasıl değerlendiriyorsun?
- Masaldan yola çıkılarak kör noktaların nelerdir?
- Bu körlüğü telafi etmek için ne tür taktikler uyguluyorsun?
- Farkındalığının olmadığı alanlarda başkalarının sana doğru daha çok adım atmaları gerekiyor mu?
- Alıştırma sonunda duyguların nelerdir?

Psikolojik danışman adaylarının süreçteki soruları yanıtlamalarının ardından kör alanlarımız konusu üzerinde durulmuştur. Bu doğrultuda uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarına hislerini aç alıştırması yaptırılmıştır. Alıştırmada tüm psikolojik danışman adaylarının oturdukları yerde gözlerini kapatıp bütün hislerini açıp tenlerinde ne hissettikleri, nelerin kokusunu aldıkları, nefes alış verişlerindeki organlarının kendilerine ne anlattığı, kaslarını ve uzuvlarını hissedebilmeleri istenmiştir. Psikolojik danışman adaylarından kendilerinin ve etraflarındaki insanların farkında olmaları iç ve dış dünyada var olmaya çalışmaları dile getirilmiştir.

“Şimdi ve Burada” etkinliği ile grup çalışması ile sürece devam edilmiştir.

- İlk önce psikolojik danışman adaylarına uygulayıcı tarafından FORM 2 (Ek 17) dağıtılmıştır. Psikolojik danışman adaylarından; resimdeki bireyin hangisinin geçmiş, hangisinin gelecek, hangisinin ise içinde yaşadığı an üzerinde odaklandıklarını belirtmeleri istenmiştir.
- Psikolojik danışman adaylarının tepkilerine geri dönüt verildikten sonra psikolojik danışman adayları iki şerli gruplara ayrılmıştır. Her çiftin oturumda kendileri için bir bölge seçmeleri istenmiştir.
- Uygulayıcı tarafından FORM 2 (Ek 17) dağıtılmıştır. Psikolojik danışman adayları örnek göstererek “şimdi ve burada” kalmanın önemini belirten açıklama yaparak güçlüğü üzerine değinilmiştir.
- Her çiftten bir üyenin gördüğü ya da duyduğu herşey ile ilgili “şu anda.....farkındayım.” yapısında bir cümle ile dile getirmeleri söylenilmiştir. Her çift diğer üyesinin de eşini dikkatle dinleyerek geçmiş ya da geleceği ifade etmeyen cümleleri düzeltmelerine dikkat edilmiştir.
- Konuşmacı beş dakika sonra üyelerin kendi bedenleri üzerinde yoğunlaşıp bedenleri ile ilgili algılarını aynı biçimde ifade etmesini istemiştir.
- Beş dakika sonra konuşmacı üyelerin bu defa kendi duygularını ve kendi algılarını ifade etmelerini istemiştir.

- Aşağıdaki sorularla grup etkileşimi uygulayıcı tarafından başlatılmıştır.
 - Şimdi ve burada kalmak ile ilgili ne hissettiniz? Bu durumu zor buldunuz mu?
 - Kaç hatanız oldu? 15 dakika boyunca hatalarınızda artma ya da azalma oldu mu?
 - Sizin için hangi bölüm daha çok zordu? Bu durum size sizin hakkınızda ne ifade eder?
 - Geçmiş, gelecek ve burada ve şimdi arasındaki farkı anladınız mı? Kendiniz hakkında konuşurken bir rahatsızlık hissettiniz mi?
 - Konuşamadığınız kendinizi ifade edemediğiniz zamanlar oldu mu? Bununla nasıl başa çıktınız?
 - Bu etkinlik sonucunda neler öğrendiniz?

Oturum sonunda psikolojik danışman adayları ile ana odaklanmanın ve kendilerinin farkında olmanın önemi konuşulmuştur. Ardından uygulayıcı her psikolojik danışman adayına “Hayat Üniversitesi” adlı masalı dağıtarak, bir sonraki oturuma gelirken masalın sürecindeki soruların yanıtlanmasını ev ödevi olarak vermiştir.

Onbirinci oturum

Korkunla Yüzleş Kısa Filmi (https://www.youtube.com/watch?v=bRM3gXjL_AQ)

Korkunla Yüzleş Kısa Filminin Amacı: Psikolojik danışman adaylarının korku içerisinde oldukları olayları yenmenin önemini anlamalarına yardımcı olma

Öğrenme Kazanımları:

- Psikolojik danışman adayları korkularını yenebilmek için üzerine gidilmesinin önemini kavrarlar.
- Endişe kaygı yaratan durumların altında yatan sebepleri öğrenirler.

Filmin süreci:

İlk önce “Korkunla Yüzleş” kısa filmini psikolojik danışman adayları izlemiştir. Psikolojik danışman adayları ile filmdeki çocuğun yaşadığı korku dolu dakikalar konuşulmuştur. Ardından filmdeki çocuğun korkusuyla yüzleştğini gören öğrencilerde “Korkumu ben de aynı şekilde yenebilir miyim?” sorusu canlanmıştır. Uygulayıcının filmin süreci için hazırlamış olduğu sorular şöyledir:

- Filmin genel olarak vermek istediği mesaj nedir?

- Filmdeki çocuğun yaşadıkları sence nelerdir?
- Filmdeki çocuğun yaşadığı korku anlarına ilişkin herhangi bir anın oldu mu? Olduysa paylaşabilir misin?
- Sence korkularımızın sebepleri nelerdir?
- Hayatta seni en çok ne korkutur?
- “Yapamayacağım, başaramayacağım” şeklinde korkuların var mı? Varsa paylaşabilir misin?
- Sence yaşamımızı korkularımız yönetiyor mu?
- Korkuların (kaygı, endişe ve üzüntü) insanların yaşamları üzerinde bıraktığı etkileri sence nelerdir?
- Sence korkularımızla yüzleşmediğimiz sürece korkularımızı yenebilir miyiz?

Psikolojik danışman adaylarından da süreçteki sorulara ek bir soru yazmaları istenmiştir. Yazılan sorulardan en çok beğenilen ve tartışılan soru “Korku senin hayatını ne kadar etkiliyor” sorusu olmuştur.

Oturumdaki Masalın (Kaplanlardan Korkan Çocuk) Amacı: Psikolojik danışman adaylarından korkularıyla baş etme becerilerini artırmalarına yardımcı olma

Kazanımlar:

- Psikolojik danışman adayları korktukları durumlardan olaylardan kaçmak yerine onunla yüzleşerek tekrar karşılına çıkmayacağını anlarlar.
- Korktukları şeyleri fark ederek adını koyarak onu daha yakından tanımaya başlarlar.
- Korkularından bahsederek korkuları hakkında bir şeyler yazarak çizerek anlatırlar.
- İçlerinde yer edinen korkulara ışık tuttuklarında o korkularının küçülüp güçlerini kaybettiklerini görürler.

Materyaller:

- “Kaplanlardan Korkan Çocuk” adlı masal (Ek 15)
- Her psikolojik danışman adayı için için birer adet FORM 51 (Ek 17) ve FORM 52 (Ek 17)

Süreç:

Uygulayıcının bir önceki oturumda ev ödevi olarak verdiği “Hayat Üniversitesi” (Ek 16) masalının sürecindeki soruların tartışılmasıyla oturuma başlanmıştır. Masalın sürecindeki sorular aşağıda yer almaktadır:

-Masalın sende bıraktığı mesaj nedir?

-Ayşe 6 yaşındayken başkalarının dedesine danışmaya gelmelerinden dolayı düşüncesi, duygusu, davranışı ve farkındalığı nasıldı?

-Ayşe 10 yaşına geldiği zaman dedesi ile ilgili düşüncesi, duygusu, davranışı ve farkındalığı nasıldı?

-Dedesinin Ayşe’ye anlatmaya çalıştığı vermeye çalıştığı mesaj neydi? Çevrende sana böyle mesajlar veren birileri oldu mu? Olduysa bu mesajlara yönelik neler hissettin neler düşündün nasıl davrandın ya da buna yönelik farkındalığın oldu mu?

Psikolojik danışman adaylarına daha çok olmak istedikleri bir konuyu seçmeleri ve bu konu hakkında soruları cevaplamaları istenmiştir. Cevaplamaları istenen sorular aşağıdadır:

1. Bu konuya, insana veya duruma odaklandığımda içimde hangi duygular uyanıyor?
2. Hayal gücümün zihnimin orkestrasını yönetmesine izin verirsem bu konu, insan veya durum etrafında ne senaryolar, hikayeler yaratabilir?
3. Sezgilerim bu durum, konu veya kişi hakkında ne söylüyor? Ne görüyorum, duyuyorum, kokluyorum, ne tadı alıyorum, kaslarımda veya dokunuşumda neler hissediyorum?
4. Bu konu, kişi veya durumu düşündüğümde aklıma neler geliyor?

Ardından bu oturum için hazırlanan masalın uygulayıcı tarafından okunmasıyla sürece devam edilmiştir. Uygulayıcı masalı okurken ara ara duraksamış ve okunan metinlere dair psikolojik danışman adaylarıyla yorumlar yapmıştır. Masalın süreci şöyledir:

- Masaldaki prensin sorunu nedir?
- Masaldan genel olarak nasıl bir anlam çıkardın? Masalı okuduğunda kendi yaşamakta olduğun sorunlarla benzerlikleri ve farklılıkları var mı? Varsa nelerdir?
- Kralın oğlu Prense yönelik yaklaşımını nasıl buluyorsun? Kendi yaşamında Kralın Prense yaklaşımına benzer yaklaşımda sana bulunan oldu mu?

- Sen Kralın Prense yönelik yaklaşımına benzer bir yaklaşımda birine bulundun mu?
- Prensın kaçarak gittiği diğer yerlerdeki ev sahiplerinin kendisine yönelik yaklaşımı nasıldı?
- Prens sorununa nasıl bakmıştır? Kendi sorununa yönelik yaklaşımınla karşılaştırsan buna eşlik eden duyguların nelerdir? Değerlendirip tartış.
- Kendi yaşamını düşündüğünde kaçmaya çalıştığın bir şey oldu mu? Olduysa devamlı karşılaştığın o zorluk nedir?
- Geçmişinde, içindeki canavarla ilk karşılaştığın zamanı hatırlayabiliyor musun?
- Baş karakterin, canavarla yüzleştiği ve senden daha cesur davrandığı bir senaryo yaz. Karakterin başına neler gelir?

Grup rehberliği etkinliklerinden “Endişelerimiz” etkinliği ile grup çalışması yapılmıştır.

- Psikolojik danışman adaylarına formlar dağıtılmıştır.
- FORM 51 deki (Ek 17) birinci bölümü doldurmaları söylenmiş ve psikolojik danışman adaylarından cevaplarını sınıfta paylaşımları istenmiştir.
- FORM 52 de (Ek 17) kullanılarak formun geriye kalan bölümlerini doldurulmaları istenilmiştir.
- Psikolojik danışman adaylarından “Endişe Penceresi” ile ilgili olan bölümü de yanıtlayıp paylaşımları istenmiştir.
- Aşağıdaki sorularla grup etkileşimi başlatılmıştır.

-Endişe duyduğunuz durumlarla ilgili benzerlikler ve farklılıklar var mı? Niçin?

-Arkadaşlarınızın önemli gördüğü ama sizin önemli bulmadığınız endişeleriiz var mı? Hangileri?

-Arkadaşlarınızın önemsiz bulduğu ama sizin önemli gördüğünüz endişeleriniz var mıydı? Hangileri?

-Arkadaşlarınızın kendi kontrolünde gördükleri ama sizin görmediğiniz endişeler var mıydı?

-Daha önce önemli gördüğünüz ama bugün önemsiz olduğunu fark ettiğiniz endişeleriniz var mıydı? Hangileri?

-Daha önce kendi kontrolünüzde görmediğiniz fakat bugün kontrol edebileceğiniz farkına vardığınız endişeleriniz var mıydı? Hangileri?

-Bu etkinlik sonucunda neler öğrendiniz?

Onbirinci oturum sonunda psikolojik danışman adaylarıyla korkulardan kaçınılmayıp yüzleşilmesinin önemi üzerinde durulmuş ve süreç sonlandırılmıştır.

On ikinci oturum

Son oturumda uygulayıcı tarafından hazırlanan ve bütün oturumları değerlendirme amaçlı oluşturulan bibliyoterapiye ilişkin sorular dağıtılmıştır. Ardından bibliyoterapi eğitilmiş programa başlamadan önce uygulanmış olan “Sosyal Beceri Envanteri”, “Okuma İlgisi” ve “Yetişkin Okuma Motivasyonu” ölçekleri psikolojik danışman adayları tarafından doldurulmuştur. Oturum sonunda tüm masalların ve filmlerin süreçlerinin genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada yer alan temel çalışma grubunun nicel verilerini toplamak amacıyla Sosyal Beceri Envanteri, Okuma İlgisi Ölçeği ve Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği kullanılırken, araştırmanın nitel boyutunda veri toplamak amacıyla Yapılandırılmış Görüşme Formu uygulanmıştır. Araştırmanın veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.4.1. Sosyal Beceri Envanteri

Sosyal Beceri Envanteri Riggio tarafından (1986, 1989) geliştirilmiş, Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlanma çalışmaları Yüksel (1998) tarafından gerçekleştirilmiştir. Sosyal Beceri Envanterinin güvenilirliği testin tekrarı ve iç tutarlılık yöntemleriyle ayrı ayrı hesaplanmış ve yapılan hesaplamalardan elde edilen puanlara ilişkin güvenirlik katsayısı $r=.94$ olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerden elde edilen güvenirlik katsayıları ise Duyuşsal Anlatımcılık; .96, Sosyal Duyarlılık; .86 ve Sosyal Kontrol; .92'dir.

Özlek (2003) tarafından yapılan güvenirlik çalışmasında ise, Sosyal Beceri Envanterinin Cronbach alfa kat sayıları .51 ile .69 arasında değişmektedir.

Sosyal Beceri Envanteri'nin her bir alt boyutunda 15 olmak üzere altı alt ölçekte toplam 90 madde bulunmakta, bu maddelerden 32 tanesi tersinden puanlanmaktadır. Tersinden puanlanan madde sayısı, alt ölçeklere göre sırayla şu şekildedir: duyuşsal anlatımcılıkta sekiz, duyuşsal duyarlılıkta bir, duyuşsal kontrolde yedi, sosyal anlatımcılıkta üç, sosyal duyarlılıkta üç ve sosyal kontrol de ondur.

Sosyal Beceri Envanterinden altı alt ölçek ve bir toplam puan olmak üzere yedi puan elde edilmektedir. Sosyal Beceri Envanterin’de, “yüksek” puanlar sosyal beceri yönünden olumlu “düşük” puanlar ise olumsuz olarak kabul edilmektedir.

Sosyal Beceri Envanterinin puanlanması hızlı ve kolaydır. Puanlar ne kadar yüksek çıkarsa sosyal becerinin düzeyi de o kadar yüksek olur (Gezer, 2010). Sosyal Beceri Envanteri yetişkinlere yönelik bir ölçektir. Ölçeğin uygulanabilir alt sınırı 15 yaştır.

Sosyal Beceri Envanterinin güvenilirliği test-tekrar ve iç tutarlılık yöntemleriyle ayrı ayrı hesaplanmıştır. Testin tekrarı yöntemiyle bulunan toplam puana ilişkin güvenilirlik kat sayısı tüm ölçek için $r = .92$ olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerden elde edilen güvenilirlik katsayıları ise $r = .80$ ile $r = .89$ arasında değişmektedir (Yüksel, 2004).

Sosyal Beceri Envanteri’nde her bir alt ölçekten alınabilecek en düşük ham puan 15, en yüksek ham puan ise 75’dir. Sosyal Beceri Envanteri’nin genelinden alınan toplam en düşük ham puan 90, toplam en yüksek ham puan ise 450’dir.

Yapılan bu çalışmada $r = 0,816$ olarak hesaplanmıştır. Sosyal Beceri Envanteri Ek-1’de verilmiştir.

3.4.2. Okuma İlgisi Ölçeği

Okuma İlgisi Ölçeği Dökmen (1994) tarafından geliştirilmiştir. Likert türü bir ölçektir. Ölçek 21 maddeden oluşmakta ve her birinin yanında 5 seçenek bulunmaktadır. Ölçeğin 2, 4, 5, 6, 7, 8 ve 16 numaralı maddeleri negatif diğer maddeler ise pozitiftir. Pozitif maddeler puanlanırken bir maddede 1’i işaretlenmesi 1 puan, 5’in işaretlenmesi 5 puanı ifade etmektedir. Ölçeğin tüm maddelerinden alınan puanların toplamı Okuma İlgisi Ölçeğinden alınan toplam puan olarak kabul edilmiştir. Yüksek puanın yüksek ilgi şeklinde olduğu belirtilmiştir.

Ölçeğin 21 maddelik denemelik formu, deneğe uygulandıktan sonra, elde edilen verilere madde analizi yapılmıştır. Madde-toplam puan korelasyonlarının belirlenmesi yoluyla gerçekleştirilen bu analiz sonucunda, madde –toplam puan korelasyonu $r = -.08$ çıkan 14 numaralı maddenin atılmasına karar verilmiştir. Böylelikle ölçeği oluşturan 20 maddeye ait madde-toplam korelasyonları pozitif ve anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Ölçek iki hafta arayla 60 kişilik bir öğrenci grubuna iki defa uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon $r = .78$ olarak bulunmuştur. Bulunulan bu anlamlı değer, ölçeğin güvenirliğine kanıt olarak kabul edilmiştir. 64 üniversite öğrencisinin 1988-89 Ders Yılı Güz Dönemi başarı notları ile Okuma İlgisi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyona bakılmıştır. Korelasyon $r = .54$ olarak görülmüştür.

Şimdiki çalışmada $r = 0,905$ olarak hesaplanmıştır. Okuma İlgisi Ölçeği Ek-2’de verilmiştir.

3.4.3. Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği

Yetişkin okuma motivasyonu ölçeği, Scuhutte ve Malouff (2007) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe’ye Yıldız, Yıldırım, Ateş ve Çetinkaya (2013) tarafından uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Ölçek 4 faktör ve 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin uyarlanma süreci dilsel eş değerlilik çalışmaları, geçerlik (yapı geçerliği) analizleri ve güvenirlik analizleri şeklinde üç temel aşamada gerçekleştirilmiştir. Dilsel eş değerlik çalışmalarından sonra uyarlama çalışmaları için ölçeğin orijinal formunun geliştirildiği gruba benzer bir çalışma grubuna ulaşılmıştır. Çalışma grubu 201 üniversite öğrencisi, 11 öğretmen ve 49 diğer meslek grubu (avukat, doctor, hemşire vb.) olmak üzere toplam 250 kişiden oluşmaktadır. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. Uyum indeksleri Kabul edilebilir sınırlarda olan 19 maddelik bir ölçek formuna AMOS program ile yapılan analizler sonucunda ulaşılmıştır. Bu faktörler “kendinin bir parçası olarak okuma”, “okuma yeterliliği”, “tanınmak için okuma”, “diğer alanlarda iyi işler gerçekleştirmek için okuma” şeklindedir. *Ben kavramının bir parçası olarak okuma (benlik)* boyutu, okuyucu olmanın önemine; okuma yeterliliği (yeterlilik) boyutu, yeterli bir okuyucu olmaya; *tanınmak için okuma (tanınma)*, okuma performansının başkaları tarafından bilinmesine ve iyi bir okuyucu olarak kabul görmeye; *başka alanlarda başarılı olmak için okuma (diğer)* boyutu, okumayı diğer alanlarda başarılı olmak için kullanmaya yönelik eğilimleri belirtmektedir. 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10 ve 11. maddeler (8 madde) *kendinin bir parçası olarak okuma (benlik)*; 1, 15, 17, 18. maddeler (4 madde) *yeterlilik*, 12, 13, 14. maddeler (3 madde) *tanınma* ve 7, 8, 16 ve 19. maddeler (4 madde) *diğer alanlarda başarı için okuma (diğer)* faktörlerine aittir. Ölçeğin orijinalinde olduğu gibi her faktörün ortalama puanları üzerinden istatistiksel analizler

yürütülmektedir. Bunun yanında “Test tekrar test” yöntemi ölçeğin güvenirlik düzeyine karar verebilmek için kullanılmıştır. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Yetişkinlerin okuma motivasyonlarının incelenmesinde kullanılabilecek geçerli yapıya ve güvenilir ölçümler yapma özelliğine sahip bir ölçek formuna bu çalışmalar sayesinde ulaşılmıştır.

Okuma motivasyonu düzeylerine ait aritmetik ortalama öğrencilerin *benlik* (puanlarının kendinin bir parçası olarak okuma) faktörü için= 3.44, yeterlilik faktörü için= 3.49, *tanınma* faktörü için= 3.66 dır. Ölçme aracının her alt boyutu için iç tutarlılık katsayıları güvenirlik çalışmaları kapsamında incelenmiştir. Analizler sonunda alt faktörlerin Cronbach’s alfa güvenirlik katsayıları sırasıyla şöyledir: Benlik .82; Yeterlilik .60; Tanınma .78; Diğer .64; olarak toplam (Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği) .86 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin zaman içindeki tutarlılığını göstermesi bakımından önemli olan test tekrar test yöntemi faktörler arasında tespit edilmiştir. *Benlik* faktörü için iki uygulama arasında $r = .79$, yeterlilik faktörü için $r = .80$, *tanınma* faktörü için $r = .68$ olarak anlamlı düzeyde ilişki söz konusudur. Bu doğrultuda ölçeğin güvenilir bir araç olduğu görülmektedir (Yıldız, Yıldırım, Ateş ve Çetinkaya, 2013).

Şimdiki çalışmada $r = 0,705$ olarak hesaplanmıştır. Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği Ek-3’de verilmiştir.

3.4.4. Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmanın nitel boyutunda katılımcıların bibliyoterapi eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerini almak üzere araştırmacı tarafından görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken danışman hocaların ve uzman kişilerin görüşlerine başvurulmuştur.

Görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular aşağıda yer almaktadır:

1. Bibliyoterapi denilince ne anlıyorsun?
2. Bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde;
 - A) Kullanılan masallar hakkında ne düşünüyorsun?
 - B) Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri hakkında ne düşünüyorsun?
 - C) Sosyal-duygusal kazanımlarımız hakkında ne söyleyebilirsin?
3. Bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle;

A) Benzerlikleri sence nelerdir?

B) Farklılıkları sence nelerdir?

4. Grup rehberliğini yürüten öğretim görevlisinin yerinde sen olsaydın başka ne gibi uygulamalar yapardın? Neleri değiştirmek isterdin?

5. İleride okul psikolojik danışmanı olduğunda bibliyoterapi tekniğini kullanmayı düşünüyor musun? Neden?

6. Bibliyoterapi uygulamalarında kullanılan filmler ile ilgili neler söyleyebilirsin?

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama sürecine geçmeden önce Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Etik Kurulu'na başvurulmuş ve Etik Kurul izni alınmıştır. Temel çalışma grubu için 2017-2018 Bahar Döneminde “Bibliyoterapi” seçmeli dersi açılmıştır. Psikolojik danışma adaylarının gönüllü olarak yaptıkları kayıtlar ve onlara gerekli bilgilendirmenin yapılmasının ardından bibliyoterapi uygulama süreci bu ders kapsamında yürütülmüştür. Psikolojik danışman adaylarına araştırmanın denencelerine uygun olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış “Sosyal Beceri Envanteri”, “Okuma İlgisi” ve “Yetişkin Okuma Motivasyonu” ölçekleri ön test olarak uygulanmıştır. Daha sonra masallar ve filmler yoluyla 12 oturum şeklinde bibliyoterapi eğitimi verilmiştir. Oturumların sonunda son test olarak “Sosyal Beceri Envanteri”, “Okuma İlgisi” ve “Yetişkin Okuma Motivasyonu” ölçekleri uygulanarak öğrencilerin ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı fark olup olmadığına bakılmıştır. Aynı zamanda psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarına ilişkin görüşlerini değerlendirmek amacıyla açık uçlu 6 sorudan oluşan “Yapılandırılmış Görüşme Formu” uygulanmıştır (Ek-4’de verilmiştir).

3.6. Verilerin Analizi

Temel çalışma grubunun nicel ve nitel analizlerine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur:

3.6.1. Temel Çalışma Grubunun Nicel Verilerinin Analizi

Araştırmanın temel çalışma grubunu oluşturan katılımcıların ön test-son test Sosyal Beceri Envanteri, ön test-son test Okuma İlgisi Ölçeği ve ön test-son test Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasındaki istatistiksel analizler için Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Bu test yalnız çiftler

arasındaki farkın yönüne bakmakta, hem farkların yönünü hem de miktarını dikkate almaktadır (Kartal, 2006; Gamgam ve Altunkaynak, 2008). İlişkili iki ölçüm setine ait puanlar arasındaki fikrin anlamlılığını test etmek amacıyla Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmaktadır. Testte bağımlı değişkenin en az sıralama ölçeğinde olması ve gözlem çiftlerinin birbirinden bağımsız olması gerekmektedir. Wilcoxon işaretli sıralar testi ilişkili t-testinin yerine bireylerin fark puanlarının normal dağılım göstermediği durumlarda tercih edilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016). Katılımcıların Sosyal Beceri Envanteri, Okuma İlgisi Ölçeği ve Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği puanlarının tanımlayıcı istatistiksel bilgileri ortalama $\pm$ standart sapma olarak tablolarda verilmiştir. Analizlerin yapılması için SPSS 21 programı kullanılmış ve istatistiksel analizlerde anlamlılık derecesi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3.6.2. Temel Çalışma Grubunun Nitel verilerinin Analizi

Nitel çalışma boyutunda temel çalışma grubundan elde edilen verilerin analizinde nitel araştırma veri analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. İçerik analizi yapılmasındaki amaç, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde oluşturmak ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizi, belli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik ve yinelenebilir bir tekniktir. Sosyal bilim alanlarında genellikle içerik analizi çalışmalarında, önceden belirlenen kurallara göre kodlamalar yapılır ve araştırmacının uygun kategoriler ve sınıflamalar geliştirmesi yolu ile incelenen konuda karşılaştırmalar yapabilmelerine imkan sunmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011). Katılımcılardan bibliyoterapi uygulamasına ilişkin görüşler “Yapılandırılmış Görüşme Formu” aracılığı ile alınmıştır. Bu amaçla çalışmada nitel veriler frekans ve yüzdelere indirgenerek tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca katılımcıların görüşleri de her alt problemin bulgusunda verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde temel çalışma grubunun nicel araştırma bulguları ve nitel araştırma bulguları sırasıyla sunulmuştur.

4.1. Temel Çalışma Grubunun Nicel Araştırma Bulguları

4.1.1. Rogers’ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının; “Duyuşsal anlatımcılık, Duyuşsal duyarlılık, Duyuşsal kontrol, Sosyal anlatımcılık, Sosyal duyarlılık, Sosyal kontrol beceri ve Sosyal beceri toplam ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır” Denencesine İlişkin Bulgular

Tablo 3.

Psikolojik Danışman Adaylarının Sosyal Beceri Envanteri Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

		n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Duyuşsal	Ön test	10	46,20	5,75	39	59
Anlatımcılık	Son test	10	48,00	2,49	43	52
Sosyal	Ön test	10	48,70	6,85	41	61
Anlatımcılık	Son test	10	49,40	8,82	37	65
Duyuşsal	Ön test	10	42,30	5,12	33	51
Duyarlılık	Son test	10	46,30	5,72	37	55
Sosyal	Ön test	10	48,20	6,53	43	61
Duyarlılık	Son test	10	51,40	7,47	38	64
Duyuşsal	Ön test	10	42,00	6,67	33	54
Kontrol	Son test	10	41,90	6,67	31	50
Sosyal	Ön test	10	55,50	6,47	45	64
Kontrol	Son test	10	53,60	9,50	39	69
Sosyal Beceri	Ön test	10	282,90	18,74	263	316
Ölçeği Geneli	Son test	10	290,60	24,68	250	336

Tablo 3’de katılımcıların sosyal beceri envanteri puanlarına ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Tablo 3’de verilen ön test sonuçları incelendiğinde katılımcıların sosyal beceri envanterinde yer alan duyuşsal anlatımcılık alt boyutundan $\bar{x}=46,20\pm5,75$ puan, sosyal anlatımcılık alt boyutundan $\bar{x}=48,70\pm6,85$ puan, duyuşsal duyarlılık alt boyutundan $\bar{x}=42,30\pm5,12$ puan, sosyal duyarlılık alt boyutundan $\bar{x}=48,20\pm6,53$ puan, duyuşsal kontrol alt boyutundan $\bar{x}=42,00\pm6,67$ puan ve sosyal kontrol alt boyutundan $\bar{x}=55,50\pm6,47$ puan aldıkları görülmüştür. Katılımcıların sosyal beceri envanteri genelinden $\bar{x}=282,90\pm18,74$ puan aldıkları, ölçekten alınan en düşük puanın 263, en yüksek puanın ise 316 olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların Sosyal Beceri Envanteri son test sonuçlarında envantere yer alan yer alan duyuşsal anlatımcılık alt boyutundan $\bar{x}=48,00\pm2,49$ puan, sosyal anlatımcılık alt boyutundan $\bar{x}=49,40\pm8,82$ puan, duyuşsal duyarlılık alt boyutundan $\bar{x}=46,30\pm5,72$ puan, sosyal duyarlılık alt boyutundan $\bar{x}=51,40\pm7,47$ puan, duyuşsal kontrol alt boyutundan $\bar{x}=41,90\pm6,67$ puan ve sosyal kontrol alt boyutundan $\bar{x}=53,60\pm9,50$ puan aldıkları görülmüştür. Katılımcıların sosyal beceri envanteri genelinden $\bar{x}=282,90\pm18,74$ puan aldıkları ve ölçekten en düşük 250, en yüksek 336 puan aldıkları saptanmıştır.

Tablo 4.

Psikolojik Danışman Adaylarının Ön Test- Son Test Sosyal Beceri Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması

		n	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
Duyuşsal Anlatımcılık	Negatif Sıralar	1	8,00	8,00		
	Pozitif Sıralar	7	4,00	28,00	-1,409	0,159
	Eşitler	2				
Sosyal Anlatımcılık	Negatif Sıralar	5	5,50	27,50		
	Pozitif Sıralar	5	5,50	27,50	0,000	1,000
	Eşitler	0				
Duyuşsal Duyarlılık	Negatif Sıralar	1	6,50	6,50		
	Pozitif Sıralar	9	5,39	48,50	-2,149	0,032*
	Eşitler	0				
Sosyal Duyarlılık	Negatif Sıralar	3	6,00	18,00		
	Pozitif Sıralar	7	5,29	37,00	-0,984	0,325
	Eşitler	0				
Duyuşsal Kontrol	Negatif Sıralar	5	5,70	28,50		
	Pozitif Sıralar	5	5,30	26,50	-0,103	0,918
	Eşitler	0				
Sosyal Kontrol	Negatif Sıralar	6	5,83	35,00		
	Pozitif Sıralar	4	5,00	20,00	-0,769	0,442
	Eşitler	0				
Sosyal Beceri Ölçeği Genel	Negatif Sıralar	5	3,00	15,00		
	Pozitif Sıralar	5	8,00	40,00	-1,275	0,202
	Eşitler	0				

* $p < 0,05$

Tablo 4’de katılımcıların ön test-son test Sosyal Beceri Envanteri puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Wilcoxon testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan psikolojik danışman adaylarının sosyal beceri envanteri genelinden ve duyuşsal anlatımcılık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, duyuşsal kontrol ve sosyal kontrol alt boyutlarından aldıkları ön test-son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Katılımcıların sosyal beceri envanterinde yer alan duyuşsal duyarlılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Katılımcıların duyarlılık alt boyutundan aldıkları son test puanları, ön test puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda bibliyoterapi eğitiminden sonra katılımcıların duyuşsal anlatımcılık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, duyuşsal kontrol ve sosyal kontrol becerilerinin artmadığı söylenebilir. Bibliyoterapi eğitiminin öğrencilerin sözel olmayan iletişim becerilerini, özellikle duyuşsal mesajları gönderme becerilerini, duyuşsal ve sözel olmayan tepkilerini düzenleme ve kontrol becerilerini artırmadığı görülmektedir. Ayrıca sözel anlatımcılığı ve bireylerin birbirleriyle sosyal iletişim kurma ve iletişime katılma becerilerini, başkalarının sözel iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini ve sosyal rol oynama ve bireyin sosyal olarak kendini ortaya koyma becerilerini artırmadığı söylenebilir. Bu becerilerin artmamasının nedeni bibliyoterapi eğitimi sürecinde yapılan uygulamaların, masalların ve etkinliklerin yetersiz kaldığı şeklinde yorumlanabilir. Buna karşılık katılımcıların duyuşsal duyarlılık alt boyutundan aldıkları son test puanları ile ön test puanları arasında anlamlı bir fark çıkmıştır. Bu farkın anlamlı çıkmasının nedeni bibliyoterapi uygulamalarının katılımcıların başkalarının sözel olmayan iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini artırdığı şeklinde yorumlanabilir.

4.1.2. Rogers’ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının “Okuma İlgisi Puanlarında ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır” Denencesine İlişkin Bulgular

Tablo 5.

Psikolojik Danışman Adaylarının Okuma İlgisi Ölçeği Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

		n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Okuma İlgisi	Ön test	10	55,40	4,09	50	61
Ölçeği	Son test	10	55,80	6,78	43	68

Tablo 5’de katılımcıların Okuma İlgisi Ölçeği puanlarına ait tanımlayıcı istatistikler verilmiş olup, katılımcılar ön testte ölçekten $\bar{x}=55,40$ puan, son testte ise $\bar{x}=55,80\pm 6,78$ puan almıştır.

Tablo 6.

Psikolojik Danışman Adaylarının Ön test-Son test Okuma İlgisi Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

		n	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
Okuma İlgisi Ölçeği	Negatif Sıralar	3	6,83	20,50	-0,237	0,813
	Pozitif Sıralar	6	4,08	24,50		
	Eşitler	1				

Tablo 6’da verilen katılımcıların ön test-son test okuma ilgisi ölçeği puanların karşılaştırılmasına ilişkin Wilcoxon sonuçları incelendiğinde, katılımcıların okuma ilgisi ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Elde edilen bulgu doğrultusunda bibliyoterapi eğitiminin katılımcıların okuma ilgilerini artırmadığı söylenebilir. Katılımcıların okuma ilgilerinin gelişmemesinin sebebinin bibliyoterapi eğitiminin kısa süreli olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu yaşlarda okuma ilgisinin artmamasının nedeni olarak küçük yaşlardan itibaren okumayı sevmenin, ilgi duymanın ve alışkanlık haline getirmenin kazandırılması gösterilebilir.

4.1.3. Rogers’ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının “Okuma Motivasyonu Puanlarında ön test ile son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır” Denencesine İlişkin Bulgular

Tablo 7.

Psikolojik Danışman Adaylarının Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

		n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Kendinin bir parçası olarak okuma	Ön test	10	2,81	0,97	1,75	4,25
	Son test	10	3,05	0,87	1,88	4,50
Yeterlilik	Ön test	10	2,83	0,88	1,50	4,00
	Son test	10	3,25	1,12	1,50	5,00
Tanınma	Ön test	10	2,60	0,89	1,00	4,00

	Son test	10	3,43	1,05	2,00	5,00
Diğer alanlarda	Ön test	10	3,23	1,01	1,50	4,50
başarı için okuma	Son test	10	3,60	1,02	1,75	5,00
Yetişkin Okuma	Ön test	10	2,87	0,80	1,88	4,03
Motivasyon Ölçeği Geneli	Son test	10	3,33	0,85	1,86	4,69

Tablo 7’de katılımcıların yetişkin okuma motivasyonu ölçeği puanlarına ait ortalama, standart sapma, en küçük ve en büyük değer gibi tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Ön test sonuçlarına göre katılımcılar, yetişkin okuma motivasyonu ölçeğinde yer alan kendinin bir parçası olarak okuma alt boyutundan $\bar{x}=2,81\pm0,97$ puan, yeterlilik alt boyutundan $\bar{x}=2,83\pm0,88$ puan, tanınma alt boyutundan $\bar{x}=2,60\pm0,89$ puan, diğer alanlarda başarı için okuma alt boyutundan $\bar{x}=3,23\pm1,01$ puan almıştır. katılımcılar yetişkin okuma motivasyon ölçeği genelinden $\bar{x}=2,87\pm0,80$ puan almış olup, ölçekten alınan en düşük puan 1,88, en yüksek puan ise 4,03’tür.

Katılımcılar son test sonucunda, yetişkin okuma motivasyonu ölçeğinde yer alan kendinin bir parçası olarak okuma alt boyutundan $\bar{x}=3,05\pm0,87$ puan, yeterlilik alt boyutundan $\bar{x}=3,25\pm1,12$ puan, tanınma alt boyutundan $\bar{x}=3,43\pm1,05$ puan, diğer alanlarda başarı için okuma alt boyutundan $\bar{x}=3,60\pm1,02$ puan almıştır. Katılımcılar yetişkin okuma motivasyon ölçeği genelinden $\bar{x}=3,33\pm0,85$ puan almış olup, ölçekten alınan en düşük puan 1,86, en yüksek puan ise 4,69’dur.

Tablo 8.

Psikolojik Danışman Adaylarının Ön Test- Son Test Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

		n	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
Kendinin bir parçası olarak okuma	Negatif Sıralar	2	3,75	7,50	-1,479	0,139
	Pozitif Sıralar	6	4,75	28,50		
	Eşitler	2				
Yeterlilik	Negatif Sıralar	4	3,50	14,00	-1,385	0,166
	Pozitif Sıralar	6	6,83	41,00		
	Eşitler	0				
Tanınma	Negatif Sıralar	0	0,00	0,00	-2,546	0,011*
	Pozitif Sıralar	8	4,50	36,00		
	Eşitler	2				

Diğer alanlarda başarı için okuma	Negatif Sıralar	3	4,50	13,50	-1,438	0,150
	Pozitif Sıralar	7	5,93	41,50		
	Eşitler	0				
Yetişkin Okuma Motivasyon Ölçeği Geneli	Negatif Sıralar	1	6,00	6,00	-2,191	0,028*
	Pozitif Sıralar	9	5,44	49,00		
	Eşitler	0				

Tablo 8’de katılımcıların ön test- son test yetişkin okuma motivasyonu ölçeği puanların karşılaştırılmasına ilişkin yapılan Wilcoxon testi sonuçları verilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan psikolojik danışman adaylarının yetişkin okuma motivasyonu ölçeğinde yer alan kendisinin bir parçası olarak okuma, yeterlilik ve diğer alanlarda başarı için okuma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Katılımcıların yetişkin okuma motivasyonu ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan tanınma alt boyutundan aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Katılımcıların okuma motivasyonu ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan tanınma alt boyutundan aldıkları son test puanları ön test puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Elde edilen bulgular doğrultusunda bibliyoterapi eğitiminin katılımcıların kendileri için okumalarını, yeterli bir okuyucu olmalarını ve okumayı diğer alanlarda başarılı olmak için kullanmaya yönelik eğilimlerini artırmadığı söylenebilir. Bu alanlarda artmamasının sebebi olarak araştırmada kullanılan masalların katılımcılar tarafından seçilmeyip araştırmacı tarafından amaca yönelik seçilmiş olması düşünülmektedir.

Çalışmada bibliyoterapi eğitiminin katılımcıların okuma performanslarının diğerleri tarafından bilinip iyi bir okuyucu olarak kabul görmelerini artırdığı görülmüştür. Bibliyoterapi uygulamalarında etkinlik süresi içerisinde katılımcıların sürekli etkileşim, iletişim içerisinde olmaları ve birbirleriyle fikir alışverişi içerisinde olmaları tanınma alt boyutundan anlamlı farkın çıkması ile ilişkilendirilebilir.

Katılımcıların okuma motivasyonu ölçeği genelinden aldıkları son test puanları ön test puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Anlamlı olarak çıkan farkın

bibliyoterapi eğitiminin tüm katılımcıların okumaya yönelip okumayı sürdürmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir.

4.2. Temel Çalışma Grubunun Nitel Araştırma Bulguları

4.2.1. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapiye ilişkin görüşleri nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 9.

Psikolojik Danışman Adaylarının Bibliyoterapiye İlişkin Görüşleri

Bibliyoterapiye İlişkin Görüşler	Sayı (f)	Yüzdelik (%)
Masallarla terapi	4	30,77
Kendini tanıma	3	23,08
Gelişim sürecine yardımcı	2	15,38
Etkili bir terapi metodu	1	7,69
Duyguları kontrol etme	1	7,69
Sorunları yenmeye yardımcı bir teknik	1	7,69
Karşılıklı fikir bilgi alışverişi	1	7,69
Toplam	13	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi “ Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapiye ilişkin görüşleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin 13 görüş alınmıştır. Bu görüşlerin %30,77’si Masallarla terapi, %23,08’i Kendini tanıma, %15,38’i Gelişim sürecine yardımcı ve %7,69’u Etkili bir terapi metodu, Duyguları kontrol etme, Sorunları yenmeye yardımcı bir teknik ve Karşılıklı fikir bilgi alışverişidir.

Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda, psikolojik danışman adaylarının büyük bir kısmının bibliyoterapiyi masallarla yapılan terapi olarak tanımladıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra psikolojik danışman adaylarının bir bölümü bibliyoterapinin kendini tanımaya yardımcı bir teknik olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Bibliyoterapiyi gelişim sürecine yardımcı bir teknik olarak da ifade eden psikolojik danışman adayları da yer almaktadır. Psikolojik danışman adaylarının bir kısmı ise bibliyoterapiyi etkili bir terapi metodu, duyguları kontrol etme ve sorunları yenmeye yardımcı bir teknik olarak tanımladıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca

psikolojik danışman adayları bibliyoterapinin karşılıklı fikir alışverişi olduğunu dile getirmişlerdir. Psikolojik danışman adaylarının verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak eğitim süresince bibliyoterapinin ne olduğunu ve önemini iyi kavradıkları söylenebilir.

Çalışmaya katılan psikolojik danışman adaylarının soruya ilişkin yanıtları aşağıda verilmiştir:

“Yaşamımızdaki sorunları yenmemize yardımcı olan bir derstir” (TK1).

“Hikayelerle belirlenen konuları öğrenme ve analiz etme” (TK2).

“Masallarla terapi” (TK3).

“Masallarla terapi ve kişinin kendisini tanımak için bir gelişim sürecidir. Öykü hikaye ve filmlerle bireyin kendini daha iyi tanımasına yardımcı olur”(TK4).

“Masallarla, hikayelerle, terapi yapılma. Kişinin kendini tanıması için yardımcı teknik” (TK5).

“Kitap ve masallarla yapılan terapi yöntemi olarak anlıyorum. Gelişim sürecine yardım etmektedir” (TK6).

“Uygulamalı etkin bir terapi metodudur. Bana göre çok etkili ve kendimizi sorgulamamızı sağlıyor” (TK7).

“Bibliyoterapi denince duygularım aklıma geliyor. Duygularımı kontrol edebilmeyi öğrendim” (TK8).

“Masal yoluyla kendini tanımaya yarayan teknik (TK 9).

“Güzel bir grup ruhu. Karşılıklı fikir ve bilgi alışverişi aklıma geliyor” (TK10).

4.2.2. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; Kullanılan masallar hakkında düşünceleri nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 10.

Psikolojik Danışman Adaylarının Bibliyoterapide Kullanılan Masallara İlişkin Görüşleri

Kullanılan	Masallara	İlişkin	Sayı (f)	Yüzdelik (%)
Görüşler				
Çok anlamlı			2	12,5
Düşündürücü			2	12,5
Güzel mesajlar içeriyor			2	12,5
Güzeldi			2	12,5
Gerçek hayattan yola çıkıldı			2	12,5
Ders verici			1	6,25
Yol gösterici			1	6,25
Yaşlarına göre			1	6,25
Kişinin güçlü olmasına yardımcı			1	6,25
Eğitim sürecine yardımcı			1	6,25
Kendimizi tanımaya yardımcı			1	6,25
Toplam			16	100

Tablo 10’da görüldüğü üzere “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; Kullanılan masallar hakkında düşünceleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin 16 görüş bulunmuştur. Bu görüşlerin %12,5’i Çok anlamlı, Düşündürücü, Güzel mesajlar içeriyor, Güzeldi, Gerçek hayattan yola çıkıldı şeklinde iken; %6,25’i Ders verici, Yol gösterici, Yaşlarına göre, Kişinin güçlü olmasına yardımcı, Eğitim sürecine yardımcı ve Kendimizi tanımamıza yardımcıdır.

Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında, psikolojik danışman adaylarının bir kısmı bibliyoterapi eğitim sürecinde kullanılan masalları çok anlamlı ve düşündürücü bulduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu psikolojik danışman adayları bibliyoterapi destekli grup rehberliğinde kullanılan masalların güzel oluşunu ve güzel mesajları içerdiğini ifade etmişlerdir. Çalışmaya katılan psikolojik danışman adaylarının masalların gerçek hayattan yola çıkılarak seçildiği yönünde görüşleri de yer

almaktadır. Psikolojik danışman adaylarının bir bölümü de bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde kullanılan masalların ders verici olduğu, yol gösterici olduğu, bireylerin yaşlarına göre seçildiğini dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra psikolojik danışman adayları kullanılan masalların kişinin güçlü olmasına, eğitim sürecine ve kendilerini tanımaya yardımcı olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde kullanılan masalları beğendikleri, anlamlı buldukları ve kendi yaşamlarından kesitler elde ettikleri söylenebilir.

Çalışmaya katılan psikolojik danışman adaylarının soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Tamamen hayata dönük ve ders çıkarmamıza yardımcı olan materyal tarzı şeylerdir” (TK1).

“Düşündürücü, anlamlı ve çok güzel masallardır” (TK2).

“Güzeldi. Yaşımıza göreydi” (TK3).

“Kullanılan masallar gerçek hayattan yola çıkarak anlatılmış ve yol gösteren masal özelliğinde, kimi yerde güldürdü kimi yerde düşündürdü” (TK4).

“Kullanılan masallar kişinin güçlü olmasına yardımcı oluyor” (TK5).

“Masallar genel olarak kişinin eğitim sürecine yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra gelişimde de büyük etkisi vardır” (TK6).

“Kullanılan masalların hepsi çok anlamlı ve çok yerinde masallardı. Hep üzerinde düşünebileceğimiz ve yorum yapabileceğimiz konular üzerineydi” (TK7).

“Masallar gerçekten etkileyiciydi. Ve hepsinde güzel mesajlar vardı. İyi seçilmişti masallar” (TK8).

“Kendimi daha iyi tanımama yardımcı oldu” (TK9).

“Anlam değeri yüksek içinde güzel mesajların yer aldığı ve karakterlerin bulunduğu masallar (TK10).

4.2.3. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri hakkında düşünceleri nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 11.

Psikolojik Danışman Adaylarının Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri Hakkındaki Görüşleri

Psikolojik Danışma İlke ve Tekniklerine İlişkin Görüşler	Sayı (f)	Yüzdelik (%)
Uygun bir teknik	2	18,18
Çözüm odaklı	2	18,18
Kendini keşfetmeye yönelik	1	9,09
Karşılıklı konuşma odaklı	1	9,09
Yasalara uygun	1	9,09
Kişinin kendini gerçekleştirme	1	9,09
Danışan-danışman ilişkisinde kullanışlı	1	9,09
Soru sorma-empati-yüzleşme için yararlı	1	9,09
Duygu ve içerik yansıtma	1	9,09
Toplam	11	100

Tablo 11’e bakıldığında “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri hakkında düşünceleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin 11 görüş alınmıştır. Psikolojik danışman adaylarının görüşlerinin %18,18’i Uygun bir teknik ve Çözüm odaklı iken; %9,09’u Kendini keşfetmeye yönelik, Karşılıklı konuşma odaklı, Yasalara uygun, Kişinin kendini gerçekleştirme, Danışan-danışman ilişkisinde kullanışlı, Soru sorma-empati-yüzleşme için yararlı ve Duygu ve içerik yansıtma.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; psikolojik danışma ilke ve teknikleri hakkında psikolojik danışman adaylarının uygun bir teknik ve çözüm odaklı ifadelerini verdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra çalışmada farklı görüşler de bulunmuştur. Çalışmaya katılan psikolojik danışman adaylarının görüşleri incelendiğinde, bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; psikolojik danışma ilke ve teknikleri hakkında kendini keşfetmeye yönelik, karşılıklı konuşma odaklı ifadelerinin olduğu göze çarpmaktadır. Aynı zamanda psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; psikolojik danışma ilke ve teknikleri hakkında yasalara uygun oluşu ve kişinin kendini gerçekleştirmesine yardımcı oluşuna ilişkin görüşlerinin olduğu görülmektedir. Psikolojik danışman adayları psikolojik danışma ilke ve tekniklerinin danışan-danışman ilişkisinde kullanışlı olduğunu, soru sorma-empati-yüzleşme için yararlı olduğunu ve duygu ve içerik yansıtmasının olduğunu ifade etmişlerdir. Buradan yola çıkılarak psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; psikolojik danışma ilke ve tekniklerinin bibliyoterapi ile bu yönlerden ilişkilendirdikleri söylenebilir.

Aşağıda ise çalışmada yer alan psikolojik danışman adaylarının görüşlerinin ayrıntıları yer almaktadır:

“Bu derse uygun bir tekniktir. Sorunların çözümünde kullanılması son derece öneme sahiptir. Sorunların çözümünde kullanılan uygun bir tekniktir” (TK1).

“Bireyin karşılaştığı sorunlarda çözüm odaklı ve kendisini keşfetmesine yönelik terapi ve karşılıklı konuşma olarak düşünüyorum” (TK2).

“Yasalara uygun ve kişinin kendini gerçekleştirmesinde kullanılmalıdır. Bir arada yürütülebilir” (TK3).

“Danışman danışan ilişkisi için bu bibliyoterapi kullanılmalı ez azından danışanın sorunu üzerine danışman bir masal yazıp sorunu masalla çözebilir” (TK4).

“İlke ve teknikler insanların sorunlarını giderebilmesi için bir takım teknikler olması gereken soru sorma, empati, gibi teknikler yüzleşme amaçlı iyidir. İnsanın sorularını çözmesine anlam katıyor” (TK5).

“Masallar yoluyla psikolojik olarak rahatlatma ve yardımcı olmaya çalışıyor. Bibliyoterapi ile psikolojik danışma yöntemleri birlikte kullanılırsa kişinin gelişimine çok büyük katkı sağlar” (TK6).

“Kesinlikle kullanılmalıdır. O derste yararı olacağını düşünüyorum. En azından daha eğlenceli hale gelebilir” (TK7).

“Genel olarak PDR’nin ana ilkeleri ve danışmanlara karşı nasıl yaklaşımlarda bulunulması gerektiğini anladım” (TK8).

“Psikolojik danışma ilke ve tekniklerde duyguyu yansıtma içeriği yansıtma olduğu için bibliyoterapinin uygulaması lazımdır” (TK9).

“Her meslekte olduğu gibi psikolojik danışma dersinde de olmazsa olmazlardan mesleğe uygun teknik olduğunu düşünüyorum” (TK10).

4.2.4. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde, Sosyal-duygusal kazanımlarımız hakkında düşünceleri nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 12.

Psikolojik Danışman Adaylarının Sosyal-duygusal Kazanımlarımız Hakkındaki Görüşleri

Sosyal-duygusal Kazanımlarımıza İlişkin Görüşler	Sayı (f)	Yüzdelik (%)
Sosyal olarak aktif olma	3	21,43
Farkındalık yaratma	2	14,29
Sorunlarıyla yüzleşmesini sağladı (korku)	1	7,14
Duygusal olarak kendimizi keşfetme ve gerçekleştirme	1	7,14
İletişimde daha girişken ve konuşkan olma	1	7,14
Hayata gerçek pencereden bakma	1	7,14
Çözüm odaklı olma	1	7,14
Daha düşünceli bir insan olma	1	7,14
Arkadaşlarıyla hem fikir olmayı öğrendi	1	7,14
Masallarda kendini buldu	1	7,14
Duygusalıdır	1	7,14

Toplam	14	100
--------	----	-----

Tablo 12’de görüldüğü üzere, “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde, Sosyal-duygusal kazanımlarımız hakkında düşünceleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin psikolojik danışman adaylarından 14 görüş alınmıştır. Görüşlerin %21,43’ü Sosya olarak aktif olma, %14,29’u Farkındalık yaratma ve %7,14’ü Sorunlarıyla yüzleşmesini sağladı (korku), Duygusal olarak kendimiz keşfetme ve gerçekleştirme, İletişimde daha girişken ve konuşkan olma, Hayata gerçek pencereden bakma, Çözüm odaklı olma, Daha düşünceli bir insan olma, Arkadaşları ile hem fikir olmayı öğrendi, Masallarda kendini buldu ve Duygusalıdır.

Bulgulardan yola çıkılarak, psikolojik danışman adaylarının çoğunluğu bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; sosyal duygusal olarak sosyal aktif olma bakımından kazanımlarımızın olduğunu ifade etmiştir. Tablo 12 incelendiğinde, farkındalık yaratma açısından sosyal-duygusal kazanımlarımızın olduğunu belirten psikolojik danışman adaylarının da olduğu görülmektedir. Çalışmada bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; sosyal duygusal kazanımlarımızın sorunlarla yüzleşmemizi sağlaması duygusal olarak kendimizi keşfetme ve gerçekleştirmemize yardımcı olduğunu dile getiren öğrenci görüşleri de yer almaktadır. Ayrıca iletişiminde daha girişken ve konuşkan olma, hayata gerçek pencereden bakma, çözüm odaklı olma ve daha düşünceli bir insan olma bakımından sosyal duygusal kazanımlarımızın olduğunu ifade eden görüşlerde çalışmada elde edilmiştir. Psikolojik danışman adayları bibliyoterapi eğitiminin, arkadaşlarıyla bazı konularda aynı görüşü paylaşmalarına, masallar içerisinde kendi hayatlarından kesintiler elde etmelerine ve duygusal olmalarına yönelik sosyal duygusal kazanım sağladığını dile getirmişlerdir. Bu bulgulardan yola çıkılarak, psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarının sosyal-duygusal kazanımlara bir çok yönden katkı sağladığını farkettileri söylenebilir.

Psikolojik danışman adaylarının soruya ilişkin yanıtları aşağıda sunulmuştur:

“Sosyal olarak daha aktif olmamıza kazanımları oldu, duygusal olarak kendimizi keşfetmemize kendimizi gerçekleştirmemize katkısı oldu” (TK1).

“İnsanlarla kurduğum iletişimlerde daha girişken ve konuşkanım. Hayata başka pencereden bakmaya başladım. Sorunlarıma karşı çözüm odaklı olmayı öğrendim” (TK2).

“Sosyal duygusal olarak git gide daha farklı daha düşünceli bir insan oluyorum. Bu bölümü okuduğumdan dolayı” (TK3).

“Bibliyoterapi dersinde anlatılan masallar gerçek hayatta yol gösterdi bana en azından bir farkındalık yaratacağım. Tekrar hatırlattı bana” (TK4).

“Sosyal ve duygusal kazanımlar kişiden kişiye değişebiliyor. Duygusallık tamamen göz ardı edilmez” (TK5).

“Sosyal olarak daha iyi oldu bu eğitim iletişimde daha yakın olmaya başladım. Korku masalıyla ise yüzleşmem gereken bir durum olduğunda korkularımı yenmem gerekir” (TK6).

“Sosyal kazanımı arkadaşlarımla tartışarak bazı konular üzerinde hem fikir olmayı kazandım. Duygusal kazanım; masallarda bazen kendimi buldum. Karakterin yerine koyup düşündüm” (TK7).

“Bu eğitimden önce biraz toplumda a sosyaldim ama eğitimden sonra biraz daha sosyal birisi oldum” (TK8).

“Gerçek hayattan masallar olduğu için bana ailemin, çevremın daha iyi farkına vardım. Çok konuşmayan birisiydim, daha konuşkan birisi oldum. Korkumu yendim” (TK9).

“Grup çalışması olduğu için çok sosyal ve birbirimizle sürekli iletişim kurduğumuz içinde duygusal bir ders” (TK10).

4.2.5. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle; Benzerliklerine ilişkin görüşleri nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 13.

Psikolojik Danışman Adaylarının Bibliyoterapi Destekli Grup Rehberliği Etkinliklerinin Diğer Test ve Test Dışı Tekniklerle; Benzerliklerine İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin Diğer Test ve Test Dışı Tekniklerle Benzerliklerine İlişkin Görüşleri	Sayı (f)	Yüzdelik (%)
Gözlemle benzer	2	18,18
İnsanların sorununa iniyor-herkesin düşüncesini öğrenme	2	18,18
Kişinin sorunlarını çözmeye yardımcı	1	9,09
Bireye yönelik kişisel gelişim süreci	1	9,09
Güçlendirici	1	9,09
Kendine güveni artırıcı	1	9,09
Psikodrama ile benzer/Drama/Yaratıcı drama	1	9,09
Teknik olarak benzer	1	9,09
Test dışı bir teknik (sözel veya konuşarak)	1	9,09
Toplam	11	100

Tablo 13’de görüldüğü gibi “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle; Benzerliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin çalışmaya katılan psikolojik danışman adaylarından 11 görüş alınmıştır. Psikolojik danışman adaylarının görüşlerinin %18,18’i Gözlemle benzer ve İnsanların sorununa iniyor-herkesin düşüncesini öğrenme iken; %9,09’u Kişinin sorunlarını çözmeye yardımcı, Bireye yönelik kişisel gelişim süreci, Güçlendirici, Kendine güveni artırıcı, Psikodrama ile benzer/Drama/Yaratıcı drama, Teknik olarak benzer, Test dışı bir teknik (sözel veya konuşarak) dir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, psikolojik danışman adaylarının çoğunluğu bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle, gözlem bakımından ve insanların sorununa inip herkesin düşüncesini öğrenme açısından benzerlikler gösterdiğini ifade etmişlerdir. Çalışmada bibliyoterapi tekniği ile diğer test ve test dışı tekniklerin kişinin sorunlarını çözmesi ve bireye yönelik kişisel gelişim süreci açısından benzerlik gösterdiğini vurgulayan psikolojik danışman adayları da yer almaktadır. Tablo 13 incelendiğinde, bibliyoterapinin güçlendirici, kendine güveni artırıcı, psikodrama/yaratıcı drama yönü ile diğer test ve test dışı tekniklerle benzerlik gösterdiğini dile getiren psikolojik danışman adayları da göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra tekniği yönünden ve test dışı bir teknik oluşu açısından bibliyoterapinin diğer test ve test dışı tekniklerle benzerliliğini belirten psikolojik danışman adayları da dikkat çekmektedir. Bu bulgu, psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarına düzenli katılarak tekniği iyi anladıklarını ve diğer test ve test dışı tekniklerin de neler olduğunu bildiklerini göstermektedir.

Çalışmaya katılan psikolojik danışman adaylarının görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“Benzerlikleri hemen hemen hepsi kişinin sorununu çözmeye yardımcı olmaktadır” (TK1).

“Gözlemle arasında benzerlik gördüm” (TK2).

“Benzerlikleri; grupla masal olarak bağdaştırabilir ve uygulanabilir” (TK3).

“Bireye yönelik kişisel gelişim süreçler” (TK4).

“İlkeleri tamamen insanın sorununa iniyor. Masalların ve hikayelerin tamamen örnek olay güçlendirici, kişinin kendine güvenmesi gibi önemli bir derstir” (TK5).

“Masal yoluyla olması psikodrama ile benzerdir” (TK6).

“Benzerlikleri, ilişkileri vardır. Onlar da bir teknik bibliyoterapi de” (TK7).

“Genel olarak baktığımızda bibliyoterapi test dışı bir tekniktir. Çünkü genel olarak sözel veya konuşarak ders işliyoruz” (TK8).

“Gözlem, drama, yaratıcı drama” (TK9).

“Benzerlikler, sorular yoluyla herkesin düşüncesini öğrenmiş olmamız” (TK10).

4.2.6. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle; Farklılıklarına ilişkin görüşleri nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 14.

Öğrencilerin Bibliyoterapi Destekli Grup Rehberliği Etkinliklerinin Diğer Test ve Test Dışı Tekniklerle; Farklılıklarına İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin Diğer Test ve Test Dışı Tekniklerle Farklılıklarına İlişkin Görüşleri	Sayı (f)	Yüzdelik (%)
Masal yoluyla etkileşim sağlar (terapi yönünden)	3	21,42
Masal ve hikayenin önemli olması (değişkenlik göstermesi)	2	14,29
Çok farklı bir yöntem	2	14,29
Bibliyoterapi daha çok kişiseldir	1	7,14
Kendi sorununu çözmeye yöneliktir	1	7,14
Grupla psikolojik danışma- grubun sorunları için	1	7,14
Hikaye, film grup etkinlikleri ile farklı dünyaya çıkılması	1	7,14
Daha eğlenceli olması	1	7,14
Anket ve testler	1	7,14
Sözlü bir ortamın olması ve gerçekçi hissini vermesi	1	7,14
Toplam	14	100

Tablo 14’de görüldüğü gibi, çalışmadan “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle; Farklılıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin 14 görüş elde edilmiştir. Elde edilen görüşlerin %21,42’si Masal yoluyla etkileşim sağlar (terapi yönünden), %14,29’u Masala ve hikayenin önemli olması (değişkenlik göstermesi) ve Çok farklı bir yöntem olması şeklinde iken; %7,14’ü Bibliyoterapi daha çok kişiseldir, Kendi sorununu çözmeye yöneliktir, Grupla psikolojik danışma-grubun sorunları için, Hikaye, film grup etkinlikleri ile farklı dünyaya çıkılması, Daha eğlenceli olması, Anket ve testler, Sözlü bir ortamın olması ve Gerçekçi hissini vermesidir.

Elde edilen bulgular ışığında, psikolojik danışman adaylarının çoğunluğu bibliyoterapinin masal yoluyla etkileşim sağlaması yönünden diğer test ve test dışı tekniklerle farklılaştığını dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra bibliyoterapi ile diğer test ve test dışı tekniklerin masal ve hikayenin önemli oluşu (değişkenlik göstermesi) açısından ve çok farklı bir yöntem bakımından farklılıklar gösterdiğini dile getiren psikolojik danışman adayları da göze çarpmaktadır. Çalışmada bir kısım psikolojik danışman adayı da bibliyoterapinin daha çok kişisel olması ve kendi sorununu çözmeye yönelik olmasının diğer test ve test dışı tekniklerle farklılık gösterdiğini dile getirmiştir. Ayrıca grupla psikolojik danışma ve grubun sorunları bakımında, hikaye, film süreçleriyle grup etkinlikleri ile farklı dünyaya çıkılması bibliyoterapiyi diğer test ve test dışı tekniklerden farklılaştırdığını vurgulamıştır. Tablo 14 incelendiğinde, bir psikolojik danışman adayının bibliyoterapinin daha eğlenceli olmasıyla diğer test ve test dışı tekniklerden farklılaştığını ifade ettiği görülmektedir. Çalışmada bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle farklılığının anket ve soru yönünden olduğunu ifade eden psikolojik danışman adayı görüşü dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin sözlü bir ortam ile gerçekleştirilmesi ve gerçekçi hissini vererek uygulamaların yapılması görüşü de elde edilmiştir. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi tekniğinin diğer test ve test dışı tekniklerden farklılığını belirtmelerinden yola çıkılarak, bu tekniği en iyi şekilde tanıdıkları ve diğer tekniklerden ayrıldığı noktaları iyi öğrendikleri söylenebilir.

Çalışmada yer alan katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Bibliyoterapi daha çok kişinin öznel yanını ve kendi sorununun çözümünde yardımcı oluyor. Ama grup rehberliği daha çok bir grubun sorununa yöneliktir. O grubun sorunu ve çözümü içindir” (TK1).

“Çok farklı bir yöntem. Hikaye, film, grup etkinliğiyle farklı bir dünyaya çıkıyorsunuz” (TK2).

“Farklılıkları, birisi rehberlik yaparken diğeri masal yoluyla etkileşim sağlıyor” (TK3).

“Masallarla terapi olmasıdır” (TK4).

“Farklılıkları, masal ve hikayenin çok önemli olduğunu gösteriyor diğer derslere yönelik masal ve hikaye önemsiz gibi görünüyor. Ama masal ve hikaye çok önemli bir konu” (TK5).

“Teste gözlem yoluyla bibliyoterapide masal yoluyla” (TK6).

“Bu daha eğlenceli ve insanlar diğerlerinde sıkılabiliyor bunda sıkılmayız” (TK7).

“Farklılıkları hikayelerin ve masalların bazen değişkenlik göstermesidir” (TK8).

“Anket, testler” (TK9).

“Farklılıkları ise yazılı değil de sözlü bir ortam olduğu için diğer testlere nazaran daha gerçekçi hissini aldım” (TK10).

4.2.7. Psikolojik danışman adaylarının grup rehberliğini yürüten öğretim görevlisinin yerinde olup yapacakları ve değiştirecekleri uygulamalara ilişkin görüşleri nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 15.

Psikolojik Danışman Adaylarının Öğretim Görevlisinin Yerinde Olup Yapacakları ve Değiştirecekleri Uygulamalara İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin Öğretim Görevlisinin Yerinde Olup Yapmak ve Değiştirmek istedikleri Uygulamalara İlişkin Görüşleri	Sayı (f)	Yüzdelik (%)
Herşey olması gerektiği gibiydi (değiştirmedim)	4	30,77
Sınıf dışı etkinlik düzenlenmesi	2	15,38
Farklı ve güzel etkinliklerin yapılması	2	15,38
Hikayelerle öğrenilenlerin etkinliklerle pekiştirilmesi	1	7,69
Sınıf dışı etkinliklerle duyguların incelenmesi	1	7,69
Materyal çoğaltırdım	1	7,69
Grup etkileşimine daha çok önem verirdim	1	7,69
Masaldan daha çok gerçek yaşamdan örnekler verilebilirdi	1	7,69
Toplam	13	100

Tablo 15’de görüldüğü gibi “Psikolojik danışman adaylarının grup rehberliğini yürüten öğretim görevlisinin yerinde olup yapacakları ve değiştirecekleri uygulamalara ilişkin görüşleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin 13 görüş bulunmuştur. Bulunun bu görüşlerin %30,77’si Herşey olması gerektiği gibiydi (değiştirmedim), %15,38’i Sınıf dışı etkinlik düzenlenmesi, Farklı ve güzel etkinliklerin yapılması şeklinde iken; %7,69’u Hikayelerle öğrenilenlerin etkinliklerle pekiştirilmesi, Sınıf dışı etkinliklerle duyguların incelenmesi, Materyal çoğaltırdım, Grup etkileşimine daha çok önem verirdim ve Masaldan daha çok gerçek yaşamdan örnekler verilebilirdi görüşleridir.

Çalışmada psikolojik danışman adaylarının çoğunluğu grup rehberliğini yürüten öğretim görevlisinin yerinde olsalardı hiçbir şeyi değiştirmeden aynı şekilde uygulamalar yapacaklarını dile getirmişlerdir. Bu bulgu doğrultusunda psikolojik danışman adaylarının görüşlerine göre öğretim görevlisinin grup rehberliği etkinliklerini iyi bir şekilde yerine getirdiği söylenebilir. Tablo 15’e bakıldığında, psikolojik danışman adaylarının bir kısmının öğretim görevlisinin yerinde olsalardı yapmak ve değiştirmek istedikleri uygulamalara ilişkin; sınıf dışı etkinlikler, farklı ve güzel etkinliklerin yapılması yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra psikolojik danışman adayları görüşlerinden biri de öğretim görevlisinin yerinde olup yapılacak olan bibliyoterapi uygulamasında hikayelerle etkinliklerin artırılmasıdır. Çalışmada psikolojik danışman adayları görüşlerinden biri de, sınıf dışı etkinliklerde duyguların incelenmesine yönelik bibliyoterapi uygulamalarının yapılacağı yönündedir. Psikolojik danışman adaylarının bir bölümü de grup rehberliğini yürüten öğretim görevlisinin yerinde olsalardı; bibliyoterapi uygulamalarında materyalleri çoğaltacaklarını ve grup etkileşimine daha çok önem vereceklerini ifade etmişlerdir. Psikolojik danışman adayları görüşlerinden biri de bibliyoterapi uygulamalarında öğretim görevlisinin kullandığı masalların dışında gerçek yaşamdan örnekler verileceğine yöneliktir. Psikolojik danışman adayının görüşünün bu yönde olması, bibliyoterapi uygulamalarını yürüten öğretim görevlisinin masalların dışına çıkmamasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Psikolojik danışman adaylarının soruya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Daha az ev ödevi vermeye gayret ederdim. Ödevden bıktık. Protesto ediyorum”
(TK1).

“Bence herşey olması gerektiği gibiydi. Hocamız bize çok farklı ve güzel etkinlikler yaptırdı. Hikayelerle öğrendiğimizi etkinliklerle pekiştirdik” (TK2).

“Sınıf dışı etkinlik düzenledim. Orada ne gibi duyguların olacağını incelerdim” (TK3).

“Sadece materyalleri çoğalttırdım”(TK4).

“Aslında öğretmenimiz bu konuda çok iyi ama ben olsaydım grup etkileşimine biraz daha ağırlık verirdim ve derse gelmelerinde tamamen katı olurdum. Grupla sürekli etkileşim içinde olmak için elimden geleni fazlasıyla yapardım”(TK5).

“Dışarıda okul dışında etkinlik yapılabilirdi. Ama onun dışında etkinlikler masallar iyiydi” (TK6).

“Daha fazlasını yapamazdım. Elinden geldiği kadar sevebilmemizi kendimizi tanımamızı ve hayatımızı etkilememizi sağladı” (TK7).

“Hoca gayet iyi bir şekilde etkinlikleri ve masalları yapmıştır. Genel olarak dersler iyi bir şekilde geçti” (TK8).

“Değiştirmek istediğim olmadı gayet açıklamacı ve memnundum” (TK9).

“Hocamızın yaptıkları benim için fazlasıyla yeterli belki sadece biraz daha masallardan daha çok gerçek bir örneği ele alıp değerlendirmek olabilir” (TK10).

4.2.8. Psikolojik danışman adaylarının ileride okul psikolojik danışmanı olduklarında bibliyoterapi tekniğini kullanmayı düşünmelerine ilişkin görüşleri nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 16.

Psikolojik Danışman Adaylarının İleride Okul Psikolojik Danışmanı Olduklarında Bibliyoterapi Tekniğini Kullanmalarına İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin ileride Okul Psikolojik Danışmanı Olduklarında Bibliyoterapi Tekniğini Kullanmalarına İlişkin Görüşleri	Sayı (f)	Yüzdelik (%)
Evet	10	47,62
Çünkü bireyin kendini daha iyi tanımasına yardımcı olur	2	9,52
Faydalı	2	9,52
Çünkü hayata yöneliktir- Sorunları çözmeye uygun bir tekniktir	1	4,76
Hayatın her alanında tüm sınıf etkinliklerinde kullanabiliriz	1	4,76
Çünkü zevkli ve keyifli bir teknik	1	4,76
Güven sağlar	1	4,76
Çünkü bireyin eğitime ve gelişimine katkıda bulunur	1	4,76
Eğlenceli	1	4,76
Sosyal gücü yüksek bir teknik	1	4,76
Toplam	21	100

Tablo 16’da görüldüğü gibi, “Psikolojik danışman adaylarının ileride okul psikolojik danışmanı olduklarında bibliyoterapi tekniğini kullanmayı düşünmelerine ilişkin görüşleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin 21 görüş alınmıştır. Çalışmaya katılan psikolojik danışman adaylarından %47,62’si Evet yanıtını, %9,52’si Faydalı, %4,76’sı Çünkü hayata yöneliktir-sorunları çözmeye uygun bir tekniktir, Hayatın her alanında tüm sınıf etkinliklerinde kullanabiliriz, Çünkü zevkli ve keyifli bir teknik, Güven

sağlar, Çünkü bireyin eğitime ve gelişimine katkıda bulunur ve Sosyal gücü yüksek bir teknik yanıtlarını vermişlerdir.

Çalışmaya katılan tüm psikolojik danışman adayları ileride okul psikolojik danışmanı olduklarında bibliyoterapi tekniğini kullanacaklarını belirtmişlerdir. Tablo 16'ya bakıldığında psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarında bu tekniği alanda çalışmak için yararlı buldukları görülmüştür. Bibliyoterapi tekniğinin bireyin kendisini tanımasına yardımcı olması ve faydalı olması ile de psikolojik danışman adayları tarafından alanda kullanılabileceği söylenebilir. Bunun yanında bibliyoterapi tekniğinin hayata ve sorunları çözmeye yönelik uygun bir teknik olması ile de psikolojik danışman adayları tarafından alanda kullanılabileceği görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi tekniğini tüm sınıf etkinliklerinde kullanabilecekleri söylenebilir. Bu bulgunun yanı sıra, psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi tekniğini zevkli, keyifli, eğlenceli ve sosyal gücü yüksek bir teknik buldukları için de kullanabilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca çalışmada bibliyoterapi tekniğinin güven sağlayıcı, bireyin eğitime ve gelişimine uygun olup alanda kullanılmasının faydalı olabileceğini düşünen psikolojik danışman adayları da yer almaktadır.

Soruya ilişkin psikolojik danışman adaylarının görüşleri şu şekildedir:

“Evet. Çünkü bu ders hayata yöneliktir ve sorunlarımızı çözmeye uygun bir tekniktir” (TK1).

“Hayatın her alanında tüm sınıf etkinliklerinde kullanılabilir” (TK2).

“Evet düşünürüm. Çünkü çok zevkli ve keyifli bir teknik” (TK3).

“Düşünürüm. Daha geniş bir şekilde eğitimini alıp uygulayabilirim” (TK4).

“İleride psikolojik danışman olduğumda masal tekniğini uygulamam çünkü bireyin kendini daha iyi tanımasına yardımcı olur” (TK5).

“Tabiki masal ve hikayeler çok anlamlı ve çok güzel kişinin benliğini bulmasına ve güveni sağlamasından çok önemli” (TK6).

“Evet. Masallar kişinin eğitime ve gelişimine katkıda bulunabilir. Ondan kullanmak ister” (TK7).

“Kullanmayı düşünüyorum. Çünkü faydalı ve eğlenceli olacağını düşünüyorum” (TK8).

“Evet. Güzel ve faydalı bir derstir. Duygular açısından çok olumlu bir derstir. Tabiki düşünüyorum” (TK9).

“Kesinlikle düşünüyorum. Çünkü çok sosyal gücü yüksek bir ders” (TK10).

4.2.9. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi uygulamalarında kullanılan filmler ile ilgili düşünceleri nelerdir? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Tablo 17.

Psikolojik Danışman Adaylarının Film Süreçlerine İlişkin Görüşleri

Kısa Filmler	Görüşler
Arkadaşlık Kısa Animasyon	-Arkadaşlığın birbirini anlamaya değer vermeye yönelik oluşu
Özgüven Ayağa Kalkmaktır	-Özgüvenli kişilerin her alanda kendilerini geliştirmeleri
Güven	-Cesaretin, özgüvenin ve doğruluğun herkese aşılması gerektiği
Ayağa Kalk ve Asla Pes Etme	- Arkadaşlık ilişkilerindeki karşılıklı güvenin, sevginin, korumacılığın, bağlılığın, sahipleniciliğin, destekleyici ve kabul edici durumunun öneminin algılanması
Alfred ve Gölgesi Duygular Hakkında	-Ümitlerini kestikleri anda her zaman çıkar bir yol olabileceği
Benim Ayakkabım	-Bütün olumsuzluklara rağmen hayatın devam edebileceği
Dalga	-Karşılaşılan sorunlarla pes edilmemesi gerektiği
Ön Yargı	-Hayatta karşılaştıkları zorluklarla aşamalarındaki en motive edici gücün aileleri ve arkadaşları olması
Hayata Farklı Bir Bakış Açısı	-Duygularımızın bizi yaşantımızda yönlendirmesi
Korkunla Yüzleş	-Duygularımızın davranışlarımızı etkilemesi
	-Her insan sahip olduğu değerlerinin, özelliklerinin önemini bilmeli
	-Kendi hayatımızın kıymetini bilmemiz gerektiği,
	-Bizim hayatımızın başkasının hayali olabileceği
	-Yapılan iyiliğin ve yardımseverliğin karşılık beklemeden yapılması
	-Yaptığımız iyiliğin bir gün bize geri dönüşü
	-Kimseye karşı ön yargılı yaklaşmamalıyız
	-Ön yargı ile yaklaşmak bizi geri dönüşü olmayan pişmanlıklara götürebilir
	-Hayata nasıl bakarsan öyle görürsün
	-Hayatı farklı yönleri ile görmek
	-Korkularımızla yüzleşip üstüne gitmemiz gerektiği

Tablo 17’de görüldüğü gibi bibliyoterapi uygulamalarında Arkadaşlık Kısa Animasyon filminde psikolojik danışman adayları arkadaşlığın birbirine değer vermeye yönelik olduğu görüşünü bildirmişlerdir. Özgüven Ayağa Kalkmaktır filminde özgüvenli kişilerin her alanda kendilerini geliştireceklerini, cesaretin, özgüvenin ve doğruluğun herkese aşılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar izledikleri Güven kısa filminden genel olarak çıkardıkları anlamın arkadaşlık ilişkilerindeki karşılıklı güvenin, sevginin, korumacılığın, bağlılığın, sahipleniciliğin, destekleyici ve kabul edici durumunun öneminin algılanması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayağa Kalk ve Asla Pes Etme kısa filminde ise psikolojik danışman adayları ümitlerini kestikleri anda her zaman çıkar bir yol olabileceği, bütün olumsuzluklara rağmen hayatın devam edebileceği, karşılaşılan sorunlarla pes edilmemesi gerektiği ve bu zorlukları aşarken ailelerinin ve arkadaşlarının en motive edici güç olduklarını vurgulamışlardır.

Alfred ve Gölgesi Duygular Hakkında filminden genel olarak duyguların bireyi yaşamında yönlendirmesi ve duyguların davranışları etkilemesi yönünde görüş bildirmişlerdir. İzledikleri Benim Ayakkabım filminde her insanın sahip olduğu değerlerinin, özelliklerinin önemini bilmesi gerektiği, kendi hayatımızın kıymetini bilmemiz gerektiği ve izim hayatımızın başkasının hayali olabileceği anlamlarını çıkardıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılar Dalga filminde yapılan iyiliğin ve yardımseverliğin karşılık beklemeden yapılmasının ve yapılan iyiliğin bir gün kişiye geri dönüşünün olacağını ifade etmişlerdir. Ön yargı kısa filmini izleyen psikolojik danışman adayları kimseye karşı ön yargılı yaklaşılmaması gerektiğini, ön yargı ile yaklaşılmasının kişiyi geri dönüşü olmayan pişmanlıklara götürebileceğini belirtmişlerdir. Katılımcılar Hayata Farklı Bir Bakış Açısı kısa filmini izlediklerinde hayata nasıl bakılıyorsa öyle görüldüğü ve hayatı farklı yönleri ile görmek gerektiğine ilişkin görüş bildirmişlerdir. Psikolojik danışman adayları en son olarak izledikleri Korkunla Yüzleş kısa filminde ise korkularla yüzleşilip üstüne gidilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların bibliyoterapi eğitim sürecindeki izledikleri her filmde kendi hayatlarından birşeyler buldukları ve bu yönde kazanımlar elde ettikleri söylenebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulgulara yönelik tartışma yer almaktadır.

Bu çalışmada Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının; “Duyuşsal anlatımcılık, Duyuşsal duyarlılık, Duyuşsal kontrol, Sosyal anlatımcılık, Sosyal duyarlılık, Sosyal kontrol beceri ve Sosyal beceri toplam ön test-son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır” şeklinde denence kurulmuştur. Araştırmaya katılan psikolojik danışman adaylarının sosyal beceri envanteri genelinden ve duyuşsal anlatımcılık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, duyuşsal kontrol ve sosyal kontrol alt boyutlarından aldıkları ön test-son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşılık psikolojik danışman adaylarının sosyal beceri envanterinde yer alan duyuşsal duyarlılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu saptanmıştır. Psikolojik danışman adaylarının duyarlılık alt boyutundan alt boyutundan aldıkları son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek çıktığı görülmüştür. Dicle (2006)'da yaptığı çalışmada I. öğretime devam eden öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin II. öğretime devam eden öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu vurgulamıştır. Özellikle duyuşsal mesajları gönderme, başkalarının sözel olmayan mesajlarını alma ve çözümüleme, kişilerin duyuşsal ve sözel olmayan mesajlarını alma ve çözümüleme yönünden II.öğretime devam eden öğrencilerden daha olumlu düzeyde artış olduğu görülmüştür. Çalışmada da bibliyoterapi eğitimi aldıktan sonra katılımcıların başkalarına ve onların duygularına yönelik duyarlılıklarının arttığı gözlenmiştir. Ayrıca sosyal anlatımcılık alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmesi de bibliyoterapi eğitimi aldıktan sonra katılımcıların sosyal anlatımcılık yönünden gelişim gösterdikleri görülmüştür. Bu bağlamda sözel anlatımcılığın ve bireylerin birbirleriyle sosyal iletişim kurma ve iletişime katılma, başkalarının sözel mesajlarını çözümüleme, sosyal rol oynama ve bireyin sosyal olarak kendini ortaya koyma becerilerinin arttığı görülmektedir. Araştırmada ortaya çıkan bulgu ile çalışmada elde edilen bulgu ile bağdaşım içerisindedir. Bununla beraber Davis ve Wilson (1992), bibliyoterapi tekniğinin öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının anlama fırsatı

bulmalarında yardımcı olduğunu vurgulamışlardır. Bu bağlamda bibliyoterapi tekniğinin katılımcıların sosyal-duygusal becerilerine olumlu yönde katkı sağladığı söylenebilir. Özcan (2017)'de "Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ve özel öğrenme güçlüğü olan 9-12 yaş aralığındaki çocuklarda bibliyoterapi kullanımının kişilerarası sorun çözme becerilerine etkisinin incelenmesi" araştırmasının sonucunda bibliyoterapi programının çocukların kişilerarası sorun çözme becerilerini anlamlı bir şekilde artırdığı görülmüştür. Bu araştırma ile bağdaşan sonucu bibliyoterapi eğitiminin bireyin sosyal becerilerini yani diğer kişilerle olan iletişimini artırdığı yönündedir. Herbert ve Furner (1997) yaptıkları araştırmada bibliyoterapi tekniğinin duygusal ve sosyal gelişime destek olmayı da mümkün kıldığını vurgulamışlardır. Sosyal ve duygusal sorunlar meydana gelmeden önce önlemenin ve ileriki yaşlarda yaşanabilecek problemler ve durumlar karşısında bilgi sunmanın bibliyoterapi tekniği ile mümkün olduğuna Herbert ve Kent (2000)'in araştırmasında rastlanılmaktadır.

Araştırmada Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının "Okuma İlgisi Puanlarında ön test ile son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır" şeklinde denence kurulmuştur. Araştırma kapsamındaki psikolojik danışman adaylarının okuma ilgisi ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi eğitimi aldıktan sonra okumaya yönelik ilgilerinin artmadığı gözlenmiştir. İltis (2015)'de "Bibliyoterapi tekniğinin üstün yetenekli çocukların mükemmelliyeçilik düzeylerine etkisi" araştırmasında, üstün yetenekli çocuklarla bibliyoterapinin özgüveni artırıp artırmadığı incelenmiştir. Araştırmada çıkan sonuçların anlamlı olmamasının sebepleri arasında seçilen kitapların çocukların bir kısmı tarafından beğenilmemesi görülmüştür. İltis (2015) araştırmasının bu sonucunun bizim çalışma ile bağdaşan kısmı; katılımcıların biliyoterapi eğitiminden sonra okuma ilgilerinin artmamasının seçilen masalların onların ilgi alanlarına uygun olmaması düşünülmektedir.

Bu çalışmada Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin psikolojik danışman adaylarının "Okuma Motivasyonu Puanlarında ön test ile son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır" denencesi kurulmuştur. Araştırmaya katılan psikolojik danışman adaylarının yetişkin okuma motivasyonu ölçeğinde yer alan kendisinin bir parçası

olarak okuma, yeterlilik ve diğer alanlarda başarı için okuma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir. Buna karşılık katılımcıların yetişkin okuma motivasyonu ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan tanınma alt boyutundan aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada bibliyoterapi eğitiminden sonra katılımcıların iyi bir okuyucu olarak bilinme (tanınma) yönünden gelişim gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Bu durum da bize katılımcıların dışsal motivasyonlarının artmasında bibliyoterapi eğitiminin etkili olduğunu göstermektedir. Wang ve Guthrie (2004), öğrenciler dışsal olarak motive olduklarında ilgilerinden dolayı okumadıklarını, iyi not alma ya da kendini başkalarına gösterme gibi sosyal değerlerden dolayı okuduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca dışsal motivasyona sahip öğrencilerin kendilerini başkalarına kanıtlamak için okuduklarını ve sonunda sosyal olarak değer verilen davranışları özümseyerek okumak ile ilgili kendi değerlerini bütünleştirdiklerini belirtmişlerdir. Burada öğrencilerin okumayı hangi durumlarda gerçekleştirdiklerine vurgu yapılmaktadır.

Alden, Lindquist ve Lubkeman (2003), bibliyoterapinin öğrencinin okuma motivasyonunu artırmada kullanılabilecek bir teknik olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmanın sonucu çalışmada verilen bibliyoterapi eğitiminin öğrencilerin okuma motivasyonlarına olumlu etki yarattığını destekler niteliktedir. Ayrıca Sridhar ve Vaughn, (2000) yaptıkları araştırmada bibliyoterapi tekniğinin öğrenme ve davranış problemleri olan öğrencilerin okuduğunu anlama ve kendilik değerini güçlendirme, davranış geliştirme ve problem çözme becerilerini artırdığını vurgulamışlardır. Bu araştırma sonucunun da bibliyoterapi eğitimi alan öğrencilerin okuduğunu anlamalarına yönelik etkisini artırdığını göstermesi çalışma ile paralellik içerisindedir. Turner (2008) “kitap reçetesi” olan bireylerin bibliyoterapiden yararlanabilmeleri için okuma motivasyonlarının yüksek olması gerektiğini vurgulamıştır. Böylelikle bibliyoterapi eğitimin de bireyin gelişim gösterebilmesi için okumaya yönelik motivesinin olması gerektiği söz konusudur. Bu bağlamda çalışmanın sonucunun desteklendiği görülmektedir. Yine araştırmada diğer alanlarda başarı için okuma alt boyutunda son test lehine anlamlı bir fark çıkmamıştır. Ancak bibliyoterapi eğitiminden sonra son test puanlarında katılımcı sayısının arttığı görülmüştür. Bu durum da bu eğitiminin öğrencilerin farklı alanlarda okumaya yönelik güdülerini artırdığını göstermektedir. Bulut (2010)’da yaptığı araştırmada, bibliyoterapi

eğitiminin, başka alanlarda okuma başarısını artırmasında bireyin okuma tercihlerinin ve ilgi alanlarının temel alınarak seçim yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Bu araştırmada “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapiye ilişkin görüşleri nelerdir? sorusuna ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde; masallarla terapi ve kendini tanıma görüşlerinin çoğunlukla olduğu görülmektedir. Karaca (2011)’de “Masal Hikaye ve Fıkralarla Terapi” kitabını yayınlamış ve kitabında bibliyoterapinin masallarla terapi olduğuna vurgu yapmıştır. Yine araştırmada psikolojik danışman adayları bibliyoterapinin etkili bir terapi metodu, duyguları kontrol etmede etkili, sorunları yenmeye yardımcı bir teknik ve karşılıklı fikir bilgi alışverişi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu görüşleri destekleyen tanımlar şu şekildedir: “Okuma yolu ile iyileşme” (Baysal, 1991; Yeşilyaprak, 2008; Bulut, 2010), “Okuma yolu ile teşhis ve tedavi” (Koçak, 2017), Kitapla terapi (Turan, 2005), “Kitaplar aracılığı ile kişinin sorunlarını tanıyıp çözebilmesine yardım yaklaşımı” Bireyin kendini tanımasına, keşfetmesine yardımcı bir teknik olduğu ve sorunlarının çözümüne ilişkin içgörü kazanabilmelerini sağlayabilmesine yardımcı olduğu araştırmacılar tarafından bibliyoterapinin bireye kazanımları şeklinde ifade edilmektedir (Jackson ve Nelson, 2002; Karagül, 2018).

Çalışmada ortaya çıkan bibliyoterapinin karşılıklı fikir bilgi alışverişi olduğunu olarak tanımlandığı görüşünü, Bruneau ve Protivnak (2012) bibliyoterapinin rehber öğretmenlerle öğrencilerin sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri için kullanılabilecekleri, yaratıcı bir araç olduğunu vurgulamaları desteklemektedir. Bununla beraber McKendree-Smith, Floyd ve Scogin (2003), bibliyoterapinin duygu ve davranışta bir takım değişiklikler meydana getirmek için okuma materyallerinin kullanılmasını belirtmişlerdir. Çalışmada katılımcılar bibliyoterapi için gelişim sürecine yardımcı görüşünü bildirmişlerdir. Öner (2007), bibliyoterapinin gelişimsel amaçlı kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca bibliyoterapinin normal gelişim sürecinde karşılaşılabilen günlük yaşama ait sorunları önleyebilmede ve bu sorunlarla daha etkili bir biçimde baş edebilmede uzmanlar ve eğitimciler tarafından kullanıldığını vurgulamıştır. Bulut (2010), bireyin duygusal sorunlarının çözümünde bibliyoterapinin etkili bir yöntem olduğunu belirtmiştir. Öner ve Yeşilyaprak (2006), bibliyoterapiyi edebiyat ile okuyucunun kişiliği arasındaki dinamik bir etkileşim süreci olduğunu tanımlamışlardır. Ayrıca Lutovac ve Kaasila (2011), bibliyoterapinin okulda kullanımına çok daha farklı bir açıdan bakmışlar, güncel bir araştırmada matematik

kaygısı yaşayan bir öğretmen adayı ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. İleride sınıf öğretmeni olacak olan bu kişinin kaygısını, alanla ilgili makaleler okutarak ve tartışarak yenmesine yardımcı olmuşlardır. Bu noktada araştırmadan çıkan sonuç ile çalışmada öğrencilerin görüşlerinin bağdaştığı söylenebilir. Araştırmada ortaya çıkan görüşler literatürde bir çok araştırmacı tarafından bibliyoterapinin tanımlanmasını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Yine araştırmada “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; kullanılan masallar hakkında düşünceleri nelerdir? sorusuna ilişkin psikolojik danışman adaylarının çoğunluğu kullanılan masalları çok anlamlı, düşündürücü ve güzel olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Ayrıca araştırmada katılımcıların masalların güzel mesajlar içerdiğini ve gerçek hayattan yola çıkılarak seçildiğini belirttikleri görülmüştür. Öncü (2012) “Bibliyoterapi yönteminin okullarda psikolojik danışma ve rehberlik amacıyla kullanılması” araştırmasında, bibliyoterapi yöntemiyle öğrencilerin ilgi ve düşüncelerinin kendi dünyalarından farklı kişilerin dünyalarına kaydığını ve bu durumda öğrencilerin farklı düşünme ve problem çözme stratejileri geliştirmelerine katkı sağladığı belirtilmiştir. Bu araştırmada bibliyoterapinin farklı düşüncelere yardımcı olması ve bireylerin düşüncelerinin kendi dünyalarından başkalarının dünyalarına kayması çalışmada psikolojik danışman adaylarının masalları düşündürücü bulmaları ve gerçek yaşamdan yola çıkıldığını ifade etmeleri ile uyusmaktadır. Katılımcılar bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; kullanılan masalları ders verici, yol gösterici, yaşlarına göre, kişinin güçlü olmasına yardımcı, eğitim sürecine yardımcı ve kendilerini tanımalarına yardımcı olduğunu vurgulamışlardır. Yavuz (2002), masalların eğitimsel işlevlerini, dinleyiciye okuyucuya vermek istediklerini mesajlar aracılığı ile gerçekleştirdiğini ifade etmiştir.

Karagöz (2015) araştırmasında, bibliyoterapi yönteminin eğitsel süreçlerde işlevsel bir biçimde kullanılabilir olduğunu, davranışsal ya da psikolojik güçlükler yaşayan öğrencileri pozitif yönde etkileyebilme potansiyeli içerdiği sonucuna ulaştığını belirtmiştir. Masalların insan psikolojisine iyi gelen ürünler olduğu, masal ve psikolojinin arasındaki bağın inkar edilemez olduğu Ilıcak ve Bal (2019) tarafından vurgulanmıştır. Ilıcak ve Bal (2019) “Masal terapinin anaokulu öğrencilerinin sosyal iletişim becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi” araştırmalarında masalı, okuyucusunun/dinleyicisinin hayatına yön veren bireyleri iyiliğe ve doğruluğa

yönlendiren eğitici ve eğlendirici bir tür olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında masalların; toplumun ideal kişisini, olaylar karşısında verilmesi gereken tepkiyi ve toplumsal vicdanı içinde barındırdığını belirtmişlerdir. Özellikle çocuklarda masalların yol gösterici olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmada ortaya çıkan bulgular ile çalışmada psikolojik danışman adaylarının masalları değerlendirmeleri benzerlik göstermektedir. Pardeck ve Markward (1995), kitap seçiminde, çocuğun kronolojik yaşı kadar duyuşsal yaşının da önemli olduğunu belirtmektedirler. Katılımcıların kullanılan masalların yaşlara uygun olması görüşünü desteklediği görülmektedir. Bunun yanında Johnson, Wan, Templeton, Graham ve Satter (2000), bibliyoterapide kullanılan hikâyelerin, anıların ve masalların eğitimsel müdahale aracı olarak kullanılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Araştırmada “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri hakkında düşünceleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin katılımcılar uygun bir teknik ve çözüm odaklı görüşünü bildirmişlerdir. Bibliyoterapinin psikolojik danışma ilke ve tekniklerinde kullanılmasında uygun bir teknik olacağını ve çözüm getireceğini düşünmektedirler. Öncü (2012)’de psikolojik danışmanların bireysel ya da grupla psikolojik danışmanlık sürecinde ya da rehberlik uygulamaları kapsamında roman ya da öykülerin kullanarak bibliyoterapi çalışmalarını yaptıklarını ifade etmiştir. Ayrıca danışmanların ciddi gelişimsel sorunları olan danışanlara evde okumaları için kitap önerdikleri görülmüştür. Bu noktada danışmanlık sürecinde bibliyoterapiden sorun çözme olarak yararlanıldığı söylenebilir. Yine çalışmada psikolojik danışman adayları bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; psikolojik danışma ilke ve teknikleri hakkında kendini keşfetmeye yönelik, karşılıklı konuşma odaklı, yasalara uygun, kişinin kendini gerçekleştirilmesi, danışan-danışman ilişkisinde kullanışlı, soru sorma-empati-yüzleşme için yararlı, duygu ve içerik yansıtma yönünden görüş bildirmişlerdir. Psikolojik danışma sürecinde kullanılan ilke ve tekniklerin soru sorma, empatik, içerik yansıtması, yüzleşme bakımından bibliyoterapi uygulamalarının da amacı düşünüldüğünde örtüştükleri görülmektedir (Öncü, 2012). Gladding ve Gladding (1991) psikolojik danışmanlık sürecinde bibliyoterapiyi “Kitapları kullanarak” yürütülen psikolojik danışma olarak adlandırmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi ile psikolojik danışma ilke ve tekniklerini danışman danışan

süreci bağlamında ilişkilendirdiklerinden dolayı bu araştırmaların çalışmayı desteklediği düşünülmektedir.

Bu araştırmada “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde, Sosyal-duygusal kazanımlarımız hakkında düşünceleri nelerdir?” Sorusuna ilişkin katılımcılar sosyal olarak aktif olma, farkındalık yaratma, arkadaşlarıyla hem fikir olma ve iletişimde daha girişken konuşkan olma görüşlerini belirtmişlerdir. Bibliyoterapinin bireye kazandırdıklarının içerisinde, kendine ve başkalarına ilişkin farkındalık sağlayabilmesinin olduğunu belirten birçok araştırmaya rastlanılmıştır (Öner, 2007; Jackson ve Nelson, 2002; Semerci, 2018). Bulut (2010), bibliyoterapi yönteminin sınıf öğretmenlerinin çocuklara uygun sosyal davranış, arkadaşlık ilişkileri, iyilik yapma gibi değerleri öğretmesinde etkili bir araç olduğunu vurgulamıştır. Yine araştırmada psikolojik danışman adayları bibliyoterapinin sorunlarla yüzleşmemizi sağlamasına (korku), duygusal olarak kendimizi keşfetmemize ve gerçekleştirmemize, hayata gerçek pencereden bakmamıza, daha düşünceli insan olmamıza ve çözüm odaklı olmamıza yönelik sosyal duygusal kazanımlarımızın olduğu yönünde değerlendirme yapmışlardır. Bibliyoterapinin kazanımlarının, alternatif çözüm önerileri geliştirebilme, bireyin kendini tanıyıp gerçekleştirmesi, farklı ve yeni durumlara uyum sağlaması ve karşılaşılan sorunlarla mücadele edebilmesine yardım olarak belirten bir çok araştırma yer almaktadır (Higgins, McKevitt ve Wolfe, 2005; Jackson ve Nelson, 2002; Kaywell, 2004; Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs 2003).

Çalışmada “Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle; benzerliklerine ilişkin görüşleri nelerdir? Sorusuna ilişkin psikolojik danışman adayları bibliyoterapinin diğer test ve test dışı tekniklerle; gözlem, insanların sorununa inmesi, herkesin düşüncesini öğrenmesi ve kişinin sorunlarını çözmeye yardımcı yönünden benzerliklerini vurgulamışlardır. Yeşilyaprak (2015), bireyi tanımada kullanılan test ve test dışı tekniklerinin esas amacının; bireyin kendisini tanımasına, gelişmesine ve uyumuna yardımcı olduğunu vurgulamıştır. Psikolojik danışman adayları güçlendirici, kendine güveni artırıcı, psikodrama, drama ve yaratıcı drama ile bibliyoterapinin diğer test ve test dışı tekniklerle benzerlik gösterdiğini belirtmişlerdir. Araştırmada bibliyoterapinin teknik olarak ve test dışı bir teknik (sözel veya konuşarak) olarak da diğer tekniklerle benzerliğini vurgulayan görüşler de ortaya çıkmıştır. Özdemir

(2016)'da "Bibliyopsikolojik Danışmaya Dayalı Özgüven Geliştirme Programının" altıncı sınıf öğrencilerinin özgüven düzeyi üzerine etkisini incelemek için yaptığı çalışmada bilişsel yaklaşıma dayalı hikayeler dizisi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda katılımcıların özgüvenlerinin olumlu yönde arttığı görülmüştür. Bu çalışmanın katılımcıların kendine güveni artırıcı görüşünü desteklediği görülmektedir.

Bu araştırmada "Psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle; farklılıklarına ilişkin görüşleri nelerdir? Sorusuna ilişkin psikolojik danışman adayları bibliyoterapinin diğer test ve test dışı tekniklerle masal yoluyla etkileşim sağlaması, masal ve hikayenin önemli olması yönünden farklılıklar gösterdiğini dile getirmişlerdir. Pardeck (2013), bibliyoterapide ilginç çizimlerin, inandırıcı karakterlerin, ilginç hikaye içeriklerinin olduğunu vurgulamıştır. Yine McMillen (2014), çocuk kitaplarının, davranış problemleri olan çocukların dünyayı ve yaşam deneyimlerini anlamalarına yardımcı olmak için etkili bir klinik araç olarak bibliyoterapinin kullanıldığını belirtmiştir.

Pehrsson ve McMillen (2007), hikayelerin bireylerin duygularını ve kişisel gelişimlerini etkilediğini belirtmiştir. Bu araştırmalar bibliyoterapinin hikaye/masal yoluyla uygulandığını vurgulamaktadır. Psikolojik danışman adaylarının çok farklı yöntem oluşu ile de diğer test ve test dışı tekniklerle olan farklılığını belirttikleri düşünüldüğünde araştırmaların destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Katılımcılara göre bibliyoterapi daha çok kişisel, kendi sorununu çözmeye yönelik, grubun sorunları için, hikaye, film ve grup etkinlikleri ile dünyaya çıkılması, daha eğlenceli olması diğer test ve test dışı tekniklerden farklılaşmaktadır. Nocross (2006), bibliyoterapiyi kendi kendine yardım kitapları ve filmlerle etkili bir şekilde kullanılabileceğini belirtmiştir. Bunun yanında araştırmada bibliyoterapinin diğer test ve test dışı tekniklerle anket ve testler yönünden de farklılaştığı görüşü de ortaya çıkmıştır. Özgüven (1998), anket ve testlerin öğrenciyi tanımada, onun ilgi ve ihtiyaçları, duyguları ve düşünceleri, görüşleri konularında bilgi toplama için kullanılan araçlar olarak tanımlamıştır. Leana-Taşçılar (2012), bibliyoterapiyi okumayı seven öğrencileri edebiyat ile bir araya getirerek kendi iç dünyalarını anlama ve irdeleme konusunda yardımcı bir teknik olarak tanımlamaktadır. Böylelikle katılımcıların bibliyoterapinin diğer test ve test dışı tekniklerle anket, test yönünden farklılaştığını belirtmeleri alan yazın da iki araştırmacının görüşleri ile uyumluluk göstermektedir. Grubun sorunları için bibliyoterapinin kullanımının diğer tekniklerle farklılaştığı görüşünü de; Öner

(2007)'de bibliyoterapinin grupla psikolojik danışma sürecinde kullanımından bahsetmesi ile örtüşmektedir. Bununla beraber Öner (2007) bibliyoterapi sayesinde grup üyelerinin, herkesin dünyayı farklı algıladıklarını, farklı yorumlar da bulunduklarını dolayısı ile de tek bir gerçek etrafında anlaşmalarının güç olacağını ve farklı algılamalardan kaynaklanan sorunların kaçınılmaz olacağını anlayacaklarını belirtmiştir.

Karaköse ve Karaköse (2011), bibliyoterapinin psikiatrik ve tıbbi terapötik amaçlar ile kişisel problemlerin çözümünde rehberlik sağlamak üzere okuma materyallerinin kullanılması ve kişinin terapötik ihtiyaçları ile ilgili problemlerini çözmesi, farklı bir bakış açısı kazanması amacıyla yazılı materyalleri rehberlik sağlaması yönünde okuması olarak tanımlandığını belirtmişlerdir. Ayrıca bibliyoterapi için “Kitaplar yardımıyla iyileşmek”, “Eğitilmiş bir danışmanın rehberliği altında okuyucunun kişiliği ile edebiyat arasındaki karşılıklı etkileşimi” şeklinde tanımlandırılmıştır (Karaköse ve Karaköse, 2011). Bu tanımlardan yola çıkılarak bibliyoterapinin bu yönüyle diğer tekniklerle farklılaştığı görülmektedir.

Araştırmada “Psikolojik danışman adaylarının grup rehberliğini yürüten öğretim görevlisinin yerinde olup yapacakları ve değiştirecekleri uygulamalara ilişkin görüşleri nelerdir? Sorusuna ilişkin psikolojik danışman adaylarının çoğunluğunun herşeyin olması gibiydi (değiştirmedim) şeklinde düşündükleri görülmektedir. Katılımcıların öğretim görevlisinin yerinde olsalardı yapacakları uygulamaların; sınıf dışı etkinlik düzenlenmesi, farklı ve güzel etkinliklerin yapılması ve sınıf dışı etkinliklerle duyguların incelenmesi yönünde düşündükleri gözlenmiştir. Ayrıca araştırmada hikayelerle öğrenilenlerin etkinliklerle pekiştirilmesi, materyal çoğaltılması, grup etkileşimine daha çok önem verilmesi ve masaldan daha çok gerçek yaşamdan örnekler verilebilmesi görüşleri de ortaya çıkmıştır. Heath, Sheen, Leavy, Young ve Money (2005)'de, bibliyoterapi uygulamalarında bireyin eğlenmesini sağlayacak çizimlerin bulunmasının, kitabın konusunun ve olayın geçtiği ortamın bireyin kendi geçmişiyle ortak noktalar taşımasının önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Pardeck (2013)'de bibliyoterapi uygulamalarının sanat aktiviteleri için, motor koordinasyonu sağlamasında ve duyguları yansıtmanın sözsüz şekli olması sebebiyle tercih edildiğini vurgulamıştır. Ayrıca hikâye ile ilgili çizgi roman oluşturmak, kolaj yapmak, atık malzemelerden karakterlerin kuklalarını yapıp canlandırma yapmak,

karakterlerin duygu ve davranışları ile ilgili pandomim yapmak, dramatizasyon, sorunların alternatif çözüm yollarına ilişkin beyin fırtınası yapmak, hikâye kahramanlarının oyun hamuru, kil gibi yoğurma maddelerinden figürlerini yapmak gibi yöntemlerin de bibliyoterapi uygulamalarında kullanılabileceğini belirtmiştir. Bununla beraber basit ve basmakalıp özellikleri olan karakterlerden ötürü çok yönlü karakterlerin yer aldığı, karakterlerin süper özellikler taşımadığı, sonunda geçici mutlu sonlara yönelik çözümlerin ve duygusal olarak yoğun içeriğinin olmadığı kitapların seçilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Araştırmacıların görüşleri ile çalışmada katılımcıların bibliyoterapi uygulamalarına ilişkin gerçek yaşamdan yola çıkılarak örnekler verilebilmesini dile getirmeleri ile uyumluluk göstermektedir.

Katılımcıların öğretim görevlisinin yerinde olsalardı bibliyoterapi uygulamalarında sınıf dışı etkinlikler düzenleyecekleri yönünde görüşleri de ortaya çıkmıştır. Buna karşılık Leana-Taşçılar (2012)'de bibliyoterapinin sınıf ortamında öğretmenler tarafından kullanımına yönelik bir uygulamadan bahsetmiştir. Leana-Taşçılar Roald Dahi'nin Matilda adlı kitabını kullanarak bir model önerisi sunmuştur. Bu modelin üstün yetenekli çocukların yaşayabilecekleri sorunlarla baş etmeleri ve "ötekini" anlayabilmeleri amacıyla önleyici rehberlik kapsamında ya da problem durumlarının çözümü için kullanılabileceği vurgulanmıştır. Bu araştırmada bibliyoterapinin sınıf içi kullanımından söz edilmektedir. Katılımcıların sınıf dışı etkinlik düzenlenmesi görüşleri ile farklılık gösterdiği görülmektedir.

Yapılan araştırmada "Psikolojik danışman adaylarının ileride okul psikolojik danışmanı olduklarında bibliyoterapi tekniğini kullanmayı düşünmelerine ilişkin görüşleri nelerdir?" Sorusuna ilişkin katılımcıların tümünün bibliyoterapi tekniğini kullanacaklarını ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde; bibliyoterapi tekniğinin, bireyin kendini tanımasına yardımcı olduğunu, faydalı olduğunu, eğlenceli olduğunu, hayata yönelik olduğunu, sorunları çözmeye uygun bir teknik olduğunu düşündükleri için ileride kullanacakları görülmektedir. Çalışmada bibliyoterapi tekniğinin yararlı ve eğlenceli olduğu görüşünü, Higgins, McKevitt ve Wolfe (2005) Londra'da felçli hastaların rehabilitasyonlarının yapıldığı bir hastanede uygulama yaptıkları gönüllü bir kuruluşun üyeleri tarafından yatan hastaları eğlendirmek, duygusal destek sağlamak ve tedaviye cevap vermelerini desteklemek amacı ile okumalar

gerçekleştirdiklerini belirtmeleri destekler niteliktedir. Nitekim araştırma sonuçlarında, kitap okumaların hastalara eğlence ve uyarılma sağladığı görülmüştür.

Bu Araştırmada katılımcılar bibliyoterapi tekniğinin hayatın her alanında tüm sınıf etkinliklerinde kullanılabileceğinden, zevkli ve keyifli bir teknik oluşundan, güven sağladığından, bireyin eğitime ve gelişimine katkı sağladığından ve sosyal gücü yüksek bir teknik oluşundan dolayı da ileride okul psikolojik danışmanı olduklarında kullanacaklarını vurgulamışlardır. L'Esperance ve White (2006)'da bibliyoterapinin hem okul hem de klinik ortamda tek tek veya gruplarla birlikte kullanılabildiğini, sınıflarda veya küçük grup ortamlarında genellikle çocukların başkalarını anlamalarında ve sosyal becerilerini geliştirmelerinde faydalı olduğunu vurgulamışlardır. Lucas ve Soares, (2013)'de yaptıkları çalışmada bibliyoterapi tekniğinin çocukların psikolojik iyi olma durumlarının olumlu yönde artırılmasında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca uygulayıcıların çocukla bir kitap okudukları ve sonra kitaptaki olay zincirini temel alan bir rol oyunu yaratabildiklerini dile getirmişlerdir. Bununla beraber uygulayıcıların grup ortamında kitap okuduktan sonra resim vb. çeşitli yollarla kitapta geçen olay zincirine yönelik tartışma ortamı oluşturduklarında, bu tekniğin çocukların sosyal gelişimlerini desteklemede yardımcı bir teknik olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmanın sonuçlarının çalışmada katılımcıların görüşlerini destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada bibliyoterapi uygulamalarında psikolojik danışman adaylarından filmlerin süreçleri ile ilgili genel görüşler alınmıştır. Psikolojik danışman adaylarının filmlerle ilgili görüşlerinin; arkadaşlığın önemli olduğu, özgüvenli olan kişilerin her alanda kendilerini geliştirmeleri gerektiği, cesaretin, özgüvenin ve doğruluğun herkese aşılması gerektiği, arkadaşlık ilişkilerindeki karşılıklı güvenin, sevginin, korumacılığın, bağlılığın, sahipleniciliğin, destekleyici ve kabul edici durumunun öneminin algılanması gerektiği yönünde olduğu görülmüştür. Ayrıca filmlerin süreçlerinden genel olarak katılımcılar karşılaşılan sorunlarla pes edilmemesi gerektiğini, duyguların yaşantıda önemli olduğunu, her insanın sahip olduğu değerleri bilmesinin önemi ve yapılan her iyiliğin öneminin kavranması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca ön yargı ile yaklaşılmasının pişmanlıklara sürükleyeceğinin, hayatı farklı yönleriyle görmenin önemini ve korkularla yüzleşilip üstüne gitmenin gerektiğini vurgulamışlardır. Her bir film sürecinin psikolojik danışman adayının kendini tanımasında yardımcı olduğu görülmektedir.

Özcan, Oflaz ve Durukan (2010)'da yaptıkları çalışmada hem problem çözebilen kitap kahramanlarının kullanılmasının hem de problem çözme becerisini destekleyen etkinliklerin yapılmasının önemine dikkat çekmişlerdir. Özellikle sanat, drama, oyun ve film izleme tekniklerinin kullanılarak bireyin duygularının ifade edebilmesinde, sorunlarıyla baş edebilmesinde etkili olduğunu söylemişlerdir. Araştırmanın çalışma ile ilişkilendirilen kısmı etkinliklerde kitap kahramanlarının ve filmlerin kullanılmasıdır. Bunun yanında bibliyoterapi çalışmalarında otobiyografi, bilgi verici kitapların, filmlerin ve belgesellerin kullanıldığı Öner (1987) tarafından belirtilmiştir. Hatta bibliyoterapi tekniğinin benzer teknikleri kullanan sinematerapiye ilham olduğu vurgulanmaktadır (Aka ve Gençöz, 2010).

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmadan elde edilen sonuç ve öneriler yer almaktadır.

6.1. Sonuçlar

Yapılan çalışmada bibliyoterapi eğitiminden sonra psikolojik danışman adaylarının sosyal beceri envanteri genelinden ve duyuşsal anlatımcılık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, duyuşsal kontrol ve sosyal kontrol alt boyutlarından aldıkları ön test-son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık bu eğitimden sonra katılımcıların sosyal beceri envanterinde yer alan duyuşsal duyarlılık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu görülmüştür. Katılımcıların duyarlılık alt boyutundan aldıkları son test puanları, ön test puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda bibliyoterapi eğitiminden sonra katılımcıların okuma ilgisi ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Çalışma sonucunda bibliyoterapi eğitiminden sonra psikolojik danışman adaylarının yetişkin okuma motivasyonu ölçeğinde yer alan kendisinin bir parçası olarak okuma, yeterlilik ve diğer alanlarda başarı için okuma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Buna karşılık eğitimden sonra psikolojik danışman adaylarının yetişkin okuma motivasyonu ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan tanınma alt boyutundan aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Psikolojik danışman adaylarının okuma motivasyonu ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan tanınma alt boyutundan aldıkları son test puanları ön test puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Çalışma sonucunda psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapiyi masallarla terapi, kendini tanıma ve gelişim sürecine yardımcı olarak tanımladıkları görülmüştür. Ayrıca araştırmada katılımcıların bibliyoterapiyi etkili bir terapi metodu, duyguları kontrol etme, sorunları yenmeye yardımcı bir teknik ve karşılıklı fikir alışverişi olduğu görüşleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; kullanılan masalları çok anlamlı, düşündürücü, güzel, güzel mesajlar içerdiği ve gerçek hayattan yola çıkıldığı şeklinde buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda çalışmada katılımcıların bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; kullanılan masalları ders verici, yol gösterici, yaşlarına göre uygun, kişinin güçlü olmasına yardımcı, eğitim sürecine yardımcı ve kendilerini tanımalarına yardımcı olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Yapılan araştırmada katılımcılar bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; psikolojik danışma ilke ve teknikleri hakkında uygun bir teknik ve çözüm odaklı olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda bibliyoterapi ile psikolojik danışma ilke ve tekniklerinin kendini keşfetmeye yönelik, karşılıklı konuşma odaklı, yasalara uygun ve kişinin kendini gerçekleştirme ile ilişkilendiren görüşler de ortaya çıkmıştır. Yine çalışmada danışan-danışman ilişkisinde kullanışlı, soru sorma-empati-yüzleşme için yararlı ve duygu ve içerik yansıtma yönünden bibliyoterapi ile psikolojik danışma ilke ve tekniklerini bağdaştıran görüşlere de rastlanılmıştır.

Çalışma sonucunda katılımcılar bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde; sosyal-duygusal kazanımlarımız hakkında sosyal olarak aktif olma ve farkındalık yaratma görüşlerini bildirmişlerdir. Aynı zamanda katılımcılar bibliyoterapi eğitiminin sosyal duygusal kazanımlarımıza yönelik sorunlarımızla yüzleşmemizi sağladığı, duygusal olarak kendimizi tanımamıza ve gerçekleştirmemize yardımcı olduğu, iletişimde daha girişken ve konuşkan olmamıza katkı sağladığını vurgulamışlardır. Katılımcılar bibliyoterapi eğitiminin sosyal duygusal kazanımlarımıza katkısı hakkında; hayata gerçek pencereden bakmayı sağladığı, çözüm odaklı olduğu, daha düşünceli bir insan olmamıza yardımcı olduğu görüşünü vermişlerdir. Ayrıca Araştırmada bibliyoterapi eğitiminin bireyin masallarda kendini bulmasına ve arkadaşlarıyla kem fikir olmasına katkı sağladığı görüşleri de ortaya çıkmıştır.

Çalışma sonucunda katılımcılar bibliyoterapi eğitiminin diğer test ve tst dışı tekniklerle gözlem, insanların sorununa inmesi ve herkesin düşüncesini öğrenmesi yönünden benzerlik gösterdiğini belirttikleri görülmüştür. Araştırmada bibliyoterapinin kişinin sorunlarını çözmeye yardımcı olması ve bireye yönelik kişisel

gelişim süreci yönünden diğer test ve test dışı tekniklerle benzerliğini belirten görüşlere de rastlanılmıştır. Yine çalışmada teknik yönünden bibliyoterapinin diğer test ve test dışı tekniklerle benzer olduğunu dile getiren görüşler de bulunmuştur. Bununla beraber güçlendirici, kendine güveni artırıcı, psikodrama ve yaratıcı drama yönünden bibliyoterapinin diğer test ve test dışı tekniklerle benzerlik gösterdiğini vurguladıkları çalışmada bulunan diğer bir sonuçtur.

Bu araştırmada katılımcılar bibliyoterapide masal yoluyla etkileşimin sağlanması, masal ve hikayenin önemli olmasının onu diğer test ve test dışı tekniklerle farklılaştığını ifade etmişlerdir. Ayrıca bibliyoterapinin çok farklı bir yöntem olduğunu, daha kişisel olduğunu, kendi sorununu çözmeye yönelik olduğunu ve grupla psikolojik danışma için uygun olduğunu belirtmişlerdir. Yine öğrenciler bibliyoterapide hikaye, film grup etkinlikleri ile dünyaya çıkıldığını vurgulamışlar, daha eğlenceli olması, anket ve testlerin olmaması, sözlü ortamın olması ve gerçekçi hissini vermesi yönüyle diğer test ve test dışı tekniklerden farklılaştığını dile getirmişlerdir.

Çalışma sonucunda katılımcılar grup rehberliğini yürüten öğretim görevlisinin yerinde olsalardı hiçbirşeyi değiştirmeden aynı uygulamaları yapacaklarını ifade etmişlerdir. Buna karşılık bibliyoterapi uygulamalarında sınıf dışı etkinlik düzenlenmesinin ve farklı güzel etkinliklerin olması gerektiğini vurgulayan görüşler de ortaya çıkmıştır. Yine araştırmada katılımcılar öğretim görevlisinin yerinde olup bibliyoterapi uygulamalarında hikayeleri öğrenilenlerle, etkinliklerle pekiştiriceklerini ve sınıf dışı etkinliklerle duyguların incelenmesini sağlayacaklarını vurgulamışlardır. Araştırmada bibliyoterapi uygulamalarında materyal çoğaltacağını, grup etkileşimine daha çok önem vereceğini ve masaldan daha çok gerçek yaşamdan yola çıkılarak örnekler verileceğini dile getiren görüşler de ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonucunda tüm katılımcıların ileride okul psikolojik danışmanı olduklarında bibliyoterapi tekniğini kullanmayı düşündükleri ortaya çıkmıştır. Katılımcılar bibliyoterapi tekniğinin bireyin kendini tanımasına yardımcı olduğu ve faydalı olduğu için kullanacaklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda hayata yönelik oluşu, sorunları çözmeye uygun bir teknik oluşu yönünden de bibliyoterapi uygulamalarını kullanacaklarını vurgulamışlardır. Çalışma sonucunda katılımcıların bibliyoterapi uygulamalarını hayatın her alanında tüm sınıf etkinliklerinde

kullanabileceklerini ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının bibliyoterapinin eğlenceli, zevkli ve keyifli, sosyal gücü yüksek bir teknik oluşundan, güven sağlayışından ve bireyin eğitime ve gelişimine katkıda bulunmasından dolayı ileride kullanabileceklerini dile getirdikleri ortaya çıkmıştır.

Çalışma sonucunda bibliyoterapi uygulamalarında kullanılan “arkadaşlık kısa animasyon” filminde katılımcılar arkadaşlığının değerini anlamalarını dile getirmişlerdir. Katılımcılar tarafından “özgüven ayağa kalkmaktır” filminde özgüvenli kişilerin her alanda kendilerini geliştireceklerini, cesaretin, özgüvenin ve doğruluğun herkese aşılması gerektiği vurgulanmıştır. Katılımcıların izledikleri “güven” kısa filminden arkadaşlık ilişkilerindeki karşılıklı güvenin, sevginin, korumacılığın, bağlılığın, sahipleniciliğin, destekleyici ve kabul edici durumunun önemini algıladıkları görülmüştür. “Ayağa kalk ve asla pes etme” kısa filminde ise psikolojik danışman adayları ümitlerini kestikleri anda her zaman çıkar bir yol olabileceği, bütün olumsuzluklara rağmen hayatın devam edebileceği, karşılaşılan sorunlarla pes edilmemesi gerektiği ve bu zorlukları aşarken ailelerinin ve arkadaşlarının en motive edici güç olduklarını dile getirmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda katılımcıların “alfred ve gölgesi duygular hakkında” filmi ile ilgili duyguların bireyi yaşamda yönlendirmesi ve duyguların davranışları etkilemesi yönünde görüşlerine ulaşılmıştır. “Benim ayakkabım” filminde ise psikolojik danışman adayları her insanın sahip olduğu değerlerinin, özelliklerinin önemini bilmesi gerektiği, kendi hayatının kıymetini bilmesi gerektiği ve kendi hayatının başkasının hayali olabileceği anlamlarını çıkardıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında “dalga” filminde yapılan iyiliğin ve yardımseverliğin karşılık beklemeden yapılmasının ve yapılan iyiliğin bir gün bireye geri dönüşünün vurgulandığı görülmüştür. “Ön yargı” kısa filmini izleyen psikolojik danışman adayları kimseye karşı ön yargı ile yaklaşılmaması gerektiğini, ön yargı ile yaklaşılmasının bireyi geri dönüşü olmayan pişmanlıklara götürebileceğini belirtmişlerdir. Çalışmada psikolojik danışman adaylarının son olarak izledikleri “korkunla yüzleş” kısa filminde ise korkularla yüzleşip üstüne gitmenin önemini kavradıkları görülmüştür. Filmlerin psikolojik danışman adaylarının kendilerini tanımalarına ve farkındalık kazanmalarına katkısının olduğu söylenebilir.

6.2. Öneriler

6.2.1. Yapılan Çalışmaya Yönelik Öneriler

Çalışma sonuçlarına göre bibliyoterapi eğitiminin faydalı, kullanışlı ve eğitici bulunması sebebi ile bu tarz bibliyoterapi eğitiminin üniversite kademesinde eğitim sistemine katılması önerilmektedir.

Bu araştırma kapsamında katılımcılardan alınan görüşlere dayalı olarak bu tarz bibliyoterapi uygulamalarının materyallerinin artırılması farklı sınıf dışında farklı mekanlarda uygulanması ve kullanılan görsellerin artırılması önerilmektedir.

Bibliyoterapi çalışmalarında masalların kullanılmasının okuma motivasyonunu artırdığı görülmüştür. Bu bağlamda rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında okuma motivasyonunu artırmaya yönelik bir teknik olarak bibliyoterapinin kullanılması önerilmektedir.

Bu çalışmada bibliyoterapi eğitiminin katılımcıların duyuşsal duyarlılık düzeylerini artırdığı görülmüştür. Bu doğrultuda bireylerin duyuşsal duyarlılık boyut düzeylerini artırmaya yönelik çalışmalara rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında yer verilmesi önerilmektedir.

Psikolojik danışman adayları yetiştirilirken onların sosyal-duygusal becerilerinin geliştirilmesi amacıyla bibliyoterapi eğitiminin verilmesi önerilmektedir.

Öğrencilerin sosyal-duygusal becerileri ve okuma ilgilerinin artırılması için psikolojik danışmanlık hizmetleri içerisine bibliyoterapi tekniğinin dahil edilmesi önerilmektedir.

6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bibliyoterapi eğitiminin farklı terapi yöntemleriyle de bütünleştirilerek birbirleriyle olan etkileşimlerine ve bu terapilerinin ilişkilerinin katılımcılar üzerindeki etkisine bakılabilmesi için yeni çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Bu alanda yapılacak olan yeni çalışmalarda, bibliyoterapi eğitiminin üniversite kademesi dışında ilk ve ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerle de yapılması önerilmektedir.

Yaş, cinsiyet ve medeni durum gibi farklı değişkenlerin bibliyoterapi eğitimindeki etkililiğini görebilmek amacıyla yeni yapılacak çalışmalarda bu değişkenlere yer verilmesi önerilmektedir.

Yapılan araştırma kapsamında okuma ilgisinde anlamlı bir fark çıkmamıştır. Bunun sebebi olarak öğrencilerin ilgi alanlarına uygun hikayelerin seçilmemiş olduğu düşünülmektedir. Buna bağlı olarak da gelecekte yapılacak olan bibliyoterapi çalışmalarında okuma ilgisinin ne şekilde etkilendiğinin görülebilmesi için öğrencilerin ilgi alanına uygun masal seçiminin yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdul, R. A, Susanti, A., Haliza, Y., Wan Wor Haliza, M., Merduwati, D. H., Norshila, S. and Abdul, L. W. (2018). The Impact of Using Children's Literature for Bibliotherapy Purposes on Children Experiencing Divorce. *Advanced Science Letters*. 24 (1). Pp. 378-380.
- Abdullah, M. H. (2002). *Bibliotherapy*. Bloomington, IN: ERIC Clearinghouse. (ERIC Document Reproduction Service No. ED470712).
- Adams, S. J. and Pitre, N. L. (2000). Who uses bibliotherapy and why? A Survey from an underserved area. *Canadian Journal of Psychiatry*, 45, 645-649.
- Ahmetoğlu, E. (2009). *Sosyal Gelişim. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi* (Ed: Y. Fazlıoğlu), 39-62, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Aka, B.T. ve Gençöz, F. (2010). Sinematerapinin Mükemmelliyetçilik ve Mükemmelliyetçilikle İlgili Şemalar Üzerindeki Etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 25(65), 69 77.
- Akbayır, S. (2013). *Cümle ve Metin Bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akfırat, F. (2006). Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (1).
- Akkök, F. (2003). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi*: Öğretmen el kitabı.
- Akman, Y. ve Erden, M. (2018). *Eğitim Psikolojisi (Gelişim-Öğrenme-Öğretme)*. 24. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Aksaçlıoğlu, A. G. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.
- Alden, K., Lindquist, J. M. and Lubkeman, C. A. (2003). *Using literature to increase reading motivation*. (ERIC Document Reproduction Service No. 481442).

- Aracı, U. (2007). *Sûfî Hikâyelerinin Kullanıldığı, Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımla Bütünleştirilmiş Biblioterapinin İşlevsel Olmayan Düşünceler ve Kendini Gerçekleştirme Üzerindeki Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arifin, Z. (2015). Improving students' reading comprehension of procedure text through picture word inductive model strategy. *Jurnal Pendidikan dan Pembelajaran*, 4(6), 1-16.
- Arkonaç, S. A. (1998), *Psikoloji Zihin Süreçler Bilimi*, 2. Baskı, İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Arsenault, M. È. (2015). *Comment susciter l'intérêt du lecteur: analyse de contenu de 38 guides rédactionnels*, [doctorate thesis]. Université Laval, Québec, Canada.
- Ataman, O. (2017). *Üniversite Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin İngilizce Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Düzeyleri ve Tutumları İle Hazırlık Sınıfı Başarı Puanları Arasındaki İlişki*. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Atkinson, R., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J. and Hoeksema, S. N. (2006). *Psikolojiye Giriş* (Hilgard's Introduction to Psychology 12th Edition) (Y. Alogan, Çev.), Ankara: Arkadaş Yayınları. (Orijinal baskı 1996).
- Atkinson, R., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bern, D. J. and Hoeksema, S. N. (2006). *Psikolojiye Giriş* (Hilgard's Introduction to Psychology 12th Edition) (Y. Alogan, Çev.), Ankara: Arkadas Yayınlan. (Orijinal baskı 1996).
- Avşar, Z. (2004). *Beden eğitimi öğretmenlerinin sosyal beceri düzeyleri*. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Babaroğlu, A. (2013). *Çocuk Psikolojisi ve Ruh Sağlığı*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yay.
- Bacanlı, H. (2001). *Sosyal Beceri Eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s:27.
- Bacanlı, H. (2012). *Sosyal Beceri Eğitimi*. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

- Bal, F. (2018). Bibliyoterapi Uygulamasının Depresyon Üzerindeki Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*.5(24). pp. 1630-1640.
- Barnett, M., D. and Womack, P., M. (2015). Fearing, not loving, the reflection: Narcissism, self-esteem, and self-discrepancy theory. *Personality and Individual Differences*, 74, 280-284.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. and Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*,4 (1), 1-44.
- Baydan, Y. (2010). *Sosyal-Duygusal Beceri Algı Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Sosyal-Duygusal Beceri Programının Etkililiği*. Hacettepe Üniversitesi, SosyalBilimler Enstitüsü. Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Baysal, J. (1991). *Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş*. İstanbul: Türk Kütüphanecileri Derneği İstanbul Şubesi.
- Baz, D. Ş ve Baz, B. (2018). Okuduğunu Anlama Üzerine Derleme Çalışması. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.2 (1) s. 28-41.
- Bent, R. J., Putman, D. G., Kiesler, D. J. and Nowicki, S., Jr. (1976). Correlates of successful psychotherapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 44, 149.
- Bilge, F. (1996). *Danışandan hız alan ve bilişsel-davranışçı yaklaşımlarla yapılan grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin kızgınlık düzeyleri üzerindeki etkileri*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilich, L. L., Deane, F. P., Phipps, A. B., Barisic, M. and Gould, G. G. (2008). Effectiveness of bibliotherapy self-help for depression With varying levels of telephone helpline support, *Clinical Psychology andPsychotherphy*, 15, 61-74.
- Bodert, J. (1980). Bibliotherapy: The right book for the right person at the right and more. *Top of the News*,36, 183- 188.

- Brewster, E. (2011). *An investigation of experiences of reading for mental health and well-being and their relation to models of bibliotherapy*. A study submitted in fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy at the University of Sheffield.
- Brott, P. E. (2004). Constructivist assessment in career counseling. *Journal of Career Development*, 30, 189-200.
- Brott, P. E. (2005). A constructivist look at life roles. *The Career Development Quarterly*, 54, 138-149
- Bruneau, L. and Protivnak, J.J. (2012). Adding to the toolbox: Using creative interventions with high school students. *Journal of School Counseling*, 10(9). Retrieved from <http://jsc.montana.edu/articles/v10n9.pdf>.
- Bujold, C. (2004). Constructing career through narrative. *Journal of Vocational Behavior*, 64, 470-484.
- Bulut, S. (2010a). Yetişkinlerle Yapılan Psikolojik Danışmada Bibliyoterapi (okuma yoluyla sağaltım) Yönteminin Kullanılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33), 46-56.
- Bulut, S. (2010b). Bibliyoterapi Yönteminin Okullarda Psikolojik Danışmanlar ve Öğretmenler Tarafından Kullanılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(34) (017-031).
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri* (1. Basım). (İ. D. Erguvan Sarioğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2004).
- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (8.Baskı). Ankara: PEGEM Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. İstatistik, Araştırma Deseni. SPSS Uygulamaları ve Yorum. 24. Baskı. Pegem Akademi Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.,K., Akgün, Ö.,E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (11. Baskı). Pegem Akademi yayıncılık, Ankara.
- Cain, K., Oakhil, J. and Bryant, P. (2004). Children's reading comprehension ability: Concurrent prediction by working memory, verbal ability, and compenent skills. *Journal of Educational Psychology*, 96(1), 31-42.
- Caldin, C. (2009). *Reading and Therapy*. Santa Catarina, Universidade Federal de Santa Catarina.
- Çakıroğlu, O. ve Palancı, M. (2015). Okuma Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *International Journal of Human Sciences*.12(1), 1143-1156.
- Çakmak, T. ve Yılmaz, B. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu örneği. *Türk Kütüphaneciliği*23, 3: 489-509.
- Çalışkan Çoban, E. (2007). *Sosyal beceri sorunu olan öğrenciler ve annelerine uygulanan yaratıcı drama etkinlikleri programının öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin gelişimi üzerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, EğitimiBilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Calkins, L. M. (2001). *The Art of Teaching Reading*. New York: Longman.
- Campell, L. F. and Smith, T. P. (2003). Interating selfhelp books into psychotherapy, *Journal of Clinical Psychology/in Session*, 59 (2). 177-186.
- Can, R. Türkyılmaz, M. ve Karadeniz, A. (2010). Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,11(3), 1-21.
- Canbolat, M. ve Atıcı, M. (2019). Sosyal Beceri Eğitiminin Psikolojik Danışman Adaylarının Sosyal Beceri ve Psikolojik İyi Olma Düzeylerine Etkisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 3(2), 96-115.
- Cartledge, G. and Milburn, I. F. (1993). *Social Skills Assesment and Teaching In The School: Advances in School Psychology*, Lawrence, London, p:175-235.

- Charmeux, E. (2001). Lire et apprendre à lire, Faut-il que les élèves aiment lire ?, 26 Ağustos 2017 tarihinde <https://www.charmeux.fr/aimerlire.html> adresinden erişilmiştir.
- Chen, C.P. (2003). Enhancing vocational psychology practice through narrative inquiry. *Australian Journal of Career Development*, 11, 14-21.
- Çiftçi, İ. ve Sucuoğlu, B. (2003). *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri öğretimi*. Ankara: KökYayıncılık.
- Cilliers, J. (1980). *Bibliotherapy for alcoholics and drug addicts* (Unpublished doctoral dissertation). Stellenbosch: University of Stellenbosch.
- Clark, M.A., Severy, L.E. and Sawyer, S.A. (2004). Creating connections: Using a narrative approach in career group counseling with college students from diverse cultural backgrounds. *Journal of College Counseling*, 7, 24-31.
- Çokluk, Ö. Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Conheim, W.W. and Page, L. (2003). Personal journals: New users for an age-old practice. *Information Today*, 20(1), 27-30.
- Cook, K. E., Earles-Vollrath, T. and Ganz, J. B. (2006). Bibliotherapy. *Intervention in School and Clinic*, 42(2), 91-100.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*. Mentis Yayınları Ankara.
- Cornett, C. E. and Cornett, C. F. (1980). *Bibliotherapy; the right book at the righttime*. Bloomington, IN: Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Corsini, R. J and Wedding, (1995). *Current Psychotherapies*, Fift Edition. Illinois: F.E. Peacock Publishers Inc.
- Creswell, J. and Plano Clark, V. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Creswell, J. W. (2014). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Çev. Bütün, M. ve Demir, S. B., Ankara. Siyasal.
- Creswell, J.W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J.W. (2006). *Understanding Mixed Methods Research*, (Chapter 1). Available at: http://www.sagepub.com/upm-data/10981_Chapter_1.pdf.
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Bahar Dergisi*, 37, 155-174.
- Davis, K. and Wilson, T. L. (1992). Bibliotherapy and children's award-winning books. ERIC Clearinghouse on Counseling and Personnel Services. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 354-470).
- Demirel, Ş. (2010) Çocuklarda okuma alışkanlığını geliştirme yolları üzerine. Ş. Demirel (Ed.), *Edebi metinlerle çocuk edebiyatı* (ss.115-127). Ankara: Pegem A Akademi.
- Deniz, E. ve Erözkan, A. (2018). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. 12. Baskı. Pegem Akademi. Ankara.
- Dereobalı, N. (2005). *Okul Çağında Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. "Şimdi okullu oldum". İstanbul: Morpa Kültür Yayınları. 7-14 Yaş Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dizisi.
- Dicle, N. A. (2006). *Üniversite öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Duygusal Zeka Düzeyleri ve Bazı Kişisel Özelliklere Göre İncelenmesi*. On Dokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Dökmen, Ü. (1990). Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Okuma Becerileri, İlgileri, Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 394-418.

- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*. İstanbul. Milli Eğitim Basımevi.
- Dole, J. A., Duffy, G. G., Roehler, L. R. and Pearson, D. P. (1991). Moving from the old to the new: Research on reading comprehension instruction. *Review of Educational Research* 61, 2:239-264.
- Dowd, T. and Tierney, J. (2005). *Teaching Social Skills to Youth*. Nebraska: Boys Town Press.
- Duke, N. K. and Pearson, P. D.(2008). Effective practices for developing reading comprehension. *The Journal of Education*,189(1/2), 107-122.
- Durlak, J. A. and Weisberg, R. P. (2011). The Impact of Enhancing Students' Social and Emotional Learning: A Meta-Analysis of School-Based Universal Interventions. *Child Development*. 82 (1) sf: 405-432.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D and Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*,82, 405–432.
- Durualp, E. (2014). Ergenlerin Sosyal Duygusal Becerilerinin Cinsiyet ve Sınıfı Göre İncelenmesi. *International Journal of Social Science*. 26, p. 13-25.
- Duy, B. (2005). *Psikolojik danışma kuramları dersi ders notları*. Malatya, İnönü Üniversitesi PDR Anabilim Dalı.
- Edmunds, K.M. and Bauserman, K.L. (2006). What teachers can learn about reading motivation through conversations with children. *The Reading Teacher*, 59 (5), 414–424.
- Egan, G. (1994). *Yardım becerileri alıştırma ları* (Çev. Akkoyun, F.). Ankara: Form Ofset.
- Elcik, F. (2015). *Üstün yetenekli öğrencilerin çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal duygusal becerileri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış doktora tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Elias, M. J. (2001). Prepare children for the tests of life, not a life of tests. *Education Week*, 21(4), 40.
- Elias, M. J. and Tobias, S. E. (1996). *Social problem solving interventions in the schools*. New York: The Guilford Press.
- Elksnin, L. K. and Elksnin, N. (2006). *Teaching social-emotional skills at school and home*. Denver: Love Publishing Company.
- Elksnin, N. and Elksnin, L. K. (2001). Adolescents with disabilities: *The need for occupational social skills training*. *Exceptionality*, 9 (1-2), 91-105.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2018). *Eğitim Psikolojisi. Gelişim- Öğrenme-Öğretme*. 24. Baskı. Arkadaş yayınları.
- Erkan, S. (2005). *Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri*. 9. Baskı, Pegem Akademi. Ankara.
- Ersoy, A. (2007, Ekim). Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ertem, F. (2002). *Üniversite 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin kendini gerçekleştirme engel düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya. <http://openaccess.inonu.edu.tr :8080/xmlui/handle/11616/2333>.Febbraro.
- Felski, R. (2016). *Edebiyat Ne İşe Yarar?* (E. Ayhan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Floyd, M. (2003). Bibliotherapy as an adjunct to psychotherapy for depression in older adults. *Journal of Clinical Psychology*, 59(2), 187-195.
- Forgan, J. W. (2002). Using Bibliotherapy to Teach Problem Solving. *Intervention in school and Clinic*, 38, No: 2, 75–82.
- Frankl, V. (2012). *İnsanın Anlam Arayışı*. (6. Baskı). (Çev: Budak, S.). İstanbul: Okuyan Us.

- G. A. R. (2005). An investigation into the effectiveness of bibliotherapy and minimal contact interventions in the treatment of panic attacks. *Journal of Clinical Psychology*, 61(6), 763–779.
- Gambrell, L. B. (2011). Seven rules of engagement: what's most important to know about motivation to read. *The ReadingTeacher*, 65(3), 172-178.
- Geertz, C. (2003). *Hand in hand. Education Week*, 23 (1), 38-42.
- Gellatly, J., Bower, P., Hennessy, S., Richards, D., Gilbody, S. and Lovell, K. (2007). What makes self- help interventions effective in the management of depressive symptoms? Meta-analysis and metaregression. *Psychological Medicine*, 37, 1217-1228.
- Gençtanırım-Kurt, D. ve Çetinkaya-Yıldız, E. (2017). Kişilik Kuramları, Gerçek Yaşamdan Kişilik Analizi Örnekleriyle. Pegem Akademi. Ankara.
- George, R. and Ancheril, A. (2016). Effectiveness of Bibliotherapy on Stress among Patients with Hansen's Disease. *IJSR-International Journal of Scientific Research*. 5 (10), 46-48.
- Gezer, D. E. (2010). *Farklı spor branşlarındaki sporcuların sosyal beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Gibson, R. L. and Mitchell, M. H. (1990). *Introduction to Counseling and Guidance*. New York: Macmillan.
- Gladding, S. T and Gladding, C. (1991). "The ABCS of Bibliotherapy for School Counsellors." *School Counselor*, 91, vol.39 Issue 1, pp. 5-7.
- Gladding, S. T. (1998). *Counseling as an Art: The Creative Arts in Counseling*. (Second edition). American Counseling Association.
- Glasser, W. (2002). *Unhappy Teenagers: A way for parents and teachers to reach them*. New York: Harper Colloins.
- Glasser, W. and Glasser, C. (2000). *Getting Together and Staying Together: Solving the Mystrey of Marriage*. New York: Harper Collins.

- Goddard, A. T. (2011). *Children's books for use in bibliotherapy*. J Pediatr Health Care, 25:57–61.
- Gönen, M., Öncü, E. ve Işıtan, S. (2004). İlköğretim 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının incelenmesi. *Millî Eğitim*, 164, 7–35.
- Gould, R. A, Clum, G. A. and Shapiro, D. (1993). The use of bibliotherapy in the treatment of panic: a preliminary investigation. *Behavioral Therapy*, 24, 241-52.
- Grabe, W. (2010). *Reading in a second language*. R. B. Kaplan (Ed.) The Oxford handbook of applied linguistics içinde (ss. 88-99). New York: Oxford University Press.
- Gregory, R. J., Cannig, S. S., Lee, T.W and Wise, J.C. (2004). Cognitive Bibliotherapy for Depression: A Meta-Analysis. *Professional Psychology Research and Practice*, 35(3). 275-280.
- Güneş, F. (2017). Okuma İlgisi ve Gücü. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırması Dergisi*. 3(3), 119-128.
- Guthrie, J. T. and Wigfield, A. (2000). Engagement and motivation in reading. In M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, and R. Barr (Eds.), *Handbook of reading research* (3rd ed., pp. 403 – 422). New York: Longman.
- Guthrie, J. T., Wigfield, A. and Perencevich, K. C. (2004). *Scaffolding for motivation and engagement in reading*. J. T. Guthrie, A. Wigfield, & K. C. Perencevich (Eds.), *Motivating reading comprehension: Concept-oriented reading instruction* içinde (s. 55-86). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Halliday, G. (1991) Psychological self-help books-how dangerous are they? *Psychotherapy*, 28, 678-86.
- Hancock, S. D. and Pilonieta, P. (2009). Visiting day: creating bridges through bibliotherapy and children's literature. *Literatures of the Diaspora*, 8(57), 39-52.

- Heath, M. A., Sheen, D., Leavy, D., Young, E. and Money, K. (2005). Biliotherapy: A resource to facilitate emotional healing and growth. *School Psychology*, 26(5), 563-580.
- Hébert, T. P. and Fumer, J. M. (1997). Helping high ability students overcome math anxiety through bibliotherapy. *The Journal of Secondary Gifted Education*, 8(4), 164- 178.
- Herbert, T. P. ve Kent, R. (2000). Nurturing social and emotional development in gifted teenagers through young adult literature. *Roeper Review*, 22(3), 167-171.
- Hidi, S. and Renninger, A. (2006). The Four-Phase Model of Interest Development, *Educational Psychologist*, 41(2), 111-127.
- Higgins, M., McKevitt, C. and Wolfe, D. A. (2005). Reading to stroke unit patients: Perceived impact and potential of an innovative arts based therapy. *Disability and Rehabilitation*, 27 (22), 1391-1398.
- Hsiao-Wei Fu, N. (2010). *Coping with stress through bibliotherapy: The effects of reading Zhuang Zi's fables for Taiwan college students*. Being a Thesis submitted for the Degree of Doctor of Philosophy in the University of Hull.
- Humpreys, T. (1999). *Çocuk eğitiminin anahtarı: Özgüven. (Çev: Tanju Anapa)*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Hynes, A.M. and Hynes-Berry, M. (2012). *Biblio/poetry therapy: the interactive process*. St. Cloud: Northstar Press. 3rd edition updated by Joy Sawyer.
- Iaquinta, A. and Hipsky, S. (2006). Practical bibliotherapy strategies for the inclusive elementary classroom. *Early Childhood Education Journal*, 34(3), 209-213.
- Ilıcak, G. ve Bal, F. (2019). Masal Terapinin Anaokulu Öğrencilerinin Sosyal İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE)*. 6 (3). S.517-533.

- İlter, B. (2015). *Bibliyoterapi Tekniğinin Üstün Yetenekli Çocukların Mükemmelliyeçilik Düzeylerine Etkisi*. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- İnan, C. ve Erkuş, S. (2018). *Bibliyoterapi Tekniğinin Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Başarıları ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi*. International Congress on Social Sciences II. Ankara-Turkey.
- Ivey, A.E., Ivey, M. B. and Downing, L.S. (1987). *Counseling and Psychotherapy*. Interpreting Skills, Theory and Practice. Prentice-Hall International, Inc. New Jersey.
- Jackson, S. A. and K.W. Nelson (2002). "Use of Children's Literature in a Comprehensive school Guidance Program for Young Children" Early Childhood Literacy: 2001 Yearbook.
- Johnson, B. and Turner, L. A. (2003). Data collection strategies in mixed methods research. In A. Tashakkori and C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social and behavioral research* (pp. 297-319). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Johnson, C. E., Wan, G., Templetom, R. A., Graham, L. P. and Satter, J. L. (2000). "Booking it" to peace. *Bibliotherapy guidelines for teacher*. Climax, NY: Rapid Intellect Group.
- Johnson, R. B. and Onwuegbuzie, A. J. (2004). "Mixed methods research: A research paradigm whose time has come". *Educational Researcher*, 33(7): 14-26.
- Jones, F. A. (2002). The role of bibliotherapy in health anxiety: An experimental study. *British Journal of Community Nursing*, 7(10), 498-503.
- Jones, J. L. (2006). A closer look at bibliotherapy, *Young Adult Library Services Fall*, 24-27.
- Kabakçı, Ö. F. (2006). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kabasakal, Z. ve Çelik, N. (2010). Sosyal Beceri Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Uyum Düzeylerine Etkisi. *İlköğretim Online Dergisi* 9(1), 203-212.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Günümüzde insan ve insanlar*. Evrim Yayınevi: Ankara.
- Kanarowski, E. A. (2012). *The Influence of Bibliotherapy on Children's Attitudes Toward Peers Who Use Augmentative and Alternative Communication*. Doctor of Philosophy. Department of Special Education The University of Utah.
- Karaca, S. (2011). *Masal, hikaye ve fıkralarla terapi*. Eskişehir: Damla Derneği Yayınları.
- Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve Proquest veri tabanları örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,35(1), 1-17.
- Karagöz, B. (2015). Kendilik Değerini Koruma Bağlamında Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Kullanımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*,8(40), 486-493.
- Karagül, S. (2018). Çocuk Edebiyatı ve Bibliyoterapi. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*.3(6).
- Karaköse, Ş. ve Karaköse, R. (2011). *Mevlana'dan Ruhsal Terapiler*. İstanbul: Yediveren.
- Karataş, Z. ve Yavuzer, Y. (2018). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları Örnek Uygulamalarla Temel ve Güncel Kuramlar*. Pegem Akademi, Ankara.
- Kartal, M. (2006), *Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayalan, M. (2000). Etkili Ve Hızlı Okuma Sanatı, İstanbul: Alfa Basım Yayımlar Dağıtım.

- Kaywell, L. F. (2004). *Series Foreword. Using literature to help troubled teenagers cope with issues*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Keleş, Ö. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Kitap Okuma Alışkanlığının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koçak, Ş. (2017). Sınıf yönetiminde, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan çocukların tanınması üzerine bibliyoterapik bir çalışma (Çalışma örneği). *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 13(5), 151-192.
- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kurt, T. (2018). *Bibliyoterapi Yönteminin Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocukların Empati Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuzgun, Y. (1992). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (Üçüncü baskı), Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Genişletilmiş Baskı. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- L'Esperance, J. M. (2006). *Harry Pother and the transitions group: A developmental curriculum* (Doctoral dissertation, Antioch University, Antioch New England Graduate School, 2006).
- Landreville, P. Landry J. Baillargeon, L. Guerette, A. and Matteau, E. (2001). Older adults' acceptance of psychological and pharmacological treatments for depression. *Journals of Gerontology Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*, 56(5):285-291.
- Leana-Taşçılar, M. Z. (2012). Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerinde Bulunduğu Sınıflarda Bibliyoterapi Kullanımı: Model Önerisi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 2(2), 118-136.

- Leana-Taşçılar, M. Z. (2017). Bibliyoterapi Programının Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Öz Saygı Becerilerine Etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.20 (37). ss. 73-95.
- Liberman M. J. (2015). *Masal Terapi*. Çeviren: İstem Erdener. Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık.
- Llosa, M. V. and Fuentes, C. (2014). *Edebiyata Övgü* (C. Üster, Çev.). İstanbul: Notos Kitap Yayınevi.
- Longhurst, J. and Sandage, S. A. (2004). Appropriate technology and journal writing: Structured dialogues that enhance learning. *College Teaching*, 52, 69-75.
- Lu, Y. L. (2008). Helping children cope: What is bibliotherapy? *Research and Development*, spring, 47-49.
- Lucas, C.V. and Soares, L. (2013) Bibliotherapy: a tool to promote children's psychological well-being. *J Poet Ther*, 26:137–147.
- Lutovac, S. and Kaasila, R. (2011). Beginning a pre-service teacher's mathematical identity work through narrative rehabilitation and bibliotherapy. *Teaching in Higher Education*,16(2), 225-236.
- Lyddon, W. J., Clay, A. L. and Sparks, C. L. (2001). Metaphor and changes in counseling. *Journal of Counseling and Development*, 79,3, 269-274.
- Lyddon, W. J., Clay, A. L. and Sparks, C. L. (2001). Metaphor and changes in counseling. *Journal of Counseling and Development*,79,3, 269-274.
- Mayasari, A., Pudjobroto, A. H. and Wahyuni, D. S. (2014). Improving student's reading comprehension through question-answer relationships. *English Education*, 2(2), 130- 139.
- Mazza, N. (2003). *Poetry Therapy: Theory and Practice*. New York: Brunner-Routledge.
- McCulliss, D. (2012). Bibliotherapy: Historical and research perspectives. *Journal of Poetry Therapy*, 25(1): 23-38.

- McCulliss, D. and Chamberlain, D. (2013). *Bibliotherapy for youth and adolescents-school-based application and research*. J Poet Ther, 26:13-40.
- McKendree-Smith, N. L., Floyd, M. and Scogin, F. R. (2003). Self-administered treatments for depression: A Review. *Journal of Clinical Psychology*, 59(3), 275-288.
- McMillen, P. (2014). *A therapeutic collaboration: The bibliotherapy education project at Oregon State University*. OLA Quarterly, 12(2):14-15.
- MEB (2010). *PISA 2009 projesi ulusal ön raporu*, MEB EARGED Yayınları.
- Meier-Jensen, W. (2001). *The effects of bibliotherapy on reducing stress/worry in inner-city first grade students*. Master thesis, The University of Wisconsin, Stout. Retrieved from www.uwstout.edu/lib/thesis/2001/2001meier-jensenw.pdf.
- Menekay, S. (2009). *Ölümün girmesinin yasak olduğu, vasiyetnamelerin hiç açılmadığı şehir: Asklepion Bergama*. Dirim Tıp Gazetesi, 1-4.
- Metin, M. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Morgan, C. T. (2009). *Psikolojiye giriş* (Editörler: Sirel Karakaş ve Rükzan Eski). Eğitim Kitabevi Yayınları. Konya.
- Murdock, N. L. (2013). "Akılcı Duygusal Davranış Terapisi". (Çev: Arı R., Akkoyun F.). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları*, (2. Basımdan Çeviri). Ankara: Nobel. s.273-313.
- Murdock, N. L. (2013). Bilişsel Terapi. (Çev: Akbağ, M.). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları*, (2. Basımdan Çeviri). Ankara: Nobel. s.314-351.
- Nation, K. and Snowling, M. J. (2004). Beyond phonological skills: broader language skills contribute to the development of reading. *Journal of Research in Reading*, 27, 342-356.
- Nelson-Jones, R. (1982). *Danışma psikolojisi kuramları* (F. Akkoyun, Çev. Ed.). Birmingham: Cassel Educational Limited. (Orijinal baskı 1982).

- NIMHE (2003). <http://www.newwaysofworking.org.uk> adresinden 03 Aralık 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Nolen, S. B. (2007). Young children's motivation to read and write: Development in social contexts. *Cognition and Instruction*, 25 (2), 219-270.
- Norcross, J. C. (2006). Integrating self-help into psychotherapy: 16 practical suggestions. *Professional Psychology: Research and Practice*, 37(6), 683-693.
- Nuning, M. (2018). A Stimulation of Articulation for Pre School Age Children With Bibliotherapy. *Health Notions*, 2 (5).
- Odabaş H., Odabaş, Y. Z. ve Coşkun, P. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*.9,(2), 431-465.
- Oliver, M., Nelson, K.W., Cade, R. and Cueva, C. (2007). Therapeutic letter writing from school counselors to students, parents, and teachers. *Professional School Counseling*, 10(5), 510-515.
- Olson, S. D., Korcuska, J. S. and Paez, S. B. (2007). Creating narrative leagues in schools. *Professional School Counseling*, 10 (5), 520-523.
- Öncü, H. (2012). Bibliyoterapi Yönteminin Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Amacıyla Kullanılması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161 (161).
- Öner, U. (1987) "Bibliotherapy." *A.Ü. EBF Dergisi* cilt:20, pp. 1-7.
- Öner, U. (2007). Bibliyoterapi. Çankaya Üniversitesi. Fen-Edebiyat Fakültesi, *Journal of Arts and Sciences*, 7, 133-150.
- Öner, U. ve Yeşilyaprak, B. (2006). Bibliyoterapi: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarında Çocuk Edebiyatından Yararlanma. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi), Yayın No: 203, Ankara, s.:559-565.

- Orlinsky, D. E. and Howard. K. I. (1986). Process and outcome in psychotherapy. In S. L. Garfield and A. E. Bergin (Eds.), *Handbook of psychotherapy and behavior change* (Chapter 8, pp. 311-381) New York: Wiley.
- Özan, G. B. (2017). *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Özel Öğrenme Güçlüğü Olan 9-12 Yaş Aralığındaki Çocuklarda Bibliyoterapi Kullanımının Kişilerarası Sorun Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. İstanbul Ticaret Üniversitesi. Sosyal Bilimler Üniversitesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Özbay, M., Bağcı, H. ve Uyar, Y. (2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (15): 117–136.
- Özcan, C. T., Oflaz, F. ve Durukan, İ. (2010). Psikostimulan İlaç Tedavisi Alan Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuklarda Kişilerarası Sorun Çözme Eğitiminin Katkıları. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 20 (2), 125-131.
- Özdemir, N. K. (2016). Deneysel Bir Çalışma: Bibliyopsikolojik Danışmaya Dayalı Özgüven Geliştirme Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerine Etkisi. *Elementary Education Online*, 15(1): 136-147.
- Özdengül, F. (2010a). *Rumi ve Aşkın Terapi I*. (2.Baskı). Konya: Bahçıvanlar Basım.
- Özgüven, İ. E. (1998). Bireyi Tanıma Teknikleri. PDREM Yayınları. Ankara: Sistem Ofset.
- Özoğlu, S. Ç. (1976). Psikolojik danışmada benlik kavramı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1-4), 93-111.
- Özoğlu, S. Ç. (2007). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları no.203. Ankara. 3. baskı.
- Pardeck, J. T. (2013). *Using Books in Clinical Social Work Practice: A Guide to Bibliotherapy*. Second edition. New York, Routledge Press.

- Pardeck, J. T. and Markward, M.J. (1995). Bibliotherapy: Using books to help children deal with problems. *Early Child Development and Care*, 106, 75-90.
- Pardeck, J. T. and Pardeck, J. A. (1989). Bibliotherapy: A tool for helping preschoolchildren deal with developmental change related to family relationships. *Early Child Development and Care*, 47(1), 107–129.
- Pardeck, J.T. and Pardeck, J.A. (1985). Bibliotherapy Using A Neo Freudian Approach for Children Divorced Parents. *The School Counselor*, 32(4),313-318.
- Paris, S. G. and Hamilton, E. E. (2009). The development of children’s reading comprehension. In. S.E. Israel, and G.G. Duffy (Eds.), *Handbook of research on reading comprehension* (pp. 3-31). New York: Routledge.
- Parkyn, D. L. (1999). Learning in the company of others: Fostering a discourse community with a collaborative electronic journal. *College Teaching*,47, 88-91.
- Patterson, C. (2018). Psychological well-being, improved self-confidence, and social capacity: bibliotherapy from a user perspective. *Journal of Poetry Therapy*, 31 (2), 124–134.
- Payton, J.W., Wardlaw, D.M., Graczyk, P.A., Bloodworth, M.R., Tompsett, C.J. and Weissberg, R.P. (2000). Social and emotional learning: A framework for promoting mental health and reducing risk behaviors in children and youth. CASEL. *The Journal of School Health*, 70(5), 179-185.
- Pearson, P. D. (2009). The roots of reading comprehension instruction. S.E Israel & G.G. Duffy (Eds). *Handbook of research on reading comrehension* (3-32). New York: Routledge.
- Pecjak, S. and Kosir, K. (2008). Reading motivation and reading efficiency in third and seventh grade pupils in relation to teachers’ activities in the classroom. *Studia Psychologica*, 50, 147-168.
- Pehrsson, D. M. (2005). A Bibliotherapy Evaluation Tool: *Grounding Counselors In The Therapeutic Use of Literature*. 32 (1), 1-24.

- Pehrsson, E. and Mcmillen, P. (2007). Bibliotherapy: Overview and Implications For Counselors. *Professional Counseling Digest*.
- Perfetti, C. and Stafura, J. (2014). Word knowledge in a theory of reading comprehension. *Scientific Studies of Reading*,18(1), 22-37.
- Peseschkian, N. (2002). *Günlük Yaşamın Psikoterapisi*. (Çev: Toksöz, K.) İstanbul: Beyaz.
- Pesseeckian, N. (2008). *Doğu Hikâyeleriyle Psikoterapi*. (3. Basım). (Çev: Fıfıloğlu, H.) İstanbul: Beyaz.
- Prater, M. A., Dyches, T. T. and Johnstun, M. (2006). Teaching students about learning disabilities through children's literature. *Intervention in School and Clinic*,42(1), 14-24.
- Proust, M. (2016). *Yaratıcı okurluk* (A. Günay, Çev.). İstanbul: Palto Yayınevi.
- Rainfield, C. (2003). *Books Can Help You Heal*. Online Sources.
- Riarden, R. J. and Wilson, L. S. (1989). Bibliotherapy: Does it work?. *Journal of Counseling and Development*,67, 506-508.
- Richardson, R. C. (2000). Teaching Social and Emotional Competence. *Children and Schools*, 22(4), 246-251.
- Riggio, R. E. (1986). *The Assessment of Basic Social Skill*. *Journal of Personality and Social Psychology*. 51,p: 649-660.
- Riggio E. R. (1989). *Manual for Social Skills Inventory*. Palto Alto. CA. Consulting Psychologists Press.
- Riordan, R. J. (1996). Scriptotherapy: Therapeutic writing as a counseling adjunct. *Journal of Counseling and Development*,74(3), 263-270.
- Riza, M. (1997). *A Parent's Guide to Helping Children: Using Bibliotherapy at Home*. TheNational Research Center on the Gifted and Talented 1997 Winter Newsletter.

- Rizopoulos, L.A. and Wolpert, G. (2004). An overview of the techniques used to develop the literacy skills of adolescents with developmental delays. *Education*, 125(1), 130-136.
- Roberts, N. (2015). *Feasibility, acceptability and efficacy of bibliotherapy for patients with cancer: A randomized controlled trial*. PhD Thesis. Department of Educational and Counselling Psychology. McGill University.
- Rogers, C. (1961). *On Becoming A Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rogers, C. R. (1990). *Client-centered therapy its current practice, implications, and theory*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Rogers, C. R. (1995). *On becoming a person: a therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Rosenshine, B. (1980). Skill hierarchies in reading comprehension. In R. J. Spiro, B. C. Bruce, and W. F. Brewer (Eds.), *Theoretical issues in reading comprehension* (pp. 535-554). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Rubin, R. J. (1978). *Using bibliotherapy: A guide to theory and practice*. Phoenix: Oryx Press.
- Saarni, C. (1999). The development of emotional competence. *The Guilford Series on Social and Emotional Development*. The Guilford Press. New York: USA.
- Şahin-Baltacı, H. (2013). Turkish 6th-8th Grade Students' Social Emotional Learning Skills and Life Satisfaction. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 4(2), 1-14.
- Samancı, O. ve Diş, O. (2014). Sosyal Becerileri Zayıf Olan İlkokul Öğrencilerinin tutum ve Davranışlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2): 573-590.
- Saracaloğlu, A. S., Bozkurt, N. ve Serin, O., (2003). Üniversite Öğrencilerinin Okuma İlgileri ve Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler, *Eğitim Araştırmaları*, 4 (12), 149–157.

- Schutte, N. S. and Malouff, J. M. (2007). Dimensions of reading motivation: Development of an adult reading motivation scale. *Reading Psychology: An International Quarterly*, 28, 469 - 489.
- Segrin, C. (2001). Social Skills and Negative Life Events: Testing the Deficit Stress Generation Hypothesis. *Current Psychology*. 1 (20),19-35.
- Semerci, Ü. (2018). Mesnevi ve Bibliyoterapi. Yüksek Lisans Tezi. Hitit Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çorum.
- Sever, S. (2004). Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Severy, L. E. (2008). Analysis of an online career narrative intervention: “What’s my story?” *Career Development Quarterly*, 56(3), 268-273.
- Shannon, S. (2018). Primary Care Provider Attitudes Towards Adoption of Evidence Based Practice: Indicators of Acceptance towards Bibliotherapy. *Cognitive Therapy and Research*, 42:565–580
- Silverberg, L. (2003). Bibliotherapy: The therapeutic use of didactic and literary text in treatment, diagnosis, prevention, and training. *JAOA special Communication*, 103 (3), 131-135.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sorias, O. (1986). Sosyal Beceriler ve Değerlendirme Yöntemleri. *Psikoloji Dergisi*, 5, s: 25-29.
- Spence, S. H. (2003). Social Skills Training With Children and Young People: Theory, Evidence and Practice, *Child and Adolescent Mental Health*. 8.(2), pp. 84-96.
- Sridhar, D. and Vaughn, S. (2000). Bibliotherapy for all: Enhancing reading comprehension, selfconcept, and behavior. *TEACHING Exceptional Children*, 33(2), 74-82.
- Stamps, L. S. (2003). Bibliotherapy: How books can help students cope with concerns and conflicts. *The Delta Kappa Gamma Bulletin*, Fall, 25-29.

- Stanovich, K. E. (2000). *Progress in Understanding Reading: Scientific Foundations And New Frontiers*. New York: Guilford Press.
- Starker, S. (1988a). Do-it-yourself therapy: The Prescription of self-help books by psychologists. *Psychotherapy*, 25, 142-46, 1988
- Starker, S. (1988b). Psychologists and self-help books: Attitudes and prescriptive practices of clinicians. *American Journal of Psychotherapy*, 62(3), 448-455.
- Sünbül, A. M. Yılmaz, E., Demirer, V., Ceran, D., Işık, A., Cıntaş, D., Çalışkan, M. ve Alan, S. (2010). İlköğretim öğrencileri kitap okuma alışkanlıkları: *Konya ili araştırma raporu*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Swart, M. H. G. (Derleyen). (1984). *School media center: Media use in schools*. Pretoria: Transvaal School Media Association.
- Tanrıkulu, İ. (2011). Self-help books and bibliotherapy: Reflections for Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30, 1862 – 1866.
- Tashakkori, A. and Teddlie, C. (1998). Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches. *Applied Social Research Methods Series 46*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Tavallaei, V., Rezapour-Mirsaleh, Y., Rezaieamaram, P. and Saadat, S. Y. (2018). Mindfulness for female outpatients with chronic primary headaches: an internet-based bibliotherapy. *Eur J Transl Myol*, 28 (2), 175-184
- Tegin, B. (1990). Üniversite öğrencilerinin atılganlık davranış ve eğilimlerinin cinsiyet ve fakülte değişkenleri açısından incelenmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(25); 21–32.
- Tel, M., Öcalan, M., Ramazanoğlu, F. ve Demirel, E. T. (2007). Bazı sosyo-ekonomik değişkenlere göre beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1), 185-199.
- Telli, M. (2010). *Mersin Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri ile Yetkinlik Beklentilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

- Temizkan, M. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Derslerinde Okuma Stratejilerinin Okuduğunu Anlama Üzerindeki Etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi) Ankara: G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Turan, L. (2005). Arkadaş edinme güçlüğü çeken çocukların problemlerini çözmede çocuk edebiyatından yararlanma. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 124-135.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Turner, J. (2008). Bibliotherapy for health and wellbeing: An effective investment. *Aplis*, 21(2), 56-61.
- Ülper, H. (2009). *Okuma ve Anlamlandırma Becerilerinin Kazandırılması*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Umar, F. (2016). Rogers ve Maslow'un Yaklaşımları Kapsamında Kendini Gerçekleştirme Kavramının Psikolojik Danışmadaki Yerinin İncelenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa, K.K.T.C.
- Ünal, E. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerileri ile Okuduğunu Anlama ve Okumaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Ungan, S. (2008). Okuma Alışkanlığımızın Kültürel Altyapısı, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 218-228.
- Verhoeven, L. and Snow, C. E. (2001). *Literacy and motivation reading engagement in individuals and groups*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Voltan-Acar, N. (2009). *Yeniden terapötik iletişim kişiler arası ilişkiler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Wang, J. H. Y. and Guthrie, J. T. (2004). Modeling the effects of intrinsic motivation, extrinsic motivation, amount of reading, and past reading achievement on

text comprehension between US and Chinese students. *Reading Research Quarterly*, 39(2), 162-186.

Warner, M. S. (2009). Defense or actualization? Reconsidering the role of processing, self and agency within Rogers' theory of personality. *Person-Centered and Experiential Psychotherapies*, 8(2), 109-126. doi: 10.1080/14779757.2009.968848

Watson, J. (1980). Bibliotherapy for abused children. *School Counselor*, 27, 204-208.

Weimerskirch, P. J. (1965). Benjamin Rush and John Minson Galt, II: Pioneers of Bibliotherapy in America. *Bulletin of the Medical Library Association*, 53 (4) :510-526.

Williams, C. and Martinez, R. (2008). Increasing access to CBT: Stepped care and CBT self- help models in practice. *Behavioral and Cognitive Psychotherapy*, 36, 675-683.

Wilson, S. (2009). "*Better You Than Me*": *Mathematics Anxiety and Bibliotherapy in Primary Teacher Professional Learning*. Australian Catholic University. Erişim: 10 Mart 2016, http://www.merga.net.au/documents/Wilson_RP09.pdf.

Winograd, P. and Hare, V. C. (1988). Direct Instruction of Reading Comprehension Strategies: The Nature of Teacher Explanation, in C.E. Weinstein. T. Goetz ve P.A. Alexander (Ed.), *Learning and Study Strategies*, San Diego: Academic Press, pp: 121-137.

Witty, M. C. (2007). Client-centered therapy. In *Handbook of Homework Assignments in Psychotherapy*, 35-50, Springer US. http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-0-387-29681-4_3

Wolberg, L. R. (1967). Hypnoanalysis. *The technique of psychotherapy* içinde (ss. 578-582). Vol 2. New York: Grune and Stratton.

Wolpov, R. and Askov, E. (2001). Widenet frame works and pratice: From bibliotherapy the literacy of testimony and Witness. *Journal of Adoloscent and Adult Literacy*, 67(7), 606-609.

- Yavuz, M. H. (2002). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. Kültür Bak. Yay: Ankara.
- Yavuzer, Y. ve Karataş, S. (2015). *Bireyi Tanımada Test Dışı Teknikler*. Ankara: Nobel. Akademi Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2008). Bibliyoterapi: Okuma ile sağaltım. *Çoluk Çocuk*, 82, 20-22.
- Yeşilyaprak, B. (2009). Bibliyoterapi: Okuma İle Sağaltım, *Eğitim Sen Ankara Şubeleri Türkiye Yazarlar Sendikası Ankara Temsilciliği Çocuk ve Okuma Kültürü Sempozyumu*, s. 122- 132.
- Yeşilyaprak, B. (2009). Bibliyoterapi: Okuma ile sağaltım. 7 Mayıs 2014 tarihinde t p : / /www. binnur yesil yaprak.com/ index. php ?
- Yeşilyaprak, B. (2015). *21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri, Gelişimsel Yaklaşım*. 24. Baskı. Nobel Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 9. Genişletilmiş Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, M., Yıldırım, K., Ateş, S. ve Çetinkaya, Ç. (2013). Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeğini'nin Türkçeye Uyarlaması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (44) (348-359).
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma alışkanlığında halk kütüphanelerinin rolü*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı, *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.
- Yılmaz, B., Köse, E. ve Korkut, Ş. (2009), Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 22–51.
- Yılmaz, E. B. (2002). *Bibliyoterapinin aileleriyle çatışma içinde olan gençlerin çatışma düzeyine etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Yılmaz, M. (2012). *Bibliyoterapi ve bibliyoterapide bilgi yöneticilerinin rolü*. Yayınlanmamış Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, M. (2014). Bilgi İle İyileşme: Bibliyoterapi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28, 2 169-181.
- Yin, R. K. (1984). *Case study research: Design and methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Young, R. A and Collin, A. (2004). Introduction: Constructivism and social constructivism in the career field. *Journal of Vocational Behavior*, 64, 373-388.
- Yuan, S., Zhou, X., Zhang, Y., Zhang, H., Pu, J., Yang, L., Liu, L., Jiang, X. and Xie, P. (2018). Comparative efficacy and acceptability of bibliotherapy for depression and anxiety disorders in children and adolescents: a meta-analysis of randomized clinical trials. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 14, 353-365.
- Yüksel, G. (1997). *Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, G. (1998). Sosyal beceri envanterinin Türkçe'ye uyarlanması geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları: Ankara.
- Yüksel, G. (2004). *Sosyal Beceri Envanteri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Zins, J. E., Walberg, H. and Weissberg, R. P. (2004). Getting to the heart of school reform: Social and Emotional Learning for academic success. *Communique*, 33 (3), 35.
- Zins, J. E., Weissberg, R. P., Wang, M. C. ve Walberg, H. J. (2004). Building academic success on social and emotional learning: What does the research say ? New York: Teachers College Press.
- Zyromski, B. (2008). *Journaling: An underutilized counseling tool*. Retrieved May16, 2008, from (<http://www.jsc.montana.edu/articles/v5n9.pdf>).

EKLER

EK 1. Sosyal Beceri Envanteri

Aşağıda bir tutum veya davranışı ifade eden 90 madde verilmiştir. Bunlar sizin için tanımlayıcı bir özellik olabilir ya da olmayabilir. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Bu nedenle maddeleri içten ve dürüst cevaplayınız. Her maddeyi dikkatle okuyunuz. Sonra **“Hiç benim gibi değil”, “Biraz benim gibi”, “Benim gibi”, “Oldukça benim gibi”, “Tamamen Benim Gibi”**, seçeneklerinden sizin durumunuzu en doğru şekilde yansıtacak olan seçeneğe karar veriniz ve kararınıza göre cevap kağıdında uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Katkılarınız için teşekkür ederim.

	Hiç benim gibi değil	Biraz benim gibi	Benim gibi	Oldukça benim gibi	Tamamen benim gibi
1. Üzüntülü ve mutsuz olduğum zaman başkalarının bunu anlaması zordur.					
2. İnsanlar konuşurken onların hareketlerini izlemeye de onları dinlediğim kadar zaman ayırıyorum.					
3. Sevmediğim insanlara karşı olan duygularımı ne kadar saklamaya çalışsam da onlar sevmediğimi anlarlar.					
4. Arkadaşların bir araya geldiği eğlence toplantıları düzenlemekten hoşlanırım.					
5. Başkaları tarafından eleştirilmek veya azarlanmak beni pek rahatsız etmez.					
6. Genç, yaşlı, zengin ve yoksul her türlü insanla birlikte kendimi rahat hissederim.					
7. Pek çok insandan daha hızlı konuşurum.					

8. Çok az insan benim kadar duyarlı ve anlayışlıdır.	Hiç benim gibi değil	Biraz benim gibi	Benim gibi	Oldukça benim gibi	Tamamen benim gibi
9. Komik bir hikaye anlattığımda yada şaka yaptığımda çoğunlukla kendimi gülmekten alıkoyamam.					
10. İnsanların beni iyice tanımasını çok zaman alır.					
11. Benim zevk ve üzüntümün kaynağı diğer insanlardır.					
12. Bir grup arkadaşım ile birlikte olduğum zaman genellikle gurubun sözcüsü olurum.					
13. Mutsuz olduğum zaman çevremdekileri de mutsuz yapma eğilimim vardır					
14. Toplantılarda herhangi birisi bana ilgi duyduğu zaman bunu hemen fark edebilirim.					
15. İnsanlar sıkıldığını yüz ifadelerinden her zaman fark edebilir.					
16. Sosyal olmaktan hoşlanırım.					
17. Politik bir tartışmada, tartışan kişileri gözlemek ve görüşlerini analiz etmekten ziyade tartışmada bizzat yer almayı tercih ederim.					
18. Kişisel bir şey hakkında konuşurken karşımdakilerin yüzüne bakmakta bazen zorluk çekerim.					
19. Bakışlarımın anlamlı olduğu söylenir.					
20. İnsan davranışlarının nedenlerini öğrenmek ilgimi çeker.					

21. Duygularımı ifade etmekte çok başarılı sayılmam.	Hiç benim gibi değil	Biraz benim gibi	Benim gibi	Oldukça benim gibi	Tamamen benim gibi
22. Çok sayıda insanla bir arada çalışmayı gerektiren işleri tercih ederim.					
23. Çevremdeki insanların psikolojik durumundan büyük ölçüde etkilenirim.					
24. Önceden hazırlanmış bir konuşmayı yapmakta pek başarılı sayılmam.					
25. Başka insanlara dokunmaktan genellikle rahatsız olurum.					
26. Başkalarıyla olan ilişkilerini izleyerek bir insanın karakterini kolayca anlayabilirim.					
27. Gerçek hislerimi hemen hemen herkesten gizleyebilirim.					
28. Arkadaşların bir araya geldiği eğlence toplantılarına her zaman katılırım.					
29. Bazı ortamlarda doğru şeyleri yaptığımdan veya söylediğimden endişe ederim.					
30. Kalabalık bir insan gurubu önünde konuşmak benim için çok zordur.					
31. Sık sık yüksek sesle gülerim.					
32. Ne kadar saklamaya çalışsalar da, insanların gerçek düşüncelerini genellikle bilirim.					
33. Arkadaşlarım beni güldürmeye veya gülümsetmeye çalışsalar bile ciddiyetimi koruyabilirim.					

	Hiç benim gibi değil	Biraz benim gibi	Benim gibi	Oldukça benim gibi	Tamamen benim gibi
34. Kendimi yabancılara tanıtırken genellikle ilk adımı ben atarım.					
35. Bazen başkalarının bana söylediklerini sanki çok kişisel olarak alıyorum.					
36. Bir gurup içinde olduğum zaman konuşacağım doğru şeyleri seçmede güçlük çekerim.					
37. Arkadaşlarıma ve aileme onların beni nasıl kızdırdıklarını veya üzdüklerini anlatmakta bazen güçlük çekiyorum.					
38. Bir insanla ilk karşılaşmamdan sonra onun karakterini tam olarak anlayabilirim.					
39. Duygularımı kontrol etmek benim için oldukça zordur.					
40. Karşılıklı konuşmalarda genellikle ilk adımı ben atarım.					
41. Hareketlerim hakkında başkalarının ne düşündükleri benim için çok fazla önem taşımaz.					
42. Grup tartışmalarını yönetmede genellikle çok başarılıyım.					
43. Yüz ifadem genellikle tarafsızdır.					
44. Hayatımdaki en büyük zevklerimden biri, diğer insanlarla birlikte olmaktır.					
45. Üzgün olsam bile soğukkanlılığımı korumakta oldukça başarılıyım.					

	Hiç benim gibi değil	Biraz benim gibi	Benim gibi	Oldukça benim gibi	Tamamen benim gibi
46. Bir hikaye anlatırken konunun anlaşılması için genellikle pek çok el kol hareketi yaparım.					
47. Genellikle insanlara söylediklerimin yanlış anlaşılacağından kaygılanırım.					
48. Genellikle sosyal düzeyi benimkinden farklı olan insanlarla birlikte bulunmaktan rahatsız olurum.					
49. Kızgınlığımı çok seyrek gösteririm.					
50. Kendilerini olduğundan farklı gösterenleri, karşılaştığım ilk andan itibaren hemen tespit edebilirim.					
51. Grupla birlikteyken genellikle davranışlarımı ve fikirlerimi guruba adapte edebilirim.					
52. Tartışmalarda konuşmaların büyük bir kısmını ben üstlenirim.					
53. Büyürken ailem daha iyi davranışların önemini vurgulamıştır.					
54. Arkadaşların bir araya geldiği eğlence toplantılarında başkalarıyla kaynaşmakta pek başarılı değilim.					
55. Arkadaşlarımla konuşurken sık sık dokunurum.					
56. Başka insanların sorunlarını bana anlatmalarından nefret ederim.					
57. Sinirli olduğum zaman bu durumumu başkalarından çok iyi bir şekilde saklayabilirim.					

	Hiç benim gibi değil	Biraz benim gibi	Benim gibi	Oldukça benim gibi	Tamamen benim gibi
58. Toplantılarda çok çeşitli insanla konuşmaktan hoşlanırım.					
59. Herhangi birinin bana gülümsemesinden veya surat asmasından çok etkilenirim.					
60. Birçok önemli kişinin katıldığı toplantılarda kendimi dışlanmış hissederim.					
61. Durgun geçen bir toplantıyı neşelendirebilirim.					
62. Üzüntülü filmlerde bazen ağlarım.					
63. Sosyal eğlencelerde hiç eğlenmesem bile kendimi çok iyi vakit geçiriyormuş gibi gösterebilirim.					
64. Kendimi yalnız biri olarak görüyorum.					
65. Eleştiriye karşı çok duyarlıyım.					
66. Farklı öz geçmişe sahip insanların çevremde rahatsız olduklarını ara sıra fark etmişimdir.					
67. İlgi odağı olmaktan nefret ederim.					
68. Üzüntülü bir insanı, rahatlatmak için kolayca dokunup kucaklayabilirim.					
69. Güçlü bir duygumu pek saklayabilirim.					
70. Kalabalık toplantılara katılmaktan ve yeni insanlarla tanışmaktan zevk alıyorum.					

	Hiç benim gibi değil	Biraz benim gibi	Benim gibi	Oldukça benim gibi	Tamamen benim gibi
71. Başka insanların beni sevmesine çok önem veririm.					
72. Bir yabancıyla konuşmaya başlarken bazen yanlış şeyler söylerim.					
73. Duygu ve heyecanlarımı çok seyrek gösteririm.					
74. Başka insanları seyretmek için çok zaman harcarım.					
75. Gerçekten kendimi mutlu hissediyorken bile kolaylıkla üzgünmüş gibi gösterebilirim.					
76. Tanımadığım birileri benimle konuşmadıkça onlarla konuşmam mümkün değildir.					
77. Eğer bir başka insanın ban baktığı düşüncesine kapılırsam huzursuz olurum.					
78. Gruplarda genellikle lider olarak seçilirim.					
79. Arkadaşlarım bazen bana çok konuştuğumu söylerler.					
80. Çoğunlukla anlayışlı ve duyarlı bir insan olduğum söylenir.					
81. Duygularımı saklamaya çalışsam bile insanlar bunu her zaman anlayabilir.					

82. Arkadaşların bir araya geldiği eğlence toplantılarında toplantının yıldızı olma eğilimindeyim.	Hiç benim gibi değil	Biraz benim gibi	Benim gibi	Oldukça benim gibi	Tamamen benim gibi
83. Başkalarının üzerinde bıraktığım etki ile genellikle meşgul olurum.					
84. Sosyal ortamlarda genellikle kendimi beceriksiz bulurum.					
85. Kızgın olduğum zaman asla bağırıp çağırmam.					
86. Arkadaşlarım kızgın ve sinirli oldukları zaman onları sakinleştirmek için beni ararlar.					
87. Bir önceki dakika mutlu bir sonraki dakika üzgün görünmeyi kolaylıkla başarabilirim.					
88. Herhangi bir konu üzerinde saatlerce konuşabilirim.					
89. Sık sık başkalarının benim hakkımda ne düşündükleriyle meşgul olurum.					
90. Her türlü sosyal ortama kolayca uyum sağlayabilirim.					

EK 2. Okuma İlgisi Ölçeği

Yönerge: Eğer bir maddede ifade edilen fikir, fikrinize çok uygunsa 5'in, oldukça uygunsa 4'ün, biraz uygunsa 2'nin, hiç uygun değilse 1'in üzerine bir çarpı işareti koyunuz; eğer bir fikre ilişkin kararsızsanız 3'ü işaretleyiniz.

	Hiç uygun değil	Biraz uygun	Kararsızım	Oldukça uygun	Çok uygun
1.Birkaç hafta kitap okumasam huzursuz olurum					
2.Kitap okumak, yaşamının, yemek, içmek kadar önemli bir parçasıdır					
3.Kitap okumayı severim fakat vaktim yok					
4.Kitap okumaya çok zaman ayıramıyorum					
5.Televizyon seyretmeyi, kitap okumaya tercih ederim					
6.Satın aldığım kitapları bazen uzun süre okuma fırsatı bulamam					
7. Bence aşırı kitap okumak insanı sosyal yaşamdan uzaklaştırır					
8.Kitaptan çok gazete okurum					
9.Belediye otobüsünde ya da dolmuşta kitap okurum					
10.Yolcuğa çıkarken yanıma mutlaka kitap alırım					
11.Şehirlerarası yolculuklarda genellikle kitap okurum					
12.Küçükken, büyüklerim bana çok sayıda masal kitabı okumuştur					
13.İlkokulda okuyup da unutamadığım bazı kitaplar var					
14.Çok sayıda kitabım var					

	Hiç uygun değil	Biraz uygun	Kararsızım	Oldukça uygun	Çok uygun
15.Boş zamanlarımda genellikle arkadaş toplantılarına ya da kahveye giderim					
16.Almaktan en fazla hoşlandığım hediye kitaptır.					
17.Bana “kitap kurdu” dense yeridir					
18.Best-seller kitapları izlerim					
19.Geçmişte okuduğum bazı kitapları sevgiyle hatırlıyorum					
20.Okuduğum kitaplardaki bazı kahramanları dostum olarak hissederim					

EK 3. Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği

Aşağıda okuma ile ilgili cümleler vardır. Her bir cümleyi okuyarak lütfen kendiniz için ne kadar doğru olduğuna karar verin ve aşağıdaki ölçekten bir numara seçerek cümlenin yanına yazın.

1	2	3	4	5
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

Maddeler	
1. Bir kitap veya makale ilgi çekiciyse, ne kadar zor okunduğu umurunda olmaz.	
2. Okuma olmasaydı hayatım aynı olmazdı.	
3. Bazen arkadaşlarım ne kadar çok okuduğuma şaşırırlar.	
4. Arkadaşlarım ve ben, özellikle hoşumuza giden kitap ve makaleleri değiş tokuş etmekten zevk alırız.	
5. Benim için okumaya vakit ayırmak önemlidir.	
6. Diğer etkinliklerle kıyaslarsak, okuma benim için önemlidir.	
7. Eğer okuduğum materyaldeki bilgiler bana daha sonra lazım olacaksa, bunların lazım olacağı zamandan çok önce okumayı bitiririm.	
8. İş performansım veya üniversitede aldığım notlar, okuma etkililiğimin bir göstergesidir.	

9. Okuyarak diğer insanlara iyi örnek olurum.	
10. Hızlı okurum.	
11. Okumak hayatımı daha anlamlı kılar.	
12. Benim için okuduklarımdan edindiğim bilgiler hakkında övgü almak önemlidir.	
13. Okuduklarım hakkında başkalarının bana soru sorması hoşuma gider çünkü bu sayede bilgimi gösterebilirim.	
14. Benim için diğer insanların ne kadar çok okuduğum hakkında yorum yapması önemlidir.	
15. Zor, düşündürücü kitap ve makaleleri severim.	
16. İşim veya üniversitedeki derslerim için gerekli tüm okumaları tamamlarım.	
17. Zor kitap ve makaleleri anlayabildiğimden eminim.	
18. İyi bir okuyucuyumdur.	
19. İş veya üniversite performansımı geliştirmek için okurum.	

EK 4. Görüşme Soruları

1. Bibliyoterapi denilince ne anlıyorsun?
2. Bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinde;
 - A) Kullanılan masallar hakkında ne düşünüyorsun?
 - B) Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri hakkında ne düşünüyorsun?
 - C) Sosyal-duygusal kazanımlarımız hakkında ne söyleyebilirsin?
3. Bibliyoterapi destekli grup rehberliği etkinliklerinin diğer test ve test dışı tekniklerle;
 - A) Benzerlikleri sence nelerdir?
 - B) Farklılıkları sence nelerdir?
4. Grup rehberliğini yürüten öğretim görevlisinin yerinde sen olsaydın başka ne gibi uygulamalar yapardın? Neleri değiştirmek isterdin?
5. İleride okul psikolojik danışmanı olduğunda bibliyoterapi tekniğini kullanmayı düşünüyor musun? Neden?
6. Bibliyoterapi uygulamalarında kullanılan filmler ile ilgili neler söyleyebilirsin?

EK 5. Pilot Çalışma Grubuna Yönelik Bibliyoterapi Eğitimi Programı Süreci

Haftalar	Etkinlik adı/Aktivite	Amaç, Kazanımlar	Materyallar	Süreç
1. Hafta	Sorunlarınız	- Psikolojik danışman adaylarının sosyal-duygusal yönlerine uygun masalları seçmek -Bibliyoterapi dersini tanıtmak -Bibliyoterapi eğitiminin amaçları, aşamaları ve süreçleri hakkında bilgi edinme -Bibliyoterapi tekniğinin rehberlik ve psikolojik danışma alanında kullanımının önemini anlama - Bibliyoterapi tekniğinde masal, öykü ve kitapların seçiminin önemini kavrama - Bibliyoterapi eğitimi öncesinde “Sosyal Beceri Envanteri”, “Okuma İlgisi” ve Yetişkin Okuma Motivasyonu” ölçekleri ile ön test verilerinin toplanması	-Boş bir A4 kağıdı -Sosyal Beceri Envanteri - Okuma İlgisi Ölçeği -Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği	-Her psikolojik danışman adayından boş bir kağıt üzerine içinde bulunduğu sorunları ifade eden kelimeleri yazmasının istenilmesi -Psikolojik danışman adaylarından ön test olarak Sosyal Beceri Envanteri, Okuma İlgisi ve Yetişkin Okuma Motivasyonu ölçeklerinin doldurulmasının istenilmesi -Bibliyoterapi eğitimine ilişkin hazırlanan “Yapılandırılmış Görüşme Formunun” psikolojik danışman adaylarına uygulanması
2. Hafta	Dost olalım mı	-Arkadaşlık ilişkileri üzerine farkındalık kazanma -Fırsatları yakalama	-“Kaç Kırkangıç Kovaladınız” masalı -Bir adet boş A4 kağıdı	-Gönüllü olarak bir psikolojik danışman adayının seçilmesi, dostluk üzerine sorular sorulması ve psikolojik danışman adayları tarafından soruların cevaplarının kağıda listelenmesi

3. Hafta	Gelin bir problem çözelim	-Sorunlardan kaçınılmaması -Çözüm yollarının farkına varılabilmesi	-“Göl Gibi Ol” masalı	-Problem çözenin basamaklarının uygulayıcı tarafından tahtaya yazılması, problem çözme becerilerini içeren soruların psikolojik danışman adaylarına dağıtılması ve grup etkileşiminin gerçekleştirilmesi
4. Hafta	Güven yürüyüşü	-Psikolojik danışman adaylarının kendilerini yalnız hissetmemeleri -Güven duygusunun önemini kavramaları	-“Ayak İzleri” masalı -Bir adet boş A4 kağıdı -Gözlerin kapamasına yarayan şal	-Psikolojik danışman adaylarının uygulayıcı tarafından ikiye bölünebilir gruplara ayrılması, çiftlerden birinin gözlerinin bağlatılması ve diğer üyenin ona rehberlik etmesi
5. Hafta	Amaçlarımız	-Psikolojik danışman adaylarının kendileri ile ilgili amaçlar belirlemedeki becerilerini artırmalarına yardımcı olma	-“Gizli Hazine” masalı	-Uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarına amaç belirlemedeki ölçütleri içeren ilkelerin dağıtılması, psikolojik danışman adaylarının ulaşmayı istedikleri beş amacı belirlemeleri, belirlenen amaçların sınıfta

				tartışılmasının istenilmesi
6. Hafta	Duygu zarı	-Psikolojik danışman adaylarının kalplerinden gelen sesi dinleyerek hareket etmeleri -Duygularının farkına varmalarına yardımcı olma	-“Dolu Fincan” masalı -3*3*3 boyutunda kartondan yapılmış zar	-Uygulayıcı tarafından tahtaya 1’den 6’ya kadar zarın yüzlerini gösteren semboller çizilmesi, her sembolün karşısına duygu ile ilgili sıfat yazılması, psikolojik danışman adaylarının sırayla zar atmaları, kendilerine gelen zarın yüzündeki duyguyu yaşadığı bir olayı anlatmalarının istenilmesi
7. Hafta	Ayna ayna	-Psikolojik danışman adaylarının dünyanın kendi aynalarının yansıması olduğunu kavramaları	-“Ziyaretçi” masalı -Bir boş A4 kağıdı	-Uygulayıcı tarafından psikolojik danışman adaylarının üçerli gruplara ayrılımları, birbirlerinin jest ve mimiklerini yapmaları, birbirlerini taklit etmeleri, üçüncü kişinin hakemlik etmesi, her üç dakikada rollerin değiştirilmesi ve grup etkileşimi ile süreçteki soruların tartışılması
8. Hafta	Etkili iletişim	-Psikolojik danışman adaylarının çevrelerindeki insanların ihtiyaçlarını görebilmeleri	-“Ressamın Aynası” masalı	-Uygulayıcı tarafından psikolojik danışman

				adaylarının beşerli gruplara ayrılmaları, konuşma ve dinleme faaliyeti sonunda psikolojik danışman adaylarının hissettikleri duygularının konuşulması
9. Hafta	Bizi kızdıran şeyler	-Psikolojik danışman adaylarının öfkelerinin farkına varmaları -Olumsuz davranışları kontrol etmenin önemini kavramaları	-“Joe’nin Yeni Teknesi” masalı -Bir adet boş kağıt	-Uygulayıcı tarafından öfke ile ilgili listenin üçe bölünmüş olarak tahtaya yazılması, gönüllü psikolojik danışman adaylarının tahtaya kaldırılarak her bir madde ile ilgili kendilerini kızdırdıkları olayları listelemeleri ve duygularını aktarmaları
10. Hafta	Şimdi ve burada	-Zaman ve mekanın psikolojik danışman adaylarının farkındalık düzeylerini artırmalarına yardımcı olma -Psikolojik danışman adaylarının o ana yönelik algılarını anlamalarına ve dikkatlerini öz değerlendirmeye vermelerine yardımcı olma	“Kör Adam” masalı	-Psikolojik danışman adaylarından kendilerine dağıtılan resimdeki bireylerin hangisinin geçmiş hangisinin gelecek, hangisinin ise içinde oldukları zamana ait olduğunu belirtmelerinin istenilmesi, psikolojik

				danışman adaylarının ikiyeşerli gruplara ayrılarak şimdi ve burada kalmanın önemini birbirlerine sorular sorarak tartışmaları ve duygularını ifade etmeleri
11. Hafta	Endişelerimiz	-Psikolojik danışman adaylarının korkularıyla baş etmelerini artırmalarına yardımcı olma	“Kaplanlardan Korkan Çocuk” Masalı	-Psikolojik danışman adaylarının endişeleri hakkında konuşulması, endişe ile ilgili soruların yanıtlanması ve sınıfta öğrenciler tarafından paylaşılması
12. Hafta	Son testlerin uygulanması ve Yapılandırılmış Görüşme Formunun doldurulması	-Bibliyoterapi eğitiminin “Sosyal Beceri Envanteri,” “Okuma İlgisi” ve “Yetişkin Okuma Motivasyonu” ölçekleri ile verilerin toplanması ve sürecinin değerlendirilmesi	-Sosyal Beceri Envanteri - Okuma İlgisi Ölçeği -Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği	-Psikolojik danışman adaylarından son test olarak Sosyal Beceri Envanterini, Okuma İlgisi ile Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeklerinin doldurulmasının istenilmesi

EK 6. Kaç Kırlangıç Kovaladınız? Masalı

Kırlangıcın biri, bir adama aşık olmuş. Pencerenin önüne konmuş, bütün cesaretini toplamış, röfleli tüylerini kabartmış, güzel durduğuna ikna olduktan sonra, küçük sevimli gagasıyla cama vurmuş. Tık? Tık... Tık? Adam cama bakmış. Ama içeride kendi işleriyle uğraşıyormuş. Meşgulumuş! Kimmiş onu işinden alıkoyan? Minik bir kırlangıç! Heyacanlı kırlangıç, telaşını bastırmaya çalışarak, deriinin bir nefes almış şirin gagasını açmış, sözcükler dökülmeye başlamış. Hey adam! Ben seni seviyorum. Nedenini niçinini sorma. Uzun zamandır seni izliyorum. Bugün cesaret buldum konuşmaya. Lütfen pencereyi aç ve beni içeri al. Birlikte yaşayalım. Adam birden parlamış: Yok daha neler? Durduk yerde sen de nereden çıktın şimdi? Olmaz, alamam, demiş. Gerekçeside pek sersemceymiş: Sen bir kuşsun! Hiç kuş, insana aşık olur mu? Kırlangıç mahçup olmuş. Başını önüne eğmiş. Ama pes etmemiş, bir süre sonra tekrar pencereye gelmiş, gülümseyerek bir kez daha şansını denemiş: Adam, adam! Hadi aç artık şu pencereni. Al beni içeri! Ben sana dost olurum. Hiç canını sıkırmam! Adam kararlı, adam ısrarlı: Yok, yok ben seni içeri alamam demiş. Biraz da kaba mıymış, neymiş lafı kısa kesmiş. İşim gücüm var, git başımdan. Aradan bir zaman geçmiş, kırlangıç son kez adamın penceresine gelmiş: Bak soğuklar da başladı, üşüyorum dışarıda. Aç şu pencereyi al beni içeri. Yoksa, sıcak yerlere göç etmek zorunda kalırım. Çünkü ben ancak sıcakta yaşarım. Pişman olmazsın, seni eğlendiririm. Birlikte yemek yeriz, bak hem de sen de yalnızsın' yalnızlığını paylaşıyorum, demiş. Adam bu yalnızlık meselesine içerlemiş. Pek bir sinirlenmiş: Ben yalnızlığımdan memnunum, demiş. Kuştan onu rahat bırakmasını istemiş. Düpedüz kovmuş. Kırlangıç, son denemesinden de başarısızlıkla çıkınca, başını önüne eğmiş, çekip gitmiş. Yine aradan zaman geçmiş. Adam, önce düşünmüş, sonra kendi kendine itiraf etmiş: Hay benim akılsız başım; demiş. Ne kadar aptallık ettim! Beklenmedik bir anda karşıma çıkan bir dostluk fırsatını teptim. Niye onun teklifini kabul etmedim ki? Şimdi böyle kös kös oturacağıma, keyifli vakit geçirirdik birlikte. Pişman olmuş olmasına ama iş işten geçmiş. Yine de kendi kendini rahatlatmayı ihmal etmemiş: Sıcaklar başlayınca, kırlangıcım nasıl olsa yine gelir. Ben de onu içeri alır, mutlu bir hayat sürerim. Ve çok uzunca bir süre, sıcakların gelmesini beklemiş. Gözü yollardaymış. Yaz gelmiş, başka kırlangıçlar gelmiş. Ama Onunki hiç görünmemiş.

Yazın sonuna kadar penceresi açık beklemiş ama boşuna. Kırlangıç yokmuş! Gelen başka kırlangıçlara sormuş ama gören olmamış. Sonunda danışmak ve bilgi almak için bir bilge kişiye gitmiş. Olanları anlatmış. Bilge kişi gözlerini adama dikmiş ve demiş ki: KIRLANGIÇLARIN ÖMRÜ 6 AYDIR. HAYATTA BAZI FIRSATLAR VARDIR, SADECE BİR KEZ ELİNİZE GEÇER VE DEĞERLENDİRMEZSENİZ UÇUP GİDER! HAYATTA BAZI İNSANLAR VARDIR, SADECE BİR KEZ KARŞINIZA ÇIKAR; DEĞERİNİ BİLMEZSENİZ KAÇIP GİDERLER!VE ASLA GERİ DÖNMEZLER! Dikkatli olun? Farkında olun? Ve bir düşünün bakalım; Acaba siz bugüne kadar pencerenizden kaç kırlangıç kovaladınız?

EK 7. Göl gibi Ol Masalı

Mehmet Usta mahallede sakinliği ve yüzünden eksik olmayan gülümsemesiyle bilinen yaşlı bir bakır ustasıymış. Her sabah küçük dükkanın kepenklerini kaldırıp kapısını açtığında çalan küçük kapı çingırağı onu selamlıyor gibi gelirmiş. Babasından kalan bu küçük sıcak iş yerini çok seviyormuş. Raflar bazıları yeni, bazıları babasının zamanlarından beri alıcılarını bekleyen tencereler, bakraçlar, tepsilerle doluymuş. Bu dükkandaki sesler ve kokular Mehmet Usta'ya kendini evinde hissettirmiş. Özenle ve incelikle işlediği kap kacağın alıcısı çokmuş. Mehmet Usta kaderine şükredermiş.

Kendi oğlu olmadığı için Mehmet Usta yanına aldığı çıraklara sanatını öğretirmiş. İşte böylece yıllar yılları kovalamış, bir gün Salih adında bir çırağı olmuş. Salih bu işi öğrenmeye gönüllü değilmiş ve sürekli şikayet ediyormuş. Ustası hayatın her aşamasında yeni şartlara alışmanın zaman aldığını bildiğinden ona karşı sabırlı davranıyormuş. Ancak zaman geçtikçe Salih bu yeni hayata alışmak ve işi öğrenmek bir yana sürekli sızlanan, hoşnutsuz biri olup çıkmış: Kapının çingırağı çok gürültülüymüş, taburesinin ayağı dengesizmiş, toz onu hapşırtıyormuş, başı kokular yüzünden dönüyor, çekiç sesi yüzünden ağrıyormuş.

Günlerden bir gün Salih bir yandan öğlen yemeğini bitirmeye çalışıyor bir yandan da kendi yemeğini, duyduğu kadarıyla mahalledeki diğer çırakların yedikleriyle kıyaslayıp şikayet ediyormuş. Usta işinden başını kaldırmadan Salih'e gidip küçük bir kese tuz almasını söylemiş.

Salih dükkandan çıkıp dolaşmak için bir bahane bulduğundan bu duruma pek sevinmiş.

Geri geldiğinde usta, tuz kesesinin yarısını bir bardak suyun içine boşaltmış, sonra bir kaşık alıp yavaşça suyu karıştırmış ve Salih'in itiraz etmesine fırsat bile vermeyen bir ses tonuyla ona bütün suyu içmesini söylemiş.

“Nasıl geldi?” diye sormuş usta.

“Usta, nasıl gelsin? Yanıyorum, boğazımı ateş bastı. Neden bunu içmemi istedin ki?!”

Usta tek bir söz söylemeden paltosunu giymiş ve Salih'i küçük bir gölün kenarına götürmüş, Tuz kesesinde kalan tuzu göle boşaltmış ve bardaktaki suya yaptığı gibi bir çubukla karıştırmış. Sonra gölden bir bardağa doldurduğu tuzlu suyu çırağına vermiş .

“Nasıl geldi?” diye sormuş.

“Çok ferahladım usta; bu su o kadar tatlı ki on bardak daha içerim...”

“Salih, hayat hepimize biraz tuz, çekecek biraz dert verir. Derdini seçemezsin ve herkesin başına dertler gelir. Ama seçebileceğin bir şey var. Sorunlarınla başa çıkarken bardak kadar dar veya göl kadar geniş olmayı seçebilirsin....Öğüdüm basit oğlum; göl gibi ol.”

EK 8. Ayak İzleri Masalı

Bir hayat boyu yürüyüp sonsuzluk okyanusunun kıyısına gelmişti.

Boşluğa doğru baktı, zamanının hafif nefesini yüzünde hissetti. Ve sessizliğin dalgalarını dinlemek için bir kayanın üzerine oturdu. İşte o sırada onları gördü: Ayak izlerini.

Elbette kumda ona doğru gelenler kendi ayak izleriydi ama onların yanında bir çift ayak izi daha vardı. Etrafta kimse yoktu, yalnız yürümüştü, çoğu kişi bu noktaya hiç ulaşamamıştı bile.

Gözleriyle ayak izlerini görebileceği en uzak noktaya kadar takip etti. Öyle anlaşıyordu ki diğer ayak izleri hep onunla beraberdi. Sanki hiç yalnız yürümemişti.

Hayatının bütün anlarını gözden geçirerek geri yürüdü. Ve bu gizemli ayak izlerine çoğu yerde rastladı. Hayatının her noktasında yanında, ona eşlik eden, tanıklık eden biri vardı.

Bunu anlayınca içini derin bir sevgi kapladı. Bir melek tarafından korunup kollandığını sık sık hissetmişti; sanki sevgi dolu bir varlık onu takip ediyor gibi gelirdi hep. Şimdi bunun doğru olduğunun kanıtını bulmuştu. Bazen ne kadar yalnız hissetmiş olursa olsun şimdi asla yalnız olmadığını anlıyordu. Bütün o zaman boyunca orada birisi vardı.

Sonra başka bir şey farkettil.

İkinci ayak izlerinin kaybolduğu anlar hep hayatının zor zamanlarıydı. Halının ayağının altından çekildiğini hatta ayaklarının altındaki yerin yarıldığını hissettiği zamanlardı. İkinci ayak izleri bu kara günlerde düzenli olarak kayboluyordu. Bunu görünce kalbi kırıldı ve öfkelenildi:

“Neden? Neden ihtiyacım olduğu zamanlarda hep böyle terk edildim?” Öfke ve üzüntüyle kalbinin sesi şafaklarında yankılanırken sordu, “Bir açıklama istiyorum. Neden her adımda destekleniyor ve izleniyorken, bana eşlik ediliyorken en çok ihtiyacım olduğunda terk ediliyorum?”

Ve sonra kalbinin derinliklerinden cevabı buldu. Ses şöyle dedi: “Her zaman seninleydim, yoldaki her adımda. Bu yüzden hayat yolunda iki çift ayak izi görüyorsun. Ama üzgün olduğunda, hayat sana artık yürüyemeyeceğin kadar ağır geldiğinde seni taşıdım. O zamanlarda gördüğün ayak izleri senin değil benim.”

EK 9. Gizli Hazine Masalı

Yaşlı çiftçi bütün hayatını topraklarını ekip biçerek geçirmişti ve şimdi oğullarının bu arazinin değerini anladıklarını görmeden hayata gözlerini yummak zor geliyordu. Oğullarının gözleri yalnızca parayı görüyordu. Babaları ölür ölmez çiftliği satıp ellerine ne geçerse onunla şehre taşınmak için fazla beklemeyeceklerini biliyordu. Ölüm döşeğinde bir nefes daha alabilmek için çabalarken tek düşüncesi buydu. Başucunda bekleyen oğullarına, “Bir hazine var, bu çiftlik arazisinde gömülü bir hazine...En büyük umudum onu bulabilmeniz” diye fısıldadı.

Hazine lafını duyan oğullarının gözleri merak ve heyecanla yuvalarından fırladı ama bir soru sormalarına fırsat kalmadan babaları son nefesini verdi.

Babalarını gömer gömmez, daha kürekleri ellerinden bırakmadan mezarlıktan çıkıp çiftliğe yollandılar ve kazmaya başladılar. Haftalar boyunca durup dinlenmeden çiftliğin toprağını kazarak alt üst ettiler. Aradan üç ay geçmesine rağmen hazine falan bulamamışlardı. Yorgun ve çaresizdiler. Şehre taşınmak için çiftliği satmayı düşündüler ama yılın o vaktinde bütün çiftçiler yeni ekinleri dikmekle meşguldü. Toprağı zaten kazdıklarına göre babalarının sakladığı tohumları araziye atmaya karar verdiler. O yıl arazi öylesine büyük bir hareketle kazılıp sürülmüştü ki önceki yıllara göre çok daha fazla ürün verdi. Ve çiftçinin oğulları hasat zamanında çok iyi kazandılar.

Sonra babalarının son sözleri yeniden akıllarına geldi ve arazinin bakmadıkları bir köşesi kalmış olabilir mi diye merak etmeye başladılar. Böylece bir kez daha, bu sefer daha da derin kazarak yeniden gömülü hazineyi aramaya başladılar.

Böyle böyle yıllar geçti ve oldukça büyük bir gelir getirmeye başlayan çiftliğe iyiden iyiye yerleştiler. Evlendiler, çocuk sahibi oldular; çocukları mevsimlerin ritmiyle yaşayarak çiftlikte büyüdü.

Ve çocukları babalarına bu çiftliği neden bu kadar çok sevdiklerini sorduğunda birbirlerine gülümseyip babalarından aldıkları dersi fısıldadılar: “Bu çiftlikte gömülü bir hazine var...Çalışma, sabır ve sevgiyle ortaya çıkıyor.”

EK 10. Dolu Fincan Masalı

Yaşlı usta kapısının ısrarla vurulmasıyla sarsılarak derin düşüncelerinden sıyrıldı. Zengin giyimli bir adam davet beklemeden içeri daldı. Nefes bile almadan genizden gelen yüksek bir sesle kendini tanıttı: “Bilmelisin ki saygıdeğer usta, bugün huzuruna gelen bu öğrenci tanınmış ve saygıdeğer bir alimdir” diye konuşmaya başladı. “Ben kralın en güvendiği danışmanlarından biriyim. Kral bana sormadan parmağını bile kımıldatamaz. Tavsiyelerin ve bilgeliğin elbette başka pek çok güç sahibi kişi tarafından da talep görüyor. Bulunduğum konuma gelmem kolay olmadı. En iyi ustalarla çalıştım, en katı öğretilere uydum ve sürekli kendimi geliştirmeye çabalıyorum. Senin bilgin ve öğretilerin de pek çok kişi tarafından bendenize ısrarla tavsiye edildi, bunun için seni görmeye geldim.”

Adamın peş peşe makineli tüfek gibi söylediği cümleler arasında kısa bir boşluk yakalayan usta bu davetsiz misafire birlikte bir fincan çay içmeyi teklif etti. Adam başarılarını sıralamaya ve misafiri için sessizce çay dolduran ustaya teorilerini anlatmaya devam ediyordu.

Fincan dolmuştu ama yaşlı usta çay fincandan taşıp masaya ve oradan da misafirin kucağına akmaya başlayana kadar dökmeye devam etti. Üzerine çay dökülen adam ayağa fırlayan paltosunu silkerken, “Yaşlı adam, fincanın olduğunu görmüyor musun? Fincan daha fazlasını alamadığı halde neden hala çay dolduruyorsun?” diye bağırdı.

“Senin zihninin de evlat, bu fincan gibi” dedi yaşlı adam. “Yeni bilgiler alamayacak kadar dolu. Git onu boşalt. Bana boş bir fincan gibi zihinle gelene kadar sana öğretecek bir şeyim yok.”

EK 11. Ziyaretçi Masalı

Şehrin kapısında yaşlı bir çoban yanındaki genç çırağıyla bir kayanın üzerine oturur, bir yandan büyük koyun sürüsünü gözler bir yandan da mekanik el hareketleriyle pazarda sattığı süveter ve çoraplarını örermiş. Bir gün bir ziyaretçi gelmiş, şehrin kapısında içeri alınmayı bekleyen erkeklerin yanında sıraya girmiş ama adam tereddütte görünüyormuş. Çobana yaklaşmış sormuş: “Söyle bana yaşlı adam, bu şehri tavsiye eder misin? Buraya yerleşip küçük bir iş kurmayı düşünüyorum ama amacıma bu kadar yaklaşıncı kalbime bir korku doldu. Bu şehrin insanları nasıldır? Onlara güvenebilir miyim?”

“Geldiğin şehirdeki insanlar nasıldı?” diye sormuş çoban. “Ah! demiş adam, “Hepsi yalancı, dolandırıcı, hırsız! Bu yüzden yeni bir yer arıyorum. Beni sürekli hayal kırıklığına uğratmalarından bıktım.”

“Ne yazık ki yabancı, bu şehrin insanları da aynı. En iyisi sen yoluna devam et” demiş yaşlı çoban.

Yaklaşık bir hafta sonra başka bir ziyaretçi şehir kapısındaki kabul sırasından çıkıp yaşlı çobanın yanına gitmiş:

“Söyle bana yaşlı adam, bu şehri tavsiye edermisin? Yerleşip küçük bir iş kurmayı düşünüyorum ama amacıma bu kadar yaklaşıncı kalbime bir korku doldu. Bu şehrin insanları nasıldır? Onlara güvenebilir miyim?”

“Geldiğin şehirdeki insanlar nasıldı?” diye sormuş çoban.

“Buna çok üzülüyorum işte” demiş adam, “dünyanın hiçbir yerinde o kadar sevgi dolu, güvenilir ve cömert bir çevre bulamam. Bir hafta önce komşularımdan zor ayrıldım ve onları şimdiden özledim.”

“Eh, şanslısın yabancı; bu şehrin insanları da aynı” demiş yaşlı çoban.

İki konuşmayı da duyan çırağı yaşlı adama sormuş: “Neden bu adamlara farklı cevaplar verdin? Şehrin insanlarıyla ilgili fikrin bir hafta içinde tamamen değişmiş olamaz.”

“Hayır oğlum, bu adamların her birine kendilerinin yaşayacakları gerçekleri söyledim. Dünya içimizde taşıdığımız korkuların aynasıdır.”

EK 12. Ressamın Aynası Masalı

Usta ressamın evinde mutsuz bir gece yaşıyordu. Ressam aylardır Lord Buckingland'ın sarayındaki büyük duvar resmini bitirmek için çalışmıştı. Sonunda resmi bitirmişti ve nefes kesici güzellikte bir eser çıkmıştı ortaya. Herkes resmi görmek için koşup gelmiş, resme hayran kalmıştı. Ressam ne zamanından, ne malzemeden cimrilik etmiş, parlak renkler yaratmak için en iyi boyaları kullanmıştı ve sonuç büyüleyiciydi.

Ancak sıra parasını almaya geldiğinde Lord sonuçtan memnun olmadığını söylemiş, gözünün yaşına bakmadan kovmuştu usta ressamı. Lord, küstah bir gülümsemeyle şöyle demişti. “Senin sözde ‘sanatına’ tek bir kuruş bile ödeyecek değilim. İstersen çıkmadan yaptığını söylebilirsin; benim için zaten göz zevkimi bozan değersiz bir şey.”

Ressamın şahaserinin üzerini boyamaya kıyamayacağını çok iyi biliyormuş.

Böylece ressam kalbi kırık bir şekilde eve gelip durumu karısı ve çocuklarına anlattı. Bekledikleri parayı alamayacaklardı. Borçlarını ödemeyeceklerdi. Zor zamanlar onları bekliyordu.

Akşam en küçük oğlu çekingen bir şekilde, ressamın durumu tekrar gözden geçirmek için çekildiği atölyesine geldi.

“Baba, anlamıyorum. Lord çok zengin. Bu duvar resmini yapmak için ne kadar çok çalıştığını, ne kadar malzeme harcadığını biliyor olmalı. Kararının bizi fakirliğe sürükleyeceğini nasıl bilmez? Neden bizi hiç düşünmüyor?”

Usta ressam şefkatli gözlerle oğluna baktı. Sonra gümüş boyasıyla boyanmış camı oğlunun yüzüne doğru kaldırdı. “Şimdi ne görüyorsun”

“Şey, cam şimdi ayna oldu. Sadece kendi yüzümün yansımasını görüyorum” diye cevap verdi oğlu.

“İşte sorun bu oğlum. Para ve gümüş insanların gördüğü şeyi değiştirir. Para olunca insanın tek gördüğü kendisidir.”

EK 13. Joe'nin Yeni Teknesi Masalı

Eski teknesini balık sezonuna hazırlamak için Joe bütün bir ay boyunca çok çalışıp çok yorulmuştu ama işini bitirdiğinde tekne öyle güzel olmuştu ki insan bakmaya doyamıyordu. Dışını parlak kırmızı ve maviye boyamış, içine oturacak yeni bir bank yapmış, gün boyunca balıkları içinde tutacak küçük bir tank eklemiş ve hatta küreklerin üzerini balık ve dalga şeklinde oymalarla süslemişti. Gerçek bir sanat eseri idi.

Sonunda tekneyi suya indirme zamanı gelmişti. Sabahın erken saatleriydi; nehrin üstünde hala biraz sis vardı ama Joe daha fazla bekleyemedi. Tekneyi suya indirdi. Nehir boyunca yavaş yavaş seyrediyordu ki sislerin arasında tam da kendisine doğru gelen, ışıklarını yakmamış başka bir tekne gördü. Joe teknede bir silüet olduğunu seçebildi ve bağırmaya başladı: “Hey oradaki! Teknenin yönünü değiştir. Üzerime doğru geldiğini görmüyor musun? Ama cevap gelmedi. Joe hızla yaklaşan gri tekneye doğru daha yüksek sesle bağırdı ama yine teknenin yönü değişmedi ve bir cevap gelmedi. Daha yaklaşıncı teknedeki adamın baygın olduğunu görebildi. Sarhoşun tekidir diye düşündü ve korkunç bir öfkeye kapıldı. Hep aynıydı! Bazıları çalışıp çabalarken diğerleri sadece eğlenmeye bakıyor, sarhoş oluyor, sızıyor, sebep olabilecekleri kazaları hesaba katmadan hareket ediyor, emeğe saygı göstermiyorlardı. Joe bunca zamanı çalışıp çabalayarak geçirmişti ve şimdi bütün emeği bu salak teknede sızdı diye heba olacaktı!

Tekne daha da yaklaştı. Sızmış adamın üzerinde kahverengi, kaba kumaştan bir giysi olduğunu görebiliyordu. “Biliyordum! Yine o keşişlerden biri!” Joe daha da kızmıştı. Hayatlarını Tanrı’ya ve yüksek amaçlara adanmış gibi yapıp aslında tüm zamanlarını şarap içerek ve insanların hayatlarını ve teknelerini tehlikeye atarak geçiren bu adamlara sövüp saymaya başladı. Joe artık öfkeden kendinden geçmişti. İçinde din adamlarına, yoluna çıkan düşüncesiz insanlar, haksızlığa ve bir dolu başka şeye karşı duyduğu bütün öfke patlamıştı. Yavaşça ona doğru gelen tekneyi itmek için küreğiyle hazır bekliyordu. Tekne ters dönerse de dönsündü, umurunda değildi. O sarhoşu nehrin dibine göndermeye hazırdı! Bunu hak etmişti! Ama tekne kürekle vurulacak kadar yaklaştığında Joe teknede eski bir tahıl çuvalından başka bir şey olmadığını fark etti. Büyük olasılıkla akıntı, kıyıda bağlı bir tekneyi sürüklemişti.

Böylece Joe küreğini yere bıraktı. O kadar kızmış, kendini o kadar çok öfkeyle doldurmuştu ki kendini bir kurban gibi hissetmişti. Ve bütün bu öfke nehrin sürüklediği bir çuval tahlılaydı.

EK 14. Kör Adam Masalı

Kör adam evden çıktığında geç olmuştu. Akşam güzel yemekler ve güzel sohbetlerle geçmişti. Artık gitme zamanıydı. Ev sahipleri kör misafirlerini karanlık sokaklara gönderecek olmaktan dolayı biraz huzursuzdular. “Sokaklar çok karanlık, yanına bir fener al” diye ısrar ettiler. “Fenerli veya fenersiz, sokaklar benim için hep karanlık” diye cevap verdi. “Olabilir ama fener taşırsan başkaları seni görür ve onların sana çarpmalarını önlemiş olursun.” Kulağa mantıklı geliyordu. Böylece kör adam eline feneri aldı ve sokaklarda yürümeye başladı. Normalde kimseye çarpmamak için fazlasıyla dikkat etmesi gerekirken bu fener sayesinde insanlar onu görüp kendi kendilerine yolundan çekiliyor gibiydiler. “Ne kadar pratik!” diye düşündü. Diğer yayalar için endişelenmeyi bırakıp daha hızlı yürümeye başladı.

Çok sert bir şekilde birine çarptığında yolu yarılamıştı. Neredeyse dengesini yitiriyordu.

“Hey, oradaki, fenerimi görmüyor musun?” diye bağırdı.

“Kardeşim, fenerim yanmıyor. Rüzgar söndürmüş olmalı. Nasıl görebilirim?”

Kör adam özür diledi ve diğeri için feneri yakmayı önerdi.

Eve doğru yoluna devam etti.

Biraz daha gitmişti ki kör adam yine birine çarptı. “Hey, kardeşim, fenerimi görmüyor musun?”

“Özür dilerim” diye cevapladı öteki, “Ben körüm ve ben de bir fener tutuyorum. Bu sayede beni göreceğini ve yolumdan çekileceğini umuyordun.”

EK 15. Kaplanlardan Korkan Çocuk Masalı

Prens İskender parlak bir öğrenciydi. Felsefenin, kaligrafinin, dansın, müziğin, hukukun ve kılıç dövüşünün ustalarıyla çalışmış, kıvrak zekası ve çevik bedeniyle hepsini etkilemişti.

Onbeşinci yaş gününden bir gün önce babası yanına gelip geçmesi gereken bir sınav olduğunu söyledi. Prens karşısına ne çıkarsa çıksın başaracağından emindi. Ertesi gün babası şöyle dedi:

“Sarayımızın altında güneşin hiç girmedığı demir bir kafes var. Ve orada senin sınavın için özellikle alınıp büyütülmüş, çok çok güçlü bir kaplan var. Bakıcıları onu savaşmak üzere eğittiler. Pençeleri çelik, dişleri hançer gibi. Senin görevin yanında sadece küçük bir hançerle kafese girmek ve bu kaplanı öldürmek. Ailemizde bütün krallar cesaretlerini kanıtlamak için bu sınavdan geçer”.

Bu prensin beklediği türden bir sınav değildi. Biraz şaşırmıştı; kaplanı görebilir miyim diye sordu ve babası onu uzun, karanlık, dolambaçlı bir merdivenden indirdi. Prens, loş bir ışıkla aydınlatılmış kafesin arka tarafında parlayan, kırmızı bir çift göz gördü. Dev kaplanın korkutucu kükremesini duydu ve dizlerinin bağları çözülerek duvara yaslandı.

“Baba, ne kadar yürekli olduğumu başka bir şekilde kanıtlayamaz mıyım? Örneğin teolojide en iyi ustalara karşı bir tartışmayı kazanabilirim; güzel camimize yakışacak bir sanat eseri üretebilirim veya en iyi kılıç ustalarımızdan birini yenebilirim.”

Babasının cevabı sertti. “Hayır oğlum, bu sınavın yerine başka bir sınav konulmaz. Bahsettiklerinin hepsi harika yetenekler ve bir kral için gerekliler. Ama bu kalbin için vereceğin bir sınav. Onları uygulayacak cesur bir kalbin yoksa dünyadaki hiçbir yeteneğin değeri yoktur.”

“Baba, sen benim yaşımdayken kaplanı öldürmen ne kadar sürmüştü?”

“O kafeste çok uzun kalmadım. Babamı gururlandırdım” dedi kral.

Prens tek istediği bu cehennem gibi karanlık yerden çıkıp gün ışığını görmektir. Bu yüzden babasına hazır olduğunda haber vereceğini söyledi ve merdivenlerden yukarı doğru çıktı.

Prens o gece uyuyamadı. Gözünü her kapattığında parlayan bir çift kırmızı göz görüyordu. Korkuyordu.

Şafak sökmeden önce kararını verdi. Başka seçeneği yoktu, sarayı terk edecekti. Seyahat pelerini giydi, biraz ekmek, biraz altın aldı, sessizce en sevdiği atına bindi ve bir prens olarak yaşadığı hayatını arkasında bırakıp dünyaya açıldı.

Birkaç gün gittikten sonra küçük bir sarayla karşılaştı. Yaklaşınca kapılar onun için açıldı ve hizmetliler atını saman dolu ahırlara götürürken onu da sarayın gül bahçelerinden birine buyur ettiler. Sarayın sahibi onu karşıladı ve misafirperlik gösterdi. Güzel yiyecekler, fikir tartışmaları ve bahçede yürüyüşlerle günler gelip geçti. Prens bu yeni saraydaki hayatına alışmaya başlamıştı. Artık bütün ömrünü burada geçirebileceğini düşünüyordu ve bu değerli hayatını, küçük bir hançerle azılı bir canavarın karşısına çıkmayarak riske atmadığı için kendisini tebrik ediyordu.

Bir akşam dolunayın altında bahçede yürürken bir hırıltı duydu. Arkasına döndü ve karanlıkta net bir şekilde parlayan bir çift kırmızı göz gördü. Koşabildiği kadar hızlı bir şekilde saraya koştu ve kapıyı arkasından kapattı. Yatak odası penceresinden aşağıdaki bahçeye baktı, bahçede üç kaplan dolaşıyordu.

Ertesi gün bu durumu telaş içinde ev sahibine anlattı. Ev sahibi zerre kadar endişeli görünmüyordu. “Evet, bazen kaplanlar dünyanın bu bölgesine de gelir. Biz onlara dokunmayız, onlar da bize. Yine de karşılaştığın zaman kendini savunmaya hazır olmalısın” diye cevapladı. Elinden geldiğince sakın görünmeye çalışan prens ona tavsiyesi için teşekkür etti ve odasına çekildi. Odasında endişesi iyice artmış, delirmiş gibi bir aşağı bir yukarı yürümeye başlamıştı. Ne korkusuyla başa çıkabiliyor ne de uyuyabiliyordu.

Ertesi gün sudan bahaneler öne sürerek saraydan ayrılıp yolculuğuna devam etme kararını bildirdi. Ev sahibi ona şans diledi ve ne zaman isterse tekrar gelebileceğini söyledi.

Gece olurken prens, silahlı adamların ağır ahşap kapısını kapatmak üzere olduğu bir kaleye rastladı. Burası güvenli görünüyordu. Sonunda kaplanların giremeyeceği bir yer bulmuştu. Bir altın para karşılığında içeri kabul edildi. Üzerinde kızarmış av eti, baharatlı pilav ve şarap taslarının olduğu uzun bir sofrada diğer erkeklerin arasına takıldı. Burası şimdiye kadar yaşadığı yerlerden oldukça farklıydı. Yumuşak bir

müzik, entellektüel tartışmalar veya şiir okumaları yoktu. Burası hayatın ve bağımsızlığın tadını çıkaran özgür adamların, avcılarının ve askerlerin mekanıydı. Çılgınca söylenen şarkılar, şakalar ve birbirinin sırtına gürültüyle vurmalar vardı burada.

Ertesi gün kalenin sahibi ve adamların lideri, ‘Şahin’ dedikleri kaba sakallı bir adam, onu grupla birlikte avlanmaya davet etti. Prens hemen kabul etti ve akşam kaleye mutlu ve coşku dolu bir şekilde döndü. Hiç bu kadar güçlü ve özgür hissetmemişti. Kendini avlanma, açık hava, şaraplı ve kutlamalı gecelerle dolu bu yeni hayatın içinde hayal edebiliyordu. Birkaç gün sonra ziyaret sırasında Şahin ona doğru eğilip ona şöyle dedi: “Bizler hepimiz savaşçıyız. Adamlarımı savaşlar arasında böyle bir av ve kutlama hayatıyla oyalıyorum. Yüreklerimizi güçlü tutmak ve savaşa hazır olmak için ayda bir kez adamlarımla birlikte silahlarımızı ve kalkanlarımızı bırakıp yanımıza sadece basit hançerler alarak kaplanlarla dolu bir bölgeye gideriz. Orada azıllı canavarlarla savaşarak cesaretimizi sınarız. Genellikle gün sonunda eve bir veya iki kaplanla döneriz. Geldiğin günden beri seni izliyorum ve artık hazır olduğuna karar verdim. Yarın bizimle gelecek ve cesaretini kanıtlayacaksın.”

Cesur görünmeye çalışan prens kendisine olan güveni için Şahin’e teşekkür etti ve bir büyük yudumda şarap bardağını boşalttı.

Ertesi gün diğer avcılar gibi av için hazırlandı ve atlı kafilenin en sonunda kalmaya dikkat ederek onlarla beraber kaleyi terk etti. Ormanda bir kavşağa geldiklerinde atını diğer tarafa çevirdi ve savaşçılardan hızla uzaklaştı.

Gece olurken binlerce kuşun şarkı söylemeye ve yıkanmaya geldiği fiskiyelerle çevrili güzel bir saraya ulaştı. “Burası cennet gibi” diye düşündü. Saray sınırlarına adım atar atmaz on hizmetli karşıladı onu ve ev sahibiyle karısının bir satranç oyununa dalmış olduğu geniş verandaya götürdüler. Sıcak bir şekilde karşılandı, ikramlar yapıldı ve sonra ev sahibinin karısı ud çalarken ev sahibiyle zihin açıcı bir fikir alışverişine girdiler. İkinci evini bulduğunu hissetmişti. Ertesi gün bahçede yürürken hayatı boyunca gördüğü en güzel kızla karşılaştı. O da ud çalıyor ve çok güzel şarkı söylüyordu. Biraz yaklaşınca bunun ev sahibinin sık sık adını geçirdiği kızı Meryem olduğunu anladı. Kız şarkıyı kesmeden başıyla selamlayıp yanına oturmasını işaret etti. Prens daveti mutlulukla kabul etti. Ancak biraz daha yaklaşınca kızın ayaklarının dibinden kırmızı gözlü bir kaplanın ona baktığını gördü. Meryem prensin telaş içindeki

bakışlarını yakaladı ve onu yatıştırdı: “Bu benim evcil kaplanım Bibi. Benim yanımda olduğun sürece sana zarar vermez, korkma. “Prens, Meryem’le konuşma isteği ile şiddetli kaplan korkusu arasında kalmıştı. Sonunda isteği kazandı. Oturup Meryem’le hoş bir öğleden sonra geçirdi. Akşam babasıyla konuşurken kızının neden böyle ilginç bir evcil hayvan seçtiğini sorgulama fırsatını yakaladı.

Ev sahibi, “Evet, Bibi’yi Meryem kendisi yetiştirdi. Tuhaf bir seçim ama o sıradan bir kız değil” diyerek güldü. “Ona iyi bir eşlikçi oldu ve geceleri sarayın koridorlarında dolaşıp bizi davetsiz misafirlerden koruyor.”

Prens yine sakın kalmaya çalışsa da koridorlarda dolaşan bir kaplan düşüncesi onu korkutuyordu. Kaplan kapısını tırmaladı, kapı kolunu salladı. Prens İskender içeride korkuyla duvara yapışmıştı. Ertesi sabah kararını vermişti bile. Eşyalarını toplayıp ev sahibini görmeye gitti ve hiç tereddüt etmeden konuştu.

“Efendim, misafirperverliğiniz için çok teşekkür ederim. Gerçek kimliğimi hiç açıklamadım. Ben Prens İskenderim. Korku yüzünden sarayımdan ve görevlerimden kaçtım. Aşk beni kaderimle tekrar yüzleşmeye döndürecek. Kızınıza aşık oldum ve eve dönüp beni bekleyen kaderle yüzleşmezsem ona asla evlenme teklif edemeyeceğimi anladım. İzinizle eğer sınavımı geçerse kızınızdan karım olmasını isteyeceğim.”

Ev sahibi hafifçe gülümsedi: “Cesaretinizi göstermeniz için sebep bulmanıza memnun oldum Prens İskender. İtiraf etmeliyim ki en başından beri kim olduğunuzu biliyordum çünkü babanıza çok benziyorsunuz. Size şans diliyorum ve kızımın birleşmeniz için rızamı veriyorum.”

Kraliyet sarayına dönen prens dizlerinin üzerine çöküp babasından af diledi ve sınava hazır olduğunu söyledi. Kral şefkatli ve sevgi dolu gözlerle oğluna bakarak: “Döndüğüne çok sevindim. Korkularımızla yüzleşmek için hepimiz zamana ihtiyaç duyarız. Kafese yarın ineriz, şimdi dinlen” dedi.

Ertesi gün prens bütün cesaretini topladı. Kalbini sevgili Meryem’e odakladı ve titreyerek merdivenlerden indi. Babasının verdiği küçük hançeri sıkı sıkı tutuyordu. Kafesin önüne geldiğinde yardımcılar kapıyı sonuna kadar açtılar. Derin bir nefes aldı ve hançerini kaldırıp bir savaş çığlığıyla öne atıldı. Kaplan bir pençesiyle onu silahsız bıraktı. Hançer bir tıngırtıyla kafesin zeminine düştü. Bir saniye sonra kaplan

üzerindeydi ve amansız bir sevgiyle yüzünü yalıyordu. Şaşırان prens gururla onu izleyen babasına baktı “Oğlum, sınavı geçtin. Korkuyu yaşadın ve ona rağmen harekete geçtin. Korkunun esiri olsan da her zaman korkumuzla yüzleşmemize değecek şeyler olduğunu anladın. Artık zamanı geldiğinde krallığı sana bırakabileceğimi biliyorum.”

Prens tekrar yukarı çıkarıldı, büyük bir ziyafet sofrası hazırlandı. Birkaç gün sonra evcil kaplanıyla Meryem geldi, evlendiler; çoğu zaman mutlu, bazen üzgün, hep birlikte yaşadılar.

EK 16. Hayat Üniversitesi Masalı

Ayşe, altı yaşındayken dünyadaki en akıllı adamın dedesi olduğuna inanıyordu. Dedesinin her şey için bir cevabı var gibiydi. Etraftaki köylerden bazen aralarında okul öğretmenleri ve muhtarların da bulunduğu pek çok kişinin zor meseleleri halledemediklerinde ona danışmaya gelmesinden gurur duyuyordu. Yaşı ilerledikçe, Ayşe bütün hayatını küçük bir Anadolu kasabasında geçirmiş olan yaşlı adamın aslında hayatta olan biten çoğu şeyden habersiz olduğunu fark etti. On yaşına geldiğinde artık ondan ödevleri için yardım istemiyordu ve liseye geçtiğinde herhangi bir konuda dedesine danışmaktan vazgeçmişti. Üniversite tatillerinde onu ziyarete geldiğinde bir çocuk olarak onda ne gördüğünü artık hatırlayamaz olmuştu. Bölgedeki onca insanın sorunları için dedesine başvurmasını şimdi neredeyse gülünç buluyordu. Sonuçta dedesi okuma yazma bilmiyordu ve köyün dışına hiç çıkmamıştı. Dedesi, bu ülkenin neden bir yere varamadığını gösteren en büyük örnek haline gelmişti onun için. İstanbul’da üniversite arkadaşlarıyla bu konuyu tartışırken, “Bu ülkenin eğitime, hem de çok sıkı bir eğitime ihtiyacı var. Belki ancak o zaman yeni çözümler hayal edilebilir duruma geliriz. Okuma ve yazma bilmeyenlere saygı duyan bir ülkeden ne bekleyebiliriz ki?” diyerek fikirlerini savunuyordu.

Bir yaz tatilinde yine köye gitmişti. Evde doktora tezini bitirmek için uğraşıyor ama bir türlü toparlayamıyor, stresten saçını başını buluyordu. Bunu gören yaşlı adam torununa yardım edip edemeyeceğini sordu. “Hayır dede, çok tatlısın ama sen hiç okula gitmemişken benim neler yaşadığımı nereden bilebilirsin ki?” dedi Ayşe.

“Ama ben okula gittim canım kızım. Aslında bütün hayatımı etrafım öğretmenlerle çevrili olarak geçirdim. O kadar çok öğretmen oldu ki hayatımda hepsini hatırlayamıyorum bile. Hayatımın her günü bana kendi dersiyle geldi. Mesela çocukken telgraf memuruna çıraklık etmiştim. Bana bu hayatta ağızından çıkan her sözün önemli olduğunu ve cümlelerini dikkatle seçmen gerektiğini öğretti. Sonra demiryollarında çalıştım. Orada da bir dakikalık gecikmenin bile hayatının büyük bir parçasını kaçırmaya sebep olabileceğini, bu yüzden hiçbir şeyi erteleyemem gerektiğini; tembelliğin veya dağınıklığın hayat treniyle arana girmesine izin vermem gerektiğini öğrendim. Sonra köyümüze telefon geldi. Burada söylediğinin ta orada duyulabildiğini fark ettim. Ve bugün seni fikirlerini kağıda dökmeye çalışırken izlediğimde, kendi teorilerimizin doğruluğunu kanıtlamak için fazla zaman harcadığımızda çevremizdeki bilgelğe körleştığımızı gördüm.”

Ayşe bilgisayardan başını kaldırdı. Bastonu ve kaşlarını örten eski siyah kastediyle çocukken taptığı adam orada duruyordu. Nasıl beş yaşındaki haliyle o kadar net gördüğü bilgeliği göremeyecek kadar körleşebilmişti?

O yaz Ayşe tezine planladığı kadar fazla zaman ayırmadı. Onun yerine komşuların, ağaçların, elektrik tellerinin ve kaynayan tencerelerin kadrolu öğretmenler olduğu başka bir üniversitenin öğrencisi oldu.

Ek 17. Formlar

Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri 113

✕ FORM 20 ✕

PROBLEM ÇÖZMENİN BASAMAKLARI

1. Problemin gerçekten size ait olup olmadığına karar verin.
2. Problemi tam olarak tanımlayın.
3. Problemi çözmek için yardıma ihtiyacınız olup olmadığına karar verin.
4. Problemin tüm çözüm yollarını belirleyin.
5. Her çözüm yolunun muhtemel sonuçlarını düşünün.
6. Bir karar verin.
7. Kararınızı uygulayın.

✕ FORM 21 ✕

Basamak 1

Şu anda sahip olduğunuz bir probleminiz üzerinde düşünün. Sizi rahatsız eden bu problem başka birinin problemi ise bırakın o çözsün. Bir kişi sizden bir yardım isterse ve yapabileceğiniz bir şey varsa o kişiye yardım etmenin bir insanlık görevi olduğunu unutmayın. Ancak bir insana yardım etmekle onun problemini sizin çözmediğinizi, yalnızca onun kendi problemini çözmesine yardımcı olduğunuzu unutmayın. İnsanların kendi problemlerini kendilerinin çözmesi gerektiğine inanıyor musunuz?

.....

Eğer insanlar kendi problemlerini görmezlikten gelip başkalarının problemlerini çözmek için uğraşsaydı neler olurdu?

.....

.....

.....

Problem eğer size ait ise, probleme sebep oldukları için başkalarını suçlamayın, çünkü bir işe yaramaz.

Kendinize "Bu problem bana ait ve bunu benim çözmem tek ve en iyi yol" deyin.

Probleminize sebep oldukları için başkalarını suçlamanın işe yaramayacağı görüşüne katılıyor musunuz?

.....

Daha önce sizi kendilerinin problemine sebep olduğunuz için suçlayanlar oldu mu?

.....

Olduysa bu onların problemlerini çözmelerine yardımcı oldu mu?

.....

Basamak 2

Probleminizin sizin aklınızı karıştırmasına, şaşırtmasına engel olmak için onun ne olduğunu tam olarak belirlemek gerekir.

Buraya probleminizin ne olduğunu yazın.

.....

Şimdi ise probleminizi ayrıntıları ile tanımlayın.

.....

Basamak 3

Bazen problemlerinizin çözümü için yardıma ihtiyacınız olabilir. Böyle bir durumda çevrenizdeki bir çok insan size yardım etmekten mutluluk duyacaktır. Ancak, kesinlikle problemlerinizi onlara çözdürmeye çalışmayın. Onlardan sadece sizi dinlemelerini ve önerilerde bulunmalarını isteyin. Probleminize ve bunun çözümüne sahip çıkın. Böyle yaptığınızda kendinizi çok daha iyi ve güvenli hissedebileceksiniz.

Şimdi karar verin. Probleminizi tek başınıza mı yoksa birilerinden yardım alarak mı çözmek istiyorsunuz?

Kararınız birilerinden yardım almak ise, probleminizle ilgili olarak kimlerle konuşabileceğinizi aşağıya yazın.

.....

Basamak 4

Kendinize bu problemi nasıl çözebileceğinizi sorun ve aklınıza gelen tüm fikirleri aşağıya yazın.

1.
2.
3.
4.
5.

116 Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri

Basamak 5

Şimdi aklınıza gelen her çözüm yolu üzerinde dikkatlice düşünün. Kendinize, "Bu fikri uygularsam bana ve problemle ilgili diğer kişilere ne olur?" sorusunu yöneltin.

Artık aşağıya her bir çözüm yolunuzun muhtemel sonuçlarını yazabilirsiniz.

1.
2.
3.
4.
5.

Basamak 6

Şimdi karar verme zamanı. Her bir çözüm yolunuzun muhtemel sonuçlarını dikkatle inceleyin ve birisini seçin.

Bir kez daha probleminizi aşağıya yazın.

.....

Şimdi de onu nasıl çözeceğinizi anlatın.

.....

Basamak 7

Artık kararınızı uygulamaya koyabilirsiniz. Başarısız olursanız ya da çözüm yolunuz başka problemlere yol açarsa kendinizi suçlamayın. Çünkü siz yapabileceğinizin en iyisini yaptınız. Bundan sonra yapacağınız sadece problem çözme basamaklarını tekrar etmektir.

198 Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri

✂ FORM 45 ✂

Aşağıya kendinizle ilgili ulaşmayı istediğiniz beş amacınızı yazın.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Şimdi bu amaçlarınızı aşağıda belirtilen ölçütlere göre değerlendirin. Amacınız ölçüte uygunsa altına (+), değilse (-) işaretini koyun.

	1.Amaç	2.Amaç	3.Amaç	4.Amaç	5.Amaç
Anlaşılabilirlik					
İnanılabilirlik					
Ulaşılabilirlik					
Kontrol Edilebilirlik					
Ölçülebilirlik					
İstenirlik					
Alternatifsizlik					
Yapıcılık-Geliştiricilik					

Şimdi amaçlarınızı yukarıdaki değerlendirmelerinize göre yeniden düzenleyin.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

✕ FORM 46 ✕

AMAÇ BELİRLEMEDE ÖLÇÜTLER

1. Amaç **anlaşılır** olmalı. Kişi amacın ne olduğunu anlayabilmeli ve bu amaca ulaşabilmek için atılacak ilk adımları belirleyebilmeli.
2. Amaç **inandırıcı** olmalı. Kişi bu amaca ulaşabileceğine inanabilmeli.
3. Amaç **ulaşılabilir** olmalı. Kişi sahip olduğu yetenek ve güçlerle amaca ulaşabilmeli. Örneğin 10 yaşında bir çocuğun gelecek yıl 100 kilogramlık bir ağırlığı kaldırmayı amaçlaması ulaşılacak bir amaç değildir.
4. Amaç **kontrol edilebilir** olmalı. Amaç kişinin kendi çabasıyla kontrol edebileceği biçimde ifade edilmeli. Örneğin ünlü bir film yıldızıyla mutlu bir evlilik yapmak, kontrol edilebilir bir amaç değildir. Çünkü evlilik sadece bir kişinin davranışlarına bağlı değil, iki kişinin anlaşması ile gerçekleşebilecektir.
5. Amaç zaman ve nicelik açısından **ölçülebilir** olmalı. Genel ifadeler amaca ulaşıp ulaşılmadığını değerlendirmede güçlük yaratacaktır. Örneğin temiz bir evim olsun istiyorum yerine. Pazar gününe kadar çalışma masasını temizlemek istiyorum demek daha uygun olacaktır.
6. Amaç **arzu edilir** olmalı. Amaç kişinin ne yapması gerektiğini değil, gerçekten ne istediğini yansıtmalı.
7. Amaç **alternatifsiz** olarak ifade edilmeli. Araştırmalar, amacın şunu ya da bunu yapabilirim biçiminde ifade edildiğinde her ikisine de ulaşamadığını göstermektedir. Bu, amaçlar oluşturmada esnekliğin olmaması anlamına gelmez. Eğer kişi amacını değiştirmek isterse yeni bir amaç oluşturabilir, ancak bunu yine alternatifsiz olarak yapmalı ve tek bir amaç belirlenmelidir.

Amaç **yapıcı ve geliştirici** olmalı. Amaç kişiye, çevresine ve topluma zarar verici nitelikte olmamalı. Örneğin, cumartesi günü on tane arabanın lastiklerini patlatmak yukarıdaki ölçütlerin bir çoğunu karşılar, ancak yapıcı değil yıkıcı olduğundan uygun bir amaç olmayacaktır.

✂ FORM 22 ✂**İYİ BİR KONUŞMACI OLMAK İÇİN:**

1. Konuşmadan önce ne söylemek istediğinizi düşünün.
2. Sizi dinleyen kişinin sizi duyabileceği kadar yüksek sesle konuşun.
3. Hızlı olmayan ancak çok da yavaş olmayan bir tempo ile konuşun.
4. Konuştuğunuz kişinin yüzüne bakın.
5. Bildiğiniz ve sizin için önemli olan konularda konuşun.
6. Önemli kelimeleri ve fikirleri vurgulamak için, ses tonunuzda inişlere ve çıkışlara yer verin.
7. Dinleyicinin sizin aktardıklarınızı izleyip izlemediğini tartın.

✕ FORM 23 ✕

İYİ BİR DİNLEYİCİ OLMAK İÇİN:

1. Yüzünüzü konuşmacıya dönün.
2. Konuşmacının gözlerine bakın.
3. Kendinizi germeyin, ama dikkatli olun.
4. Konuşmacının sözlerini dinleyin ve ne söylediğini zihninizde canlandırmaya çalışın.
5. Konuşmacının sözünü kesmeyin, söyleyeceğiniz bir şey varsa onun sözünün bitmesini bekleyin.
6. Konuşma sırası size geldiğinde konuyu değiştirmeyin, aynı konuda devam edin. Sizin getirmek istediğiniz farklı bir konu varsa bunu konuşmacının getirdiği konuya ilişkin tepkilerinizi verdikten sonra yeni bir konu olarak dile getirin.
7. Anlamadığınız bir şey olursa, konuşmacı durakladığında ya da sözünü bitirdiğinde bunu sorun.
8. Konuşmacının duygularını ve içinde bulunduğu durumu anlamaya çalışın.
9. Konuşmacıya, sizin onu dinlediğinizi belirtmek için zaman zaman onun söylediklerini özetleyerek ona iletin.
10. Konuşmacıya, sözleri tamamlandığında geribildirimde bulunun.

✂ FORM 16 ✂

<i>Çok kızdığımız şeyler:</i>	<i>Duygularımız</i>	<i>Duygularımızı ifade etme yöntemlerimiz</i>
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

✂ FORM 2 ✂

× FORM 51 ×

I. Çok fazla endişelenmek, sizin kendinizi olumsuz olarak değerlendirmenize, enerjinizi boşa harcamanıza, hatta sağlığınızın bozulmasına yol açar. Endişelerimizden kurtulmanın ilk adımı onları tanımak olacaktır. şimdi sizden istenen, büyük küçük, aklınıza gelen, sağlığınızla, başarınızla, yeteneklerinizle, geleceğinizle, ailenizle, arkadaşlarınızla, toplumla ya da başka konularla ilgili tüm endişelerinizi aşağıya yazmanızdır.

Endişelerim:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.

(Başka varsa kâğıdın arka yüzünü kullanabilirsiniz.)

II. Şimdi Endişe penceresini elinize alın ve yukarıya yazdığınız endişelerinizi bu pencerede ilgili bölüme yerleştirin. Bir endişenizi önemli görüyor ve sizin kontrolünüzde olduğunu düşünüyorsanız A Panosuna, önemli görüyor ama sizin kontrolünüzde olmadığını düşünüyorsanız B Panosuna, önemsiz görüyor ve sizin kontrolünüzde olduğunu düşünüyorsanız C Panosuna , önemsiz görüyor ve sizin kontrolünüzde olmadığını düşünüyorsanız D Panosuna yerleştirmeniz gerekmektedir.

III. Şimdi panolara bakın. Eğer A Panosu çok fazla dolduysa bunların sizin için gerçekten önemli olup olmadığını yeniden gözden geçirin ve önemsiz bulduklarınız olursa bunları C Panosuna aktarın. B Panosu çok doluyorsa yapacağınız iş bunlar üzerindeki kontrolünüzü artırarak A Panosuna aktarmak ya da bu endişeden kurtulmaya karar vermektir, çünkü sizin yapabileceğiniz bir şey söz konusu değildir. Ayrıca yine önem derecesini gözden geçirerek D Panosuna da aktarabilirsiniz. C ve D panoları doluyorsa bu şaşırtıcı çünkü, bir insan nasıl olurda bu kadar çok önemsiz şey hakkında endişe duyarak enerjisini boşa harcar. Bunların üstüne hemen büyükçe bir çarpı işareti koyarak onlardan kurtulun.

IV. Hala A Panosunda kalan endişeleriniz varsa, bunları ve bunlardan kurtulmak için neler yapmanız gerektiğini aşağıya yazın (Önemli ve **kontrol edilebilir** panosuna yerleştirdiğinize göre yapabileceğiniz bir şeyler mutlaka vardır).

A Panosunda kalan endişelerim:

1.

Bu konuda yapabileceklerim:

2.

Bu konuda yapabileceklerim:

3.

Bu konuda yapabileceklerim:

4.

Bu konuda yapabileceklerim:

5.

Bu konuda yapabileceklerim:

(Başka varsa ekleyin)

Yapabileceklerinizi belirlediğinize göre hemen eyleme geçin ve endişelenerek boşuna enerji ve zaman harcamaktan kurtulun.

✂ FORM 52 ✂

ENDİŞE PENCERESİ	
A Panosu: Önemli ve Kontrol Edebilirim	B Panosu: Önemli ve Kontrolüm Dışında
C Panosu: Önemsiz ve Kontrol Edebilirim	D Panosu: Önemsiz ve Kontrolüm Dışında

Ek 18. Katılımcı Bilgi Sayfası ve Aydınlatılmış Onam Formu

Rogers'ın İnsancıl Yaklaşımına Göre Yapılandırılmış Bibliyoterapi Eğitiminin Sosyal Duygusal Beceriler İle Okuduğunu Anlamaya Etkisi

Değerli Katılımcı,

Bu araştırmada, araştırmanın amaçlarına yönelik ölçekler kullanılıp ihtiyaç duyulan durumlara ilişkin oturumlar hazırlanarak, Rogers'ın insancıl yaklaşımına göre yapılandırılmış bibliyoterapi eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında eğitim gören sizlerde sosyal duygusal beceriler ile okuduğunu anlamaya etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bibliyoterapi eğitimi ile ilgili olan söz konusu deneysel çalışmaya katılımınızın gönüllü olduğunu dilediğiniz zaman çalışmadan çekilebilme hakkınızın olduğunu dikkate alınız. Ayrıca, kayıtlı olduğunuz / kayıt yaptığınız dersin notları üzerinde bu deneysel çalışmanın herhangi bir etkisi olmayacağını lütfen unutmayın. Kimliğiniz her durumda üçüncü taraflara açıklanmayacaktır; kendi isimleriniz ve YDÜ'nün ismi çalışmada açıkça kullanılmayacaktır. Bu çalışmadan dolayı herhangi bir sorunuz veya endişeniz olması halinde, lütfen aşağıdaki bilgileri kullanarak bizimle iletişime geçiniz.

İletişim bilgileri:

Uzm. Şengül Başarı

e-posta:sengul.basari@neu.edu.tr

Tez Danışmanları: Yrd. Doç. Dr. Gözde Latifoğlu (0533 8663482, gozde.latifoglu@neu.edu.tr); Doç. Dr. Ahmet Güneyli (0542 8550047, ahmet.guneyli@neu.edu.tr)

Ek 19. Araştırma Ölçek İzin Belgesi

Sayın şengül Başarı,

Türkçeye uyarlamış bulunduğum “Sosyal Beceri Envanterini” bir araştırmanız da kullanmak istemenizi memnunlukla karşıladım. Bu aracın bilimsel amaçlarla kullanılması benim de arzu ettiğim bir husustur, çünkü ancak bu yollar araç daha geliştirilebilecektir.

Sonuçlardan beni de haberli kılarırsanız sevinirim.

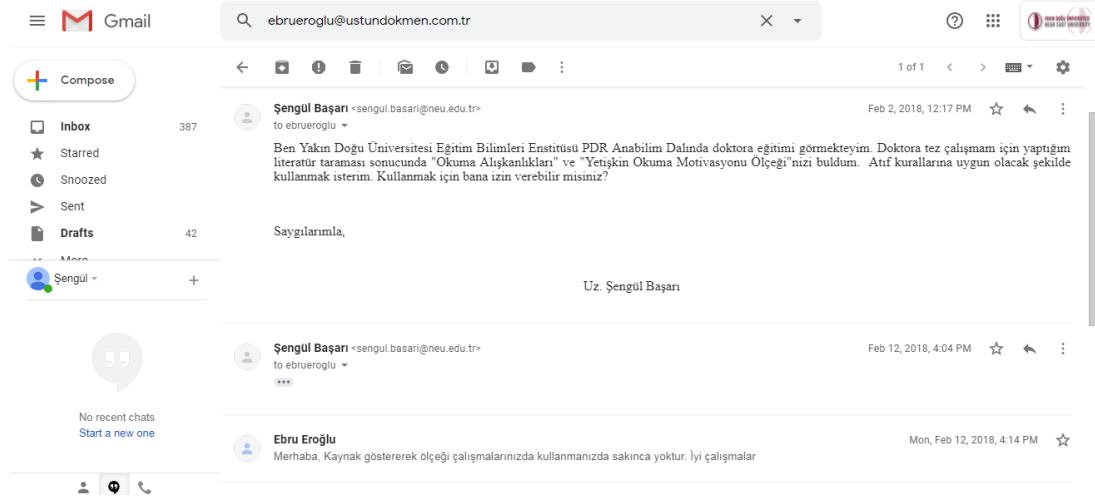
Çalışmalarınızda başarılar dilerim 05.10.2017.

Prof. Dr. Galip YÜKSEL

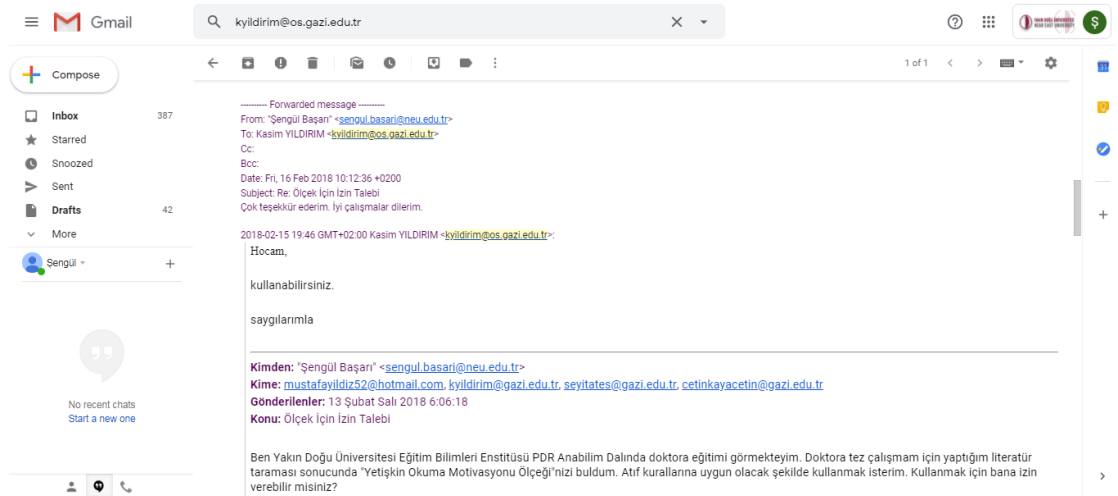
Gazi Üniversitesi.
Gazi Eğitim Fakültesi.
Eğitim Bilimleri Bölümü.
Rehberlik ve Psikolojik Danışma ABD. Öğretim Üyesi

Ek 20. Araştırma Ölçek İzin Belgeleri

a)

b)

Ek 21. Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu**BİLİMSEL ARAşTIRMALAR ETİK KURULU**

02.04.2018

Sayın şengöl Başarı

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2018/94 proje numaralı ve **“Rogers’ın İnsancıl Yaklaşımına göre Yapılandırılmış Bibliyoterapi Eğitiminin Sosyal Duygusal Beceriler ile Okuduğunu Anlamaya Etkisi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doğent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

A handwritten signature in cursive script, reading 'Direnç Kanol'.

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Görsel 4

Görsel 5

Görsel 6

Görsel 7

ÖZGEÇMİŞ

5 Mayıs 1987 tarihinde Bostancı'da doğdu. 1998-1999 öğretim yılında Kurtuluş İlkokulu'ndan, 2000-2001 öğretim yılında Şehit Turgut Ortaokulu'ndan, 2003-2004 öğretim yılında ise; Güzelyurt Kurtuluş Lisesi'nden mezun oldu. 2004-2005 öğretim yılında Yakın Doğu Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nde lisans öğrenimine başladı. 2011 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimini tamamlayarak, 2015 yılında aynı bölümde doktora eğitimine başladı. Halen Yakın Doğu Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.

TURNITIN (Orijinallik Raporu)

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARINDA BİBLİYOTERAPİ EĞİTİMİNİN SOSYAL-DUYGUSAL BECERİLER İLE OKUMA İLGİSİ VE OKUMA MOTİVASYONUNA ETKİSİ

ORIGINALITY REPORT

13%	11%	4%	6%
SIMILARITY INDEX	INTERNET SOURCES	PUBLICATIONS	STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	docs.neu.edu.tr Internet Source	1%
2	Submitted to Marmara University Student Paper	1%
3	dergipark.ulakbim.gov.tr Internet Source	1%
4	www.cadempsikoloji.com Internet Source	<1%
5	www.psikguncel.org Internet Source	<1%
6	acikerisim.ticaret.edu.tr Internet Source	<1%
7	taskent.meb.gov.tr Internet Source	<1%
8	www.cerezforum.net Internet Source	<1%